

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ - ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠ. ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΜΕΛΕΤΑΙ
ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

(αναδημοσιεύσεις)

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΑΘΗΝΑΙ
= 1961 =

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ
ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ - ΔΙΔΑΚΤΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠ. ΠΑΡΙΣΙΩΝ

ΜΕΛΕΤΑΙ
ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

(αναδημοσιεύσεις)

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΚΟΝΙΤΣΑΣ

ΑΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ	56073
ΗΜΕΡ. ΕΙΣΑΓΟΓΗΣ	15/11/2015
ΤΑΞΙΝ. ΑΡΙΘΜ.	347.7 ΛΥΜ

1968. 8961.

ΑΘΗΝΑΙ
= 1961 =

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΨΗΦΟΥ
ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ ΑΝΩΝΥΜΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ

Υπό Ι. Γ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ, Δικηγόρου, Δρος Παν/ου Παρισίων

ΝΕΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΕΤΟΣ 18ον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

Διάγραμμα:

- I.—ΕΙΣΑΓΩΓΗ: Όρισμός, Γενικότητες
- II.—ΦΥΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΨΗΦΟΥ: Σχετικά θεωρία
- III.—ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΕΝΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΝΟΜΟΛΟΓΙΑΣ
Νομοθετική ρύθμισις τοῦ θέματος ἐν Γαλλίᾳ, Γερμανίᾳ, Ἀγγλίᾳ καὶ Η.Π.Α.
- IV.—ΤΑ ΠΑΡ' ΗΜΙΝ ΙΣΧΥΟΝΤΑ: Νομοθετικαὶ διατάξεις. Ἐπόψεις ἐλληνικῆς ἐπιστήμης.
- V.—ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΜΕΛΕΤΩΜΕΝΩΝ ΣΥΜΒΑΣΕΩΝ
- VI.—ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ:

I. Εἰσαγωγή

Πολὺ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ ἄκρως λεπτὸν καὶ περιπλοκὸν εἶναι τὸ πρόβλημα τῆς ἐγκυρότητος τῶν λεγομένων συμβάσεων ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου (Conventions sur le droit de vote) τῶν μετόχων ἀνωτάτου ἐταιρείας.

Σύμβασις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἐθίζεται νὰ λέγεται πᾶσα «παρεταιρική» σύμβασις συναπτομένη μεταξὺ δύο ἢ καὶ περισσοτέρων μετόχων ἢ μεταξὺ μετόχων καὶ ἐνόχων ἢ πλειόνων τρίτων, ἔχουσα ὡς ἀντικείμενον μὲν τὸ παρεχόμενον δικαίωμα τοῦ ψηφίζειν εἰς τὰ γενικὰς συνελεύσεις τῆς ἐταιρείας, σκοπὸν δὲ τὴν ὀλοσχερῆ κατάργησιν αὐτοῦ ἢ τὸν περιορισμὸν του ἢ τέλος τὸν πρὸς ὠρισμένην κατεύθυνσιν προσανατολισμὸν του.

Αἱ συμβάσεις αὗται, λαμβάνουν ζωὴν παραπλεύρως πρὸς τὴν κυρίαν ἐταιρικήν σύμβασιν, τῆς ὁποίας ἀποτελοῦν ἐνίοτε τὸ συμπλήρωμα ἢ τὴν προϋπόθεσιν τῆς ὑπάρξεώς της, συνάπτονται δὲ ἢ πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐταιρείας ἢ συγχρόνως πρὸς τὴν ἰδρύσιν ἢ τέλος μετὰ τὴν ἰδρύσιν αὐτῆς.

Ὁ πλέον συνήθης τύπος τῶν ὁποίων ἐνδύονται αἱ συμβάσεις αὗται εἶναι ἡ ἐταιρεία ἣτις ἐν προ-

κειμένω, ὡς φύσεως ειδικῆς, ἀποκαλεῖται ὑπὸ τῆς διεθνοῦς ἐπιστήμης «συνδικάτον». Οὕτω ἔχομεν : συνδικάτον ἀποκλεισμοῦ (Syndicat de blocage), συνδικάτον πλειοψηφίας (Syndicat de majorite), συνδικάτον ἀμύνης (Syndicat de defense), ὑποστηρίξεως (Soutien) κ.λ.π.

Εἰς τὴν ξένην τὸ πρόβλημα τοῦ θεμιτοῦ τῶν συμβάσεων τούτων, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν, θεωρεῖται ὡς ἓνα ἀπὸ τὰ κλασσικώτερα θέματα τοῦ δικαίου τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.

Δυστυχῶς εἰς τὸν τόπον μίς, παρ' ὅλον ὅτι ἡ πρακτικὴ ἐγνώριζε καὶ γνωρίζει ἀκόμη καὶ σήμερον συμβάσεις τοιαύτης φύσεως καὶ πάσχει ἐκ τοῦ ἀμφιβόλου τῆς ἐγκυρότητός των, ἡ φιλολογία ἐπὶ τοῦ θέματος εἶναι πτωχοτάτη, ἡ δὲ σχετικὴ νομολογία ἀνύπαρκτος.

II. Φύσις τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου

Ἐκαστος μέτοχος ἀνωνύμου ἐταιρείας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ συμμετέχη εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις αὐτῆς καὶ νὰ ψηφίσῃ κατὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὰ λεγόμενα «διοικητικὰ δικαιώματα» τῶν μετόχων τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας, ἅτε τοῦ συνόλου τῶν δικαιωμάτων τῶν μετόχων, διαιρουμένου ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης εἰς δικαιώματα «περιουσιακὰ» (Droits patrimoniaires, vermögensrechte) καὶ εἰς δικαιώματα «διοικητικὰ» (Droits administratifs - verwaltungsrechte)⁽¹⁾. Ποία εἶναι ἡ φύσις καὶ ἡ ἀκριβὴς ἔκτασις τοῦ δικαιώματος τούτου, ἀπὸ ἀπόψεως ἐλευθερίας ἐν τῇ ἐνασκήσει του ;

Κατὰ μίαν ἄποψιν, ἐπικρατήσασαν ἄλλοτε ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν διεθνῇ ἐπιστήμην, τὸ δικαίωμα τοῦ μετόχου ἀνωνύμου ἐταιρείας ἐπὶ τῆς ψήφου, εἶναι δικαίωμα αὐστηρῶς προσωπικόν, ἀμεταβίβαστον, ἀρρήκτως συνδεδεμένον μὲ τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος τοῦ τίτλου, παρεχόμενον εἰς τὸν μέτοχον (ἀναγνωριζόμενον ὑπὲρ τοῦ συμφέροντός του) ὡς μέσον προστασίας καὶ ὡς ἐγγύη-

1. Βλ. Κ. Κ α ρ α β ᾱ , Ἐγχειρίδιον θεωρητικῶν καὶ πρακτικῶν, περὶ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, Ἀθῆναι 1930 § 251.

σις τοῦ ἐν τῇ μετοχῇ ἐγκλειομένου περιουσιακοῦ ἐνδιαφέροντος τοῦ μετόχου. (*) Ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τούτου ὁ μέτοχος δὲν δύναται νὰ παραιτηθῇ, χωρὶς νὰ παραιτηθῇ ταύτοχρόνως καὶ ἀπὸ τῆς ἰδιότητός του ὡς μετόχου. Μεγάλη εἶναι ἡ ὁμοιότης τοῦ δικαιώματος τούτου, μὲ τὰ βασικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ πολίτου (*Droits de l'homme et du citoyen*), τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναπαλλστρίωτα καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία ὀφείλει νὰ τὰ σέβεται. Οὕτω, τὸ δικαίωμα τοῦ μετόχου νὰ ψηφίζῃ ἐλευθέρως εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις τῆς ἀνωλύμου ἐταιρείας εἶναι, τηρομένων τῶν ἀναλογιῶν, τὸ «ἀτομικὸν δικαίωμα» αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον οὔτε ἡ δοτὴ εἰς τὴν ἐταιρείαν ἐξουσία, οὔτε ἕτερα τίς συμφωνία μεταξὺ μετόχων ἢ μετόχων καὶ τρίτων, ἐπιτρέπεται νὰ καταργήσῃ ὀλοσχερῶς, περιορίσῃ μερικῶς, ἢ δεσμεύσῃ, κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ἡ ἐλευθέρα του ἄσκησις νὰ καθίσταται ἀδύνατος (*).

Κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἀποψιν, ἡ ψήφος θεωρεῖται πρᾶγμα ἐκτὸς συναλλαγῆς, τὸ ὁποῖον δὲν δύναται νὰ γίνῃ ἀντικείμενον οἰασδῆποτε συμβά-

2. Πρὸς τὸ συμφέρον τίνος ἀνεγνωρίσθη τὸ δικαίωμα τοῦτο τοῦ μετόχου ἐπὶ τῆς ψήφου, τούτέστιν πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐταιρείας ὡς ὀργανισμοῦ ἀνεξαρτήτου ἢ αὐτοῦ τοῦτο τοῦ μετόχου ὡς προσώπου ἔχοντος ἴδια συμφέροντα ἀνεξάρτητα τῶν τῆς ἐταιρείας; Τὸ θέμα ἀμφισβητεῖται σφοδρῶς ἐν τῇ ἐπιστήμῃ. Περὶ τῶν διαφόρων θεωριῶν βλ. *R. G o l d s c h m i d t*, *Recenti Tendenze*, Φλωρεντία 1935 σ. 126 - 155).

3. Βλ. *G. Ripert*, *Traité élémentaire du droit commercial*, Paris, 1948 § 1100, *Houpin et Bosvieux*, *Traité general théorique et pratique des sociétés*, Paris, 6η ἔκδ. § 1165, *Lyon-Caen-Renaudt et Amiaud*, *Traité de droit commercial*, § § 358 καὶ 847, *Cordonnier*, *Journal des Sociétés*, 1927 σ. 5, *Wahl*, *Sirey*, 1910, 44 σ. 3 - 4, *Mazeaud*, *Le vote privilégié dans les sociétés de capitaux* β' ἔκδ. 1929 σ. 99 καὶ *K. Καραβά*, ἐνθ' ἄνωτ. § 252.

σεως ἢ πράξεως ἐπιφέρει εἰς αὐτὸ οἰανδήποτε προσβολήν, θίγουσαν τὴν ἐλευθέραν ἄσκησιν τῆς (*).

Κατὰ δευτέραν ἄποψιν, ἄκρως ἀντίθετον πρὸς τὴν προηγουμένην, τὸ δικαίωμα τοῦ μετόχου νὰ ψηφίζῃ εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις, δὲν ἔχει τὸν χαρακτήρα τοῦ «ἀτομικοῦ δικαιώματος», τὸν ὁποῖον ἠθέλησαν νὰ δώσουν εἰς αὐτὸ οἱ θεωρητικοὶ τῆς προηγουμένης ἀπόψεως. Ὁ χωρισμὸς τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἀπὸ τὰ ἐν τῷ τίτλῳ περικλειόμενα περιουσιακὰ συμφέροντα τοῦ μετόχου εἶναι ἐπιτρεπτὸς καὶ ἀπολύτως δεδικαιολογημένος : διότι 1) εἶναι ἐξ ἀντικειμένου δυνατὸς παρόμοιος χωρισμὸς ὑπάρχει εἰς τὴν ἔκδοσιν μετοχῶν μὲ διαφορετικὰ δικαιώματα ψήφου καὶ 2) εἶναι νοητὸς ἀπὸ πλευρᾶς νομικῆς, ἀφ' οὗ ἐπιχειρεῖ τὸν διαμελισμὸν τοῦ δικαιώματος τῆς κυριότητος, ἐπιτρεπόμενον ἀπὸ τὸ Ἀστικὸν Δίκαιον (δ).

Τέλος κατὰ τρίτην ἄποψιν, τὴν ὁποίαν ἐπιμᾶλλον καὶ μᾶλλον υλοθετοῦν τὰ ξένα δικαστήρια, καὶ ἡ ὁποία ἀποτελεῖ συγκερασμὸν τῶν δύο προαναφερθεισῶν ἀκραίων ἀπόψεων, ὁ χωρισμὸς τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ἀπὸ τὸν τίτλον εἶναι ἐπιτρεπτὸς καὶ αἱ συμβάσεις αἰτινες ἀποβλέπουσιν ἠμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τὸν χωρισμὸν αὐτὸν διὰ τοῦ περιορισμοῦ, καταργήσεως ἢ τέλος τοῦ πρὸς ὠρισμένην κατεύθυνσιν προανατολισμοῦ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἶναι ἔγκυραι, ἐφ' ὅσον ὁ τοιοῦτος χωρισμὸς δὲν ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν, κατὰ τρόπον ὀριστικὸν μὲ

4. Βλ. C h . F e y r i a , Étude de la jurisprudence sur les conventions portant atteinte à la liberté du vote dans les sociétés, Rev. Trim. Dr. Com., Paris, 1951 σ. 428.

5. Βλ. R a y m o n d M i c h e l , De la cession du droit de vote attaché aux actions, Rec. Jur. Soc. 1926 σ. 80 ἐπ. C o r p e r - R o y e r , Traité des sociétés anonymes, Paris 1919 § 381, Γερμανικὸν Ἀκυρωτικὸν 4 Νοεμβ. 1927 RGZ (Συλλογὴ ἐπίσημος τῶν ἀποφάσεων ἀστικοῦ δικαίου τοῦ Γερμαν. ἀκυρωτικοῦ) 118, 730.

τάς γενικάς ἀρχάς τοῦ περὶ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν δικαίου, ἰδιαίτερος δὲ μὲ τὰς ἀρχάς τὰς διεπούσας τὴν διοίκησιν τῆς ἐταιρείας, ἅτε τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ὄντος διοικητικοῦ, καὶ τέλος ἐφ' ὅσον ὁ χωρισμὸς οὗτος εἶναι σύμφωνος μὲ τὰς ἀρχάς τῆς καλῆς πίστεως (6).

III. Σύγχρονοι κατευθύνσεις τῆς ξένης ἐπιστήμης καὶ νομολογίας

Τῆς ἐρεύνης τῶν παρ' ἡμῖν κρατούντων, θεωροῦμεν σκόπιμον νὰ προτάξωμεν μίαν συντομωτάτην ἐπισκόπησιν τῶν συγχρόνων κατευθύνσεων νομολογίας καὶ ἐπιστήμης εἰς τὴν Γαλλίαν, Γερμανίαν, Ἀγγλίαν καὶ Η.Π.Α., χώρας μὲ δίκαια προελεύσεως καὶ νοοτροπίας τελείως διαφορετικῆς, ἐλπίζοντες ὅτι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ, καὶ τὸ μελετώμενον πρόβλημα φωτίζομεν κάλλιον, καὶ βοήθειαν θετικὴν προσφέρομεν εἰς τὸν Ἕλληνα ἐρευνητὴν.

A'. Γαλλία

Πρὸ τῆς 31]8[1937 οὐδεμία διάταξις θετικὴ ρυθμίζουσα τὰς συμβάσεις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ὑπῆρχεν ἐν Γαλλίᾳ. Κατὰ τὴν ἀνωτέρω ἡμερομηνίαν, ἐξεδόθη νομοθετικὸν διάταγμα (decret-loi τῆς 31]8[1937, ἄρθρον 10, τροποποιητικὸν τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ νόμου τῆς 13]11[1933) δυνάμει τοῦ ὁποίου θεωροῦνται «ἄκυροι καὶ ἄνευ αποτελέσματος τῶν διατάξεων τῶν, κυρίων τε καὶ παρεπομένων, αἱ ρῆτραι αἵτινες ἔχουν ὡς ἀντικείμενον ἢ ὡς συνέπειαν τὴν προσβολὴν τῆς ἐλευθέρας ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἰς τὰς γενικάς συνελεύσεις τῶν ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν».

Οὕτως ἡ ἡμερομηνία τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ὡς ἄνω διατάγματος ἰδόντος τὸ φῶς κατὰ τρόπον «αὐθαίρετον, πρόχειρον καὶ ἀμελέτητον» (7) ἀποτελεῖ διὰ τὴν γαλλικὴν ἐπιστήμην καὶ νομολογίαν ὡς πρὸς τὸ θέμα τῶν μελετωμένων συμβάσεων ὄριον δύο περιόδων (τῆς πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ὡς ἄνω διατάγματος, καὶ τῆς μετ' αὐτήν), σαφῶς διακρινομένων μεταξύ των.

6. Βλ. ἀμέσως κατωτέρω: Σύγχρονοι κατευθύνσεις τῆς ξένης νομολογίας καὶ ἐπιστήμης.

7. Fleurya, ἐνθ' ἄνωτ.

Κατὰ τὴν πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ὡς ἄνω διατάγματος περίοδον μεγάλη κατεβλήθη ἐν Γαλλίᾳ προσπάθεια διὰ νὰ καλυφθῆ τὸ ὑπάρχον κενὸν τοῦ νόμου, ἀποτέλεσμα δὲ τῆς προσπάθειας αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ ἐπεξεργασία μιᾶς θαυμασίας πράγματι θεωρίας (ἐνὸς *systeme ingenieux et souple*), δυνάμει τῆς ὁποίας «ἡ σύμβασις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου κατ' ἀρχὴν δὲν ἀπαγορεύεται, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι ἐνδεχόμενον αὕτη νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς μίαν κατάχρησιν οἷα εἶναι ἡ τῆς καταργήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ἢ τῆς καταπατήσεως τῆς ἀνεξαρτησίας του, ἀνεγνωρίσθη εἰς τὰ δικαστήρια τὸ δικαίωμα χάριν τῆς προστασίας τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου νὰ ἀκυρῶνουν τὰς συμβάσεις ταύτας ὅταν προέρχονται ἐκ καταχρηστικῆς ἀσκήσεως δικαιώματος» (8).

Ἐκρίθη δηλαδή, ὅτι εἶναι δυνατὴ ἡ κατάργησις τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ὁ περιορισμὸς τῆς ἀπολύτου ἐλευθερίας τῆς ἀσκήσεώς του καὶ ὁ πρὸς ὠρισμένην κατεύθυνσιν προσανατολισμὸς του, ἐφ' ὅσον ὁ περιορισμὸς οὗτος τῆς ἐλευθερίας ἀσκήσεώς του δὲν φέρει τὸν χαρακτήρα τοῦ ἀπολύτου, γενικοῦ καὶ διαρκοῦς.

Οὕτως εἶχον τὰ πράγματα μέχρι τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ρηθέντος Ν.Δ]τος τῆς 31/8/1937. Αἱ διατάξεις τοῦ Δ]τος τούτου κατὰ τρόπον μὴ ἐπαρκῶς δικαιολογημένον, ἔρχονται εἰς πλήρη ἀντίθεσιν μὲ τὸ μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπικρατήσαν σύστημα ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ τῇ πρακτικῇ, ὡς ἄνω, δι' ὃ καὶ γίνεται ἀντικείμενον σφοδροτάτης κριτικῆς (9).

8. Βλ. *F l e y r i a*, ἐνθ' ἄνωτ. σ. 429.

9. Βλ. *S o l u s*, *La reforme du droit des sociétés par les decrets lois de 1935 et de 1937*, Paris 1938 No 313, *D e g u s i s*, *Les modifications apportées au regime des sociétés par actions par les articles 4 du decret-loi du 31 août 1937* Jour. Soc. 1938 σ. 65, *D a l s a c e*, *Du droit des actionnaires de participer aux assemblées generales des sociétés anonymes*, *Caz. Pal.* 1938.1 dict. 69, *B o s v i e u x*, *Des conditions restrictives de la liberté du droit de vote dans les assemblées generales des sociétés anonymes* Jour. Soc. 1939 P.65, *J. R o u s s e a u*,

Τὸ διάταγμα τοῦτο, ἀντὶ νὰ περιβάλη μὲ τὸ κῦρος ἐνὸς νομοθετήματος τὴν σταθερὰν μέχρι τότε νομολογίαν τῶν δικαστηρίων, ἐδημιούργησε μέγα σάλον, ἔφερεν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν παλαιὰς συζητήσεις καὶ ἐγέννησε νέας, ἠνάγκασε δὲ τὴν γαλλικὴν νομολογίαν νὰ χρησιμοποίησῃ νέας πολυπλόκους ἐνίοτε διατυπώσεις (Formules) διὰ νὰ παρακάμψῃ τὴν ἀκαμψίαν τοῦ νομοθετήματος, καὶ νὰ καθορίσῃ τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενον του. Σήμερον, μετὰ τόσων χρόνων ἐφαρμογῆν, τὸ διάταγμα τοῦτο θεωρεῖται ἀνεπαρκές, κρίνεται δὲ γενικῶς ὡς εὐκταία ἢ κατάργησις του καὶ προτιμητέα ἢ ἐπάνοδος εἰς τὸ πρὸ αὐτοῦ καθεστῶς (10).

Ἡ ὑπὸ τῶν γαλλικῶν δικαστηρίων καὶ τῆς ἐπιστήμης ἐρμηνεία τοῦ ὡς ἄνω νομοθετικοῦ διατάγματος κατέληξε κατόπιν ἐπιμόχθου προσπάθειας δεκαπέντε καὶ πλέον ἐτῶν, εἰς τὰς κατωτέρω λύσεις :

Ὅλαι αἱ συμβάσεις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου δὲν εἶναι ἄκυροι, ὡριζόμενοι μάλιστα ἐξ αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τῶν γενικῶν συνελεύσεων, ὅπου ἡ ἀποχὴ τῶν μετόχων ἔχει καταστήσῃ ὁ κανὼν. Οὕτω :

α) αἱ συμβάσεις αἵτινες ἔχουν ὡς περιεχόμενον τὴν ὀλοσχερῆ κατάργησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἶναι ἀπηγορευμένοι. Ἐν τούτοις ἡ λεγομένη ἐντολὴ ἐν λευκῷ (Rouvoir en blanc), δὲν θεωρεῖται ἄκυρος.

β) αἱ συμβάσεις αἵτινες ἔχουν ὡς περιεχόμενον τὴν ἀπλὴν ἀναστολὴν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἶναι ἔγκυροι καὶ

γ) αἱ συμβάσεις δυνάμει τῶν ὁποίων μέτοχοι μιᾶς ἐταιρείας δεσμεύονται ὅπως ψηφίσουν κατὰ μίαν καθωρισμένην κατεύθυνσιν εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις αὐτῆς, εἶναι ἔγκυροι μόνον, ἐφ' ὅσον ἔλαβον χώραν, πρὸ τῆς συστάσεως τῆς ἐταιρείας, μεταξὺ ἐνὸς ἱδρυτοῦ καὶ ἐνὸς ἐγγραφέντου ὡς μετόχου τῆς ἐταιρείας, καὶ ἐφ' ὅσον ἡ σύμβασις αὕτη δὲν θίγει τὸ δικαίωμα τοῦ μετόχου νὰ ἀνακαλέσῃ *ad nutum* τοὺς διοικητὰς τῆς ἐταιρείας. Μία σύμβασις, ἔχουσα τὸ ἄνωτέρω περιε-

Le decret-loi τῆς 31 Αὐγ. 1937 et les conventions sur le droit de vote (JCP 1937.1.118 κλπ.).

10. Ch. F l e y r i a , ἐνὶ ἄνωτ. in fine.

χόμενον και λαμβάνουσα χώραν εις περίοδον μεταγενεστέραν τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐταιρείας κατ' ἀρχὴν εἶναι ἄκυρος. Ἐν τούτοις, δέχονται ὅτι μία σύμβασις τοῦ ἀνωτέρω περιεχομένου, μὲ σαφῶς καθωρισμένον ἀντικείμενον λαβοῦσα χώραν μεταξὺ μετόχων, οἵτινες ἔχουν πλήρη ἐπίγνωσιν ἐκ τῶν προτέρων τοῦ θέματος ἐπὶ τοῦ ὁποίου θὰ ψηφίσουν, εἶναι ἔγκυρος. (11)

Β'. Γερμανία.

Ἐν τῇ γερμανικῇ νομοθεσίᾳ οὐδεμία θετικὴ διάταξις ὑπάρχει ρυθμίζουσα τὸ θέμα τῶν μελετωμένων συμβάσεων. Μόνον διὰ τοῦ ἄρθρου 299(12) τοῦ περὶ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν νόμου τοῦ ἔτους 1937, ἀντικαταστήσαντος παλαιότεραν διάταξιν τοῦ καταργηθέντος ἄρθρου 317 τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, ἰδρύεται ποινικὸν ἀδίκημα τοῦ λεγομένου ἐμπορίου τῆς ψήφου (stimmenkauf).

Ἡ σταθερὰ νομολογία τοῦ γερμανικοῦ ἀκυρωτικοῦ καὶ ἡ μεγαλύτερα μερὶς τῶν γερμανῶν ἐπιστημόνων δέχονται, ὅτι αἱ συμβάσεις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου τοῦ μετόχου εἶναι θεμιταὶ καὶ ὑποχρεωτικαὶ (13), ἐφ' ὅσον τὸ περιεχόμενόν των α) δὲν ἐμπίπτει εἰς τὴν ἀπαγορευτικὴν διάταξιν τῶν ἄρθρων 299 καὶ 300 τοῦ περὶ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν νόμου τοῦ 1937 (ἀντίστοιχα ἄρθρα 59 καὶ 60 τοῦ ἡμετέρου νόμου 2190/1920), β) δὲν παραβαίνουν μίαν γενικὴν ἀρχὴν τοῦ ἐταιρικοῦ δικαίου, γ) δὲν βλάπτουν τὸ συμφέρον τῆς ἐταιρείας καὶ δ) δὲν ἀποτελοῦν παράβασιν τῆς ὑποχρεώσεως πίστεως τοῦ μετόχου πρὸς τὴν ἐταιρείαν.

Ἡ μὴ ἐκτέλεσις μιᾶς ἐγκύρου συμβάσεως ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἀπὸ μέρους τοῦ με-

11. Βλ. H a m e l - L a g a r d e, *Traité du droit commercial*, Paris 1954 § 533 καὶ J καὶ E. E s c a r r a καὶ J. R a u l t, *Traité theorique et pratique du droit commercial*, τομ. III, Paris 1955 § 1241 καὶ 1242, J. E s c a r r a, *Cours de droit commercial*, Paris 1952 § 832 καὶ G. R i p e r t, *Traité élémentaire du droit commercial* Paris 1948 § V καὶ ἐπ.).

12. Πρβλ. ἡμέτερον ἄρθρον 59 τοῦ ν. 2190.

13. RCZ 119, 386.

τόχου, δημιουργεί διὰ τὸν ἀντισυμβαλλόμενον δικαιώματα ἀποζημιώσεως. (14).

Ἐκτέλεσις τῆς συμβάσεως δὲν δύναται νὰ διαταχθῇ ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου (15) κατ' ἐφαρμογὴν τῶν ἀρθρῶν 888 τῆς γερμανικῆς Πολιτικῆς Δικονομίας (ἀντίστοιχον τοῦ ἀρθρου 882 τοῦ ἡμετέρου Κώδικος Πολιτικῆς Δικονομίας), διότι αὕτη εἶναι τεχνικῶς ἀδύνατος. (16).

Γ'. Ἀγγλία.

Ἀπὸ νομοθετικῆς πλευρᾶς, οὐδεμία θετικὴ διάταξις ὑπάρχει ρυθμίζουσα τὸ θέμα τῶν συμβάσεων ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου. Οἱ τελευταῖοι περὶ τῶν companies νόμοι (acts) τῶν ἐτῶν 1929, 1947 καὶ 1948 ἠγνόησαν τελείως τὸ θέμα. Οὕτω φαίνεται, ὅτι πᾶσαι αἱ συμβάσεις αὐταὶ εἶναι θεμιταὶ καὶ ἔγκυροι, ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστόν, ὅτι τὸ κυριώτερον μέλημα τοῦ Ἀγγλοῦ νομοθέτου καὶ δικαστοῦ, δὲν εἶναι ἡ προστασία τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου καθ' ἑαυτῆς, ἀφοῦ τοῦτο ἀσκεῖται ἐνίοτε καὶ ἀπὸ αὐτὸν τοῦτον τὸν μέτοχον κατὰ τρόπον οὐχὶ εὐστοχον καὶ ὀρθόν, ἀλλὰ ἡ ἐνίσχυσις κυρίως τῆς δημοσιότητος τῶν ἐταιρικῶν ὑποθέσεων, πράγμα τὸ ὁποῖον θεωρεῖται παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς νομικοῖς ὡς ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ μία ἐταιρικὴ διοίκησις ὑγιᾶς, σταθερᾶ καὶ ἐντιμος (17).

Δ'. Ἠνωμένοι Πολιτεῖαι Ἀμερικῆς.

Τὸ δίκαιον τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, μολονότι τῆς αὐτῆς μὲ τὸ ἀγγλικὸν δίκαιον προελεύσεως καὶ νοοτροπίας, ἐν τούτοις ἐναντι τῶν συμβάσεων ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς

14. RG (Γερμανικὸν Ἀκυρωτικὸν) 1655.S.78.

15. RG 107 S 67, 112 S.273, 119 S.368.

16. Βλ. G o d i n - W i l h e l m i, Aktiengesetz, Kommentar, Berlin 1950 § 15, 10 E. M e z g e r, Nouveau regime des sociétés anonymes en Allemagne, Paris 1939 σ. 296 ἐπ., R. D u r o u r i e r et R. K u h l e w e i n, La loi allemande sur les sociétés par actions Paris, 1954, σ. 126 καὶ 315.

17. Βλ. J. E s c a r r a, Cours de droit commercial complémentaire. Droit commercial comparé, Paris 1950 - 51, polyc, σ. 238).

ψήφου ἐμφανίζεται διστακτικώτερον ἢ ἐκεῖνο.

Οὕτω θεωρεῖται ἄκυρος, πᾶσα σύμβασις τῆς ὁποίας σκοπὸς εἶναι ἡ τροποποίησις τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ὅπως τοῦτο καθωρίσθη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τοῦ Καταστατικοῦ τῆς ἑταιρείας. Ἐπίσης πᾶσα σύμβασις πωλήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἰδίᾳ ἀπὸ μέρους διοικητικοῦ συμβούλου τῆς ἑταιρείας, εἶναι ἄκυρος. Ἡμφισβητήθη ἡ ἐγκυρότης τῆς συμβάσεως πωλήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ἀπὸ μέρους μετόχου τῆς ἑταιρείας, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ ἐπικρατοῦσα σημερινὴ γνώμη εἶναι ἡ δεχομένη τὴν ἀκυρότητα καὶ τῆς συμβάσεως ταύτης.

Ἐν τούτοις εἰς τὰς Η.Π.Α. κυκλοφοροῦν μετοχαὶ ἰδίᾳ προνομιούχοι, ὡς πρὸς τὴν λήψιν μερίσματος, τῶν ὁποίων οἱ κύριοι στεροῦνται παντελῶς ἢ μερικῶς τοῦ δικαιώματος ψήφου εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις τῆς ἑταιρείας.

Κοινὰ μετοχαί, χωρὶς δικαίωμα ψήφου, εἶναι σπανιώτατοι καὶ γενικῶς ἀντιμετωπίζονται μὲ μὲγάλον δισταγμὸν ὅταν πρόκειται νὰ εἰσαχθοῦν εἰς τὸ Χρηματιστήριον (18).

Ἐπίσης κοινῆς καὶ καθημερινῆς χρήσεως εἰς τὰς Η.Π.Α. εἶναι ὁ θεσμὸς τοῦ voting trust διὰ μέσου τοῦ ὁποίου οἱ ὑπογράψαντες μέτοχοι ἐγκαταλείπουν τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου εἰς ὠρισμένα πρόσωπα, τὰ ὁποῖα ἀπαρτίζουν τὸ trust. Χρονικῶς, ἢ διὰ τῆς συμβάσεως ταύτης ἀνάθεσις τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἰς τοὺς ἀντιπρόσωπους τοῦ trust, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερβαίῃ τὴν δεκαετίαν. Οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ voting trust οἵτινες δεόν νὰ θεωροῦνται ὡς trustees (θεματοφυλακες), εἰς τοὺς ὁποίους οἱ μέτοχοι ἐμπιστεύονται τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου, ἐγγράφονται εἰς τὸ μητρῶν τῆς ἑταιρείας καὶ

18. Προβλ. ἄρθρον 115 τοῦ γερμ. νόμου τῆς 30]1] 1937 «Τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου εἶναι δυνατὸν νὰ ἀφαιρεθῇ διὰ τὰς προνομιούχους μετοχάς . . .» καὶ ἄρθρον 2351 τοῦ Ἰταλικοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος 1942, ὅπου μετοχαὶ προνομιούχοι μὲ περιορισμένον δικαίωμα ψήφου συμμετέχουν μόνον εἰς τὰς ἐξαιρετικὰς γενικὰς συνελεύσεις τοῦ ἁρθροῦ 2365 τοῦ αὐτοῦ Κώδικος.

ψηφίζουν εις τὰς γενικάς συνελεύσεις αὐτῆς, μὴ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν, οὔτε τὸ συμφέρον, οὔτε τὴν ἐνδεχομένην ἀντίθετον θέλησιν τῶν μετόχων, εἰσπράττουν τὰ μέρηματα, τὰ ὅποια παραδίδουν εἰς τοὺς πραγματικούς κυρίους τῶν μετόχων καὶ κατὰ τὴν ἐκπνοὴν τῆς συμβάσεως παραδίδουν τὰς μετοχὰς εἰς τοὺς κυρίους των.

Ἐν τούτοις, μὴ σύμβασις συστάσεως ἐνὸς voting trust, εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὡς ἄκυρος, ἐὰν δὲν ἔχει ὡς σκοπὸν ἢ δὲν καταλήγει εἰς τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων τῶν συμβληθέντων μετόχων. Αἱ καταχρήσεις καὶ παρεκτροπαὶ τῶν ἀντιπροσώπων τῶν voting trusts δὲν εἶναι σπάνιαι, διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν ἐλήφθη μέριμνα ἀπὸ τοὺς νομοθέτας τῶν διαφόρων πολιτειῶν, ὥστε νὰ μὴν ἀφίνονται μεγάλα περιθώρια καταχρηστικῆς δράσεως εἰς τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν voting trusts.

Τέλος, θεωρεῖται θίμιτὴ καὶ ἰγκυρος πᾶσα σύμβασις μεταξὺ πολλῶν μετόχων διὰ τῆς ὁποίας οὗτοι συμφωνοῦν νὰ υἱοθετήσουν πολιτικὴν κοινῆς δράσεως ἐντὸς τῶν γενικῶν συνελεύσεων τῆς ἀνωτάτου ἐταιρείας, ἀναλαμβάνουν δηλαδὴ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ψηφίζουν καθ' ὠρισμένην κατεύθυνσιν συμφωνοῦν μὲ τὰ κοινὰ των συμφέροντα ἐντὸς τῶν γενικῶν συνελεύσεων (syndicat de blocage). Ὁ μόνος λόγος, διὰ τὸν ὁποῖον ἢ ἀνωτέρω συμφωνία θὰ ἐχαρακτηρίζετο ὡς ἀθέμιτος καὶ κατὰ συνέπειαν ἄκυρος, θὰ ἦτο τὸ παράνομον τοῦ ἀντικειμένου της, λ. χ. ἢ συμφωνία νὰ στρέφετο κατὰ τῶν δικαιωμάτων τῆς μειοψηφίας, καὶ τοῦτο διότι εἰς τὰς Η.Π.Α. ἰσχύει μία γενικωτέρα ἀρχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ μέτοχοι ὀφείλουν νὰ ὑπάρκωνται μεταξὺ των καὶ ἐπομένως καὶ ἀπέναντι τῆς μειοψηφίας εἰς σχέσεις καλῆς πίστεως (fairness - fiduciary relationship) (19).

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω γενομένης ἐν γενικαῖς γραμμαῖς, ἐπισκοπήσεως τῶν ἰσχυόντων εἰς τὰς τέσσαρας μεγάλας χώρας Γαλλίαν, Γερμανίαν, Ἀγγλίαν καὶ Η.Π.Α. εἰς ἓνα συμπέρασμα καταλήγομεν, ὅτι δηλαδὴ αἱ συμβάσεις ἐπὶ τοῦ δικαιο-

19. Βλ. H. L e p a r g n e u r, Les sociétés commerciales aux États - Unis d'Amérique. Paris 1951 σ. 231 καὶ ἐπ.).

ώματος τῆς ψήφου, εἶναι κατ' ἀρχὴν θεμιταί, ἀλλὰ ἐπειδὴ εἶναι δυνατόν νὰ δώσουν ἀφορμὴν εἰς κατάχρησιν, παρέχεται τὸ δικαίωμα εἰς τὰ δικαστήρια νὰ ἀκυρώνουν τὰς συμβάσεις ταύτας ὅταν ἔρχονται εἰς σύγκρουσιν μὲ τὸ συμφέρον τῆς ἑταιρείας ἢ τὸ συμφέρον αὐτῶν τούτων τῶν μετόχων καὶ πάντως ὅταν εἶναι προῖον καταχρηστικῆς ἀσκήσεως δικαιώματος.

IV. Τὰ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντα

1. Ἄρθρον 59 τοῦ νόμου 2190]1920.

Περὶ τῶν μελετωμένων συμβάσεων, ἡ ἡμετέρα περὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν νομοθεσία, δὲν διαθέτει, εἰ μὴ μίαν καὶ μόνην θετικὴν διάταξιν, τὴν τοῦ ἄρθρου 59 τοῦ νόμου 2190]1920, διὰ τῆς ὁποίας ἰδρύεται ἰδιώνυμον ποινικὸν ἀδίκημα τοῦ λεγομένου «ἐμπορίου τῆς ψήφου». Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην, ὅπως εἰδικὴν καὶ περιορισμένης ἐκτάσεως «Τιμωρεῖται διὰ φυλακίσεως α) ὅστις ἐν γνώσει λαμβάνει εἰδικὰς ὠφελείας ἢ ὑποσχέσεις τοιούτων, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἐν γενικῇ συνελεύσει ψηφίζῃ καθ' ὠρισμένην κατεύθυνσιν ἢ μὴ παρευρεθῇ ἐν γενικῇ συνελεύσει καὶ β) ὅστις ἐν γνώσει παρέχει εἰδικὰς ὠφελείας ἢ ὑποσχέσεις τοιούτων, χάριν τῶν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἔδαφίῳ σκοπῶν».

Ἡ ὡς ἄνω διάταξις ἐλήφθη προφανῶς ἀπὸ τὴν παρομοίαν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 317 τοῦ γερμανικοῦ ἐμπορικοῦ νόμου, τὸ ὁποῖον καταργηθὲν μετ' ἄλλων ἄρθρων διὰ τοῦ ἀπὸ 30]1]1937 νόμου περὶ ἀνωνύμων ἑταιρειῶν (Aktiengesetz), ἐνεφανίσθη ὑπὸ τὴν αὐτὴν σχεδὸν μορφήν καὶ διατύπωσιν ὡς παράγραφος (ἄρθρον) 299 τοῦ ὡς ἄνω νόμου, ἰσχύουσα καὶ σήμερον ὡς εἰδομεν ἄνωτέρῳ.

Ἡ ρητὴ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου 59 τοῦ νόμου 2190 τοῦ 1920 καὶ αἱ ἀπειλούμεναι, ἐπὶ τῇ παραβάσει τοῦ ποινικαῖ κυρώσεις οὐδεμίαν ἐπιτρέπουν συζητήσιν περὶ τῆς ἀκυρότητος πασῶν τῶν συμβάσεων ἐκείνων αἵτινες ἔχουν ὡς ἀντικείμενον τὸ λεγόμενον «ἐμπόριον τῆς ψήφου».

2. Συμβάσεις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου μὴ ἐμπίπτουσαι εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 59 τοῦ νόμου 2190.

Ποῖον ὅμως εἶναι τὸ κῦρος παρ' ἡμῖν ὄλων ἐκείνων τῶν συμβάσεων, αἵτινες καίτοι ἔχουν ὡς ἀντικείμενον τὸ ἐπὶ τῆς ψήφου δικαίωμα τοῦ μετόχου ἄνωνύμου ἑταιρείας, ἐν τούτοις εὗρισκονται πέραν τῶν ποινικῶν κυρώσεων τοῦ ἄρθρου 59 τοῦ νόμου 2190;

Τὸ ἀνωτέρω σοβαρότατον πρόβλημα, ὡς εἶδομεν καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς παρούσης μελέτης, δὲν ἔγινεν ἀντικείμενον σοβαρᾶς ἐπεξεργασίας ἀπὸ μέρους τῆς ἐλληνικῆς ἐπιστήμης.

Περιορισμένην ἀνάπτυξιν τοῦ θέματος ἐπιχειρεῖ ὁ Κ. Καραβᾶς εἰς τὸ περὶ ἄνωνύμων ἑταιρειῶν σύγγραμμά του (§ 969 καὶ ἐπομ.) καὶ καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι «ἡ ὀρθότερα καὶ συμφωνος πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ ἡμετέρου νόμου ἄποψις εἶναι ἡ δεχομένη, ἄνευ οὐδεμιᾶς συγκαταβάσεως ἢ ἐπιζημίου τινὸς συνεπείας, τὴν ἀκυρότητα ἀκόμη καὶ ἐκείνων τῶν συμφωνιῶν, αἵτινες δὲν ἐμπίπτουν εἰς τὴν ποινικὴν κύρωσιν τοῦ ἄρθρ. 59 τοῦ ν. 2190» καὶ ὀλίγον κατωτέρω, «Κατ' ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς ταύτης, δεόν νὰ θεωρήσωμεν ἀπολύτως ἄκυρον πᾶσαν οἰανδήποτε σύμβασιν ἢ συνυπόσχεσιν μεταξύ δύο ἢ πλειοτέρων μετόχων ἢ μεταξύ ἐνὸς ἢ πλειόνων μετόχων καὶ τρίτου τινὸς μὴ μετόχου, ὅπως ψηφίσουν ἐν Γεν. Συνελεύσει καθ' ὠρισμένην κατεύθυνσιν ἢ κατ' ἀμετάβλητον τρόπον ἢ ὅπως μὴ παρευρεθοῦν εἰς μίαν ἢ πλειοτέρας Γεν. Συνελεύσεις».

«Τὸν αὐτὸν χαρακτηρὰ ἔχει καὶ ἡ μεταξύ τῶν ἀνωτέρω προσώπων σύμβασις, ὅπως ἐν γεν. συνελεύσει ἀντιτίθενται συστηματικῶς ἐπὶ ὠρισμένων ἤδη θεμάτων . . . ὡς καὶ ἡ μεταξύ πλειόνων μετόχων συλλογικὴ συμφωνία, δι' ἧς ἐπὶ τοῖς ἀνωτέρω σκοποῖς, συνιστᾶται συνδικᾶτον ἀποφασίζον κατὰ πλειοψηφίαν περὶ τῆς ὑπὸ τῶν μελῶν αὐτοῦ ἀκολουθησομένης ἐν ταῖς γεν. συνελεύσει κατευθύνσεως. Πᾶσαι αἱ τοιαῦται συμβάσεις, ἀναμφιβόλως παραποιοῦν τὰς ἐν γεν. συνελεύσει λαμβανομένας ἀποφάσεις, δημιουργοῦν παραουναγωγὰς καταπνιγούσας τὴν φυσιολογικὴν καὶ ἐλευθέραν ἐκδήλωσιν τῆς βουλήσεως τοῦ ἀνωτάτου ἑταιρικοῦ ὄργανου, καθιστοῦν ὕλικῶς

καί νομικῶς ἄχρηστον τὸν θεσμὸν τῆς γεν. συν-
ελεύσεως καί περιττὴν τὴν συζήτησιν καί κατα-
λήγουν εἰς τὸν ἐξαναγκασμὸν τοῦ μετόχου νὰ
δίδῃ ψήφον παθητικὴν καί ὑποματικὴν» (20).

Ἡ γνώμη αὕτη τοῦ κ. Καραβᾶ (21) εἶναι ἄκρως
συντηρητικὴ καί δὲν νομίζομεν ὅτι δίδει τὴν πρέ-
πουσαν λύσιν εἰς τὸ μελετώμενον πρόβλημα.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι παλαιότερον, ἐπιστήμη καί
νομολογία εἰς τὴν ξένην ἀντιμετώπιζον τὰς συμ-
βάσεις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου μὲ πολὺ
μεγάλον δισταγμὸν. Ἡ θέσις αὕτη εὔρισκεν ἐρεί-
σματα εἰς δύο λόγους: α) αἱ περὶ ὧν ὁ λόγος
συμβάσεις κατέληγον πάντοτε εἰς μείωσιν τῶν
κυριαρχικῶν δικαιωμάτων τῶν μετόχων ἐπὶ τῆς
ἐλευθέρας διαθέσεως τῆς ψήφου τῶν ἐντὸς τῶν
γενικῶν συνελεύσεων, ἀρχίς γενικωτέρας προ-
ερχομένης ἀπὸ τὸ Συνταγματικὸν Δίκαιον, (κυ-
ριαρχικὸν δικαίωμα τοῦ πολίτου ἐπὶ τῆς ψήφου)
καί ἀποτελούσης ἐκεῖ ἓνα εἶδος «ἱεροῦ καί ἀπα-
ραβιάστου πλάσματός δικαίου» (fiction sacrée)
καί β) μέγας ἀριθμὸς τῶν συμβάσεων τούτων δὲν
ἦτο ἄμοιρος δολίας προαίρεσεως καί ἔδινεν ἀ-
φορμὴν εἰς ποικίλλας καταχρήσεις, συνηθέστεραι
τῶν ὁποίων ἦσαν: ἡ δημιουργία πλαστῆς πλειο-
ψηφίας, ἡ ἐξασφάλισις εἰς τὰς γενικὰς συνελεύ-
σεις μιᾶς ἀνεῦ συζητήσεως ἀπαλλαγῆς τοῦ διοι-
κητικοῦ συμβουλίου ἀπὸ πάσης εὐθύνης (qui-
tus) κ.λ.π.

Μὲ τὴν πᾶροδον ὅμως τοῦ χρόνου αἱ ἀκραῖαι
ἀντιλήψεις ἔναντι τῶν μελετωμένων συμβάσεων,
νομολογίας καί ἐπιστήμης εἰς τὴν ξένην, ἐμετριά-
σθησαν, διότι ἀφ' ἑνὸς μὲν διεπιστάθη ὅτι ὠρι-
σμένοι γενικαί ἀρχαί ἔχουσαι ἀπόλυτον καί
ἀναμφισβήτητον κῦρος εἰς ἄλλους τομεῖς δὲν
εὐδοκιμοῦν μεταφερόμεναι εἰς τὸ δίκαιον τῶν
ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ πρακτικὴ
ἐχρησιμοποίησε διαφόρους τύπους συμβάσεων ἔ-
χουσῶν ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ὡς ἀντικείμενον τὸ

20. Βλ. Κ. Καραβᾶ ἐνθ' ἄνωτ. § 972.

21. Βλ. Ὁμοίαν γνώμην ὡς πρὸς τὸ syndicats
de blocage Ἀναστασιάδη - Ρόκα, Ἑλληνικὸν Ἐμ-
πορικὸν Δίκαιον, Ἀθῆναι 1949 § 132 σημ. 24.

δικαίωμα του μετόχου επί της ψήφου, αί όποία όχι μόνον δέν έβλαψαν τó γενικώτερον συμφέρον των έταιρειών, άλλ' αντιθέτως προήγαγον τούτο, εις πολλάς περιπτώσεις μάλιστα, έσωσαν έπιχειρήσεις έτοιμοθανάτους, και γενικώτερον ίξησφάλισαν μιαν εϋρυθμον και σταθεράν λειτουργίαν του θεσμου των άνωύμων έταιρειών. Σήμερον πλέον, ως είδομεν και έν αρχή, ούδαμού έν τη ξένη γίνεται λόγος περί άπολύτου και γενικής άκυρότητος των συμβάσεων επί του δικαιώματος της ψήφου.

Τό δίκαιον των άνωύμων έταιρειών όφείλει νά είναι εϋκαπτον και εϋπροσάρμοστον, διά νά παίξη τόν ρόλον τόν όποιον άπαιτεί από αυτό, ή καθημερινώς μεταβαλλομένη πραγματική κατάσταση των συναλλαγών, και δή των τοιούτων αίτινες έχουν άμεσον σχέση με τόν κυρίαρχον εις τήν σύγχρονον οικονομικήν ζωήν θεσμόν των άνωύμων έταιρειών. "Ας μη μάς διαφεύγει ότι ή άγγλική νομοθεσία επί των άνωύμων έταιρειών, της όποίας τό κύριον χαρακτηριστικόν είναι ή πλήρης παρακολούθησις της πραγματικότητος και ή έξαιρετική εϋκαμψία «κατέστη όλίγον κατ' όλίγον ένα από τά βασικώτερα όργανα της οικονομικής εξαπλώσεως της βρεττανικής αυτοκρατορίας» (22).

3. Λόγοι συνηγοροϋντες υπέρ της έγκυρότητος των συμβάσεων.

Ας μην αύταπατώμεθα. Τό άναγνωρισθέν υπό του νόμου εις τόν μέτοχον δικαίωμα του ψηφίζειν εις τάς γενικάς συνελεύσεις δέν άσκεΐται πάντοτε πρός τό συμφέρον της έταιρείας, ούτε κατά τρόπον εϋστοχον, όρθόν και έν πλήρει γνώσει των συνεπειών της ένεργείας ταύτης.

Συνήθως ό άνώνυμος, ό άγνώστου κατοικίας μέτοχος ή ό εύρισκόμενος μακράν της έδρας της έταιρείας, άπουσιάζει από τάς γενικάς συν-

22. Βλ. D e g u s i s, Les tendances modernes du droit dans les sociétés par actions, Congrès International de Droit Comparé 1937 σ. 20 και 21).

ελεύσεις αὐτῆς, εἴτε διότι δὲν ἔχει χρόνον δια-
θέσιμον, εἴτε διότι δὲν ἔχει μεγάλα συμφέροντα
εἰς τὴν ὑπόθεσιν αὐτὴν, εἴτε, ὅπερ καὶ τὸ κυ-
ριώτερον, διότι δὲν ἔχει τὴν εἰδικότητα ἐκείνην
ἣτις ἀπαιτεῖται διὰ νὰ παρακολουθήσῃ οὗτος
μὲ «ἀνοικτὸ μάτι» τὰς συζητήσεις τὰς γινομένας
ἐντὸς τῶν γενικῶν συνελεύσεων, ἀναφερομένας
συνήθως εἰς ἀριθμούς, ἐμπορικοὺς συνδυασμούς,
λογιστικὴν, οἰκονομίαν κλπ. Οὕτως ἐν τῇ πραγ-
ματικότητι ἡ ζωὴ καὶ ἡ γενικωτέρα πορεία τῆς
ἀνωνύμου ἐταιρείας ρυθμίζεται πάντοτε ἀπὸ
τοὺς ἀντιπροσώπους τῶν «μεγάλων συμφερόν-
των», οἱ ὁποῖοι ἐν τελευταία ἀναλύσει οὐδε-
μίαν ἔχουν ἀνάγκην προστασίας ἐκ τοῦ νόμου.

Ἡ προστασία καὶ ἡ ἐγγύησις τοῦ ἐν τῇ μετοχῇ
ἐγκλειομένου περιουσιακοῦ δικαιώματος τοῦ «ἀ-
φηρημένου, ἀγνώστου» μετόχου, «οὐσιαστικὴ βά-
σις τοῦ ὅλου νομικοῦ κατασκευάσματος περὶ
κυριαρχικῶν καὶ ἀπαραβιάστων δικαιωμάτων
τοῦ μετόχου ἐπὶ τῆς ψήφου», γνωρίζει πᾶς τις
ἀπασχολούμενος μὲ τὸ δίκαιον τῶν ἀνωνύμων
ἐταιρειῶν, τόσον παρ' ἡμῖν ὅσον καὶ ἐν τῇ ξένη,
ὅτι ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἰσχυροῦσων νομοθεσιῶν,
δὲν ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς ψήφου τοῦ μετόχου
καὶ τῆς ἀπαγορεύσεως τῶν ἐπὶ τοῦ σχετικοῦ δι-
καιώματος συμβάσεων. Ἡ ἀνωτέρω μάλιστα δια-
πίστωσις, γενικωτέρας ἀξίας, ἤγαγεν ἐπιστήμονας
τινας εἰς τὰς σκέψεις τῆς πλήρους ἀφαιρέσεως
ἀπὸ τοῦ μετόχου τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου
καὶ τῆς παραδόσεως αὐτοῦ εἰς ἀνθρώπους εἰδι-
κοὺς—μὲ εἰδικὰς γνώσεις—μετέχοντας ἐνὸς ἡμι-
κρατικοῦ ὀργανισμοῦ ἐντολοδόχων, ἐχόντων ὡς
ἔργον ἀποκλειστικὸν τὴν ἀντιπροσώπευσιν τῶν
μετόχων εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις (23).

Περαιτέρω, γίνεται ἀντιληπτὸν εἰς τὴν καθ' ἡ-
μέραν πρακτικὴν, ὅτι τὸ πρωτεῦον στοιχεῖον εἰς
τὴν ζωὴν τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας εἶναι ἡ ἐξα-
σφάλισις τῆς σταθερότητος εἰς τὴν διοίκησιν αὐ-
τῆς, ἣτις ὁμῶς πλειστάκις, ὄχι μόνον δὲν διευκο-
λύνεται ἀπὸ τὸν δισταγμὸν μὲ τὸν ὁποῖον ἀντι-
μετωπίζονται — παρ' ἡμῖν — αἱ συμβάσεις ἐπὶ
τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἀλλ' ἀντιθέτως ἔρ-

23. Βλ. V i g r e u x καθηγητοῦ τοῦ Πανεπι-
στημίου Τουλούζης, Droit des actionnaires σ. 190.

χεται εις ἄμεσον σύγκρουν με αὐτόν, τὰ δὲ ἀποτελέσματα καταλήγουν νὰ εἶναι πάντοτε εις βόρος τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος τῆς ἐταιρείας. Δὲν παραλείπομεν νὰ σημειώσωμεν ἐδῶ, ὅτι ἐνίοτε ἢ σταθερότης τῆς διοικήσεως τῆς ἀνω-
 νόμου ἐταιρείας ἔρχεται εις σύγκρουν με αὐτὸ τοῦτο τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς ψήφου τοῦ μετόχου καὶ ἰσχυρότερος μετὰ τὸ δικαίωμα τοῦ μετόχου νὰ ἀνακαλῆ ad nutum καὶ χωρὶς ὑποχρέωσιν ἀποζημιώσεως τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς ἐταιρείας.

Τὸ πρόβλημα καὶ εις τὸ σημεῖον τοῦτο ὑπῆρξε μέγα καὶ ἀποτελεῖ ἀκόμη καὶ σήμερον θέμα σοβαροῦσων συζητήσεων εις τὴν διεθνή ἐπιστήμην τοῦ δικαίου τῶν ἀνωνόμων ἐταιρειῶν. Ἡ γερμανικὴ νομοθεσία περὶ ἀνωνόμων ἐταιρειῶν (Νόμος 1937 ἄρθρον 75 § III) ἀφήρесе τὸ δικαίωμα τῆς ἀνακλήσεως τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἀπὸ τὴν γενικὴν συνέλευσιν καὶ τὸ παρέδωσεν εις τὸ ἔποπτικὸν συμβούλιον (Aufsichtsrat), τὸ ὁποῖον ἀσκεῖ τὸ δικαίωμα τοῦτο μόνον ἐφ' ὅσον ὑπάρχει σπουδαῖος λόγος. Ὁ ἀνακληθεὶς ὁμοίως διοικητικὸς σύμβουλος διατηρεῖ πάντοτε τὸ δικαίωμα προσβολῆς τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἐνώπιον τοῦ Δικαστηρίου διὰ τὴν ἀνυπαρξίαν τοῦ σπουδαίου λόγου. Τὸ ἔποπτικὸν συμβούλιον ἐκλέγεται μὲν ἀπὸ τὴν γενικὴν συνέλευσιν, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἓνα εἶδος συμβουλίου ἀνθρώπων ἀνεξαρτήτων, μεγάλης πείρας ἰσχυρῶς εις τὸν κόσμον τῶν ἐπιχειρήσεων, εις τοὺς ὁποίους ἀνατίθεται τὸ καθῆκον νὰ λύσουν τὰ δύσκολα προβλήματα διαχειρίσεως τῆς ἐταιρείας, νὰ συμβουλεύουν τὸ διοικητικὸν συμβούλιον καὶ νὰ κρατοῦν ἐνημέρους τοὺς μετόχους σχετικῶς μετὰ τὴν συμπεριφορὰν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου.

Εἰς τὴν Ἀγγλίαν πρὸ τοῦ ἔτους 1947 τὰ μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἄν ἦσαν κατ' ἀρχὴν ἀνακλητὰ, ἐφ' ὅσον τοῦτο δὲν προεβλέπετο ρητῶς ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἐταιρείας. Ἀπηρεῖτο ἀπόφασις λαμβανομένη ὑπὸ εἰδικῆς πλειοψηφίας τῆς γεν. συνελεύσεως.

Μετὰ τὸ ACT 947 (ἄρ. 184) ἡ ἀνάκλησις τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου εἶναι δυνατὴ καὶ διὰ μιᾶς συνήθους ἀποφάσεως καὶ παρὰ τὰς ἀντιθέτους ρήτρας τοῦ Καταστατικοῦ ἢ μιᾶς ἄλλης συμβάσεως, διατηρεῖ ὁμοίως ὁ ἀνακαλούμενος —

ορίσθεις δι' ἑνὸς χρονικὸν διάστημα ὡς διοικητικὸς σύμβουλος -δικαιώματα ἀποζημιώσεως παρὰ τῆς ἑταιρείας.

Τέλος ἡ ἀνυπαρξία παρ' ἡμῖν μιᾶς θεωρητικῆς ἐπεξεργασίας ἐπὶ τοῦ μελετωμένου θέματος διαγραφούσης κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μετ' ἀκρίβειας νὰ ἐπιτρέπόμενα ὅρια εἰς τὴν σύναψιν τῶν συμβάσεων ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἔπαιξεν ἀνασταλτικὸν ρόλον ἐπὶ τῆς ἐπιθυμίας σοβαροῦ ἀριθμοῦ κεφαλαιούχων, οἵτινες ἐπιθυμοῦντες νὰ εἰσέλθουν εἰς μίαν ἐπιχείρησιν λειτουργοῦσαν ὑπὸ τὴν μορφήν ἀνωνύμου ἑταιρείας καὶ εὐρισκομένην εἰς τὰ πρόθυρα καταστροφῶν λόγῳ ἑλλείψεως κεφαλαίου κινήσεως, μὲ ἀνταλλάγματα περιέχοντα ἐμμέσως τὸν περιορισμὸν τοῦ δικαιώματος τῶν μετόχων ἐπὶ τῆς ψήφου, (ὡς π.χ. σταθερότητα ὠρισμένης συγκροτήσεως διοικητικοῦ συμβουλίου ἐπὶ ὠρισμένον χρόνον), ἔμειναν μακρὰν τῶν ἐπιχειρήσεων τούτων, λόγῳ ἀκριβῶς τῆς ἀμφιβολίας ἣτις ἐπικρατεῖ ὡς πρὸς τὸ κύρος τῶν συμβάσεων τούτων καὶ οὕτως αἱ ἐπιχειρήσεις τὰς ὁποίας τὸ δίκαιον ὄφειλε νὰ προστατεύσῃ διὰ νὰ μὴ καταστραφῶν, κατεστράφησαν ἐν τοῖς πράγμασιν ἐξ αἰτίας τούτης. Ὡστε ἰδοὺ καὶ εἰς ἀκόμη λόγος διὰ τὸν ὁποῖον πρέπει νὰ εὐρυνθῇ ὁ κύκλος τῶν ἐπιτρεπομένων «παρεταιρικῶν συμβάσεων», ἐντὸς τοῦ ὁποίου δύναται νὰ κινεῖται ἐλευθέρως ἡ βούλησις τῶν συναλλασσομένων ἢ ἀπροβλέπουσα εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τοῦ γενικωτέρου συμφέροντος τῆς ἑταιρείας, ἔστω καὶ ἐπὶ προσωρινῷ περιορισμῷ τοῦ δικαιώματος τοῦ μετόχου ἐπὶ τῆς ψήφου. Ἐξ ἄλλου, τὸ «γενικώτερον συμφέρον τῆς ἑταιρείας» εἶναι ἀρχή, ἣτις δέον νὰ ἀποτελῇ διὰ τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὸ δίκαιον τῶν ἀνωνύμων ἑταιρειῶν ἀπαραίτητον γνώμονα κρίσεως περὶ τῆς ἐγκυρότητος τῶν πάσης φύσεως ἑταιρικῶν ἢ παρεταιρικῶν συμβάσεων.

4. Αἱ συμβάσεις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἶναι κατ' ἀρχὴν δεμίται καὶ ἔγκυροι.

Ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἡ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 59 τοῦ νόμου 2190 ἔχει περιορισμένον πεδῖον ἐφαρμογῆς, ἣτοι τὴν χειροτέραν μορφήν τῶν συμβάσεων ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, τὸ λεγόμενον «ἐμπόριον τῆς ψήφου», τὸ ὁποῖον ἐκρίθη

ἀνέκαθεν ὡς ἀπᾶδον εἰς τὸ πραγματικὸν· συμφέρον τῆς ἑταιρείας καὶ δίδον ἀφορμὴν δι' εὐτελεῖς συναλλαγὰς μεταξύ πλουσίων καὶ πτωχῶν μετόχων, τῶν τελευταίων τούτων πωλούντων ἀντιπινακίου φακῆς τὸ κρίσιμον διὰ τὴν ζωὴν τῆς ἀωνύμου ἑταιρείας δικαίωμα τῶν ἐπὶ τῆς ψήφου.

Ἡ ἀνωτέρω διάταξις, ἐκ τῆς διατυπώσεώς της περιωρισμένης ἐκτάσεως, κατ' οὐδένα λόγον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναχθῆ εἰς ἀπαγορευτικὸν τῶν συμβάσεων ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου γενικὸν κανόνα.

Ἀντιθέτως μάλιστα, ἡ μὴ ἀπαγόρευσις ὑπὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ νομοθέτου διὰ διατάξεως θετικῆς κατὰ τρόπον γενικὸν καὶ ἀπόλυτον τῶν ἐν λόγῳ συμβάσεων ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ σοβαροτάτη ἐπίδρασις, τὴν ὁποίαν ἤσκησεν ἐπ' αὐτοῦ ἡ γερμανικὴ νομοθεσία καὶ ἐπιστήμη, περὶ ὧν ἤδη ὠμιλήσαμεν καὶ δὴ εἰς τὰ ἐνδιαφέροντα τὴν παροῦσαν μελέτην σημεία, μᾶς πείθουν, ὅτι ἡ ἡμετέρα νομοθεσία ἂν δὲν εὖνοῦν κατὰ τρόπον εἰδικὸν τὰς συμβάσεις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, τοῦλάχιστον δὲν τὰς ἀπαγορεύει κατ' ἀρχὴν.

Ἐξ ἄλλου αὐτὸ τοῦτο τὸ δικαίωμα τοῦ μετόχου ἐπὶ τῆς ψήφου δὲν ἀπορρέει ἐκ διατάξεων ἀναγκαστικοῦ δικαίου καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν εἶναι δικαίωμα δημοσίας τάξεως, ὥστε νὰ ἀπαγορεύεται ἐπ' αὐτοῦ πᾶσα συναλλαγή, ἀφοῦ α) τὰ καταστατικὰ δύνανται ἐγκύρως νὰ ἀποκλείσουν τῆς γενικῆς συνελεύσεως μετόχους ἔχοντας κατώτερον ἀριθμὸν μετοχῶν τοῦ απαιτουμένου διὰ μίαν ψήφον τοιούτου (ἄρθρον 30 § 3 τοῦ ν. 2190) β) ἐπιτρέπεται ἡ παραχώρησις τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἰς τὸν ἐνεχυροῦχον δανειστήν διὰ συμφωνίας (ἄρθρον 1245 τοῦ Ἀστ. Κώδικος) γ) ἐπιτρέπεται ἐπὶ ἐπικαρπίας μετοχῶν συμφωνία μεταξύ ἐπικαρπωτοῦ καὶ ψιλοῦ κυρίου περὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου (ἄρθρον 1177 ἀστικοῦ κώδικος κλπ.). Ἄς μὴ λησμονώμεν δέ, ὅτι εἰς πλείστας χώρας (Γαλλία, Γερμανία, Ἰταλία κ.λ.π.) ἐγένετο παραδεκτὴ, καθιερωθεῖσα μάλιστα διὰ νόμου, ἡ ἔκδοσις τῶν λεγομένων μετοχῶν πολλῶν ψήφων ἢ ἄνευ ψήφου, εἰς ἑταιρείας τῶν ὁποίων ταυτοχρόνως κυκλοφοροῦν καὶ κοινοὶ μετοχοὶ μιᾶς ψήφου (24).

Θὰ ἀντιταχθῆ βεβαίως εἰς τὴν ἀνωτέρω θέσιν, τὸ γνωστὸν ἐπιχείρημα, ὅτι τὸ δικαίωμα τοῦ ψηφίζεῖν εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις ἀποτελεῖ τὴν ἐγγύησιν τῶν περιουσιακῶν δικαιωμάτων τοῦ μετόχου καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὁ ἐνδεχόμενος χωρισμὸς τῶν δύο τούτων δικαιωμάτων διὰ μίαν συμβάσεως καταργούσης ἢ ἐκχωρούσης εἰς τρίτους τὸ δικαίωμα τοῦ μετόχου ἐπὶ τῆς ψήφου ἀνεξαρτήτως τῶν ἄλλων δικαιωμάτων του (περιουσιακῶν), καταλήγει διὰ τῆς ἀπογυμνώσεως τοῦ μετόχου ἀπὸ πάσης προστασίας εἰς πλήρη ἀνατροπὴν τῆς ὅλης οἰκονομίας τοῦ συστήματος τοῦ δικαίου περὶ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν καὶ τῷ λόγῳ τούτῳ μία τοιαύτη σύμβασις δέον νὰ θεωρῆται ἀθέμιτος καὶ ἄκυρος.

Μᾶς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία ἐν τοῖς προηγουμένοις νὰ τονίσωμεν ἀπαντῶντες ἐμμέσως εἰς τὴν προκειμένην ἀντίρρησιν, ὅτι τὸ βαρῦνον στοιχεῖον εἰς τὴν κρίσιν περὶ τοῦ ἐγκύρου ἢ μὴ μίαν συμβάσεως ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου δὲν εἶναι τὸ συμφέρον τοῦ κατ' ἰδίαν μετόχου, ἀλλὰ τὸ γενικώτερον συμφέρον τῆς ἐταιρείας τὸ ὁποῖον ἐξυπηρετούμενον διὰ τῆς συμβάσεως ἢ βλαπτόμενον, ἐξυπηρετεῖ ἢ βλάπτει ἀναλόγως ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει καὶ τὸ συμφέρον ἐνὸς ἐκάστου τῶν μετόχων.

Θὰ ἠμπορούσαμεν ἀκόμη νὰ προσθέσωμεν εἰς ὅσα προελέχθησαν πρὸς ἀντίκρουσιν τοῦ ἀνωτέρω ἐπιχειρήματος ὅτι, ὅπως κατὰ γενικὸν κανόνα τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος εἶναι ἐπιδεκτικὸν περαιτέρω διαιρέσεως, οὕτω καὶ τὸ δικαίωμα κυριότητος ἐπὶ τῶν μετοχῶν ὡς τοιοῦτον ἐπιδέχεται διαχωρισμὸν τῶν ἐν αὐτῷ περικλειομένων μερικωτέρων δικαιωμάτων, ἥτοι ἀποχωρισμὸν τῶν περιουσιακῶν δικαιωμάτων ἀπὸ τὰ δικαιώματα τῆς ψήφου, ἀρχὴν ἣν ἀναγνωρίζει ὁ Ἀστικὸς Κώδιξ εἰς τὰ ἄρθρα 1177 καὶ 1245.

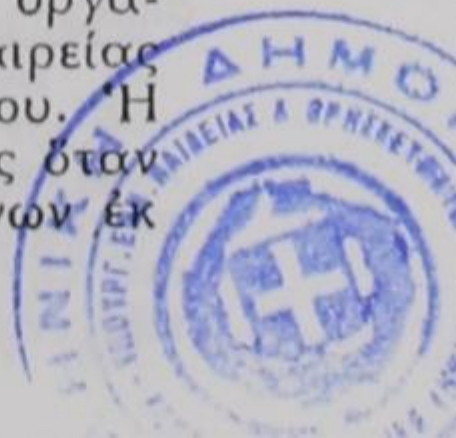
Οὐδεὶς βεβαίως ἀμφισβητεῖ, ὅτι ἡ φύσις τοῦ ὄλου θέματος ἐν προκειμένῳ εἶναι ἰδιάζουσα καὶ ὅτι εἶναι δεινὴ ἡ θέσις εἰς ἣν ἐνδεχομένως θὰ περιέλθῃ ὁ ἀπορφανισθεὶς τοῦ δικαιώματος τῆς

πολλῶν ψήφων καὶ ἄνευ ψήφου. Βλ. I. Πασσιᾶ ἐνθ' ἄνωτ. § 254, Καραβᾶ, ἐνθ' ἄνωτ. § 961 contra : Ἀναστασιάδης, Ἑλλ. Ἐμπορικὸν Δίκαιον, Ἀθήναι 1937 § 131 σημ. 12).

ψηφου μέτοχος κατά τὰ ἀνωτέρω, ἀλλὰ ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ ἰσχύοντος συστήματος δικαίου περὶ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, δὲν νομίζομεν ὅτι εἶναι καλυτέρα ἢ θέσις τοῦ ἐξοπλισμένου μὲ πλήρη δικαιώματα μετόχου τῆς μειοψηφίας εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις τῆς ἐταιρείας. Κατὰ πάσης καταχρήσεως, ἐκτὸς τῶν ἄνευ οὐσιαστικῆς ἀξίας «δικαιωμάτων μειοψηφίας» τοῦ νόμου 2190, ἢ προστασία τοῦ μετόχου τῆς μειοψηφίας ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς γενικῆς διατάξεως τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος περὶ καταχρηστικῆς ἀσκήσεως δικαιώματος, τῆς ὁποίας ὀφείλομεν νὰ κάμωμεν ἐπὶ κλησιν διὰ πᾶσαν σύμβασιν ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψηφου εὐρισκομένην ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῶν ἐπιβαλλομένων ἐκ τῆς καλῆς πίστεως ἢ τῶν χρηστῶν ἡθῶν ἢ ἐκ τοῦ κοινωνικοῦ ἢ οἰκονομικοῦ σκοποῦ τοῦ δικαιώματος τούτου. Ἡ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 281 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος, ἀντὶ πάσης ἄλλης θεωρητικῆς κατασκευῆς ἐρχομένης εἰς σύγκρουσιν μὲ τὰς ἀνάγκας καὶ τὰ ἡθῆ τῶν συναλλαγῶν, διαγράφει σαφῶς τὸ ὄριον δράσεως παντὸς μετόχου ἐν τῇ διαθέσει τοῦ δικαιώματος τῆς ψηφου καὶ ταύτοχρόνως ἐξασφαλίζει αὐτὸν κατὰ πάσης καταχρηστικῆς ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τούτου ἀπὸ μέρους οἴουδήποτε τρίτου.

Ἐξ ὧν ἀνωτέρω ἐλέχθησαν συνάγεται, ὅτι θεωροῦμεν θεμιτὸν καὶ ἔγκυρον πᾶσαν σύμβασιν ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψηφου, ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν κεῖται ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῶν διαγραφομένων ὑπὸ τῆς καλῆς πίστεως καὶ τῶν χρηστῶν ἡθῶν καὶ δὲν ἀντιτίθεται εἰς τὸ γενικώτερον συμφέρον τῆς ἐταιρείας.

Εἶναι ὅμως ἐνδεχόμεναι μίαι βασεῖς ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψηφου νὰ μὴν ἔρχεται εἰς σύγκρουσιν οὔτε μὲ τὴν καλὴν πίστιν καὶ τὰ χρηστὰ ἡθῆ, οὔτε μὲ τὸ γενικώτερον συμφέρον τῆς ἐταιρείας, ἐννοοῦμενον ὡς οἰκονομικὸν τοιοῦτον, ἀλλὰ διὰ τῆς ἐπ' ἀόριστον παρατάσεως τῆς διαρκείας τῆς καὶ τοῦ γενικοῦ χαρακτῆρος ἀπὸ ἀπόψεως ἀντικειμένου νὰ προσβάλη σύστημα ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας καὶ νὰ ἀνατρέπη τὴν ὅλην ἰσορροπίαν του. Ἡ σύμβασις αὕτη δέον νὰ θεωρῆται ἔγκυρος ὅταν κεῖται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν ἐπιτρεπομένων ἐκ

τῆς ἀνάγκης τῶν συναλλαγῶν καὶ τοῦ εἰδικοῦ χαρακτήρος καὶ τῆς φύσεως τοῦ δικαίου τῶν ἄνωγύμων ἐταιρειῶν, τὸ ὁποῖον, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ὀφείλει νὰ εἶναι εὐκαμπτον καὶ εὐπροσάρμοστον (φέρει δηλαδὴ τὸν χαρακτήρα τοῦ προσωρινοῦ ἀπὸ ἀπόψεως χρονικῆς διαρκείας καὶ ἀναφέρεται εἰς μίαν εἰδικὴν περίπτωσιν), ἀθέμιτος δὲ καὶ ἄκυρος ὅταν ἐκφεύγῃ τῶν ὁρίων τούτων καὶ καταλήγῃ εἰς πλήρη καὶ μόνιμον ἀλλοίωσιν τοῦ ὅλου συστήματος ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν ἄνωγύμων ἐταιρειῶν (φέρει δηλαδὴ τὸν χαρακτήρα τοῦ ὀριστικοῦ καὶ γενικοῦ). Τὸ ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου εὐρισκόμενον εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ὅλου συστήματος διοικήσεως τῆς ἄνωγύμου ἐταιρείας, δι' ὃ καὶ κατὰ τὰ ἐν ἀρχῇ θεωρεῖται «δικαίωμα διοικητικοῦ περιεχομένου» καὶ θέτον ἀπὸ τὸ ἐν μέρος εἰς κίνησιν τὴν διοικητικὴν μηχανὴν τῆς ἐταιρείας διὰ τῆς ψηφίσεως τοῦ διοικητικοῦ ὀργάνου αὐτῆς, ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος συγκρατοῦν τὸ ὄργανον τοῦτο διὰ τοῦ ἐλέγχου (ἄρθρον 34 ἐδ. β γ καὶ ζ § 1) ἐξασφαλίζει διὰ τῆς ἐλευθέρας ἀσκήσεώς του ἓνα εἶδος εὐαισθήτου ἰσορροπίας μεταξὺ μετόχου καὶ διοικήσεως, ἥτις διὰ τὴν καλὴν λειτουργίαν τοῦ ὅλου συστήματος τοῦ δικαίου τῶν ἄνωγύμων ἐταιρειῶν δέον νὰ μὴ διαταράσσεται κατὰ τρόπον μόνιμον, ὀριστικόν καὶ γενικόν. (25)

Ἡ σύμβασις, ἐξ ἄλλου, διὰ τῆς ὁποίας ὁ μέτοχος ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ψηφίσῃ ἐντὸς τῆς γενικῆς συνελεύσεως καθ' ὠρισμένην κατεύθυνσιν ἐπὶ ὠρισμένου θέματος (εἰδικὸς χαρακτήρ) δὲν ἀποκλείει ἔστω καὶ ἐὰν τοῦτο δὲν δηλοῦται ρητῶς, τὴν ἐκτὸς τῆς γενικῆς συνελεύσεως πλήρη διαφώτισιν, γενομένην κατόπιν ἐπισταμένης ἐξετάσεως, τοῦ συμβληθέντος μετόχου ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου καὶ τὴν ἐν πλήρει συνειδήσει καὶ ἐλευθερίᾳ (ἐννοουμένη ἐντὸς τῶν ὁρίων τῶν συμφερόντων τοῦ μετόχου) λήψιν τῆς ἀποφάσεώς του ταύτης ἐκτὸς τῆς γενικῆς συνελεύσεως. Τῷ λόγῳ τούτῳ μία σύμβασις, φέρουσα

25. Πρὸβλ. μὲ ἄρθρα 69, 73 καὶ 778 Ἀστ. Κώδικος, ὅπου προβλέπονται εἰδικαὶ περιπτώσεις προσωρινῆς ἀντικαταστάσεως τοῦ ρόλου τῶν μετόχων διὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν ἐκκαθαριστῶν ὑπὸ τοῦ δικαστοῦ.

κατὰ τὰ ἀνωτέρω τὸν χαρακτήρα τοῦ εἰδικοῦ καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκειται εἰς τὰς ἄλλας ἀρχὰς δέον νὰ θεωρηθῆ ἔγκυρος.

Ἀντιθέτως ἡ χαρακτηῖρος γενικοῦ καὶ χρονικῶς ἀπεριόριστος σύμβασις, εἶναι ἐνίοτε σύμβασις «τυφλή», διότι δι' αὐτῆς ἀνελήφθησαν ὑποχρεώσεις ἐπὶ θεμάτων τὰ ὁποῖα εἶναι ἄγνωστα μέσα εἰς περιστάσεις ἐπίσης ἀγνώστους. Βεβαίως ὁ Ἄστ. Κῶδιξ καθορίζει περιοριστικῶς τὰς περιπτώσεις τῆς ἀκύρου δηλώσεως βουλήσεως καὶ ἐν αὐτοῖς δὲν ἀναφέρεται ἢ «ἀπερίσκεπτος δῆλωσις βουλήσεως» ἢ «ἡ τυφλή δῆλωσις βουλήσεως» ὥστε καὶ νομίμως ἡ σύμβασις αὕτη νὰ θεωρηταὶ ἄκυρος ἢ ἀκυρώσιμος. Ἀλλὰ ἐκ πολλῶν διατάξεων τοῦ νόμου 2190 (ἄρθρον 27 § 1, 32 κλπ.) καὶ γενικῶς τοῦ ὅλου πνεύματος τῆς περὶ ἄνωνύμων ἐταιρειῶν ἡμετέρας νομοθεσίας προκύπτει ἐμμέσως, ὅτι ὁ νόμος προϋποθέτει ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου κατὰ τρόπον «φωτισμένον» ἀπὸ τὰς ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει συζητήσεις, ἀποκλειομένης παντελῶς τῆς δυνατότητος εἰς πάντας νὰ στερήσων τὸν μέτοχον τοῦ δικαιώματος νὰ διαφωτισθῆ ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς γενικῆς συνελεύσεως, ὥστε μία σύμβασις «τυφλή» τῷ λόγῳ τούτῳ νὰ θεωρηταὶ ἀσυμβίβαστος μετὰ τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου τῶν ἄνωνύμων ἐταιρειῶν καὶ κατὰ συνέπειαν ἄκυρος.

Ἐπὶ τῆς ἀνωτέρω τεθείσης ἀρχῆς περὶ τῆς ἐγκυρότητος τῶν συμβάσεων ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου συνηγορεῖ καὶ ἐν ἀκόμῃ ἐπιχείρημα ἐξαγόμενον ἐκ τοῦ ἄρθρου 30 § 3 τοῦ νόμου 2190· «Κυριοὶ ἀριθμοῦ μετοχῶν κατωτέρου τοῦ ἀπαιτουμένου», ὁρίζει ὁ νόμος, «ἵνα ἔχωσι δικαίωμα μιᾶς ψήφου ἐν γενικῇ συνελεύσει, δύνανται, συνεννούμενοι ν' ἀπαρτίσωσι τὸν ἀναγκαῖον πρὸς ἀπόκτησιν ψήφου ἀριθμὸν μετοχῶν καὶ νὰ ἀντιπροσωπευθῶσιν ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει»: Ἐρωτᾶται: Κατὰ τίνα τρόπον διατηρεῖ ἀκέραιον καὶ ἀδέσμευτον τὸ δικαίωμά του ἐπὶ τῆς ψήφου ὁ ἔχων ποσοστὸν ἐπὶ μιᾶς ψήφου δικαίωμα μέτοχος; Δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ ἐξασφαλισθῆ καὶ εἰς αὐτὸν ἡ παρουσίασις τῆς ἐπιθυμίας του καὶ θελήσεώς του ἐν τῇ συνελεύσει, ἥτις δὲν ἐξασφαλίζεται κατ' ἄλλον τρόπον εἰ μὴ διὰ τῆς δεσμεύσεως τοῦ ἀντιπροσώπου ὅπως ψηφίση καθ' ὠρισμένην κατεύθυνσιν ἐπὶ

ώρισμένου θέματος ; Διὰ τὴν ἐν τῷ φθάνῳ εἰς τὰ ἄκρα ὁμιλοῦντες περὶ «πλήρους καὶ ἀδεσμεύτου ἐλευθερίας τοῦ μετόχου νὰ διαθέτῃ τὴν ψήφον του», ὅταν προκείται περὶ τῆς θελήσεως καὶ τῆς ἐλευθερίας τοῦ διαθέοντος μίαν ψήφον μετόχου καὶ νὰ ἀγνοοῦνται παντελῶς τὴν θέλησιν τοῦ μὴ διαθέοντος ποσοστὸν μιᾶς ψήφου μετόχου ; Καὶ διὰ τὸν ἕνα καὶ διὰ τὸν ἄλλον δὲν ἰσχύει ἐξ ἴσου ἡ ἀρχή, ὅτι τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου ἀποτελεῖ ἐγγύησιν διὰ τὰ ἐν τῇ μετοχῇ περικλειόμενα περιουσιακὰ δικαιώματα ; Ἐν τῇ πρακτικῇ βεβαίως ἡ ἔννοια τῆς δεσμεύσεως τοῦ ἀντιπροσώπου συνίσταται εἰς τὴν ἀπὸ μέρους τῆς ομάδος τῶν μετόχων χάριξιν μιᾶς γενικῆς κατευθύνσεως συμφώνου πρὸς τὰ κοινὰ συμφέροντα τῶν μετόχων, τὴν ὅποιαν οὗτος ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ καὶ ἐντὸς τῆς γενικῆς συνελεύσεως.

Αἱ ἀνωτέρω σκέψεις μᾶς φέρουν πολὺ κοντὰ εἰς ἕνα ἀπὸ τὰ πλέον ἐνδιαφέροντα θέματα τῆς παρούσης μελέτης, ὁλοσπῆλαι εἰς τὴν σύμβασιν συστάσεως κοινοῦ μιᾶς μετοχῶν ἐκδοθεισῶν ἀπὸ μίαν ἀνώνυμον ἐταιρείαν (συνιδιοκτησία κατὰ τὰ ἄρθρα 785 καὶ ἐπομ. τοῦ ΑΚ.) μὲ τὴν ρήτραν τοῦ ἀδιαλύτου (ἄρθρ. 796) ἢ συστάσεως ἐταιρείας μεταξύ μετόχων ἀνώνυμου ἐταιρείας, μὲ χρονικὴν διάρκειαν ὠρισμένην (διότι αἱ ἀορίστου διάρκειας ἐταιρεῖαι ἢ κοινωνίαι λύονται ἀνὰ πάσαν στιγμὴν διὰ καταγγελίας. Ἄρθρα 767 καὶ 797 ΑΚ.), εἰς τὴν ὅποιαν εἰσεφέρθησαν μετοχαί ὡς κεφάλαιον, ὁποσκοποῦσαι ἀμφότεραι (κοινωνία τε καὶ ἐταιρεία) κυρίως εἰς τὴν διὰ τοῦ διαχειριστοῦ τῶν πράξεσιν τῶν καὶ ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις τῆς ἐταιρείας.

Ἡομίζομεν ὅτι συμβάσεις ὡς αἱ ἀνωτέρω, ἴδια ὅταν δι' αὐτῶν παρέχεται τὸ δικαίωμα εἰς τὸν διαχειριστὴν νὰ ψηφίζῃ εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις τῆς ἀνώνυμου ἐταιρείας ἐλευθέρως, χωρὶς προηγουμένην δεσμεύσιν καὶ κατὰ τὴν κρίσιν του ὅπως αὕτη σχετίζεται ἐκ τῶν ἐκεῖ γενομένων συζητήσεων, εἶναι καθ' ὅλα θεμιταὶ καὶ ἔγκυροι (26).

26. Ἀποκλείεται παντελῶς ἡ ἐμφάνισις εἰς τὰς

Εἰς τὰς ἀνωτέρω συμβάσεις δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος περὶ διαχωρισμοῦ ἢ διασπάσεως τῶν ἐν τῇ μετοχῇ περικλειομένων περιουσιακῶν καὶ μὴ δικαιωμάτων τοῦ μετόχου, διότι διὰ τῆς εἰσφορᾶς τῶν μετοχῶν ἐπέρχεται πλήρης μεταβίβασις αὐτῶν ὡς συνόλου δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων εἰς μὲν τὴν ἄνευ νομικῆς προσωπικότητος ἀστικὴν ἐταιρείαν καὶ τὴν κοινωνίαν μετοχῶν, διὰ τῆς δημιουργίας συνιδιοκτησίας κατ' ἰδιαιτέρως μέρη ἐπὶ πάσης μετοχῆς (ἄρθρον 758 καὶ 785 ΑΚ. (27) εἰς δὲ τὴν πεπροικισμένην διὰ νομικῆς προσωπικότητος ἐταιρείαν (ὡς εἶναι ἡ τοῦ ἄρθρου 784 ΑΚ.) εἰς τὸ δημιουργούμενον νομικὸν πρόσωπον τῆς ἐταιρείας (28).

Οὕτως ὁ ψηφίζων εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις τῶν μετόχων ἀνωνύμου ἐταιρείας διαχειριστῆς (κοινωνίας ἢ ἐταιρείας κατὰ τ' ἀνωτέρω), εἰς μὲν τὴν πρώτην περίπτωσιν (κοινωνία καὶ ἄνευ νομικῆς προσωπικότητος ἐταιρεία) ἐκπροσωπεῖ ἐν σύνολον μετόχων, οἵτινες ἀπὸ κοινοῦ καὶ ἀδιασπᾶστος διαθέτουν τὸ σύνολον τῶν δικαιωμάτων τῶν μετοχῶν τῶν καὶ ἀδυνατοῦν νὰ ἐμφανισθοῦν καὶ νὰ ψηφίσουν εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις κεχωρισμένως, ἀφοῦ ἐφ' ἐκάστης μετοχῆς δὲν διαθέτουν εἰμὴ ἐν ποσοστὸν μιᾶς ψήφου (ὡς καὶ οἱ μέτοχοι τοῦ ἄρθρ. 30 § 3 τοῦ νόμου 2190), εἰς δὲ τὴν δευτέραν περίπτωσιν (ἐταιρεία μετὰ νομικῆς προσωπικότητος) ἐκπροσωπεῖ τὸ νομικὸν πρόσωπον τῆς ἐταιρείας τὸ ὁποῖον εἶναι κύριον τοῦ συνόλου τῶν εἰσφερθεισῶν εἰς αὐτὸ μετοχῶν μὲ ἀδιάσπαστα τὰ ἐν αὐταῖς πε-

γενικὰς συνελεύσεις περισσοτέρων τοῦ ἐνὸς διαχειριστῶν. Βλ. καὶ Καραβᾶ § 146

27. Βλ. Κ ρ ο κ ι δ ᾶ, Ἐγχειρ. Ἐμπορ. Δικαίου. Ἀθῆναι 1926 § 523, Π ε τ ι μ ε ρ ζ ᾶ, Ἐμπ. Δίκαιον, Ἀθῆναι 1925, τεύχος Β' § 100 σελ. 135, Ἀ ν α σ τ α σ ι ᾶ δ η - Ρ ὁ κ α, ἐνθ' ἄνωτ. § 116 σελ. 342, Κ α ρ α β ᾶ, ἐνθ' ἄνωτ. § 146, Ι. Π α σ σ ι ᾶ, ἐνθ' ἄνωτ. § 282, Η. R o u s s e a u, Note S. 1924.2.49. L e s c o t, Rec. Jur. Sos. 1930, 88 καὶ ἐπομ. C o d i n - W i l h e l m i, § 8, 9.

28. Βλ. Γ. Μ π ᾶ λ ῆ : Ν. Δίκ. 11 σ. 4.

ρικλειόμενα δικαιώματα περιουσιακά και μή.

Βεβαίως δὲν γεννᾶται κἄν ζήτημα περὶ τῆς ἐγκυρότητος ἀφανοῦς ἑταιρείας μετόχων ἄνω-
μου ἑταιρείας τῆς ὁποίας ὁ ἐμφανῆς μέτοχος
θεωρεῖται ἔναντι τῆς ἄνωμου ἑταιρείας ὁ μό-
νος καὶ ἀποκλειστικός κύριος τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀν-
τιπροσωπευομένων μετοχῶν.

Εἶναι ἐνδεχόμενον εἰς τὰς ἀνωτέρω περιπτώ-
σεις, τῆς κοινωνίας καὶ ἑταιρείας, ὁ διαχειρι-
στής νὰ εἶναι ἀμετάκλητος, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον
θὰ ἦγαγε τινὰς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐπῆλθε
πλήρης ἀποξένωσις τῶν κυρίων τῶν μετοχῶν (ἑ-
ταιρείας καὶ κοινωνίας) ἀπὸ τὸ δικαίωμα τῆς
ψήφου. Ἡ ἄποψις αὕτη δύναται νὰ εὐσταθήσῃ,
διότι ἐν προκειμένῳ οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ
γίνῃ περὶ διασπάσεως τῶν ἐν τῇ μετοχῇ περι-
κλειομένων δικαιωμάτων ἀφοῦ ὁ διαχειριστής -
ἐντολοδόχος παρίσταται εἰς τὰς γεν. συνελεύσεις
οὐχὶ ἰδίῳ δικαίῳ, ἀλλ' ὡς ἐκπρόσωπος τῆς ἑται-
ρείας καὶ κοινωνίας καὶ παραμένει πάντοτε ὑπεύ-
θυνος ἀπέναντι τῶν ἐντολέων του διὰ πᾶσαν κα-
ταχρηστικὴν ἄσκησιν τῆς ἐντολῆς του καὶ ἀνα-
καλεῖται διὰ δικαστικῆς ἀποφάσεως (ἄρθρ. 752
ΑΚ.), ὧν ὑπόχρεως εἰς ἀποζημίωσιν ἔναντι παν-
τὸς ἑταίρου ἢ κοινωνοῦ αὐτῆς ἢ αὐτῆς ταύτης
τῆς ἑταιρείας, ἐφ' ὅσον διὰ τῆς ἀντιθέτου πρὸς
τὸ κοινὸν συμφέρον ἐνεργείας του ἔβλαψεν ἕνα
ἐξ αὐτῶν.

Ἀνωτέρω ἐθέσαμεν μίαν ἀρχὴν : **Συμβάσεις**
ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἶναι **θεμιταὶ**
καὶ **ἐγκύριοι** ἐφ' ὅσον δὲν ἐμπίπτουν εἰς τὰς ἀπα-
γορευτικὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 59 τοῦ νόμου
2190, δὲν εἶναι προϊόντα κακοπιστίας, δὲν ἀντί-
κεινται εἰς τὰ χρηστὰ ἦθη καὶ τὸ γενικώτερον
συμφέρον τῆς ἑταιρείας καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει
δὲν φέρουν τὸν χαρακτήρα τοῦ γενικοῦ καὶ ἀπο-
λύτου εἰς τρόπον ὥστε νὰ καταλήγουν εἰς πλήρη,
ὀριστικὴν καὶ μόνιμον ὀλλοίωσιν τοῦ ὅλου συ-
στήματος ; τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας περὶ ὀργανώ-
σεως καὶ λειτουργίας τῶν ἄνωμων ἑταιρειῶν.

Εἰς τὸ πλαίσιον τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης ἀρ-
χῆς ἐτέθησαν κριθεῖσαι ὡς ἀπολύτως ἐγκύριοι
καὶ ὑποχρεωτικά, αἱ συμβάσεις διὰ τῶν ὁποίων
συνιστῶνται ἑταιρεῖαι μεταξὺ μετόχων μιᾶς ἄνω-
νύμου ἑταιρείας, δι' ὠρισμένην διάρκειαν ἢ κοι-
νωνία (συνιδιοκτησίαι) μετοχῶν ἐκδοθεισῶν ἀπὸ

μίαν ανώνυμον εταιρείαν, με την ρήτραν του άδιαλύτου, άποσκοπούσαν κυρίως εις την διά του διαχειριστοῦ των παράστασιν και άσκησιν του δικαιώματος της ψήφου εις τας γενικάς συνελεύσεις της εταιρείας.

Ἡ γενική σύγχη αύτή, τελούσα έν πλήρει άρμονία με τας συγχρόνους κατευθύνσεις της διεθνούς έπιστήμης και νομολογίας επί του θέματος των σχετικῶν με την ψήφον του μετόχου συμβάσεων και έξαφαλίζουσα την δέουσαν εύκαμψίαν και προσαρμοστικότητα εις τό ὅλον σύστημα της ήμετέρας επί των ανωνύμων εταιρειών νομοθεσίας, κατά την γνώμην μας, δέον να άποτελέση τόν γνώμονα διά την κρίσιν περί της έγκυρότητος ή μη των μελετωμένων συμβάσεων.

V. Διαίρεσις των μελετωμένων συμβάσεων.

Ἡ πρακτική έγνώρισε μεγάλην ποικίλιαν συμβάσεων επί του δικαιώματος της ψήφου.

Πολλαι έξ αυτών φέρουν καταφανή τά στοιχεΐα του δόλου και του άνηθίκου και τῷ λόγω τούτω δέον να θεωροῦνται άθέμιτοι.

Ἄλλαι κατά τρόπον κατάδηλον εύρίσκονται έν πλήρει άρμονία με την καλήν πίστιν, τά χρηστά ήθη και τό συμφέρον της εταιρείας, κρινόμεναι δέ επί τη βάσει της τεθείσης άρχης δέον να θεωροῦνται θεμιταί και έγκυροι.

Τέλος δέ σοβαρός άριθμός αυτών καλύπτει έπιμελῶς τόν άληθινόν χαρακτήρα και τόν επιδιωκόμενον σκοπόν, οὔτω μη περιέχουσαι κατά τρόπον έμφανή στοιχεΐα ὡς αι άνωτέρω, καθιστοῦν πολύ δύσκολον την περί της έγκυρότητός των ή μη κρίσιν.

Ἐξ ὧσων άνωτέρω έλέχθησαν έχομεν την πρώτην στοιχειώδη διαίρεσιν των συμβάσεων επί του δικαιώματος της ψήφου εις τρεις κατηγορίας καθοριζόμενας κυρίως βάσει του κριτηρίου της υπάρξεως ή μη έν αύταις στοιχείων καλής πίστεως, άρμονίας πρὸς τά χρηστά ήθη και έξυπηρετήσεως του γενικωτέρου συμφέροντος της ανωνύμου εταιρείας.

Πρώτη κατηγορία

Συμβάσεις φέρουσαι καταφανή τὰ στοιχεία του δόλου και του άνηθίκου. Άκυρότης αύτων.

Άναφέρονται συνήθως ως τοιαύται αι συμβάσεις, δια τών όποιών δημιουργείται πλαστή πλειοψηφία (Majorite factice) - άρθρον 60 του νόμου 2190 - αίτινες είναι άνευ άλλου άκυροι. Τυπικώτεροι όμως μορφαί αύτων νομίζομεν ότι είναι αι κάτωθι.

α) Συμφωνία μεταξύ μετόχων και διοικητικού συμβουλίου δυνάμει τών όποιών οι μέτοχοι άναλαμβάνουν την ύποχρέωσιν να ψηφίσουν υπέρ της άπ'αλλαγής από πάσης εύθύνης του διοικητικού συμβουλίου της εταιρείας (Quitus). Η τοιαύτη σύμβασις, δεσμεύουσα υπερέμμεως τό δικαίωμα του μετόχου επί της ψήφου, είναι προφανώς δολία και αντίκειται εις τὰ χρηστά ήθη, τῷ λόγῳ δέ τούτῳ είναι άκυρός. Μετω όλίγων ψήφων έξαγορασθείσων έναντι μικρών ανταλλαγμάτων, έξαλείφεται (έκτός βεβαίως τών περιπτώσεων παραλείψεως ή ψευδών δηλώσεων έν τῷ Ισολογισμῷ κατά τό άρθρον 35 § 1 του Ν. 2190) ή έναντι της εταιρείας και τών μετόχων εύθύνη του διοικητικού συμβουλίου, τὰ δέ δικαιώματα της παρούσης κατά την γενικήν συνέλευσιν μειοψηφίας καθίστανται λόγοι νεκροί.

Ό παντελής παραμερισμός και μη λήψις υπ' όψιν τών συμφερόντων της εταιρείας και ή καταπάτησις τών συμφερόντων της μειοψηφίας προσδίδει εις την σύμβασιν ταύτην τόν χαρακτήρα του άνηθίκου και του δολίου, εις τρόπον ώστε ή άκυρότης ταύτης να είναι άπόλυτος και κατά τόν Philonenko (29) ή διάρρηξις της να είναι ανά πάσαν στιγμήν δυνατή συμφώνως πρὸς την άρχήν Fraus omnia corrumpit ή βάσει της άρχής της άνηθίκου αίτίας (30).

β) Παρόμοια πρὸς την άνωτέρω σύμβασιν είναι ή τοιαύτη δια της όποιας ο μέτοχος αναλαμβάνει την ύποχρέωσιν να ψηφίση υπέρ της άναδείξεως ως μέλους του διοικητικού συμβουλίου προσώπου τελείως άκαταλλήλου και άνικάνου δια τὰ καθήκοντα του διοικητικού συμβούλου. Η συμφωνία αύτη αντίκειται εις τὰς άρχάς της καλής πίστεως και καταλήγει εις βλάβην της

εταιρείας. Βεβαίως ή άπλή πιθανότης ότι δύνανται νά ανακύψουν ζημίαι διά την έταιρείαν δέν επιδρά επί του κύρους της συμβάσεως. Πρόσωπα δέ ανήκοντα εις την διοίκησιν άλλης άνωνύμου έταιρείας δέν θεωροϋνται άκατάλληλα (άρθρον 23 ν. 2190) (31).

Δευτέρα κατηγορία

Συμβάσεις εύρισκόμεναι έν πλήρει άρμονία προς την καλήν πίστιν τά χρηστά ήδη και τό συμφέρον της έταιρείας. Έγκυρότης αύτών.

Αί συνηθέστεραι συμβάσεις της κατηγορίας αύτης περιορίζουν προσωρινώς την άσκησιν του δικαιώματος της ψήφου, διά νά εξασφαλίσουν ούτω την καλήν και εύρυθμον λειτουργίαν της άνωνύμου έταιρείας π. χ. α) 'Η ρήτρα έν τῷ Καταστατικῷ άνωνύμου έταιρείας, δυνάμει της όποίας αναστέλλεται προσωρινώς (και έφ' όσον διαρκεί ή διαδικασία του άρθρου 12 § 2 του Νόμου 2190) τό δικαίωμα επί της ψήφου του μετόχου εκείνου, όστις τελεί έν ύπερημερία ώς προς την καταβολήν μέρους ή όλου του ποσοθ του όφειλομένου προς έλευθέρωσιν της μετοχής (άνηκούσης είτε εις τό άρχικόν εταιρικόν κεφάλαιον, είτε εις κεφάλαιον μεταγενεστέρας αύξήσεως), είναι έγκυρος, διότι εξασφαλίζει εις την έταιρείαν την καλήν λειτουργίαν και απομακρύνει τάς άτασθαλίαις άφ' ένός, και άφ' έτέρου παρέχει εις τόν έν ύπερημερία μέτοχον τό δικαίωμα όπως ανά πάσαν στιγμήν έξοφλήση την όφειλήν του και συμμετάσχη τών έργασιών της γενικής συνελεύσεως (32). Τό πράγμα έχει άλλως.

29. Les conventions sur le vote dans les sociétés anonymes. Rec. Jur. Soc. 1932, 174 και έπ.

30. Βλ. και C o r d o n n i e r, Jour. Soc. 1932 σελ. 276, Deguis Jour. Soc. 1938, σελ. 87 Trib. Com. Seine 8 Mars 1928, Jour. Soc. 1928 σελ. 670, Lyon 25 Novembre 1931, Jour. Soc. 1932, σ. 175.

31. Παγία έπ' αύτου ή νομολογία τών γερμανικών δικαστηρίων: C o d i n g - W i l h e l m i, ένθ' άνωτ. και R. G. 165, S. 82.

32. 'Α ν α σ τ α σ ι ν ά δ η - Ρ ό κ α, § 141 σημ.

ὅταν ἀντὶ τῆς προσωρινῆς ἀναστολῆς τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ἴχομεν ὀριστικὴν τοιαύτην³³).

β) Παρεμφερῆς πρὸς τὴν ἀνωτέρω εἶναι ἡ ρήτρα ἢ τεθεῖσα εἰς ἀπόφασιν γενικῆς συνελεύσεως ἑταιρείας περὶ μειώσεως τοῦ ἑταιρικοῦ κεφαλαίου διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀλλαγῆς τῶν τίτλων τῶν μετοχῶν ἐντὸς ὀρισμένης προθεσμίας καὶ διὰ τῆς ὁποίας καθορίζεται, ὅτι μετὰ τὴν παρέλευσιν τῆς ὀριθθείσης προθεσμίας, ὁ μέτοχος ὁ μὴ προσελθὼν δι' ἀλλαγὴν τῶν μετοχῶν του στερεῖται τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου. Καὶ ἡ ρήτρα αὕτη εἶναι ἔγκυρος, διότι συντελεῖ εἰς τὴν εὐρυθμίαν τῆς ἑταιρείας, ἀποκλείει τὴν ταυτόχρονον ὑπαρξίν δύο κατηγοριῶν μετοχῶν (κατηργημένων καὶ ἐγκύρων) καὶ συντελεῖ εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως περὶ μειώσεως τοῦ κεφαλαίου³⁴).

γ) Ρήτρα ἐν τῷ καταστατικῷ τῆς ἑταιρείας δυνάμει τῆς ὁποίας ὁ νέος μέτοχος δὲν δύναται νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις αὐτῆς, εἰ μὴ μόνον ἀφοῦ παρέλθῃ ἕνα ὀρισμένον (περιορισμένον) χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς ἀποκτήσεως (κατὰ τὸ ὁποῖον ἐνδεχομένως ἡ ἑταιρεία διατηρεῖ τὸ δικαίωμα τῆς ἀγορᾶς τῶν μετοχῶν του) εἶναι θεμιτὴ καὶ ἔγκυρος, διότι ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ ἀποκλείσῃ τὰς ἀποτόμους, ἀσυνήθεις καὶ ἀπροβλέπτους ἀλλαγὰς εἰς τὴν πλειοψηφίαν (ἰδίᾳ κατὰ τὴν γενικὴν συνέλευσιν ἣτις συνήλθεν νομίμως ἄνευ ἀπαρτίας, ἄρθρον 29 § 2 τοῦ ν. 2190). αἵτινες ἐπιτυχῶνται διὰ τῆς ἐξαγορᾶς τὴν τελευταίαν στιγμὴν μικροῦ ἀριθμοῦ μετοχῶν. Ὁ φόβος τῶν ἀλλαγῶν αὐτῶν ἐκτρεφόμενος εἰς τὴν ἑταιρείαν ὅπου ἡ ἀπουσία τῶν μετόχων ἀπὸ τὰς γενικὰς συνελεύσεις (Absentéisme) εἶναι ὁ κανὼν, συνέχει πάντοτε τὸ διοικητικὸν συμβούλιον καὶ τοῦ ἀποσπᾶ τὴν

14, H o u r i n - B o s v i e u x, ἐνθ' ἀνωτ. § 1271, L y o n - C a e n, R e n a u l t e t A m i - a u d, ἐνθ' ἀνωτ. 11, 867-98, W a h l, Jour. Soc. 1914, 58. Trib. Com. Seine 9 Decembre 1893, Rev. Soc. 1894, 25.

33. Βλ. D o l b e a u : Gaz. Soc. 1925, 117.

34. Βλ. D e l a u m e, S. 1948.2.65. Ἀντίθετος ὅμως ἡ ἀπόφασις τῆς Cour d'alger, 26 Janvier 1946, 5 ἐνθ' ἀνωτ.

προσοχήν ἀπὸ τὸ κύριον ἔργον του, ὅπερ ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει εἶναι καταστρεπτικὸν διὰ τὰ συμφέροντα τῆς ἐταιρείας, τῷ λόγῳ δὲ τούτῳ ἐπιστήμη καὶ νομολογία θεωρεῖ γενικῶς καὶ ἀδιαιρέτως τὴν ρήτηρα ταύτην ὡς ἔγκυρον (35).

δ) Παραθέτομεν ἐδῶ τὴν κατωτέρω ρήτηραν ἣτις ἀπετέλεσεν ἀνικείμενον καταφατικῆς ἀποφάσεως τῆς Cour d'Amiens ἐν Γαλλίᾳ, ὑπαγομένην ἀναμφισβητήτως εἰς τὴν παροῦσαν καιτηγορίαν ὡς ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀτοβλέποντος εἰς τὴν διάσωσιν τῆς ἐταιρείας. Ἐπρόκειτο περὶ συμβάσεως ἐχούσης ὡς σκοπὸν νὰ διασώσῃ διὰ τῆς εἰσόδου νέων χρημάτων μίαν ἐταιρείαν (36) εὐρισκομένην εἰς τὰ πρόθυρα πτωχεύσεως. Ὁ χρηματοδότης ἐπέβαλεν εἰς τὴν ἐταιρείαν μεταξὺ ἄλλων καὶ τὴν ὑποχρέωσιν ὅπως διοικεῖται αὕτη ἐφ' ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα ὑπὸ διοικητικοῦ συμβουλίου ὠρισμένης συνθέσεως ἐξασφαλιζούσης τὸν ἔλεγχον τοῦ χρηματοδότη ἐπ' αὐτοῦ. Ἡ σύμβασις ὑπῆρξε καλόπιστος καὶ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διάσωσιν τῆς κινδυνευούσης ἐταιρείας. Καίτοι ἐπὶ διαφόρῳ δικαιολογίᾳ, τὸ δικάσαν δικαστήριον ἔκρινε ταύτην θεμιτὴν καὶ ἔγκυρον (37).

Τρίτη καιτηγορία

Εἰς τὴν καιτηγορίαν ταύτην κατατάσσονται πᾶσαι ὡς ὑπόλοιποι συμβάσεις ἢ ρήτραι ἐν τῷ καταστατικῷ ἢ ἐν ἄλλῃ συμβάσει, αἵτινες δὲν ἐμφανίζουν ἐκδήλως τὰ ὑπὲρ ἢ κατὰ τῆς ἐγκυρότητός των στοιχεῖα τῶν προηγουμένων καὶ αἱ ὁποῖαι διὰ τὴν συστηματικωτέραν καὶ μόνον με-

35. H o u r i n et B o s v i e u x, ἐνθ' ἄνωτ. § 1157 καὶ 1271, Lyon-Caen-Renault et A m i a u d, ἐνθ' ἄνωτ. No 867 - 18, R i p e r t - Traité Elem. de droit commercial, Paris 1948, § 1108. Cour. Cas 9 Fevrier 1937 D. P. 1937.1.73. Trib. Com. Lyon, 18 Avril 1905 Jour. Soc. 1905, 451. Cour d'Amiens 12 Juillet 1929, Jour. Soc. 1829, 651, C o n t r a: Ἀναστασιὰ δ η - Ρόκα. § 131 σημ. 14.

36. 4 Avril 1951, Gaz. Pal. 1951 I 853.

37. Μὲ τὸ αὐτὸ κριτήριο: Cour. Cas. 24 Avril 1950 Juris classeur sociétés fasc. 138 No 44.

λέτην των δέον να ταξινομηθούν επί τη βάσει των επιδιωκομένων υπό αυτών σκοπών: ο) Εις συμβάσεις επιδιωκούσας την ολοσχερή κατάργησιν του δικαιώματος της ψήφου, β) εις συμβάσεις αναστελλούσας προσωρινώς το δικαίωμα της ψήφου και γ) εις συμβάσεις διά των οποίων προσανατολίζεται προς ώρισμένην καιεύθυνσιν ή ασκησις του δικαιώματος της ψήφου.

Α'. Κατάργησις ολοσχερής του δικαιώματος του μετόχου επί της ψήφου.

Παρ' ημίν μετοχαί άνευ ψήφου δέν είναι επιτρεπταί ώς έν 'Αμερικηί ci No voting Shares (38) ή έν Γερμανία αι έκδιδόμεναι προνομιοϋχοι τοιαυταί κατά τά άρθρα 12 και 115 και έπομ. του νόμου της 30 'Ιανουαρίου 1937, οϋτε μετοχαί μέ δικαίωμα ψήφου εις ώρισμένα είδη γενικών συνελεύσεων, ώς έν 'Ιταλία αι του άρθρου 2351 του 'Αστικού Κώδικος 1942. Επίσης δέν είναι δυνατόν παρ' ημίν ν' αφαιρηταί όριστικώς διά του καταστατικού της εταιρείας τό δικαίωμα του παρίστασθαι εις τάς γενικάς συνελεύσεις και ψηφίζειν έν αύταις από ώρισμένους μετόχους όνομαστικώς καθοριζομένους ή από ώρισμένην κατηγορίαν μετοχών (πλήν βεβαίως της περιπτώσεως του άρθρου 30 του νόμου 2190) (39).

'Η άρχή του αναφαιρέτου της ψήφου συνάγεται σαφώς έκ θετικών διατάξεων του νόμου 2190 (40) 'Εκ του άρθρου 16 έδ. 4 του νόμου 2190 όρίζοντος, ότι αι εις την εταιρείαν ανήκουσαι ίδιαι αύτης μετοχαί δέν δύνανται να αντιπροσωπευθώσιν έν γενική συνελεύσει συνάγεται a contrario, ότι δέν επιτρέπεται ή αφαιρέσις του δικαιώματος της ψήφου από ολουδήποτε άλλου μετόχου. 'Εκ του άρθρου 30 έδ. 3 όρίζοντος, ότι εκύριοι άριθμοϋ μετοχών κατωτέρου του απαιτουμένου, ίνα έχωσι δικαίωμα μιās ψήφου έν γενική συνελεύσει, δύνανται συνενούμενοι ν' άπαρτίσωσι

38. Βλ. Lepargneur, les sociétés commerciales aux États Unis d'Amérique, Paris 1951 σελ. 178 και έπομ.

39. Βλ. Κ. Κ α ρ α β ā, § 979, 'Α ν α σ τ α - δ η - Ρ ό κ α, § 131 σημ. 14, 'Ι. Π α σ σ ι ā, § 224 και T h a l l e r et Pic. III 1258, W a h l, J. Soc. 1913 σελ. 356.

40. Βλ. Κ α ρ α β ā, ένθ' άνωτ.

τὸν ἀναγκαῖον πρὸς ἀπόκτησιν ψήφου ἀριθμὸν μετοχῶν καὶ νὰ ἀντιπροσωπευθῶσιν εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν» συνάγεται, ὅτι ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ οἱ μικροὶ μέτοχοι διὰ τῆς συνενώσεως ἐξασφαλίζουν τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου. Τέλος ἐκ τοῦ ἀρθροῦ 35 ἐδ. 2 τοῦ αὐτοῦ νόμου ὀρίζοντος ὅτι : «Τῆς ψηφοφορίας περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου δικαιοῦνται νὰ μετάσχῶσι τὰ μέλη αὐτοῦ μόνον διὰ τῶν μετοχῶν ὧν εἶναι κύριοι. Τὸ αὐτὸ ἰσχύει καὶ περὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς ἐταιρείας (41), συνάγεται, ὅτι ὁ νόμος ἠθέλησε καὶ αὐτῶν εἶναι τῶν προσώπων νὰ διαφυλάξῃ τὴν ψήφον, ἔστω καὶ ἂν ἐνδεχομένως τὸ συμφέρον τῆς ἐταιρείας δὲν ἐξυπηρετεῖται διὰ τῆς ψήφου τῶν προσώπων τούτων ἢ εὐρίσκεται εἰς πλήρη ἀντιθέσιν μὲ αὐτό.

Συμφώνως ὅμως πρὸς τὴν τεθεῖσαν ἀνωτέρω ἀρχὴν, νομιζομεν, ὅτι ἐπιτρέπεται παραίτησις ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἄρκει αὕτη νὰ ἀναφέρηται εἰς ἓνα συγκεκριμένον θέμα καὶ νὰ εἶναι χρονικῶς περιορισμένη. Οὕτω παραίτησις μετόχου ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου καθ' ὃν χρόνον ἰσχύει ἡ δοθείσα διὰ συμφωνίαν εἰς τὴν ἐταιρείαν ὁρτίση ἀγορᾶς τῶν μετοχῶν εἶναι ἔγκυρος (42). Καὶ ἀντιθέτως εἶναι ἄκυρος ἡ παραίτησις ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἐφ' ὅσον εἶναι γενικὴ καὶ ἀπόλυτος. (43)

Ἀνέκκλητος ἐντολὴ (ἣτις ἰσοδυναμεῖ μὲ παραίτησιν ἀπὸ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου) δοθείσα παρὰ μετόχου εἰς ἀντιπρόσωπόν του νὰ παραστή καὶ ψηφίσῃ εἰς γενικὴν συνέλευσιν ἐπὶ ὀρισμένου θέματος εἶναι ἔγκυρος, διότι δὲν ἀποτελεῖ μόνιμον καὶ ὀριστικὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ

41. Βλ. Contra : ἀρθρον 114 § 5 τοῦ νόμου 30] 1]1937 ἐν Γερμανίᾳ, ὁ μέτοχος εἰς τὸν ὁποῖον πρόκειται νὰ δοθῇ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ πάσης εὐθύνης ἢ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ μίαν ὑποχρέωσιν δὲν δικαιούται νὰ ἀσκήσῃ τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου οὔτε διὰ τὸν ἑαυτὸν του ἀτομικῶς, οὔτε ἰδιὰ λογαριασμὸν τρίτου. Ὁμοίως ἀρθρ. 695 § 1 τοῦ Ἑλβετικοῦ Κώδικος τῶν Ἐνοχῶν, ἀρθρ. 2373 τοῦ Ἰταλικοῦ Ἀστικῶν Κώδικος κ.λ.π.

42. Cour de Paris 11 Novembre 1908, Jour. Soc. 1913, 56.

43. Cour de Paris 22 Fevrier 1933, Rec. Jour. Soc. 1933, 145.

μετόχου από τοῦ δικαίωματος τῆς ψήφου. (44)

Συμφωνία συστάσεως ἐνεχύρου ἐπὶ μετοχῶν (ἄρθρ. 1345 ΑΚ.) διὰ τῆς ὁποίας παρέχεται τὸ δικαίωμα τοῦ παρίστασθαι καὶ ψηφίζειν εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις εἰς τὸν ἐνεχυροῦχον δανειστήν (χωρισμός τῶν δικαιωμάτων τῆς μετοχῆς) εἶναι ἔγκυρος κατὰ ρητὴν διάταξιν τοῦ νόμου. (45)

Ἐν τούτοις δεόν νὰ θεωρηθῆται ἀκυρώσιμος ἡ σύμβασις ἐνεχυριάσεως τοῦ συνόλου σχεδὸν τῶν μετοχῶν, διὰ τὴν αὐτὴν διὰ τῆς συνεχοῦς ἀπουσίας τοῦ ἐνεχυροῦχου δανειστοῦ ἀπὸ τὰς γενικὰς συνελεύσεις καταλήγει εἰς πλήρη παράλυσιν τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων, ὡς ὄργανου

44. Βλ. Cour. Cas Belge 13 Janvier 1938 Rec. Sirey 1938.4.17. Contra: Trib. Com. Seine 11 Janvier 1938, Jour. Soc. 1938, 301. Περὶ μὲ ἄρθρον 114 § 4 τοῦ γερμανικοῦ νόμου τῆς 30/1/1937 περὶ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν «Λί Τράπεται δὲν δύνανται ν' ἀσκήσουν τὸ δικαίωμα τῆς ψήφου μετοχῶν αἵτινες δὲν ταῖς ἀνήκουν, ἐκτός εἰν ἔχουν ἐξουσιοδοτηθῆ ἑγγράφως δι' αὐτό. Ἡ ἐξουσιοδότησις δίδεται πρὸς μίαν Τράπεζαν καθορισμένην (ὀνομαστικῶς) καὶ δεόν νὰ εἶναι συμπληρωμένη τὴν ὥραν τῆς παραδόσεως καὶ δὲν πρέπει νὰ συσχετίζεται μὲ ἄλλα θέματα. Ἡ διάρκεια τῆς ἐντολῆς δὲν δύναται γὰ ὑπερβαίνει τοὺς 15 μῆνας τὸ ἀνώτατον καὶ εἶναι ἀνά πάσαν στιγμὴν ἀνακλητῆ». Περὶ τοῦ ἀμετακλήτου τῆς ἐντολῆς, βλ. L y o n - C a r e n , R e n a u l t e t A m i a u d , II, 1 v. 558, 11. Εἰς τὴν ἀμετάκλητον ἐντολὴν δὲν ὑπάρχει χωρισμός τῶν δικαιωμάτων τῆς μετοχῆς, ἀφοῦ πάντοτε ὁ ἐντολοδόχος ὑποχρεοῦται νὰ δώσῃ λόγον καὶ ἀναφέρῃ τοὺς λόγους διὰ τοὺς ὁποίους ἐψήφισε κατὰ μίαν ὀρισμένην κατεύθυνσιν. Ἡ καταχρηστικὴ ἀσκησις τῆς ἐντολῆς γενομένη εἰς βάρος τοῦ κοινοῦ συμφέροντος τῶν μετῶν ἐπιφέρει κατόπιν αἰτήσεως τοῦ βλαβέντος ἀνάκλησιν ταύτης ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου καὶ ἐνδεχομένως πληρωμὴν ἀποζημιώσεως. Βλ. καὶ Tamboise, la stabilité du controle dans les sociétés par actions, thèse, Lille 1929 σελ. 362 καὶ ἐπομ.

45. Ἀ ν α σ τ α σ ι ἄ δ η - Ρ ὁ ς α , ἐνθ' ἄν. § 131. Βλ. Ἰ. Π α σ σ ι ἄ , ἐνθ' ἄνωτ. σ. 469, Contra: Δ η μ ἄ κ ο ς , ΕΕΝ γ' σελ. 446, βλ. σχετικῶς Γ. Σ η μ ῖ τ η , Θέμ. Ν' 251, Κ α ρ α β ἄ , ἐνθ' ἄνωτ. § 1011.

της έταιρείας. Το αυτό ισχύει και διά πάσαν σύμβασιν καταθέσεως των μετοχών εις χείρας τρίτου πρὸς έξασφάλισιν μιᾶς convention de vote, όταν διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ οὐσιαστικῶς καθίσταται ἀδύνατος ἡ σύγκλησις τῆς γενικῆς συνελεύσεως. (46)

Τέλος, ὡς ἤδη ἐλέχθη, συμφωνία συστάσεως Syndicat de blocage, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν εταιρείας (ἀστικῆς ἢ ἐμπορικῆς), εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν κοινῆς (συνδιοκτικῆς) μετοχῶν (περιορισμένης διάρκειας), ἔχοντας ὡς σκοπὸν τὴν διά τοῦ ἀντιπροσώπου Syndicat παρακολούθησιν καὶ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀνωιύμου έτοιρείας εἰς τὴν ἀνήκουν αἱ εἰσφερθεῖσαι μετοχαί, εἶναι δι' ὅσα εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν ἐλέχθησαν σύμβουσις θεμιτῆ καὶ καθ' ὅλα ἔγκυρος (47).

Β'. Ἀναστολή τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἣτις δὲν φθάνει μέχρι τῆς πλήρους καταργήσεως αὐτοῦ.

Ὑπὸ μορφήν κυρώσεως ἐπιβαλλομένης κατ' ἐκείνου τοῦ μετόχου ὅστις δὲν ἐκτελεῖ τὰς ὑποχρεώσεις του ἀπέναντι τῆς έταιρείας ἢ ὡς μέτρον συντηρητικὸν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα κατὰ τὸ ὁποῖον ἡ έτοιρεία ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ δεχθῆ ἢ νὰ μὴ δεχθῆ ἕναν ἀγοραστὴν μειοχῶν (Option), εἶναι ἐπιτρεπτὴ πάντοτε ἢ τιθεμένη εἰς τὰ καταστατικὰ ρήτρα ἀναστολῆς τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ἀρκεῖ νὰ μὴ λαμβάνη αὕτη τὸν χαρακτήρα τοῦ ὀριστικοῦ καὶ τοῦ μονίμου (48). Ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τοῦ καταστατικοῦ διὰ μεταγενεσιέρας συμφωνίας τιθεμένη πορομοία ρήτρα εἶναι ἔγκυρος (49).

46. G o d i n - W i l h e l m i , § 15, 10 εἰς τὸ τέλος, K a ρ α β ᾱ , ἐνθ' ἄνωτ. § 1012.

47. Σταθερὰ ἡ νομολογία τοῦ Γερμανικοῦ Ἀκυρωτικοῦ 21 Juli 1935 R.G.Z.148, 175 (183-184), 1. Juli 1938 J. W. 1938, 2833 No 259.

48. Μορφὰς τοιούτων συμβάσεων μᾶς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναφέρωμεν ἀνωτέρω «Δευτέρα κατηγορία».

49. Διὰ τὰ ἐν Γαλλίᾳ (βλ. Cour Cas 8 Decembre 1937 Jour. Soc. 1938, 359. Ὁ πωλητὴς ἐνός raquet μετοχῶν συνεφώνησε μὲ τὸν ἀγοραστὴν αὐτῶν ὅπως μέχρις ἀποπληρωμῆς τοῦ τιμήματος αἱ μετοχαί παραμένουν κατατιθεμένα εἰς χείρας τρί-

Γ'. Συμβάσεις διὰ τῶν ὁποίων ὁ μέτοχος ἀναλαμβάνει τὴν ὑποχρέωσιν νὰ ψηφίσῃ εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν καθ' ὠρισμένην κατεύθυνσιν.

Ὁ κυριώτερος σκοπὸς τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκουν αἱ συμβάσεις αὗται, εἶναι ἡ ἐξασφάλισις ἢ διατήρησις ὠρισμένων προσώπων εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τῆς ἐταιρείας. Λαμβάνουν συνήθως χώραν τὴν ὥραν τῆς συστάσεως τῆς ἐταιρείας. Παράδειγμα : "Ενας ἰδρυτὴς ἀνωνύμου ἐταιρείας ὑπόσχεται εἰς ἕνα μέλλοντα μέτοχον ὅπως ὀρίσῃ τοῦτον εἰς τὸ σχετικὸν μὲ τὸ πρῶτον διοικητικὸν συμβούλιον ἄρθρον τοῦ Καταστατικοῦ ὡς μέλος τῆς διοικήσεως τῆς ἐταιρείας. Ἡ συμφωνία αὕτη εἶναι καθ' ὅλα ἔγκυρος καὶ ὑποχρεωτική, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῆς δὲν θίγεται τὸ δικαίωμα τῆς γενικῆς συνελεύσεως νὰ ἀνακαλέσῃ τοῦτον *Ad nutum* μετὰ τὴν σύστασιν τῆς ἐταιρείας (50).

Ἄλλὰ καὶ μετὰ τὴν περίοδον τῆς συστάσεως τῆς ἐταιρείας εἶναι ἐνδεχομένη ἡ ἀνδραπήσις ὑποχρεώσεως ἀπὸ μέρους ἐνὸς μετόχου νὰ ψηφίσῃ εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν κατὰ μίαν ὠρισμένην κατεύθυνσιν. Μία τοιαύτη συμφωνία συνήθως δὲν

του. Ὁ ἀγοραστὴς δὲν ἐξόφλησεν ὀλοσχερῶς τὸ τίμημα καὶ ὁ πωλητὴς ἀντετάχθη εἰς τὴν ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ἀπὸ μέρους τοῦ ἀγοραστοῦ. Τὴν ἐνέργειαν ταύτην τοῦ πωλητοῦ τὸ Γαλλικὸν ἀκυρωτικὸν ἐθέωρησε νόμιμον καὶ ἔγκυρον, καίτοι ἐν αὐτῇ ὑπάρχει χωρισμὸς τῶν ἐν τῇ μετοχῇ δικαιωμάτων, ἀφοῦ κύριος εἶχε καταστή ὁ ἀγοραστὴς. Ἐκρίνε δὲ οὕτω τὸ γαλλικὸν ἀκυρωτικόν, διότι ἠρέυνησε τὴν πρόθεσιν τῶν μερῶν, ἡτις ἐν προκειμένῳ ἀπέβλεπεν εἰς τὴν διὰ τῆς καταθέσεως τῶν μετοχῶν εἰς χεῖρας τρίτου ἐξασφάλισιν τῆς ἀποπληρωμῆς τοῦ τιμήματος. Ἡ προσωρινὴ δὲ ἀφαίρεσις τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου ἀπὸ τὸν ἀγοραστήν, κύριον τῶν μετοχῶν, ἐκρίθη ὡς συντηρητικὸν μέτρον συντελοῦν εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῆς ἀποπληρωμῆς τῶν μετοχῶν, δι' ὃ καὶ ἐκρίθη ὡς ἔγκυρος. Βλ. καὶ *Cour de Paris*, 11 Nov. 1908, *Jour Soc.* 1913, 56, *contra*, *Wahl Jour Soc.* 1913, 359.

50. Βλ. *Cour. Cas* 21 Février 1949 *Bul. Cas* 1949-156. Ἡ μὴ ἐκτέλεσις τῆς ὑποσχέσεως ταύτης δὲν ἔχει ὡς συνέπειαν τὴν ἀκύρωσιν τῆς ἐγγραφῆς τοῦ μέλλοντος μετόχου ὡς τοιούτου, διότι ἡ ἐγγραφή, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξαρτηθῇ ἀπὸ ὅρους βλ. *Hamel - Lagarde*, § 533, 3.

προσβάλει τὴν ἐλευθέραν καὶ μετ' ἐπιγνώσεως ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, διότι, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, εἶναι προῖον ἐλευθέρως λήψεως ἀποφάσεως ἐκ τῶν προτέρων μετὰ πλήρη ἐξέτασιν καὶ διαφώτισιν τοῦ μετόχου ἐπὶ τοῦ συζητηθησομένου εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν θέματος, καὶ ἐκ τοῦ λόγου τούτου φέρει τὸν χαρακτήρα τοῦ εἰδικοῦ, ὅστις κατὰ τὴν τεθεῖσαν ἄρχὴν τὴν καθιστᾷ θεμιτὴν καὶ ἔγκυρον.

· Εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν ἡ προστασία τῶν δικαιωμάτων τοῦ μετόχου εἶναι ἐκδήλως ἐξησφαλισμένη. Ἡ μόνη πρωτοτυπία τοῦ θέματος συνίσταται εἰς τὴν λήψιν ἀποφάσεως «ἐκ τῶν προτέρων». Τὸ τοιοῦτον ὅμως δὲν καθιστᾷ τὴν σύμβασιν ἄκυρον, διότι κατ' ἀντικειμενικὴν ἐκτίμησιν τῶν πραγμάτων θεωρεῖται προτιμότερα ἢ ἐκ προοιμίων καὶ ἐν ψυχρῷ λήψις ἀποφάσεως περὶ τοῦ ψηφιστέου, ὡς προῖον ἐπισταμένης ἐξέτασεως καὶ πλήρους διαφωτίσεως, ἀπὸ τὴν κατὰ τὴν ὥραν τῶν συζητήσεων ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει ἐν βίᾳ λαμβανομένην τοιαύτην (51). Ἀντιθέτως ἡ ἀνάληψις ὑποχρεώσεως ἀπὸ μέρους μετόχου νὰ ψηφίζῃ ἐφ' ὅλων τῶν θεμάτων τῆς γενικῆς συνελεύσεως κατὰ τὴν ὑπὸ μιᾶς ὠρισμένης ὁμάδος μετόχων ἢ τῆς πλειοψηφίας αὐτῶν ὑποδειχθησομένην κατεύθυνσιν εἶναι ἄκυρος, διότι φέρει τὸν χαρακτήρα τοῦ γενικοῦ καὶ ἀπολύτου (52).

Ἀναφερόμεν εὐθύς ἀμέσως κατωτέρω δύο συμβάσεις μὲ περιεχόμενον κταλῆγον ἐμμέσως εἰς τὴν ἀνάληψιν ὑποχρεώσεων ἀπὸ μέρους τῶν μετόχων νὰ ψηφίσουν εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις κατὰ μίαν κατεύθυνσιν ἐκ τῶν προτέρων καθορισθεῖσαν καὶ τὰς ὁποίας ἡ γαλλικὴ νομολογία ἐθεώρησεν ἔγκυρους καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀπαγορευτικῶν διατάξεων τοῦ νομοθετικοῦ δῆτος τῆς 31|8|1937, περὶ τοῦ ὁποίου ἔχομεν ἤδη ὠμιλήσει.

1. Εἰς τὸ καταστατικὸν μιᾶς ἐταιρείας, ἐκμεταλλευομένης ἐν ἀκίνητον εἰς τὸ ὁποῖον μαζὰς (ἢ μικροτέρα) ἐνδιεφέρετο διὰ τὸ γκαράζ

51. Βλ. F l e y r i a , Étude de la jurisprudence sur les conventions portant atteinte à la liberté du vote dans les sociétés, Rev. Tr. Dr. Com. 1951, 426).

52. Trib. Com. Seine 19 Dec. 1920, Jour. Soc. 1924, 524.

αὐτοῦ καὶ μιᾶ ἄλλη (ἢ μεγαλύτερα) διὰ τὰς κατοικίας, ὑπῆρχεν ἡ ρήτρα κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκ τῶν 4 κατὰ κατώτατον ὄριον ἢ 12 κατ' ἀνώτατον διοικητικῶν συμβούλων τῆς ἐταιρείας ὁ εἰς ἔδει νὰ προέρχεται ὑποχρεωτικῶς ἀπὸ τὴν πρώτην ὁμάδα (τῶν ἐκμεταλλευομένων τὸ γκαράζ). Ἡ Cour de Paris (53) ἀπεφάνθη, ὅτι δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆται ὅτι ἀντίκειται εἰς τὴν ἐλευθέραν ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου, ρήτρα καταστατικοῦ ὀρίζουσα, ὅτι μόνον ὠρισμένα πρόσωπα συγκεντρώνοντα ὠρισμένα προσόντα ἡλικίας, γνώσεων, πείρας ἢ ἔχουν νὰ προστατεύσουν ὠρισμένα εἰδικὰ ἐταιρικά συμφέροντα εἶναι ἐκλόγιμα ὡς μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, ἐφ' ὅσον ὁ ἐπιδιωκόμενος σκοπὸς εἶναι κοινός, ὁ περιορισμὸς ἐφαρμόζεται ἐφ' ὅλων τῶν μετόχων ἀνεξαιρέτως καὶ οἱ μέτοχοι ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐκλέξουν μεταξὺ περισσοτέρων προσώπων, διότι ὁ σκοπὸς τῆς ρήτρας αὐτῆς εἶναι νὰ περιορίζη τὴν γενικὴν πολιτικὴν τῆς ἐταιρείας μέσα εἰς τὰ ὅρια τῶν κοινῶν συμφερόντων ὅλων τῶν ὁμάδων τῶν μετόχων καὶ τὸ ὅλον σύστημα τῆς ἐκλογῆς δὲν ἐμποδίζει οὔτε κατ' ἐλάχιστον τὴν ἐλευθέραν ἀνάκλησιν τῶν μελῶν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου. Κατὰ δὲ τὸν γενικὸν εἰσαγγελέα Lancien (54), ἡ ρήτρα αὕτη δὲν καταργεῖ τὴν ἐλευθέραν ἐκλογὴν, ἀφοῦ ὁ μέτοχος εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξη ἀπὸ τὴν πρώτην ὁμάδα τῶν μετόχων ἕνα διοικητικὸν συμβουλον μεταξὺ τριῶν προτεινομένων καὶ ἀπὸ τὴν δευτέραν ὁμάδα τρεῖς ἢ τέσσαρες διοικητικούς συμβούλους μεταξὺ ὀκτώ. Ἡ ρήτρα αὕτη ἔχει ὡς σκοπὸν νὰ διασώσῃ τὰ δικαιώματα τῆς μειοψηφίας διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως μιᾶς ἕδρας εἰς τὸ διοικ. συμβούλιον, ἡ δὲ ὠφελιμότης τῆς ρήτρας αὐτῆς εἶναι ἀναμφισβήτητος (55).

53. 17 Dec. 1954 Gaz. Pal. 1955.1.1949. Σχόλια J. R a u l t, Rev. Tr. Dr. Com. 1955 σελ. 590.

54. Gaz. Pal. ἐνθ' ἄνωτ.

55. Εἰς τὰς Ἡνωμ. Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ἀντιπροσώπευσις καὶ τῆς μειοψηφίας εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον (ἀναλογικὴ ἀντιπροσώπευσις), θέμα περὶ τοῦ ὁποίου θὰ

2. Συμφωνία Ιδρύσεως συνδικάτου μεταξύ μετόχων διοφθόρων εταιρειών με σκοπόν τόν έλεγχον τής πλειοψηφίας τών εταιρειών αύτων (διορισμοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, χάραξιν γενικωτέρας γραμμής συμφώνως πρός τήν θέλησιν συνδικάτου κλπ.) επί ένα χρονικόν διάστημα, έξασφαλιζόμενον α) διά τής καταθέσεως τών μετοχών εις χεῖρας τρίτου προσώπου καί β) μέ τήν ανάληψιν ὑποχρεώσεως ἀπό μέρους τών μετόχων νά μή πωλοῦν τās μετοχάς των εις πρόσωπα μή μετέχοντα εις τὸ συνδικάτον πρὶν ἢ προηγουμένως τās προσφέρουν εις τὰ μέλη αὐτοῦ (clause d'option), ἐρίθη ἔγκυρος ἀπό τήν Cour de Cassation (2 Mars 1955)⁽⁵⁶⁾, διότι ἀφ'ένός μὲν δέν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ ρήτρα δεσμεύουσα εὐθέως τήν ἐλευθέραν ἀσκήσιν τοῦ δικαιώματος τής ψήφου τών μετόχων οἱ ἴνες ἦσαν ἐλεύθεροι νά ψηφίζουν κατὰ τήν θέλησίν των εις τήν γενικήν συνέλευσιν καί ἀφ' ἐτέρου ἡ σύμβασις αὕτη ἀναλύεται εις μίαν σύμβασιν option τών μελών τοῦ συνδικάτου ὡς πρός τήν ἀγοράν τών μετοχών, ἣτις κατὰ τὰ κρατοῦντα ἐν Γαλλίᾳ εἶναι ἔγκυρος, ἐφ' ὅσον δέν καταλήγει εις τήν πλήρη καί ὀριστικὴν κατάργησιν τής ἐμπορευσιμότητος τοῦ τίτλου ⁽⁵⁷⁾.

μᾶς δοθῆ ἄλλοτε ἡ εὐκαιρία νά ὠμιλήσωμεν, γίνεται χρῆσις εις ὀρισμένας Πολιτείας ὑποχρεωτικῶς τής μεθόδου τής λεγομένης «συσσωρευτικῆς ψήφου», ἣτις συνίσταται συνήθως εις τήν παραχώρησιν εις ἕκαστον ψηφοφόρον ἑνὸς ἀριθμοῦ ψήφου ἴσου μέ τās ὑπαρχούσας κενὰς θέσεις εις τὸ διοικητικὸν συμβούλιον, πολλαπλασιαζόμενον ἐπὶ τὸν ἀριθμὸν τών μετοχῶν διά τās ὁποίας ψηφίζει. Φυσικά, ἡ μέθοδος αὕτη δέν δύναται νά χρησιμοποιηθῆ ἀποτελεσματικῶς, παρὰ μόνον ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν περισσότεραι τής μιᾶς ἔδραι κεναί, ὁπότε ὁ μέτοχος συγκεντρώνει, ἐφ' ὅσον θέλει, ὅλας τās ψήφους τās ὁποίας διαθέτει εις ἓν πρόσωπον. Βλ. *L e p a r g n e u r*, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 228 καί 250.

56. J. C. P. II. 8823 καί σχόλια I. R a u l t, Rev. Tr. Droit Com. 1955, 591.

57. Ἡ ρήτρα τής προσωρινῆς ἀρσεως τής ἐμπο-

VI Συμπέρασμα

Ἐφθάσαμεν εἰς τὸ τέλος τῆς μελέτης μας.

Ἡ νομολογία τῶν ξένων δικαστηρίων καὶ οἱ ἐργασίαι ξένων θεωρητικῶν τοῦ δικαίου τῶν ἀνω-
νύμων ἐταιρειῶν, ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰ παρ' ἡμῖν,
ἰδίᾳ δὲ τὸ πνεῦμα τῆς ὄλης περὶ ἀνωνύμων ἐται-
ρειῶν ἡμετέρας νομοθεσίας καὶ οἱ ἀνάγκαι τῶν
συναλλαγῶν, μᾶς ὠδήγησαν εἰς τὴν χάραξιν μιᾶς
γενικῆς κατευθυντηρίου γραμμῆς, προοριζομένης
νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν λύσιν τοῦ πρὸ βλήματος τῆς
ἐγκυρότητος τῶν ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου
τοῦ μετόχου ἀνωνύμου ἐταιρείας συμβάσεων.

Αἱ συμβάσεις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου
τοῦ μετόχου εἶναι θεμιταὶ καὶ ἔγκυροι, ἐφ' ὅσον
δὲν ἐμπίπτουν εἰς τὴν ἀπαγορευτικὴν διάταξιν
τοῦ ἀρθροῦ 59 τοῦ νόμου 2190/1920, δὲν εἶναι
προϊόντα κακοπιστίας, δὲν ἀντίκεινται εἰς τὰ χρη-
σιτὰ ἤθη καὶ εἰς τὸ γενικώτερον συμφέρον τῆς
ἐταιρείας καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν φέρουν τὸν
χαρακτήρα τοῦ γενικοῦ καὶ τοῦ ἀπολύτου, εἰς
τρόπον ὥστε νὰ καταλήγουν εἰς πλήρη, ὀριστι-
κὴν καὶ μόνιμον ἀλλοίωσιν τοῦ ὅλου συστήματος
ὀργανώσεως καὶ λειτουργίας τῶν ἀν. ἐταιρειῶν.

Ἐπίσης αἱ συμβάσεις διὰ τῶν ὁποίων συνι-
στῶνται ἐταιρεῖσι μεταξὺ μετόχων μιᾶς ἀνωνύμου
ἐταιρείας ὠρισμένης χρονικῆς διάρκειας ἢ κοινω-
νίαι (συνιδιοκτησίαι) μετοχῶν ἐκδοθεισῶν ἀπὸ
μίαν ἀνώνυμον ἐταιρείαν μὴ τὴν ρήτραν τοῦ
ἀδιαιλύτου, ἀποσκοποῦσαι κυρίως εἰς τὴν διὰ τοῦ
διουφειριστοῦ των παράστασιν των καὶ ἄσκησιν
τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἰς τὰς γενικὰς συν-
ελεύσεις τῆς ἐταιρείας, εἶναι ἔγκυροι καὶ ὑπο-
χρεωτικά.

Δὲν αὐταπατώμεθα ὅμως, ὡς πρὸς τὴν ἐπάρ-
κειαν τῆς χρασχθείσης γραμμῆς. Τὸ πρόβλημα
τῶν μελετηθεισῶν συμβάσεων εἶναι πάρα πολὺ
πολύπλοκον καὶ ὑπάρχουν ἀκόμη σημεῖα τὰ ὁ-
ποῖα σκοπίμως ἢ παροῦσα μελέτη δὲν ἠθέλησε
νὰ πλησιάσῃ. Ἡ φιλοδοξία μας εἶναι νὰ τεθῇ τὸ

ρευσιμότητος τῶν μετοχῶν εἶναι δεκτὴ ἐν Γαλλίᾳ.
Βλ. J. E s c a r r a κλπ. *Traité theorique et
pratique du droit commercial*, τόμ. 3ος, Paris,
1955 § 1241.

πρόβλημα και να γίνη αντικείμενον συζητήσεων.

Ἡ καθημερινή ἐπαγγελματική μας πείρα, μας πείθει ὀλονέν και περισσότερον, ὅτι τὸ ὅλον θέμα παρουσιάζει ὀξύτατον ἐνδιαφέρον. Ἡ πρακτική ἀπαιτεῖ ἀπὸ τὴν θεωρίαν τὴν ἐπιστημονικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ θέματος και τὴν χάραξιν σαφῶς πλαισίου ἐντός τοῦ ὁποίου κατὰ τρόπον ἀνεῖτον και μὲ ἀναμφισβήτητον κῆρος εἶναι δυνατὸν νὰ κινῶνται αἱ παρεταιρικαὶ οὔτοι συμβάσεις.

Και πιστεύομεν, ὅτι δέν θὰ εἶναι ἀνευ σημασίας ἡ ὠφέλεια τὴν ὁποίαν θὰ παράσχη ἡ συνδρομὴ τοῦ νομικοῦ κόσμου εἰς τὴν ἐν γένει οικονομικὴν ζωὴν τοῦ τόπου, τῆς ὁποίας κυριώτερος δρῶν ὀργανισμὸς εἶναι αἱ ἀνώνυμοι εἰταιρεῖαι.

Εὐμοῖσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Επιμόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΕΛΛΗΝΟΥ Ε. ΑΠΟΦΡΟΣΙΣΤΗΝ
Διευθυντής Διεύθυνσης Πανεπιστημίου Παιδείας

ΠΕΡΙ ΤΥΠΟΥ ΟΜΟΛΟΓΙΑ

Πρωτ. Αριθμ. 3241

Ημερ. 21 Απριλίου 1979

Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΕΘΝΙΚΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΝΕΟΝ ΑΙΣΑΝΘΗ

ΚΤΟΣ 1979

Επιμόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΙΩΑΝΝΟΥ Γ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ,
δικηγόρου, Δ/ρος Πανεπιστημίου Παρισίων

ΝΕΟΙ ΤΥΠΟΙ ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ

(Νομοθ. Διάταγμα 3746

τῆς 31 Αὐγούστου/9 Σεπτεμβρίου 1957)

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΝΕΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΕΤΟΣ 1804

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ

Α.—*Εἰσαγωγή*

Β.—*Γενικότητες περὶ ὁμολογιακοῦ δανείου* : Μέθοδοι χρησιμοποιοῦμεναι ὑπὸ τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν πρὸς προμήθειαν κεφαλαίων. Ἐὐὸ ὁμολογιακὸν δάνειον. Ἐὐὸ ὁμολογιακὸν δάνειον ἐν Ἑλλάδι. Ἐὐὸ Ἄνάγκη ἀναβιώσεως τοῦ θεσμοῦ.

Γ.—*Τύποι ὁμολογιῶν μὲ κίνητρα* : Ὅμολογίαι μετὰ λαχείου. Ὅμολογίαι μετὰ δώρου. Ἐπιτάχονσις τῆς ἐξοφλήσεως τῶν ὁμολογιῶν. Ριζικωτέρα ἀντιμετώπισις τοῦ θέματος.

Δ.—*Ὅμολογίαι μεταβλητοῦ εἰσοδήματος* : Γενικότητες. Διαίρεσις τῶν ὁμολογιῶν μεταβλητοῦ εἰσοδήματος. Ὅμολογίαι συμμετοχικαί. Ὅμολογίαι μὲ δείκτην ὑποκειμενικῆς ἀξίας. Ὅμολογίαι μὲ δείκτην ἀντικειμενικῆς ἀξίας. Ὅμολογίαι ἠσφαλισμένα μὲ ρήτραν εἰς χρυσὸν ἢ εἰς χρυσᾶ νομίσματα ἢ εἰς τὴν τιμὴν πωλήσεως ξένου συναλλάγματος.

Ε.—*Νομικὴ φύσις τῶν ὁμολογιῶν μὲ μεταβλητὸν εἰσόδημα* : Γενικότητες. Σύμβασις ἐγγραφῆς συνδρομητοῦ μὲ κεφάλαιον φυλαττόμενον. Σύμβασις ἐταιρείας. Συμπλήρωμα εἰς τὴν ἐπιχειρηματολογίαν.

Σ.—*Μετατρεπόμεναι ὁμολογίαι.*

Ζ.—*Αἱ ἄλλαι διατάξεις τοῦ ν. δ/τος 3746/1957*

Η.—*Ἀδυναμίαι τοῦ νομοῦ. διατάγματος* : Ἐξωτερικοὶ δείκται. Ρῆτραι εἰς χρυσὸν καὶ ξένον νόμισμα. Φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί. Κενὰ εἰς τὴν νομοθεσίαν.

Θ.—*Συμπέρασμα.*

Α'. Είσαγωγή

Ἡ μεγάλη στενότης κεφαλαίου εἰς τὴν ἀγορὰν ἀφ' ἑνός, καὶ αἱ καθημερινῶς αὐξανόμεναι ἀνάγκαι τῶν ἐπιχειρήσεων διὰ ρευστὸν χρήμα ἀφ' ἑτέρου, ἔφεραν εἰς τὸ προσκῆνιον τῶν συζητήσεων τὸν πολὺ παλαιὸν θεσμὸν τῶν ὁμολογιακῶν δανείων.

Οἰκονομολόγοι καὶ νομικοί, εἰς πολλὰς χώρας, ἀσχοληθέντες μὲ τὸ θέμα διεπίστωσαν, ὅτι ὁ θεσμός εἶχεν ἀπαρχαιωθῆ, μὴ παρακολουθήσας τὰς νεωτέρας κοινωνικοοικονομικὰς ἐξελίξεις καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν εἶχεν ἀνάγκην ἀνανεώσεως.

Ἐγένοντο ὅθεν συζητήσεις καὶ ἐν μέσῳ σοβαροτάτων ἀντιρρήσεων, προβληθεισῶν καὶ προβαλλομένων ἀκόμη καὶ σήμερον κυρίως ἀπὸ μέρους μερίδος νομικῶν, ἐτέθησαν αἱ βάσεις καὶ ἐχαράχθησαν αἱ κατευθύνσεις διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν ἱκανῶν νὰ προσελκύσῃ τὴν λαϊκὴν, ἰδίᾳ, ἀποταμίευσιν, νέων τύπων ὁμολογιῶν.

Εἰς τὴν πρακτικὴν, ἐφαρμογὴ τῶν θεωριῶν αὐτῶν γενομένη εἰς Γαλλίαν, Αὐστρίαν καὶ Ἰσραήλ, ἐστέφθη ὑπὸ πλήρους ἐπιτυχίας. Νέοι τύποι ὁμολογιῶν εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν καὶ ἀποτελοῦν ἤδη νομικὴν πραγματικότητα, σαφῶς διαγεγραμμένην.

Παρ' ἡμῶν, τὸ θέμα οὐκ ἔτυχεν θεωρητικῆς ἐπεξεργασίας. Παλαιότερον ἐζητάσθη ὑπὸ τινῶν οἰκονομολόγων παρεπιπτόντως, ἄφησεν ὅμως τὴν νομικὴν ἐπιστήμην ἀδιάφορον.

Τὸ Κράτος ἤδη εὐρεθὲν πρὸ τῆς ἀνάγκης χρηματοδοτήσεως ἔργων ἅτινα συμβάλλουν εἰς τὴν παραγωγικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας ἐστράφη πρὸς τοὺς νέους τούτους τύπους ὁμολογιῶν τοὺς λεγομένους «ὁμολογίας μὲ ἀσφαλιστικὰς ρητράς», ἐπὶ τῷ σκοπῷ δημιουργίας μεγάλης ἀγορᾶς κεφαλαίου διὰ τῆς κινητοποιήσεως τῆς λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως.

Τοιοῦτοτρόπως εἶδε τὸ φῶς τὸ νομοθετικὸν διάταγμα 3746/1957 «περὶ ἀσφαλιστικῶν ρητρῶν, φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν καὶ ἄλλων τιτῶν διευκολύνσεων εἰς ὁμολογιακὰ δάνεια ἢ προνομιούχους μετοχὰς ἐκδιδομένας διὰ παραγωγικοὺς

σκοπούς», τὸ ὁποῖον, καθ' ὃ μέρος ἀφορᾷ εἰς τὰς ὁμολογίας, θὰ ἀποτελέσῃ τὸ ἀντικείμενον τῆς παρούσης μελέτης.

Β'. Γενικότητες περὶ ὁμολογιακοῦ δανείου

α) Μέθοδοι χρησιμοποιούμεναι ὑπὸ τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν πρὸς προμήθειαν κεφαλαίων.— Ἡ ἀνωνύμος ἐταιρεία, ἡ ὁποία ἔχει ἀνάγκην κεφαλαίων, εἴτε διὰ νὰ καλύψῃ ζημίας, εἴτε διὰ νὰ βελτιώσῃ τὸν ἐξοπλισμὸν τῆς, εἴτε διὰ νὰ ἀναπτύξῃ ἐν γένει τὰς ἐργασίας τῆς, κατ' ἀρχὴν θὰ ἀναζητήσῃ ταῦτα εἰς τὰς ἐσωτερικὰς τῆς πηγὰς (αὐτοχρηματοδοτήσεις). Θὰ ζητήσῃ δηλαδή, τὴν ἐλευθέρωσιν (ἀποπληρωμὴν) τῶν μετοχῶν ἀπὸ τοὺς μετόχους, ἐὰν ὑπάρχῃ μετοχικὸν κεφάλαιον μὴ ὀλοσχερῶς καταβληθὲν ἢ θὰ χρησιμοποίησῃ τὰ ἀποθεματικά. Περαιτέρω, ἐὰν αἱ δύο ἀνωτέρω μέθοδοι εἶναι ἐξ ἀντικειμένου ἀδύνατοι ἢ ἐξαντλούμενοι δὲν ἀποδίδουν ἑπαρκῶς, τότε ἡ διοίκησις τῆς ἀνωνύμου ἐταιρείας θὰ στραφῇ πρὸς τὰς ἐξωτερικὰς πηγὰς. Θὰ αὐξήσῃ δηλαδή τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον, διὰ τῆς ἐκδόσεως νέων μετοχῶν, ἐὰν τοῦτο συμφέρῃ, ἢ θὰ καταφύγῃ εἰς τὸν δανεισμὸν· δανεισμὸν ἀπὸ μίαν Τράπεζαν ἢ ἀπὸ ἕνα ἄλλον χρηματοδότην (σύναψις δανείου τοῦ κοινοῦ δικαίου, συνήθως) ἢ δανεισμὸν ἀπὸ τὴν λαϊκὴν ἀποταμίευσιν, διὰ τῆς ἐκδόσεως, σχεδὸν πάντοτε, ὁμολογιακοῦ δανείου.

Καί εἰς μὲν τὰς δύο πρώτας περιπτώσεις, τὸ θέμα εἶναι ἀπλοῦν καὶ ἐξαρτᾶται πάντοτε ἀπὸ τὴν ὑπαρξιν παρὰ τοῖς μετόχοις μὴ καταβληθεισῶν δόσεων τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου ἢ παρὰ τῇ ἐταιρείᾳ ἀποθεματικῶν.

Εἰς τὰς ἄλλας ὁμῶς περιπτώσεις τὸ πρᾶγμα ἐμφανίζεται πολὺπλοκον.

Ἡ κατάστασις εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ ἡ κίνησις τοῦ κεφαλαίου (τυχοδιωκτικὸς κερδοσκοπισμὸς, τάσις πρὸς τοποθετήσεις τοκοφόρους, τάσις πρὸς δημιουργίαν ἀποθέματος λιρῶν κλπ.), αἱ προοπτικαὶ τῆς ἐταιρείας διὰ τὸ μέλλον, τὸ ὑψηλὸν ἢ χαμηλὸν ἐπιτόκιον, ὁ σκοπὸς καὶ ἡ φύσις τῆς ἐταιρείας (παραγωγικῆς - ἀσφαλιστικῆς κλπ.), ἡ φήμη αὐτῆς ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον προορίζεται τὸ εἰσπραχθησόμενον χρηματικὸν ποσόν, αἱ προσφερόμεναι ὑπὸ ταύτης ἀσφά-

λειαί, τὸ ἐνδεχόμενον ἑνὸς πολέμου ἢ ἄλλων ἀναταραχῶν, τέλος ἀναρρίθμητοι ἄλλοι παράγοντες ὑποκειμενικοὶ καὶ ἀντικειμενικοὶ, νομισματικά, τεχνικά καὶ ψυχολογικά προϋποθέσεις, θὰ παίξουν σημαντικώτατον ρόλον εἰς τὴν ἀπὸ μέρους τῆς ἑταιρείας ἐκλογὴν τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης μεθόδου προμηθείας κεφαλαίων (αὔξησις μετοχικοῦ κεφαλαίου διὰ τῆς ἐκδόσεως νέων μετοχῶν ἢ δανεισμός) καὶ τέλος εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἢ ἀποτυχίαν τῆς οἰκονομικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως.

Δὲν θὰ ὑπεισέλθομεν εἰς τὰς λεπτομερείας τοῦ ἄκρως ἐνδιαφέροντος καὶ πολυπλόκου τούτου θέματος, ἀνήκοντος εἰς τὴν σφαιρὰν τῶν οἰκονομικῶν ἐπιστημῶν, θὰ περιορισθῶμεν μόνον εἰς τὴν ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἀντιμετώπισίν του, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου, θέματος τῆς παρούσης μελέτης.

β) Τὸ ὁμολογιακὸν δάνειον. — Ἡ ἀγορὰ μιᾶς ὁμολογίας ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἀπλῆς τοποθετήσεως χρημάτων (placement financier) παρουσιάζουσα μεγάλας ὁμοιότητας πρὸς τὴν συνήθη ταμιευτικὴν κατάθεσιν¹ καὶ περιορίζεται εἰς ἕνα ὠρισμένον κύκλον ἀνθρώπων, συντηρητικῆς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νοστροπίας, τύπους καλοῦ οἰκογενειάρχου (bon père de famille), ἀποβλέποντας εἰς τὴν ἀπόκτησιν ἑνὸς σταθεροῦ εἰσοδήματος χωρὶς κινδύνους ἀπωλείας τοῦ κεφαλαίου ἢ ἀγωνίας σχετιζομένης μετὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὰ κέρδη καὶ τὰς ζημίας τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ὅπως κάθε ταμιευτικὴ κατάθεσις, οὕτω καὶ ἡ ἀγορὰ ὁμολογιῶν βασιζέται πάντοτε ἐπὶ τῆς ἰδέας τῆς ἐπὶ μακρὰν χρονικὴν διάρκειαν νομισματικῆς σταθερότητος. Ὁ λόγος αὐτὸς ἔκαμε τὸν θεσμὸν τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου νὰ γνωρίσῃ λαμπρὰς ἡμέρας εἰς περιόδους πλήρους οἰκονομικῆς ἀνθήσεως, πρὸ τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου, εἰς διαφόρους χώρας, ὡς αἱ Ἰνωμένα Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία κλπ. καὶ νὰ περιπέσῃ εἰς τελείαν ἀχρησίαν μεταπολεμικῶς εἰς ὅσας χώρας αἱ οἰκονομικαὶ ἀναταραχαὶ (κυρίως πληθωριστικὰ φαινόμενα) τὰς ὁποίας ἐδημιούργησεν ὁ τελευταῖος παγκόσμιος πόλεμος, ὑπῆρξαν σφοδρώτεροι.

Πράγματι είναι αρκετόν νά αύξάνεται ὁ δείκτης τοῦ τιμαρίθμου καταναλώσεως 2 ο]ο κατ' ἔτος ἐπὶ 40 χρόνια, διὰ νά κατέλθῃ ἡ ἀξία ἑνὸς κεφαλαίου, εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ἀρχικῶς καταβληθέντος¹.

γ) *Τὸ ὁμολογιακὸν δάνειον ἐν Ἑλλάδι.*—Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὁ θεσμὸς τῶν ὁμολογιακῶν δανείων, ὡς μέθοδος χρησιμοποιομένη ὑπὸ τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν πρὸς ἀπόκτησιν κεφαλαίων, ἀγνοηθεὶς σχεδὸν ἀπὸ τὸν νομοθέτην² δὲν ἐγνώρισεν εἰς τὴν πρακτικὴν, εἰ μὴ μίαν μετρίαν ἐπιτυχίαν.

Τὰ πρῶτα ὁμολογιακὰ δάνεια, φαίνεται ὅτι συνήφθησαν ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, ὡς λαχειοφόρα τοιαῦτα, ὀλίγον μετὰ

1. Ἡ ἀγορὰ μιᾶς μετοχῆς εἶναι προᾶξις κερδοσκοπίας (speculation).

2. Εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας τῆς Ἀμερικῆς, ἡ πραγματικὴ ἀξία μιᾶς ὁμολογίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῆς ζωῆς κατῆλθεν εἰς τὸ 48⁰/₁₀₀ περιόπου αὐτῆς εἰς τὴν χρονικὴν περίοδον ἀπὸ 1913 μέχρι 1955. Τὴν ἰδίαν χρονικὴν περίοδον ἡ πραγματικὴ ἀξία μιᾶς μετοχῆς ἀνῆλθεν εἰς τὸ 400⁰/₁₀₀, συμφώνως πρὸς ἀνακοίνωσιν τῶν Francis I du Pont and Co, New York. Εἰς τὴν Ἑλβετίαν κατὰ τὴν ἰδίαν περίοδον, τὸ πραγματικὸν εἰσόδημα μιᾶς ὁμολογίας κατῆλθεν εἰς τὸ 25⁰/₁₀₀, ἐνῶ μιᾶς μετοχῆς εἰς τὸ 50⁰/₁₀₀ (κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς Banque Nationale Suisse καὶ τοῦ Bureau Fédéral de Statistique). Τὰ παραδείγματα ἐλήφθησαν ἀπὸ τὰς χώρας αἵτινες ὀλιγώτερον ἐδοκιμάσθησαν προπολεμικῶς καὶ μεταπολεμικῶς ἀπὸ τὸν νομισματικὸν πληθωρισμὸν, διὰ νά δειχθῇ πόσῃ εὐαισθησίαν ἔχουν αἱ εἰς ὁμολογιακὰ δάνεια γενόμενοι τοποθετήσεις κεφαλαίων.

3. Αἱ διατάξεις τῆς ἑλληνικῆς νομοθεσίας αἱ σχετικαὶ μὲ τὰς ὁμολογίας εἶναι ἐλάχιστοι: Ὁ θεσμὸς παρ' ἡμῖν ὅπου ἐχρησιμοποιήθη, ἐβασίσθη κυρίως εἰς τὴν ξένην πρακτικὴν καὶ νομοθεσίαν ἐν συνδυασμῶ πρὸς διατάξεις τινὰς τῆς ἡμετέρας νομοθεσίας ἐπὶ τῶν μετοχῶν καὶ τοῦ δανείου τοῦ ἀστικού δικαίου.

τὸν Νόμον ΦηΣΤ τῆς 11 - 20/4/1859 «περὶ τραπέζης» ὅστις ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τὴν ἔκδοσιν ὁμολογιῶν ἠσφαλισμένων δι' ὑποθήκης καὶ ἐνεχύρου ⁴.

Ἐπακολουθεῖ μετὰ τὸ 1880 μικρὰ ἄνθησις τοῦ θεσμοῦ, διὰ τῆς χρησιμοποίησός του ὑπὸ τῶν τότε ἰδρυομένων ἐν Ἑλλάδι ἐπιχειρήσεων τῶν σιδηροδρομικῶν γραμμῶν (Πελοποννήσου, Λαρίσης κλπ.) καὶ τῶν Μονοπωλείων ⁵. Τὸ 1908 ἔχομεν τὸ ὁμολογιακὸν δάνειον τῆς ἄνων. ἐταιρείας «Οἴνων καὶ Οἴνοπνευμάτων». Μετὰ τὸ ἔτος 1920 εὐρισκόμεθα εἰς μίαν περίοδον πλήρους ἀκμῆς τοῦ θεσμοῦ τῶν ἄνωνύμων ἐταιρειῶν, ἧτις διαρκεῖ μέχρι τῆς ἐκρήξεως τοῦ τελευταίου παγκοσμίου πολέμου. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην, τὰ ἀπλᾶ ὁμολογιακὰ δάνεια γίνονται συχνότερα, κυριαρχοῦν ὅμως τὰ ἐνυπόθηκα τοιαῦτα τῆς Κτηματικῆς Τραπέζης. Δυστυχῶς δὲν ὑπάρχουν περισσότερα στοιχεῖα περὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι ἐκδοθέντων ὑπὸ ἄνωνύμων ἐταιρειῶν ὁμολογιακῶν δανείων. Εἶναι ὅμως βέβαιον ὅτι, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ταῦτα οὔτε εὐρέως ἐχρησιμοποιήθησαν ὡς μέθοδος ἀποκτήσεως κεφαλαίων ὑπὸ τῶν ἄνωνύμων ἐταιρειῶν, οὔτε καὶ ἐγνώρισαν μεγάλην ἐπιτυχίαν εἰς τὸ ἐσωτερικόν, περιορίζοντο ἀνεκαθεν εἰς τοὺς κύκλους μεγάλων χρηματοδοτῶν καὶ ἄφηναν τελείως ἀσυγκίνητον τὴν εὐρεῖαν λαϊκὴν ἀποταμίευσιν. Ποῦ πρέπει νὰ ἀποδόσωμεν τὴν τοιαύτην κατάστασιν;

Νομίζομεν, ὅτι τὰ κυριώτερα αἷτια τῆς ἀδιαφορίας τοῦ κοινοῦ πρὸς τὰ ὁμολογιακὰ δάνεια τῶν ἐταιρειῶν πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν κυρίως εἰς τὴν χρονίζουσαν παρ' ἡμῖν νομισματικὴν ἀστάθειαν, τὴν συνεχῆ ἔκδοσιν ἔθνικῶν ὁμολογιακῶν δανείων (τὰ ὅποια ὄντα λαχειοφόρα καὶ ἠγγυημένα ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀπερρόφουν τὴν διαθέσιμον λαϊκὴν ἀποταμίευσιν), τὴν ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης τοῦ μέσου Ἕλληνος πρὸς τὰς ἑλληνικὰς ἄνωνύμους ἐταιρείας καὶ τέλος τὴν τάσιν τοῦ Ἕλληνος νὰ μετατρέπη τὰς ἀποταμιεύσεις του εἰς χρυσᾶ νομίσματα.

4. Βλ. Κ ρ ο κ ι δ ᾶ, Ἐγχειρίδιον Ἐμπορικοῦ Δικαίου, Ἀθῆναι, 1926 § 539.

5. Βλ. Π έ ρ δ ι κ α, Ἡ ἄνωνυμος Ἐταιρεία καὶ ἡ πτώχευσις της, Ἀθῆναι, 1927, σελ. 138.

δ) *Ανάγκη αναβιώσεως τοῦ θεσμοῦ.*—Εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν σήμερον, ὅτι αἱ ὁμολογίαι καὶ τὸ ὁμολογιακὸν δάνειον, ὡς μέθοδος χρησιμοποιομένη ὑπὸ τῶν ἄνωγμων ἐταιρειῶν πρὸς ἀποκτησιν κεφαλαίων, διέρχεται περίοδον πλήρους παρακμῆς.

Τόσον ἡ λαϊκὴ ἀποταμίευσις, ὅσον καὶ τὸ μέγαλον κεφάλαιον, σταθερῶς ἀποκρούουν πᾶσαν προσφορὰν τίτλων αὐτοῦ τοῦ εἴδους.

Καὶ ὅμως ὁ θεσμὸς τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου πρέπει νὰ ἐπιζήσῃ, διότι ἀποτελεῖ μίαν τῶν καλύτερων μεθόδων, ἂν ὄχι τὴν καλλίστην, κινητοποιήσεως τῆς ἐν ἀδρανεῖα εὐρισκομένης μικρᾶς καὶ μεσαίας λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως καὶ τῆς μετατροπῆς αὐτῆς εἰς δύναμιν παραγωγικὴν. Ἡ οἰκονομία μας καὶ ἰδιαιτέρως αἱ παραγωγικαὶ ἐπιχειρήσεις, ἀσφυκτιῶσαι ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσαν στενότητα κεφαλαίων, ἔχουν διὰ τὴν βελτίωσιν καὶ τὸν ἐκσυγχρονισμόν τῶν ἐγκαταστάσεών των καὶ τὴν ἐν γένει ἀνάπτυξιν τῶν ἐργασιῶν των, ἄμεσον ἀνάγκην ρευστοῦ χρήματος, ἄμεσον ἀνάγκην δημιουργίας μιᾶς συγχρονισμένης καὶ εὐρείας ἐπιφανείας ἀγορᾶς κεφαλαίου, μιᾶς πηγῆς ἀντλήσεως ρευστοῦ χρήματος μακροπροθέσμου πίστεως. Τὸ ἀπροσυνθετικὸν φαινόμενον τῆς διοχετεύσεως τῆς λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως πρὸς ἀγόνους ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει μὴ παραγωγικὰς ἐπενδύσεις (ἀγορὰ διαμερισμάτων, κατασκευὴ πολυκατοικιῶν ἐν Ἀθήναις⁶, μετατροπὴ τοῦ ρευστοῦ χρήματος εἰς λίρας χρυσᾶς) εἶναι ἀνάγκη νὰ σταματήσῃ καὶ νὰ βρεθοῦν τρόποι, κίνητρα, ἐγγυήσεις τοιαῦται, ὥστε καὶ ὁ πλέον δύσπιστος ἀποταμιευτὴς νὰ στραφῇ χωρὶς ἐνδοιασμοὺς πρὸς τὰς ὑγιεῖς, διὰ τὴν ὅλην οἰκονομίαν μας, τοποθετήσεις.

Οἱ οἰκονομολόγοι τοῦ περασμένου αἰῶνος καὶ περισσότερο ὄλων οἱ γάλλοι, κατέδειξαν ὅτι ἡ χρησιμοποίησις τοῦ συστήματος τοῦ δανεισμοῦ, ἣτις ἐδημιούργησε διὰ τῆς κινητοποιήσεως τῆς λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως, ἀκόμη καὶ τῆς πλέον μικρᾶς, μὲ τὴν μέθοδον τοῦ τεμαχισμοῦ τῶν τοποθετήσεων (*fragmentation des placements*), διατηρήσεως τῆς ἀνωθυμίας καὶ τοῦ καταμερισμοῦ τῶν κινδύνων, τὰς μεγάλας ἀγορὰς κεφαλαίου καὶ τὰς γιγαντιαίας κεφαλαιουχικὰς ἐταιρείας, ὑπῆρξεν ἀποφασιστικὸς παράγων προόδου⁷.

Εἶναι δέ, ἐξ ἄλλου, γεγονός, ὅτι ἡ ἔκδοσις τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου παρ' ἄνωνύμου ἐταιρείας, δὲν αὐξάνει τὸ κυκλοφοροῦν χαρτονόμισμα καὶ οὕτως εἰς οὐδέν βλάπτει τὴν οἰκονομίαν μιᾶς χώρας, ἀλλ' ἀντιθέτως συντελεῖ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἐξυγίανσιν αὐτῆς, διὰ τῆς ὑπ' αὐτῆς ἐπιτυγχανομένης μετατροπῆς τοῦ μὴ παραγωγικοῦ πλούτου εἰς παραγωγικὸν τοιοῦτον (ἐν ᾧ τὰ κρατικὰ ὁμολογιακὰ δάνεια δὲν μετατρέπουν πάντοτε τὸν μὴ παραγωγικὸν πλοῦτον τῆς χώρας εἰς παραγωγικὸν τοιοῦτον) «ἐκφράζουσα ὑπὸ ἄλλην μορφήν τὰ διάφορα στοιχεῖα τὰ ὁποῖα συναπαρτίζουν τὸν πλοῦτον τῆς χώρας»⁸.

Ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ εἶχε τεθῆ εἰς τοὺς οἰκονομολόγους καὶ τοὺς νομικοὺς τὸ πρόβλημα τῆς ἐξευρέσεως, ἀφ' ἑνὸς τρόπων, κινήτρων καὶ ἐγγυήσεων ἱκανῶν νὰ προσελκύσουν τὴν λαϊκὴν ἀποταμίευσιν πρὸς τὰς ὁμολογίας (ἔργον καθαρῶς τῶν οἰκονομολόγων) καὶ τῆς ταξινομήσεως ἀφ' ἑτέρου τῶν κινητῶν τούτων ἀξιῶν, ἀνανεωθεισῶν διὰ τῆς σοβαρᾶς ἤδη ἀναμίξεως τῆς παλαιᾶς ἐννοίας τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου μετὰ νεοφανῶν στοιχείων, (τὰ ὁποῖα ἔρχονται εἰς ἄμεσον σύγκρουσιν κυρίως μὲ τὰς περὶ ἀνωτάτου ὅριου τῶν τόκων διατάξεις), εἰς τὴν σφαῖραν τῶν δυσκάμπτων νομικῶν ἐννοιῶν (ἔργον τῶν νομικῶν)⁹.

6. Ὁ οἰκισμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καλύπτει τὰ 37% τῶν ἐπενδύσεων τῆς χώρας, ποσοστὸν τὸ ὁποῖον εἰς οὐδεμίαν ἄλλην χώραν ἐσημειώθη (ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν τοῦ Διοικητοῦ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸ Ἐμπορικὸν καὶ Βιομηχανικὸν Ἐπιμελητήριον, τὴν 20ὴν Φεβρουαρίου 1957. Βλ. σχετικὴν ἔκδοσιν τοῦ Ἐπιμελητηρίου).

7. Βλ. B. D u c r o s, L'action des grands marchés financiers sur l'équilibre monétaire, Paris, 1952, σελ. 12.

8. Βλ. Olivier M o r e a u - N e r e t, Les valeurs mobilières, Paris, 1939, σελ. 20.

9. Aux jeux des juristes cette operation financière se ramenait tout bonnement aux vieux contrat de prêt du code civil et pendant longtemps le législateur n'est aucunement préoccupé de réglementer de contrat qui restait entièrement régi par les statuts des sociétés et par les prospectus d'émission, G. R i p e r t, (Conference) Economie et Comptabilité, Ἰούλιος 1953 σ. 33 ἐπ.

Γ'. Τύποι όμολογιών με κίνητρα

α) *Όμολογίαι μετά λαχείου.*—Καί παρ' ήμιν και έν τή ξένη έγένετο πολύ ένωρίς συνδυασμός τής όμολογίας και του λαχείου. Από άπόψεως προσελκύσεως τής λαϊκής άποταμιεύσεως, ή έπιχειρήσις κατά τό μάλλον ή ήττον ύπήρξεν έπιτυχής, ιδίαι εις τās περιπτώσεις καθ' ας ή φήμη τών έκδοσασών τά δάνεια έταιρειών ήτο καλή. Πλην όμως έκρίθη, ότι τά άποτελέσματα τών λαχείων έν γένει είναι έπιβλαβή, διότι ύποθάλπουν εις τās λαϊκάς μάζας τό πάθος του παίζειν επί τή έλπίδι του ταχέος και άκόπου κέρδους, γίνονται άφορμή αναπτύξεως παρ' αύταις δεισιδαιμονιών και πίστεως εις τούς οίωνούς, τά όνειρα και τās μαγείας. Ός μέσον προσπορισμού χρημάτων θεωρείται έν πολλοίς άνήθικον, ως μη βασιζόμενον επί τής εργασίας. Διά τούς λόγους αυτούς εις όλα τά προηγμένα κράτη ή έκδοσις λαχείων και κατά συνέπειαν και λαχειοφόρων όμολογιακών δανείων, άπηγορεύθη άπολύτως, εις τά λοιπά έπιτρέπεται μόνον υπό τον άμεσον και άυστηρόν έλεγχον του Κράτους και λειτουργεί διά κοινής ώφελείας και πατριωτικούς σκοπούς¹⁰.

β) *Όμολογίαι μετά δώρου.*—Επίσης πολύπαλαιά ύπήρξεν ή τακτική τής έκδόσεως όμολογιών με δώρα ή άμοιβάς (a primes) ή λεγομένη έκδοσις όμολογιών υπό τό άρτιον. Η μέθοδος αύτη, εύρυτάτης χρήσεως εις περιόδους νομισματικής σταθερότητος, δέν απέδωσε σημαντικά άποτελέσματα εις περιόδους πληθωρισμού, διότι και ούδέν είναι δυνατόν νά έξασφαλίση εις τās έποχάς τής ραγδαίας νομισματικής ύποτιμήσεως, ήτις είναι σύνηθες φαινόμενον τούς τελευταίους χρόνους. Παρ' ήμιν τό θέμα τής έκδόσεως όμολογιών με δώρα ή άμοιβάς έξητάσθη υπό τό πρίσμα τής άπαγορεύσεως του έκ τών περί τοκογλυφίας διατάξεων του άρθρου 2 του ν. ΑΧΛ]1887 και έκρίθη, ότι καθ' όσον μόνον άφορᾶ εις τās όμολογίας με δώρα ή άμοιβάς, έκδιδομένας από άνωνώμους έταιρείας, έφ' όσον δέν προσκρούουν εις τās περί τοκογλυφίας διατάξεις, είναι καθ' όλα νόμιμοι και εις ούδεμίαν αντίθεσιν έρχονται με τό άρθρον 2 του ν. ΑΧΛ]1887. Καθ' όσον όμως άφορᾶ εις όμολογίας με άμοιβάς ή δώρα, υπό

ἄλλων νομικῶν προσώπων, τὸ θέμα ἀμφισβη-
τεῖται ¹¹.

γ) *Ἐπιτάχυνσις τῆς ἐξοφλήσεως τῶν ὁμολογιῶν.* —
Ἐσκέφθησαν ἀκόμη ὡς τρόπον ἀντιδράσεως
κατὰ τῶν κινδύνων, περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν ἤδη,
τοὺς ὁποίους τρέχει μία ὁμολογία νὰ ἐπιταχύ-
νουν τὴν ἐξόφλησιν τοῦ τίτλου διὰ τῆς καταβο-
λῆς κατ' ἔτος πλὴν τοῦ τόκου καὶ μέρους τοῦ
κεφαλαίου. Διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἐκρίθη, ὅτι ὁ
τίτλος θὰ ἦτο ἐξωφλημένος πρὶν ἢ ἡ ὑποτίμησις
προλάβῃ νὰ γίνῃ αἰσθητή. Εἰς τὴν πρᾶξιν ἡ μέ-
θοδος αὕτη δὲν εἶχεν ἐπιτυχίας, διότι οὐδεὶς πεί-
θεται ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ὁ ρυθμὸς τῆς ὑποτι-
μήσεως δὲν θὰ εἶναι ταχύτερος τοῦ ρυθμοῦ τῆς
πλήρους ἐξοφλήσεως. Ἐπὶ πλέον, εἰς πολλὰς
περιπτώσεις ἢ πρόωρος ἐξόφλησις τῶν ὁμολογια-
κῶν δανείων εἶναι ἀσύμφορος εἰς τὴν ἐκδόσασαν
δάνειον ἐταιρείαν, χωρὶς πάντοτε νὰ εἶναι σύμ-
φωνος καὶ μὲ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ὁμολογιούχων ¹².

10. Πρὸς ἡμῖν ἀπηγορεύθη διὰ τοῦ ν. ΑΧΛ/1887.
Βλ. αἰτιολογικὴν ἐκθεσιν τοῦ νόμου εἰς Ἐφημερίδα
τῆς Βουλῆς, 1888, σ. 136 καὶ Α. Πετρίτση,
Περὶ ἐμπορικῶν ἐταιρειῶν, Ἀθῆναι, 1892. τόμ. Β'
σελ. 293. Ἐν Γαλλίᾳ, Νόμος 21 Μαΐου 1836, ἐν
Ἀγγλίᾳ οἱ Lottery Acts μετὰ τὸ 1879, ἐν Γερμα-
νίᾳ, Νόμος 8 Ἰουνίου 1871, ἐν Αὐστρίᾳ Νόμος 28
Μαρτίου 1889 κλπ.

11. Βλ. Α. Πετρίτση, ἐνθ' ἄνωτ., Κρο-
κιδᾶ, Ἐγχειρίδιον Ἐμπορ. Δικαίου, § 540, Πε-
τιμεζᾶ, Ἐμπορικὸν δίκαιον, § 105, Καραβᾶ,
Τὸ δίκαιον Ἄνων. ἐταιρειῶν, § 1290, Ἀναστα-
σιὰ δη - Ρόκα, § 154 σημ. 9).

12. G. R i p e r t, Economie et Comptabilité,
Ἰούλιος, 1953, σελ. 42 καὶ Α. F r a n c o n, Les
types recents d'obligations dans les societés, Rev.
Dr. Com., 1954, σελ. 514).

δ) Ριζικωτέρα αντιμετώπισις τοῦ θέματος.— Ἐγένετο οὕτως ἀντιληπτόν, ὅτι ἐφ' ὅσον οἱ τίτλοι τῶν ὁμολογιῶν ἔμειναν ἐντὸς τῶν ἀρχικῶν των πλαισίων—τίτλοι (ἀξιόγραφα) ἀδιαίρετοι, ἐμπορεύσιμοι καὶ ἴσοι μεταξύ των, παριστῶντες δάνειον καὶ παρέχοντες εἰς τὸν κομιστὴν τὸ δικαίωμα ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως ἐνὸς σταθεροῦ τόκου κατ' ἔτος καὶ ἐπὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ ἀρχικῶς καταβληθέντος κεφαλαίου κατὰ τὸ τέλος τῆς διαρκείας τοῦ δανείου—μέσον ἀποτελεσματικὸν ἀντιμετώπισεως ὅλων τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθέντων κινδύνων, τοὺς ὁποίους τρέχει ἡ ὁμολογία ἐκ τῆς νομισματικῆς ὑποτιμήσεως, δὲν ὑπάρχει καὶ κατὰ συνέπειαν ἢ προσέλκυσις τοῦ κοινοῦ πρὸς τοὺς τίτλους αὐτοῦ τοῦ εἴδους θὰ ἦτο ἀδύνατος.

Ὅθεν ἐκρίθη ὅτι διὰ νὰ ἐπιζήσουν οἱ τίτλοι οὗτοι, ὧφειλον, προσαρμοζόμενοι εἰς τὰς ἀνάγκας τὰς γεννηθείσας ἐκ τοῦ πληθωρισμοῦ καὶ διατηροῦντες τὰ βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των ἀναλλοίωτα, ἴητοι τὰς ἰδιότητας τῶν ἀξιογράφων (τίτλοι ἀδιαίρετοι, ἐμπορεύσιμοι καὶ ἴσοι μεταξύ των) ν' ἀπαλλαγῶν καθ' ὅλοκληρίαν ἢ ἐν μέρει, ὅλων τῶν στοιχείων ἐκείνων τὰ ὁποῖα ὑφίσταντο κυρίως τὰ πλήγματά του, ἴητοι τῆς ἐννοίας τοῦ δανείου μὲ τὰ περιοριστικὰ ἀνώτατα ὄρια τόκων τοῦ σταθεροῦ τόκου καὶ τέλος τῆς ὑποχρεώσεως ἀποδόσεως τοῦ ἀρχικῶς ληφθέντος κεφαλαίου κατὰ τὴν ὀνομαστικὴν αὐτοῦ ἀξίαν.

Αἱ ἀνωτέρω σκέψεις ὠδήγησαν εἰς τὴν δημιουργίαν δύο κατηγοριῶν τίτλων α) τῶν ὁμολογιῶν μὲ μεταβλητὸν εἰσόδημα (obligations à revenu variable, ὁ ὅρος μεταβλητὸν εἰσόδημα περιλαμβάνει ἐδῶ τόσον τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τῆς ὁμολογίας, ὅσον καὶ τὸ ἐπιστρεπτέον κεφάλαιον) καὶ β) τῶν μετατρεπομένων εἰς μετοχὰς ὁμολογιῶν (obligations convertibles).

Αἱ δύο ἀνωτέρω κατηγορίαι ὁμολογιῶν ἀνταποκρίνονται κυρίως εἰς τὴν ἐπιθυμίαν :

Π ρ ὠ τ ο ν : Νὰ εὐρεθῆ τρόπος ὥστε ὁ δανειστής μιᾶς ἐταιρείας νὰ λαμβάνη ἓνα ποσὸν χρημάτων ὀνομαστικῶς μεγαλύτερον ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἐδάνεισεν, εἰς τρόπον ὥστε τὸ εἰσπραττόμενον ποσὸν νὰ ἔχη τὴν αὐτὴν οἰκονομικὴν ἀξίαν μὲ τὸ δανεισθὲν τοιοῦτο καὶ νὰ ἀναπτυχθῆ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ὁμολογιούχου διὰ τὴν πρόοδον τῆς ἐπιχειρήσεως, διὰ τῆς παροχῆς εἰς αὐτὸν ἐνὸς συμπληρωματικοῦ ποσοῦ χρημάτων

κερδιθέντος από την χρησιμοποίησιν τῶν δανει-
οθέντων χρημάτων καί

Δεύτερον: Νὰ δίδεται ἡ εὐκαιρία εἰς τὸν
ὁμολογιούχον νὰ εἰσέρχεται πλήρως εἰς τὴν ζωὴν
τῆς ἐταιρείας, μεταβαλλόμενος εἰς μέτοχον, ἀντὶ
νὰ παραμένῃ αἰωνίως δανειστῆς αὐτῆς¹³. Εἰδι-
κώτερον: Εἰς μὲν τὴν πρώτην προσπάθειαν ἀν-
τιστοιχοῦν αἱ ὁμολογίαι μεταβλητοῦ εἰσοδήμα-
τος, εἰς δὲ τὴν δευτέραν, αἱ μεταβαλλόμεναι εἰς
μετοχὰς ὁμολογίαι.

Εἰς τὴν πρακτικὴν συνδυασμοὶ διάφοροι τῶν
ἀνωτέρω δύο κατηγοριῶν, συνήθως χωρὶς φορο-
λογικὰς διευκολύνσεις ἢ ἀπαλλαγὰς, ἔσχον θαυ-
μάσια ἀποτελέσματα (ἰδίως ἐν Γαλλίᾳ).

Ἐν Ἑλλάδι ὁ θεσμὸς τῶν ὁμολογιῶν μετα-
βλητοῦ εἰσοδήματος εἰσάγεται, τὸ πρῶτον, διὰ
τοῦ τελευταίως δημοσιευθέντος Νομ. Δ/τος 3746/
31 Αὐγούστου - 9 Σεπτεμβρίου 1957. Σκοπὸς τοῦ
νομοθετήματος τούτου εἶναι ἡ «εὐρύτερα δυνατὴ
κινητοποίησις τῶν ἐσωτερικῶν ἀποταμιεύσεων
εἰς μίαν ἀναδιοργανουμένην καὶ συγχρονισμένην
ἀγορὰν κεφαλαίου»¹⁴. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν
ἐκρίθη σκόπιμον ὅπως παρασχεθῇ ἡ μεγίστη δυ-
νατότης εἰς τὰς ἐκδιδούσας τὰς ὁμολογίας
μεταβλητοῦ εἰσοδήματος ἐπιχειρήσεις, νὰ ἐξο-
πλίσουν ταύτας μὲ πάντα τὰ ἐκ τῶν περιστά-
σεων ἐνδεικνυόμενα κίνητρα προσελκύσεως τῆς
λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως. Οὕτως οἱ τύποι ὁμολογιῶν
μεταβλητοῦ εἰσοδήματος τοῦ ν. δ. 3746/1957 (τῆς
ἐννοίας τοῦ εἰσοδήματος εὐρύτατα λαμβανομέ-
νης, ἴτοι περιλαμβανούσης τοὺς τόκους, τὴν ἐπι-
στροφὴν κεφαλαίου καὶ τοὺς τυχόν ὀρισθησομέ-
νους λσχνοὺς) εἶναι δυνατόν νὰ ἐκδοθοῦν ὑπὸ
τὰς προϋποθέσεις καὶ κατὰ τὴν διαδικασίαν τοῦ
Νομ. Δ/τος, αὐτοτελῶς ἢ ἐν συνδυασμῶ μετὰ
λαχνῶν (ἄρθρον 5γ) δώρων (ἄρθρον 5δ), ἐγγυή-
σεων ἀπὸ μέρους τοῦ ΟΧΟΛ ἢ τῆς Τραπεζῆς
τῆς Ἑλλάδος (ἄρθρον 3 § 1), δυνατότητος νὰ
γίνωνται δεκταὶ δι' ἐγγυοδοτικὰς παρακαταθή-
κας (ἄρθρον 7), νὰ εἰσάγωνται εἰς τὸ Χρηματι-
στήριον (ἄρθρον 5α) καὶ νὰ ἐκδίδωνται ὑπὸ μορ-

13. G. R i p e r t, (Conference), ἐνθ' ἀν., σ. 36.

14. Βλ. Εἰσηγ. ἐκθέσιν τοῦ Ν. Δ/τος, Κῶδ. Νόμ.
Β', 1957, 437.

φήν ἄνωνύμων ἢ ὀνομαστικῶν ἀξιογράφων (ἄρθρ. 5α). Ἐπρικοδοτήθησαν δὲ μὲ πλήρη φορολογικὴν ἀπαλλαγὴν (ἄρθρον 4 § 1) καὶ ἀποδέσμευσιν ἀπὸ τὰς περὶ ἄνωτάτου ὀρίου τοῦ δικαιοπρακτικοῦ τόκου ἀπαγορευτικὰς διατάξεις (ἄρθρον 5ε).

Δ'. Ὁμολογίαι μεταβλητοῦ εἰσοδήματος

α) *Γενικότητες.* — Ὡς θεσμὸς ἢ ὀμολογία μεταβλητοῦ εἰσοδήματος δὲν εἶναι ἄγνωστος. Ἐν Γαλλίᾳ χρησιμοποιοεῖται ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν κατὰ τοὺς πτωχευτικοὺς συμβιβασμούς. Οἱ κοινοὶ ὀμολογιούχοι μετὰ ἀπὸ ἓνα πτωχευτικὸν συμβιβασμὸν λαμβάνουν ὀμολογίας αἵτινες δικαιουνται κερδῶν αὐξομειουμένων ἀναλόγως πρὸς τὰ οἰκονομικὰ ἀποτελέσματα τῆς συνεχιζομένης ἐπιχειρήσεως¹⁵. Κυρίως ἐδῶ πρόκειται περὶ τῶν λεγομένων obligations à coupons variables, αἵτινες παριστοῦν μίαν «ἐντολὴν εἰσπράξεως» μελλοντικῶν κερδῶν μιᾶς ἐπιχειρήσεως τὰ ὅποια καλύπτουν τοὺς τόκους καὶ μέρους τοῦ κεφαλαίου¹⁶.

Παραπλήσιος τύπος πρὸς τὴν ὀμολογίαν μὲ μεταβλητὸν εἰσόδημα εἶναι ἡ λεγομένη ὀμολογία μὲ τὸκον προοδευτικὸν (obligation à intérêt progressif). Ὁ τίτλος αὐτὸς παρέχει τὸ δικαίωμα εἰς τὸν κομιστὴν νὰ λαμβάνῃ ἓνα τὸκον, ὁ ὁποῖος αὐξάνει κατ' ἔτος κατὰ τρόπον καθωρισμένον. Τὸ ποσοστὸν τὸ προοριζόμενον ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν διὰ τὴν ἐτησίαν ἐξυπηρέτησιν τοῦ δανείου (ἐξόφλησιν τόκων καὶ ἐπιστροφὴν κεφαλαίου) παραμένει πάντοτε τὸ ἴδιον, διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν ὅσον μειοῦται τὸ ποσοστὸν τὸ διατιθέμενον διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κεφαλαίου (καὶ μειοῦται κατ' ἔτος ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον λόγῳ τῶν γενομένων ἐπιστροφῶν), τόσον αὐξάνει

15. Βλ. H a m e l - L a g a r d e, *Traité de Droit Commercial*, Paris, 1954, § 556. Συγγενεῖς τίτλοι εἶναι καὶ οἱ προβλεπόμενοι παρ' ἡμῖν ἐν τῷ Νομ. Δ)τι 3562/56 ἄρθρ. 15.

16. Βλ. ἄνωτέρω περὶ τῆς λεγομένης «ἐπιταχύνσεως τῆς ἐξοφλήσεως ὀμολογιῶν».

ται τὸ ποσοστὸν τὸ διατιθέμενον διὰ τοὺς τόκους. Παρ' ὅτι ἡ μέθοδος αὕτη εἶναι ἐξωπλισμένη μετὰ ἕνα σοβαρότατον κίνητρον, ἐν τούτοις δὲν ἐσημείωσεν ἐπιτυχίαν εἰς τὴν πρακτικὴν, διότι δὲν πείθεται εὐκόλως ἡ κοινὴ γνώμη, ὅτι ὁ ρυθμὸς τῆς ἀυξήσεως τοῦ τόκου θὰ εἶναι ὁ αὐτὸς μετὰ τὸν ρυθμὸν τῆς ὑποτιμῆσεως τοῦ νομίσματος πρῶτον, καὶ δεύτερον διότι ἡ μέθοδος αὕτη παρουσιάζει τὰ ἐξῆς μειονεκτήματα: α) τὸ ἐπιστρέπτεον κεφάλαιον τῆς ὁμολογίας παραμένει ὀνομαστικῶς τὸ ἴδιον μετὰ τὸ ἀρχικῶς δανεισθῆναι καὶ β) δημιουργεῖ εἰς τὰς ὀφειλετρίας ἐταιρείας καταθλιπτικὸν βᾶρος κατὰ τὰς περιόδους τῆς νομισματικῆς σταθερότητος δοθέντος ὅτι ἐπιβάλλει εἰς αὐτὰς οὐσιαστικῶς τὴν ὑποχρέωσιν νὰ πληρῶνουν τόκους διὰ κεφάλαιον ἀνώτερον τοῦ ὀφειλομένου.

β) Διαίρεσις τῶν ὁμολογιῶν μεταβλητοῦ εἰσοδήματος.—Αἱ ὁμολογίαι μεταβλητοῦ εἰσοδήματος δεόν νὰ διακριθοῦν εἰς δύο εἶδη:

I) εἰς ὁμολογίας, τῶν ὁποίων τὸ εἰσόδημα μεταβάλλεται ἐπὶ τῇ βάσει στοιχείων ὑποκειμενικῆς ἀξίας καὶ

II) εἰς ὁμολογίας τῶν ὁποίων τὸ εἰσόδημα μεταβάλλεται ἐπὶ τῇ βάσει στοιχείων ἀντικειμενικῆς ἀξίας.

Εἰς τὸ πρῶτον εἶδος τῶν ὁμολογιῶν συμπεριλαμβάνονται πᾶσαι αἱ ὁμολογίαι μεταβλητοῦ εἰσοδήματος, αἵτινες παρέχουν τὸ δικαίωμα ἐπὶ ἑνὸς σταθεροῦ τόκου, συμπληρούμενον μετὰ τὴν περιοδικὴν καταβολὴν ἑνὸς μεταβλητοῦ ποσοῦ λαμβανομένου ἐκ τῶν κερδῶν τῆς ἐταιρείας (ὁμολογίαι συμμετοχικαί, obligations participantes, gewinnschuldverschreibungen) ὡς καὶ αἱ ὁμολογίαι, αἵτινες παρέχουν τὸ δικαίωμα ἐπὶ ἑνὸς μεταβλητοῦ εἰσοδήματος καθοριζομένου ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς δείκτου τοῦ ὕψους τῆς παραγωγῆς ἢ τοῦ ἐπιπέδου δραστηριότητος τῆς ἐπιχειρήσεως κλπ. καὶ τέλος πάντες οἱ ὁμολογιακοὶ τύποι, οἵτινες προέρχονται ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο ἀνωτέρω εἰδῶν.

Εἰς τὸ δεύτερον εἶδος τῶν ὁμολογιῶν περιλαμβάνονται κυρίως αἱ ὁμολογίαι, τῶν ὁποίων τὸ εἰσόδημα ἀυξομειοῦται ἐπὶ τῇ βάσει ἑνὸς δείκτου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀντικειμενικοῦ διαθέτοντος τὴν αὐτὴν περίπου μετὰ τὸν τιμάριθ-

μον τῆς ζωῆς εὐαισθησίαν (τιμὴ ἑνὸς ἢ πλειόνων ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν κλπ.), ὡς καὶ αἱ ἠσφαλισμένοι μὲ ρήτρας εἰς χρυσὸν ἢ χρυσᾶ νομίσματα ἢ εἰς τὴν τιμὴν πωλήσεως ἑξωτερικοῦ συναλλάγματος ὁμολογίαι.

I. ΠΡΩΤΟΝ ΕΙΔΟΣ ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ ΜΕΤΑΒΛΗΤΟΥ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ

α) *Ὁμολογίαι συμμετοχικαί* :—Τὸ Νομ. Διάταγμα 3746/1957 δὲν περιέλαβεν εἰς τὰς διατάξεις του ρητῶς τὸν τύπον τῆς συμμετοχικῆς ὁμολογίας. Δηλαδή τῆς ὁμολογίας ἣτις παρέχει εἰς τὸν κομιστὴν τῆς τὸ δικαίωμα λήψεως ἑνὸς σταθεροῦ τόκου καὶ συμμετοχῆς εἰς τὴν διανομὴν τῶν κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως. Εἶναι προφανὲς ὅμως, ὅτι ὁ ὁμολογιακὸς αὐτὸς τύπος ἀποτελεῖ συνδυασμὸν τοῦ παλαιοῦ γνωστοῦ μέχρι σήμερον τύπου ὁμολογίας καὶ τοῦ νέου τύπου αὐτῆς, πράγμα τὸ ὁποῖον μᾶς ὀδηγεῖ εἰς συμπέρασμα, ὅτι τὸ Νομ. Διάταγμα 3746 δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν ἀποκλείσῃ. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἐνισχύεται καὶ ἀπὸ τὴν διάταξιν τῆς τελευταίας περιόδου τῆς § 2 τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ Ν.Δ]τος ἢ ὁποῖα ὀρίζει, ὅτι ἢ ἐκ τῶν ρητρῶν τῆς § 1 τοῦ ἰδίου ἄρθρου προκύπτουσα ὀφειλὴ τόκων δὲν δύναται νὰ εἶναι κατωτέρα τοῦ εἰς τὸ καταβληθὲν εἰς δραχμὰς κεφαλαίου ἀντιστοιχοῦντος τόκου, ἐξ οὗ προκύπτει, ὅτι ὁ ὑποσχεθεὶς τόκος δύναται νὰ εἶναι ἀνώτερος τῆς ἐκ τῶν δεικτῶν προκυπτούσης ὀφειλῆς καὶ ἐπομένως ἐὰν π.χ. εἶχεν ὁ ὀφειλέτης ὑποσχεθῆ τόκον τοῦλάχιστον 12 ο]ο, ὁ δὲ δείκτης ἀποδῶση φερ'εἰπεῖν 9 ο]ο, θὰ ὀφείλεται πρόσθετος τόκος 3 ο]ο.

Ὁ συνδυασμὸς τῶν δύο στοιχείων, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀπαρτίζεται τὸ εἰσόδημα τῆς συμμετοχικῆς ὁμολογίας, τόσον διὰ τὴν πληρωμὴν τῶν τόκων, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐπιστροφήν τοῦ κεφαλαίου αὐτῆς, εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ κατὰ δύο τρόπους: α) Εἰς τὸν σταθερὸν τόκον προστίθεται εἰσόδημα ἑξαρτώμενον ἀπὸ τὰ διανεμόμενα εἰς τοὺς μετόχους τῆς ἐταιρείας κέρδη αὐτῆς (κυρίως συμμε-

τοχική όμολογία) και β) εις τόν σταθερόν τόκον προστίθεται εισόδημα βασιζόμενον επί ένός ή συνδυασμοῦ τῶν διαφόρων δεικτῶν τοῦ ἄρθρου 2 § 1 τοῦ Ν. Δ]τος 3746]1957 (Όμολογία συμμετοχική μέ δείκτην).

Εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον δέν θά κάμωμεν λόγον, εἰ μή διὰ τήν συμμετοχικήν όμολογίαν τῆς πρώτης περιπτώσεως, διότι περί τῆς όμολογίας τῆς δευτέρας περιπτώσεως θά γίνη λόγος ὀλίγον κατωτέρω καί εις τὰ σχετικὰ μέ μίαν ἐκάστην τῶν ρητρῶν τοῦ ἄρθρου 2 § 1 τοῦ Νομ. Δ]τος κεφάλαια.

Βεβαίως, ὅταν εις τήν συμμετοχικήν όμολογίαν ἔχομεν συνδυασμόν τοῦ σταθεροῦ τόκου μέ ἕτερον περιοδικόν εισόδημα ἐξαρτώμενον ἀπὸ τὸ επίπεδον δραστηριότητος τῆς εταιρείας, τὸ δὲ επίπεδον δραστηριότητος τῆς εταιρείας ἐκφράζεται διὰ τῶν κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως, τότε εἶναι δύσκολον νὰ διακρίνη κανεὶς τὸ σημεῖον εις τὸ ὁποῖον τελειώνει ἡ συμμετοχική όμολογία τῆς πρώτης μορφῆς καί ἀρχίζει ἡ συμμετοχική όμολογία τῆς δευτέρας τιαυτής ¹⁷.

Ό εὐρέως χρησιμοποιούμενος εις τὸ ἐξωτερικόν τύπος συμμετοχικῆς όμολογίας (τῆς πρώτης περιπτώσεως) βασιζεται επί τοῦ ἀκολουθοῦ συνδυασμοῦ (ἢ ἐπί μιᾶς παραλλαγῆς αὐτοῦ) τῶν δύο στοιχείων (σταθεροῦ καί μεταβλητοῦ). Ὡς ἐπίσιον εισόδημα ὁ όμολογιούχος δικαιούται λαμβάνειν ἓνα σταθερόν τόκον (5 ο]ο π.χ.) ὅστις συμπληροῦται ἐκάστοτε μέ ἓνα ποσοστὸν (2 ο]ο π.χ.) διὰ κάθε ἑκατοστὸν (1 ο]ο), τὸ ὁποῖον λαμβάνουν οἱ μέτοχοι τῆς εταιρείας πέραν τοῦ 4 ο]ο ἐπί τῶν καθαρῶν κερδῶν (πρῶτον μέρισμα) ¹⁸. Ὡς κεφάλαιον ἐπιστρεπτέον ὁ όμολογιούχος δικαιούται λαμβάνειν τὸ ἀρχικῶς καταβληθέν τοιοῦτον ηὐξημένον δι' ένός δώρου (prime), τοῦ ὁποῖου τὸ ὕψος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ μέσον ὕψος τῶν εις τὰς μετοχὰς διανεμηθέντων ἐπί σειράν ἔτων (π. χ. ἀπὸ 1952 - 1962 ἔτους πλήρους ἐξοφλήσεως τοῦ δανείου), μερισμάτων ¹⁹, ἢ ἀπὸ τήν διαφορὰν μεταξὺ τοῦ μέσου ὕψους αὐτῶν καί ένός μερίσματος διανεμηθέντος τὸ ἔτος α (έν ἔτος πρὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δανείου, συνήθως), λαμβανομένου ὡς μονάδος βάσεως.

Δέν ἀποκλείεται βεβαίως συμφωνία, καθ' ἣν τὸ συμπληρωματικόν εισόδημα θά ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ

υψους του διατεθέντος ποσοστού των καθαρών κερδών, όχι μόνον διά την καταβολήν μερίσματος, αλλά και διά την δημιουργίαν αποθεματικών. Ἡ τελευταία ρήτρα εἶναι δελεαστικωτέρα τῆς προηγουμένης, διότι ἐξασφαλίζει τοὺς ὁμολογιούχους ἀπὸ ἐνδεχομένην καταχρηστικὴν ἄσκησιν τοῦ δικαιώματος τῶν μετόχων, νὰ κανονίζουν κατὰ τρόπον αὐθαίρετον τὸ ποσοστὸν τῶν καθαρῶν κερδῶν, τὸ διατιθέμενον διά τὴν δημιουργίαν αποθεματικοῦ.

Ὁ τύπος τῶν κυρίως συμμετοχικῶν ὁμολογιῶν ἐν συνδυασμῷ πρὸς δῶρα (primes) εἶναι ὁ περισσότερον ἀρμόζων εἰς τὰς ἄνωμους ἐταιρείας, ἐνῶ ὁ τύπος τῶν ὁμολογιῶν μὲ δείκτην περὶ τῶν ὁποίων ἀμέσως κατωτέρω, ἀρμόζει περισσότερον εἰς τὰς δημοσίας ἐπιχειρήσεις ²⁰.

Εἶναι φανερόν ὅτι εἰς τὸν τύπον τῆς συμμετοχικῆς ὁμολογίας ὑπάρχει ποιά τις ἐξάρτησις τοῦ εἰσοδήματός της ἐκ τῆς θελήσεως τῶν μετόχων, αἱ δὲ σχετικαὶ καταχρήσεις αὐτῶν δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφευχθοῦν καθ' ὅλοκληρίαν

Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 2 § 2 τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 3746, θέτει τὸν πρῶτον φραγμὸν κατὰ τῶν ἐνδεχομένων αὐθαιρεσιῶν τῶν μετόχων «αἱ κατὰ τὰ ἄνωτέρω προκύπτουσαι ὀφειλαὶ δὲν δύνανται νὰ εἶναι κατώτεροι τοῦ ὑπὸ τοῦ δανειστοῦ καταβληθέντος εἰς δραχμὰς κεφαλαίου καὶ

17. Ἐντεῦθεν καὶ ἡ δημιουργηθεῖσα σύγχυσις μεταξὺ πολλῶν συγγραφέων ἐνούνητων εἰς ἓνα τύπον τὰς δύο αὐτὰς μορφὰς τῶν ὁμολογιῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι ὀρθόν, διότι τὸ ἐνδεχόμενον μὴ συμπτώσεως τοῦ ὕψους τῶν κερδῶν τῆς ἐπιχειρήσεως μὲ τὸ ἐπίπεδον δραστηριότητος αὐτῆς, δὲν ἀποκλείεται.

18. Χρησιμοποιεῖται κυρίως ἐν Γερμανίᾳ.

19. Δὲν ἀποκλείεται βεβαίως ἡ συμφωνία νὰ γίνῃ βάσει τοῦ μερίσματος τὸ ὁποῖον ἔλαβον οἱ μέτοχοι περισσοτέρων ἐταιρειῶν, ἀλλὰ μία τοιαύτη ρήτρα ἐξαρτωμένη ἐξ ἐξωγενῶν παραγόντων εἶναι δυνατόν νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν καταστροφὴν τῆς ὀφειλετρίας ἐταιρείας.

20. Vasseur Echelle Mobile, 1953, D. 1954 Chr. σελ. 3 No 10.

τῶν εἰς τοῦτο ἀντιστοιχοῦντων τόκων ἢ τῶν τυ-
χόν κατὰ τὴν ἔκδοσιν ὀρισθησομένων εἰς δρα-
χμὰς λαχνῶν».

Περαιτέρω ἐναπόκειται πλέον εἰς τὴν βούλησιν
τῶν συμβαλλομένων, κατὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ ὁμο-
λογιακοῦ δανείου, ἢ θέσις ρητρῶν πρὸς περιορι-
σμόν τῆς ἐλευθερίας τῶν μετόχων εἰς τὸ θέμα
τοῦ καθορισμοῦ τοῦ ὕψους τῶν διανεμητέων κερ-
δῶν (ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται καὶ τὸ ὕψος τοῦ εἰσοδή-
ματος τῆς ὁμολογίας) καὶ δυνατοὶ εἶναι πάσης
φύσεως συνδυασμοί, ἀρκεῖ οὗτοι νὰ μὴν ἔρχων-
ται εἰς σύγκρουσιν μὲ τὰς βασικὰς ἀρχὰς τοῦ
ἐταιρικοῦ δικαίου.

β) Ὁμολογίαὶ μὲ δείκτην ὑποκειμενικῆς ἀξίας
(ἄρθρον 2 § 1β).—Δύναται νὰ συμφωνηθῇ κατὰ
τὴν σύναψιν τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου ὅπως ἢ
ἀπόδοσις τοῦ κεφαλαίου καὶ ἢ καταβολὴ τῶν
τόκων ἢ τῶν τυχόν ὀρισθησομένων λαχνῶν γίνη
ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς δείκτου σχετικοῦ μὲ τὸ ὕψος
τῆς παραγωγῆς ἢ τοῦ ἐν γένει ἐπιπέδου δραστη-
ριότητος μιᾶς ἢ πλειόνων ὀριζομένων ἐπιχειρή-
σεων (ἄρθρον 2 § 1 ἐδ. β τοῦ Νομ. Δ]τος 3746).

Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν ὡς ὕψος παραγωγῆς καὶ ἐπί-
πεδον δραστηριότητος λαμβάνεται τὸ τοιοῦτο τῆς
ἐκδοσάσης τὸ ὁμολογιακὸν δάνειον ἐπιχειρήσεως,
τότε ὀμιλῶμεν περὶ ὁμολογιῶν μὲ ἐσωτερικὸν
δείκτην (*indexation interne*) ἄλλως περὶ ὁμολο-
γιῶν μὲ ἐξωτερικὸν τοιοῦτον (*indexation externe*).

Ὁ ἐσωτερικὸς δείκτης παρουσιάζει πάντοτε τὸ
πλεονέκτημα νὰ παρακολουθῇ πλήρως, τόσον
κατὰ τὴν ἀνοδὸν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν κάθοδον,
τὴν οἰκονομικὴν ἐξέλιξιν τῆς βεβαρημένης μὲ τὴν
πληρωμὴν τῶν εἰσοδημάτων τῆς ὁμολογίας ἐπι-
χειρήσεως, κατ' αὐτὸν δὲ τὸν τρόπον οὐδεὶς φό-
βος ὑπάρχει νὰ πέσῃ ἔξω ἢ ὀφειλέτρια ἐπιχείρη-
σις καταβάλλουσα εἰς τοὺς ὁμολογιούχους ποσὰ
δυσανάλογα πρὸς τὴν οἰκονομικὴν τῆς κατάστα-
σιν. Τοῦτο ἀνταποκρίνεται βεβαίως πρὸς τὰς
θεωρίας ἐκείνας αἰτινες προσπαθοῦν νὰ προσεγ-
γίσουν τὴν ἔννοιαν τοῦ ὁμολογιούχου πρὸς τὴν
τοιαύτην τοῦ μετόχου καὶ ἀπομακρύνουν, ἐν τινι
μέτρῳ, τὴν προσπάθειαν νὰ εὐρεθῇ σταθερὸς
δείκτης παρουσιάζων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον
τὴν αὐτὴν μὲ τὸν τιμάριθμον τῆς ζωῆς εὐαι-
σθησίαν.

Ἀντιθέτως, ὁ ἐξωτερικὸς δείκτης εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ὀδηγήσῃ μίαν ἐπιχείρησιν εἰς πλήρη καταστροφήν, διότι δὲν εἶναι καθόλου ἀπίθανος ἡ περίπτωση νὰ ὑψοῦται ὁ ληφθεὶς δείκτης χωρὶς νὰ ἔχωμεν ταυτόχρονον αὔξησιν τῶν προϊόντων τῆς ὀφειλετρίας ἐπιχειρήσεως. Βεβαίως ὁ ἐξωτερικὸς δείκτης ἀνταποκρίνεται περισσότερο εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ὁμολογιούχου - δανειστοῦ μιᾶς ἐπιχειρήσεως, ὁ ὁποῖος ἴσταται μακρὰν αὐτῆς καὶ ἐπιζητεῖ ἐν εἰσόδημα μὲ σταθερὰν ἀγοραστικὴν ἀξίαν, δὲν πρέπει νὰ παραβλέπωμεν ὅμως τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους περικλείει διὰ τὴν ὀφειλέτριαν ἑταιρείαν μία τοιαύτη ὑποχρέωσις. Διότι ἡ καλῶς ἐννουμένη ἐξασφάλισις τοῦ ὁμολογιούχου δέον νὰ ἐπιτυγχάνεται ὄχι μόνον διὰ μιᾶς ρήτρας, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐξασφαλίσεως εἰς τὴν ἑταιρείαν τῆς δυνατότητος νὰ ἀνταποκριθῇ μέχρι τέλους εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς χωρὶς νὰ ὑποστῇ ἀνεπανόρθωτον κλονισμόν.

Μεταξὺ τῶν δύο δεικτῶν, εὐρυτέρας χρησιμοποιοῦσεως εἰς τὴν πρακτικὴν ἔτυχεν ὁ πρῶτος καὶ ἀπέδωκεν ὁμολογουμένως θαυμάσια ἀποτελέσματα.

Ἡ διάταξις τοῦ νεοψηφισθέντος νομοθετικοῦ δῆτος ὡς εἶναι διατυπωμένη, ἀφήνει πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἐκδίδουσαν τὸ ὁμολογιακὸν δάνειον ἐπιχείρησιν (ἀνώνυμον ἑταιρείαν ἢ ἄλλο νομικὸν πρόσωπον δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου κλπ.) νὰ καθορίσῃ τὸν δείκτην τοῦ ἐπιπέδου δραστηριότητος αὐτῆς ἢ τοῦ ὕψους τῆς παραγωγῆς, καθ' ὃν τρόπον κρίνεται ἀπὸ τὰς περιστάσεις καλλύτερον.

Ἴδου μερικὰ εἶδη ὁμολογιῶν αὐτοῦ τοῦ τύπου, ληφθέντα ἐκ τῆς πρακτικῆς. Εἰς τὴν Γαλίαν, ὅταν ἐν ἔτει 1945 ἐθνικοποιήθησαν αἱ ἑταιρεῖαι τῆς *Electricité de France* καὶ *Charbonnages de France*, παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς πρῶην μετόχους αὐτῶν ὁμολογίαι αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἐξοφλητέαι διὰ σταθερῶν ἐτησίων δόσεων ἐντὸς διαστήματος 50 ἐτῶν, διαρκούσης ὅμως τῆς χρονικῆς ταύτης διαρκείας οἱ πρῶην μέτοχοι καὶ ἤδη ὁμολογιούχοι τῶν ἐθνικοποιημένων ἐπιχειρήσεων λαμβάνουν κατ' ἔτος ἓνα σταθερὸν τόκον 3 ο/ο συμπληρούμενον μὲ ἓνα ποσὸν καὶ μίαν ἀμοιβὴν τὰ ὁποῖα λαμβάνονται ἀπὸ ἓνα

είδικον λογαριασμόν τῶν ἐπιχειρήσεων ἀντιστοιχοῦντα ἐν τῷ συνόλῳ του εἰς τὸ 0,25 ο]ο τῶν Charbonnages de France καὶ εἰς τὸ 1 ο]ο τῶν τῆς Electricité de France.

Ὡσαύτως οἱ δοθέντες εἰς τοὺς ἐγγραφέντας εἰς τὸ κατὰ τὸ ἔτος 1949 ἐκδοθέν δάνειον τῆς Electricité de France τίτλοι (bons) παρέχουν τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς κομιστάς των ἐπὶ ἐνὸς σταθεροῦ τόκου ἀύξανομένου κατ' ἔτος ἀναλόγως πρὸς τὸ σύνολον τῆς αὐξήσεως τῆς ἐτησίας παραγωγῆς ἠλεκτρισμοῦ ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν παραγωγὴν τοῦ ἔτους 1948, λαμβανομένου ὡς ἔτους βάσεως.

Ἡ ἰδίᾳ ἐπιχειρήσις ἐξέδωκε νέον δάνειον ἐν ἔτει 1953 διεπόμενον κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥτιον ἀπὸ τὸ ἴδιον καθεστῶς.

Αἱ Charbonnages de France ἐν ἔτει 1952 ἐξέδωκαν τὸ λεγόμενον δάνειον «Productivite et Equipement» τοῦ ὁποίου οἱ τίτλοι (ὁμολογία) λαμβάνουν ἓνα σταθερὸν τόκον 5 ο]ο ὅστις αὐξάνεται μὲ τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς τῶν γαιανθρακωρυχείων κλπ. (ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ αὐτοῦ δείκτου αὐξάνονται καὶ αἱ ἀμοιβαὶ (primes) δι' ὧν προσαυξάνεται τὸ ἐπιτρεπτόν κεφάλαιον).

Ὡς ἤδη ἐλέχθη, τὰ ὁμολογιακὰ δάνεια μὲ δείκτην ἐκδίδονται κατὰ κύριον λόγον ἀπὸ τὰς ἐθνικοποιημένας (δημοσίας) ἐπιχειρήσεις. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι δάνεια αὐτοῦ τοῦ τύπου (μὲ δείκτην) ἐκδοθέντα ὑπὸ ἀνωνύμων ἐταιρειῶν δὲν ἐσημείωσαν ἐπιτυχίαν. Οὕτω πάλιν ἐν Γαλλίᾳ, ἡ ἀνώνυμος Ἑταιρεία «Societe Metallurgique de Normandie» ἐξέδωκεν ἐν ἔτει 1953 ὁμολογιακὸν δάνειον μὲ τίτλους ὁμολογίας τῶν ὁποίων ὁ τόκος μεταβάλλεται ἀπὸ μίαν Prime D'interressement, ἐπὶ τῇ βάσει ἐνὸς δείκτου αὐξήσεως τῆς παραγωγικότητος τῆς ἐπιχειρήσεως. Τὸ αὐτὸ καὶ ἡ ἐταιρεία «Grouperment de L'industrie Siderurgique» ἐξέδωκε τὸ ἴδιον ἔτος 1953 ὁμολογιακὸν δάνειον, τοῦ ὁποίου αἱ ὁμολογίαὶ πλὴν τοῦ δικαιώματός των ἐπὶ τοῦ σταθεροῦ τόκου καὶ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ κεφαλαίου λαμβάνουν καὶ ἓνα συμπλήρωμα (κατ' ἔτος καὶ εἰς τὸ τέλος τῆς διαρκείας τοῦ δανείου), τὸ ὁποῖον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν αὐξήσιν, ἀφ' ἐνὸς τῆς συνολι-

κῆς ποσότητος παραγωγῆς χάλυβος ἐν Γαλλίᾳ καὶ ἀφ' ἑτέρου ἀπὸ τὴν μεταβολὴν τῆς τιμῆς κατὰ τόννον τοῦ χάλυβος.

Ἀμφότερα τὰ ἀνώτερω ὁμολογιακὰ δάνεια τῶν εἰρημένων ἀνωνύμων ἐταιρειῶν ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπιτυχίαν ²¹.

II. ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΕΙΔΟΣ ΟΜΟΛΟΓΙΩΝ

α) Ὁμολογίαι μὲ δείκτην ἀντικειμενικῆς ἀξίας (ἄρθρον 2 § 1α). Πικρὰ ὑπῆρξεν ἡ πείρα τῶν πολιτῶν ἐκ τῆς συνεχοῦς ἀνατιμήσεως τῶν εἰδῶν, διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ αἱ ὁμολογίαι μὲ δείκτην ἀντικειμενικῆς ἀξίας, δείκτην δηλαδὴ παρακολουθοῦντα κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὰς αὐτομειώσεις τοῦ τιμαρίθμου τῆς ζωῆς καὶ κατὰ συνέπειαν ἀνταποκρινόμενον πλήρως εἰς τὴν προσπάθειαν διατηρήσεως τῆς ἀγοραστικῆς ἀξίας τοῦ εἰσοδήματος τῶν ὁμολογιῶν εἰς τὸ αὐτὸ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ δανείου ὕψος, ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπιτυχίαν εἰς τὴν πρακτικὴν, ὅπου ἐφηρμόσθησαν.

Θὰ ἦτο δυνατὸν ὡς δείκτης ἀντικειμενικῆς ἀξίας νὰ ληφθῇ αὐτὸς οὗτος ὁ ἐκδιδόμενος ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος τιμαρίθμος κόστους ζωῆς (χονδρικῆς καὶ λιανικῆς πωλήσεως) ὡς ἐγένετο ἐν Γαλλίᾳ ²², ἐὰν ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 2 § 1 ἐδ. α' φέρον τὸν ἀπέκλειεν ἐμμέσως διὰ τῶν λέξεων «εἰδικῶς», «ὀριζομένης τιμῆς ἐνὸς ἢ πλειόνων ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν». Ὁ ἀποκλεισμός ἐκ τῶν φητρῶν τοῦ γενικοῦ τιμαρίθμου ἐγένετο κατὰ τὴν δήλωσιν τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς πλειοψηφίας βουλευτοῦ κ. Θανοπούλου διότι «ἐξωγενεῖς παράγοντες, ὡς εἶναι αἱ ἐπιδοτήσεις τὰς ὁποίας κάμνει τὸ Κράτος δι' ὠρισμένα προϊόντα, αἱ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί, ὠρισμένοι τιμαί, τὰς ὁποίας ὀρίζει τὸ Κράτος ὅσον ἀφορᾷ ὠρισμένα προϊόντα κλπ. παραμορφώνουν τὸν μηχανισμόν τῶν τιμῶν καὶ δὲν ἀποδίδουν ἐπομένως οἱ γενικοὶ τιμαρίθμοι ἐπακριβῶς τὰς τιμὰς «ἄλλωστε ἡ σύνδεσις μὲ τοὺς γενικοὺς τιμαρίθμους ἦτο δυνατὸν νὰ

21. Βλ. A. F r a n c o n, Les types recents d' obligations dans les sociétés, Rev. Dr. Com., σελ. 518 ἐπ.

22. Βλ. H a m e l - L a g a r d e, ἐνθα ἀνωτέρω § 556.

καταλήξη και εις την άδικίαν τής δανειζομένης επιχειρήσεως, διότι συμβαίνει πολλάς φορές να ἔχωμεν ταχύτεραν ὕψωσιν τοῦ ἐπιπέδου τῶν γενικῶν τιμαρίθμων ἐν σχέσει πρὸς τὸ ὕψος τής τιμῆς τοῦ προϊόντος τής επιχειρήσεως» κλπ. Ἐνῶ ἐκ τής δηλώσεως ταύτης προκύπτει πνεῦμα ἐναντίον τῶν λεγομένων ἐξωτερικῶν δεικτῶν (*indexation externe*) οὔτοι, ὡς καὶ εἰς τοὺς προηγουμένους ὁμολογιακοὺς τύπους, δὲν ἀποκλείονται ἐκ τής γραμματικῆς διατυπώσεως τοῦ νόμου. Δηλαδή εἶναι δυνατὸν ὡς βάσις νὰ ληφθοῦν τόσον τὰ προϊόντα ἢ αἱ ὑπηρεσίαι τής ὀφειλετρίας επιχειρήσεως, ὅσον καὶ τὰ προϊόντα ἢ αἱ ὑπηρεσίαι μιᾶς ἄλλης ἢ ἄλλων επιχειρήσεων, ὅποτε εἰς τὴν τελευταίαν περίπτωσιν οἱ κίνδυνοι τοὺς ὁποίους διατρέχει ἡ ἐκδόσασα τὸ δάνειον ἐπιχειρήσεις, εἶναι μεγάλοι καὶ ἄμεσοι, ὡς ἤδη ἐλέγχθη εἰς τὸ προηγούμενον κεφάλαιον. Τοῦτο ὅμως δὲν πρέπει νὰ σημάνη ὅτι καὶ πᾶν προϊόν ἢ οἰαδήποτε ὑπηρεσία, ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι προέρχεται ἀπὸ τὴν ἐκδίδουσαν τὰς ὁμολογίας ἐπιχείρησιν δέον νὰ θεωρηθῇ καὶ κατάλληλος διὰ νὰ τεθῇ ὡς βάσις τοῦ δείκτου. Δεῖται πλήρως ἱκανοποιοῦντες τὸν σκοπὸν τοῦ νόμου καὶ ἔχοντες σοβαρὰς ἐλπίδας ἐπιτυχίας εἰς τὴν πρακτικὴν εἶναι ἐκεῖνοι οἵτινες παρουσιάζουν μεγάλην τιμαριθμικὴν εὐαισθησίαν καὶ ὡς τοιοῦτοι δέον νὰ θεωρηθοῦν ὅσοι βασίζονται ἐπὶ προϊόντων κοινῆς (λαϊκῆς) καταναλώσεως ἢ ὑπηρεσιῶν κοινῆς ὠφελείας. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ τὰ ἐκδοθέντα ἐν Γαλλίᾳ δάνεια τῶν ἐθνικοποιημένων επιχειρήσεων κοινῆς ὠφελείας, τῶν ὁποίων παραθέτομεν κατωτέρω παραδείγματά τινά, ἐσημείωσαν μεγάλας ἐπιτυχίας.

Οὕτω : *Les Parts de production* τής *electricite de France* ἔτος 1952²⁸ ἀποτελοῦν τὴν τυπικωτέραν μορφήν τῶν ὁμολογιῶν περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἄμέσως ἀνωτέρω. Ἐναντι ἐνὸς ὀρισμένου χρηματικοῦ ποσοῦ (16.000 γαλλικὰ φράγκα) ὁ κομιστῆς τοῦ τίτλου ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνη κατ' ἔτος ἓνα εἰσόδημα ἀντιστοιχοῦν μετὰ τὴν μέσην τιμὴν πωλήσεως 100 κιλοβάτ - ὥρων (τὸ εἰς χρήμα λαμβανόμενον ποσὸν δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι μικρότερον τῶν 720 γαλ. φραγ.). Οἱ τίτλοι οὔτοι θὰ ἐξαγορασθοῦν (χρησιμοποιεῖται ἡ ἔκφρασις αὕτη τοῦ «ἐξοφληθοῦν», τὸ ὁποῖον ἀρμιόζει εἰς τὰς ὁμολογίας) ἀπὸ τὴν ἐκδόσασαν

ἐπιχείρησιν κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 1958 ἕως 1968 διὰ κληρώσεων μὲ τὴν μέσην τιμὴν πωλήσεως 2.000 κιλοβατῶρων κατὰ τὴν ἡμέραν ἐξοφλήσεως (χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὸν τὸ εἰς χρῆμα καταβληθησόμενον ποσὸν νὰ εἶναι κατώτερον τῶν 16.000 γαλλικῶν φράγκων) ²⁴.

Τὸ ἔτος 1953 ἡ Electricite de France ἐξέδωκε νέας parts de production τὰς ὁποίας ἐν ἔτει 1954 προσεπάθησε νὰ συγχωνεύσῃ μὲ τὰς προηγουμένας εἰς ἓνα τίτλον ἀξίας μεγαλύτερας.

Ἐπίσης οἱ Γαλλικοὶ σιδηρόδρομοι (S.N.C.F.) ἐξέδωκαν ἐν ἔτει 1953 ὁμόλογα (Bons) τοῦ αὐτοῦ περιπτώπου τύπου μὲ τὰς parts de production. Ἐναντι 10.000 φράγκων τὰ ὁποῖα κατέβαλεν ἀρχικῶς καὶ διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν τίτλων, ὁ κύριος αὐτῶν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ οὗτος (ἢ ὁ κομιστὴς τοῦ τίτλου) κατ' ἔτος ἐν χρηματικὸν ποσὸν ἴσον πρὸς τὴν τιμὴν τοῦ εἰσιτηρίου σιδηροδρόμων ἐνενήκοντα χιλιομέτρων διαδρομῆς εἰς τὴν τρίτην θέσιν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατὸν τὰ κατέλθῃ κάτω τῶν 450 γαλλικῶν φράγκων, ἢ ἓνα δελτίον διὰ τοῦ ὁποίου ὁ κάτοχος τοῦ τίτλου εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πραγματοποιῆ κατ' ἔτος ταξίδι 100 χιλιομέτρων μὲ τοὺς γαλλικοὺς σιδηροδρόμους εἰς τὴν τρίτην θέσιν ²⁵.

Ὁ κομιστὴς τοῦ τίτλου ἀπὸ τοῦ ἔτους 1958 καὶ ἐκεῖθεν δύναται νὰ ζητήσῃ ὅπως ἢ ἐκδόσασα ἐπιχειρήσις ἐξαγοράσῃ τὸν τίτλον του ἀντὶ χρηματικοῦ ποσοῦ ἰσοδυναμοῦντος μὲ τὴν τιμὴν εἰσιτηρίου τῶν γαλλικῶν σιδηροδρόμων διαδρομῆς 2.000 χιλιομ. εἰς τὴν τρίτην θέσιν, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι κατώτερον τῶν 10.000 γαλλικῶν φράγκων ἢ ἀντ' αὐτοῦ νὰ ζητήσῃ καὶ λάβῃ ἐν δελτίον διὰ ταξίδιον μὲ τοὺς

23. Χρησιμοποιεῖται ἐπίτηδες ἐν προκειμένῳ ὁ ὅρος parts de productions—τίτλοι συμμετοχῆς εἰς τὴν παραγωγὴν ἀντὶ τοῦ ὅρου obligations, ἕνεκα τῶν ἀμφισβητήσεων, αἵτινες ὑπάρχουν ὡς πρὸς τὴν νομικὴν φύσιν τῶν τίτλων αὐτῶν, περὶ τῆς ὁποίας περισσότερα εὔρηνται κατωτέρω.

24. Βλ. ὁμοίαν διάταξιν εἰς τὸ ἄρθρον 2 § 2 εἰς τὸ τέλος τοῦ Νομ. Δ/τος 3746/1947.

25. Ἡ θέσις τοῦ en nature λαμβάνοντος εἶναι πλεονεκτικωτέρα τῆς τοῦ λαμβάνοντος en especes.

γαλλικούς σιδηροδρόμους διαδρομής 2.100 χλμ. τρίτης θέσεως. Το δικαίωμα τούτο της εξαγοράς των τίτλων από τοῦ ἔτους 1958 καὶ ἐκεῖθεν ὑπάρχει καὶ ὑπὲρ τῆς ἐπιχειρήσεως τῶν σιδηροδρόμων.

Οἱ Charbonnages de France ἀντὶ τοῦ ἀνωτέρω ἀμιγυῶς τύπου ὁμολογίας μὲ δείκτην ἀντικειμενικῆς ἀξίας, ἐχρησιμοποίησαν ἓνα μικρὸν ὁμολογιακὸν τύπον. Ἦτοι : διὰ μὲν τὸ ἐτήσιον εἰσόδημα τοῦ τίτλου ἐχρησιμοποίησαν τὸν τύπον τοῦ προσδευτικοῦ τόκου, περὶ τοῦ ὁποίου ὠμιλήσαμεν ἤδη, διὰ τὴν ἐπιστροφήν ὅμως τοῦ κεφαλαίου, ἔλαβον ὡς βᾶσιν δείκτην ἀντικειμενικῆς ἀξίας, ἧτοι ὠρίσαν, ὅτι τὸ ἐπιστρεπτέον κεφάλαιον ἐνῶ δὲν δύναται νὰ κατέλθῃ κάτω τοῦ ἀρτίου, θὰ αὐξάνεται μὲ τὸν ἴδιον συντελεστὴν μὲ τὸν ὁποῖον μετεβλήθησαν ἐν Γαλλίᾳ αἱ χονδρικαὶ τιμαὶ τοῦ ἄνθρακος κατὰ τὰ ἔτη ἀπὸ 1952 ἕως καὶ 1962 (χρόνος ἐπιστροφῆς τοῦ κεφαλαίου).

β) Ὁμολογίαι ἠοφασισμέναι μὲ ρήτρας εἰς χρυσὸν ἢ εἰς χρυσᾶ νομίσματα ἢ εἰς τὴν τιμὴν πωλήσεως ξένου συναλλάγματος (ἄρθρον 2 § 1γ καὶ δ). Παλαιοτάτη εἶναι ἡ τακτικὴ τῆς ἀσφαλίσεως τῶν ὁμολογιῶν διὰ τῆς ρήτρας εἰς χρυσὸν ἢ εἰς χρυσᾶ νομίσματα ἢ εἰς τὴν τιμὴν πωλήσεως τοῦ ξένου συναλλάγματος, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι τὰ τελευταῖα πενήκοντα χρόνια αὕτη, λόγῳ τῆς γενικευθείσης σχεδὸν εἰς ὅλα τὰ κράτη ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας τῶν τραπεζογραμμάτων, περιορίσθη μόνον εἰς τὰς λεγομένας διεθνεῖς συμβάσεις.

Ἡ ρήτρα εἰς χρυσὸν ἢ εἰς ξένον συνάλλαγμα ἀποτελεῖ ἓνα εἶδος εὐθείας μεθόδου ἀσφαλίσεως τῶν συμβάσεων ἔναντι τῶν νομισματικῶν κινδύνων, ἀλλὰ ὡς τοιαύτη δίδει καὶ τὸ σοβαρῶτερον κτύπημα κατὰ τοῦ κυκλοφοροῦντος ἐντοπίου χαρτονομίσματος, τῷ λόγῳ δὲ αὐτῷ ἐθεωρήθη πάντοτε ὡς ἄκυρος τιθεμένη εἰς τὰς ἐσωτερικὰς συμβάσεις.

Σφοδροτάτη ὑπῆρξεν ἡ ἔναντίον τῆς ρήτρας ταύτης κριτικὴ εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς τοῦ ἄρθρου 35 τοῦ Συντάγματος, παρὰ τῆς ὁποίας τελικῶς καὶ ἐψηφίσθη τὸ μελετώμενον νομοθετικὸν διάταγμα καὶ οὐχὶ ἄνευ λόγου, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω, διότι ὁμολογουμένως ἐξ ὅλων τῶν δεικτῶν καὶ τῶν ἄλλων διευκολύνσεων, αἵτινες παρέχονται εἰς τὰς

7

όμολογίας του νομοθετικού διατάγματος 3746 ή ρήτρα εις χρυσόν ή εις ξένον συνάλλαγμα αναμφισβητήτως έγκλείει και τους μεγαλυτέρους κινδύνους δια την όλην οικονομικήν ζωήν του τόπου.

Έν Γαλλία δέν έχρησιμοποιήθη, είμη μίαν και μόνην φοράν κατά την σύναψιν του λεγομένου «*Emprunt Pinay*» έν έτει 1952, και ώς είναι γνωστόν έδημιούργησε σοβαρότατα προβλήματα εις τον προϋπολογισμόν του γαλλικού κράτους.

Έν τή είσηγητική έκθέσει του νομοθετικού διατάγματος 3746 αναφέρεται, ότι αι ρήτραι αύται δέν θα τύχουν εύρείας έφαρμογής, διότι έναντι αύτων πλεονεκτούν ουσιωδώς αι λοιπαι και είδικώς αι τιμαριθμικαι ρήτραι. Νομίζομεν ότι ή άποψις αύτη δέν άνταποκρίνεται εις την πραγματικότητα. Αντιθέτως μάλιστα έχομεν την γνώμην, ότι αι ρήτραι εις χρυσόν ή εις ξένον συνάλλαγμα (δολλάριον) θα τύχουν εύρυτάτης χρήσεως παρ' ήμιν, διότι είναι γνωστή ή έμπιστοσύνη την όποιαν τρέφει ό έλλην άποταμιευτής εις τον χρυσόν και εις τό ξένον συνάλλαγμα ²⁶.

Τό νομοθετικόν διάταγμα 3746 όρίζει, ότι έπιτρέπεται ή σύναψις δανείου με ρήτρας «της υπό της Τραπεζης της Ελλάδος όριζομένης τιμής πωλήσεως έξωτερικού συναλλάγματος ή της έν Ελλάδα χρηματιστηριακής τιμής του χρυσοϋ ή χρυσών νομισμάτων».

Αι ρήτραι αύται δύνανται να τεθοϋν κεχωρισμένως ή έν συνδυασμῶ, όπερ και τό όρθότερον με τας προηγουμένας. Δέν αποκλείεται βεβαίως να τεθῆ και ή λεγομένη *garantie de change*, όπερ σημαίνει ότι ό όμολογιούχος έχει τό δικαίωμα να έκλέξη μεταξύ πλειόνων τό ξένον νόμισμα τό όποϊον ύπέστη την μικροτέραν ύποτίμησιν, πληρωνόμενος βεβαίως εις την ύπό της Τραπεζης της Ελλάδος όριζομένην τιμήν πωλήσεως αυτού. Η *garantie de change* διατηρεί την άξίαν της μόνον εις την περίπτωσιν καθ' ήν δια-

26. Ένώ έγράφοντο αι άνωτέρω γραμμαί άνηγγέλη δια τών έφημερίδων ή άπόφασις της ΔΕΠ περί σύναψεως του πρώτου όμολογιακού δανείου βασίζομένου εις ένα συνδυασμόν δείκτου άντικειμενικής άξίας και ρήτρας εις δολλάριον.

ταραχθῆ ἢ ὑπάρχουσα σήμερον ἰσορροπία τῶν ξένων νομισμάτων μεταξύ τῶν ²⁷.

Ἐκ τοῦ νόμου ἀποκλείεται ἡ καταβολὴ τῶν εἰσοδημάτων ἐν γένει τῆς ὁμολογίας εἰς αὐτούσιον ξένον συνάλλαγμα ἢ αὐτούσιον χρυσὸν ἢ τέλος χρυσοῦν νόμισμα. Ὑποχρεωτικὴ εἶναι ἡ πληρωμὴ αὐτῶν εἰς δραχμὰς «κατὰ τὴν προκύπτουσαν ἀξίαν βάσει τοῦ μέσου ἀριθμητικοῦ ὕψους τῶν συμφωνηθέντων δεικτῶν κατὰ τὸν προηγούμενον τῆς ὀριζομένης ἡμέρας πληρωμῆς ἡμερολογιακὸν μῆνα». Κατὰ συνέπειαν, ἡ συμφωνηθεῖσα ἡμέρα πληρωμῆς τῶν εἰσοδημάτων (διὰ τὴν καταβολὴν τῶν λαχνῶν ὡς ἡμέρα πληρωμῆς θεωρεῖται ἢ ἡμέρα τῆς κληρώσεως), εἶναι καὶ τὸ κρίσιμον σημεῖον καθορισμοῦ τοῦ ὕψους τῆς εἰς δραχμὰς ἐκπεφρασμένης τιμῆς τῆς ὁμολογίας. Πᾶσα δὲ μεταβολὴ τῆς τιμῆς τοῦ χρυσοῦ ἢ τοῦ ξένου συναλλάγματος ἐπερχομένη μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἡμερομηνίαν καὶ μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ αὐτοῦ Ν. Δίτος ὀριζομένης παραγραφῆς ὑπὲρ τῆς ἐκδοσάσης ἐπιχειρήσεως ²⁸ (δέκα ἔτη διὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ κεφαλαίου καὶ πέντε ἔτη διὰ τὴν καταβολὴν τῶν τόκων καὶ τῶν λαχνῶν) φέρεται εἰς κίνδυνον τοῦ κομιστοῦ τῆς ὁμολογίας.

Ε'. Νομικὴ φύσις τῶν ὁμολογιῶν μὲ μεταβλητὸν εἰσόδημα

Γενικότητες ²⁹.—Εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ ὅπου διάφοροι τύποι τῶν ὁμολογιῶν μὲ μεταβλητὸν εἰσόδημα ἔτυχον εὐρείας χρησιμοποίησεως, πολλαὶ συζητήσεις ἐγένοντο καὶ ἠγέρθησαν σοφ' αῤῥότατοι ἀμφισβητήσεις ὡς πρὸς τὴν νομικὴν φύσιν καὶ τὴν ἐγκυρότητα τῶν τίτλων αὐτῶν (μὴ ὑπαρχούσης πρό τινος σχετικῆς νομοθετικῆς ρυθμίσεως) ³⁰.

27. Βλ. ὑπ' ἀριθ. 267]9-4-1953 προᾶξιν τοῦ Ὑπ. Συμβουλίου.

28. Βλ. Γαλλικὸν νόμον 25 Ἰουνίου 1920 ἄρθρ. III «ἡ παραγραφὴ τῶν τοκομεριδίων καὶ τῶν τίτλων ἐνεργεῖ ὑπὲρ τοῦ Κράτους».

29. Ἐνταῦθα γίνεται λόγος κυρίως περὶ τῶν ὁμολογιῶν μὲ τὰς ὑπὸ στοιχεῖα α καὶ β ἀσφαλιστικὰς ρήτρας τοῦ Νομ. Δίτος 3746]1957.

30. Ὁ νόμος τῆς 26 Ἰουνίου 1957 καὶ τὸ δῆγμα τῆς 10]9]1957 δημοσιευθὲν εἰς τὸ Journal Officiel

Τὸ πρόβλημα τίθεται ὡς ἑξῆς : Πρόκειται περὶ ὁμολογιῶν τοῦ παλαιοῦ γνωστοῦ ἤδη νομικοῦ θεσμοῦ ἢ εὐρισκόμεθα πρὸ νέου νομικοῦ θεσμοῦ, νέου τίτλου, δημιουργηθέντος ἐκ τῆς ἀνάγκης τῶν συναλλαγῶν καὶ στηριζομένου ἐπὶ μιᾷ ἐντελῶς συγχρόνου θεωρητικῆς ἀντιλήψεως περὶ τῆς ἐνότητος τῶν ἐξυπηρετούντων μίαν ἐπιχείρησιν κεφαλαίων, δυνάμει τῆς ὁποίας ὅλοι οἱ παρέχοντες κεφάλαια εἰς μίαν ἐπιχείρησιν, μέτοχοι, ὁμολογιούχοι, δανεισταὶ ἐν γένει κλπ. ἀνήκουν εἰς μίαν καὶ μόνην ομάδα τῶν χρηματοδοτῶν τῆς ἐταιρείας καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ὑπάρχει διάκρισις μεταξὺ Actions - Capital καὶ Obligations - Capital.

«Ἐὰν αἱ parts de production δὲν εἶναι ὁμοιογένειαι, δὲν βλέπω τί ἄλλο εἶναι δυνατόν αὐταὶ νὰ εἶναι» εἶπεν ὁ γηραιὸς ἐπίτιμος δόξου τῆς Νομικῆς Σχολῆς τῶν Παρισίων George Ripert, (βλ. *Confiance*, ἐνθ' ἄνωτέρω).

Ἐν τούτοις συγγραφεῖς τινες εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν νέων τούτων ὁμολογιακῶν τύπων βλέπουν μίαν σύμβασιν ἐγγραφῆς συνδρομητοῦ μὲ κεφάλαιον φυλλαττόμενον. (*Contrat d'abonnement à capital réservé*), ἄλλοι δὲ συγγραφεῖς βλέπουν μίαν σύμβασιν ἐταιρείας μεταξὺ ὁμολογιούχων καὶ ἐπιχειρήσεως, καθ' ἣν τείνουν νὰ ἴδουν εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁμολογιούχου ἕναν ἀληθινὸν μέτοχον.

Προέκτασις δὲ τῶν θεωρητικῶν τούτων διαφωνιῶν εἰς τὴν πρακτικὴν εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἐγκατάλειψιν ὠρισμένων ὄρων συναφῶν πρὸς

τῆς 21]9]1957, προβλέπουν τὴν δυνατότητα εἰς νομικὰ πρόσωπα δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ δικαίου, διὰ διατάγματος καθοριζόμενα, νὰ ἐκδίδουν τίτλους (*certificats*) ἐμπορευσίμους, παριστώντας πάντα τὰ δικαιώματα τῶν μετοχῶν ἐταιρειῶν ἀναζητήσεων, ἐκμεταλλεύσεων καὶ μετατροπῆς ὑδρογονανθράκων, πλὴν τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου εἰς τὰς γενικὰς συνελεύσεις τῶν μετόχων. Εἶναι προφανές ὅτι ὁ γάλλος νομοθέτης διὰ τῶν νομοθετημάτων τούτων συμπληρῶναι τὸ ὑπάρχον κενὸν ἐν τῇ νομοθεσίᾳ διὰ τῆς δημιουργίας νέου εἴδους τίτλων, συγγενῶν πρὸς τὰς μετοχάς, αἵτινες ὅμως ἐν τῇ οὐσίᾳ εἰς οὐδὲν διαφέρουν τῶν ἐν τῇ παρούσῃ μελετωμένων ὁμολογιῶν.

τιν ἔννοιαν τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου καὶ τὴν καθιέρωσιν νέων τοιούτων.

Οὕτως ἀντὶ τοῦ ὄρου ὁμολογία (Obligation) χρησιμοποιεῖται ὁ ὄρος μερίδιον ἢ ὁμόλογον (Part ἢ Bon), ἀντὶ τοῦ ὄρου τόκος (Interêt) χρησιμοποιεῖται ὁ ὄρος εἰσόδημα (Revenu), ἀντὶ τοῦ ὄρου ἐξόφλησις κεφαλαίου (Remboursement du Capital) χρησιμοποιεῖται ὁ ὄρος ἐξαγορὰ «Rachat) καὶ τέλος ἀντὶ τοῦ ὄρου ἀμοιβή ἢ δῶρον (Prime) χρησιμοποιεῖται ὁ ὄρος δῶρον πίστεως (Prime de fidélité) κλπ.

Παρ' ἡμῖν βεβαίως τοιοῦτο πρόβλημα δὲν ὑπάρχει, τοῦ νομοθ. δ[ι]τος 3746]1957 θεωροῦντος κατὰ τρόπον μὴ ἐπιδεχόμενον ἀντίρρησιν, ὅτι αἱ ἐκδιδόμεναι, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ, ὁμολογία εἶναι ἀξιόγραφα παριστῶντα δάνειον τοῦ κοινοῦ δικαίου. Ὁ νομοθέτης χρησιμοποιεῖ χωρὶς δισταγμῶν τοὺς συναφεῖς ὄρους «τόκος», «ὁμολογία», «ὁμολογιακὸν δάνειον», «ἐπιστροφή κεφαλαίου» κλπ.

Πρὸς πλήρη ὅμως διαφώτισιν καὶ ἀποσαφήνισιν τοῦ μελετωμένου θέματος, θεωροῦμεν σκόπιμον ὅπως ἐπιχειρήσωμεν μίαν μικρὰν ἀνάπτυξιν τῶν ἀντιθέτων πρὸς τὴν ἔννοιαν τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου ἀπόψεων τῶν γάλλων ἐπιστημόνων ἦτοι : α) τῆς συμβάσεως ἐγγραφῆς συνδρομητοῦ μὲ κεφάλαιον φυλαττόμενον καὶ β) τῆς συμβάσεως ἐταιρείας.

α) *Σύμβασις ἐγγραφῆς συνδρομητοῦ μὲ κεφάλαιον φυλαττόμενον*³¹.—Ἡ ἄποψις αὕτη εἶδε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς ἐκδόσεως ἐν ἔτει 1952 παρὰ τῆς Electricité de France τῶν parts de production καὶ στηρίζεται ἐπὶ τῆς ιδέας ὅτι ὁ ἀγοράζων μία part de production εἶναι ταῦτοχρόνως καὶ καταναλωτὴς—συνδρομητὴς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει πελάτης τῶν ὑπὸ τοῦ ἐκδίδοντος τοὺς τίτλους ὀργανισμοῦ παρεχομένων ὑπηρεσιῶν ἢ παραγομένων προϊόντων (ἄνθραξ—διαδρομὴ μὲ σιδηρόδρομον κλπ.). Ἀναλυτικώτερον : Ὁ κύριος τοῦ τίτλου καταβάλλει εἰς τὴν ἐκδίδουσαν ἐπιχείρησιν ἓν ποσόν, ὑποθέσωμεν α καὶ ἔχει τὸ δικαί-

31. Βλ. A. F r a n c o n, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 520 ἐπ.

ωμα ἐπὶ ἓν χρονικὸν διάστημα μακρᾶς διαρκείας νὰ λαμβάνη κατ' ἔτος μὲν ἀπὸ αὐτὴν, μίαν ὠρισμένην (μετρίαν) ποσότητα προϊόντων ἢ ὑπηρεσιῶν τῶν ὁποίων ἔχει ἀνάγκην, χωρὶς αἱ αὐξομειώσεις τῆς τιμῆς τῶν προϊόντων ἢ τῶν ὑπηρεσιῶν τούτων νὰ ἐπηρεάζουν καθόλου τὴν ποσότητα ταύτην, εἰς τὸ τέλος δὲ τῆς χρονικῆς διαρκείας τῆς συμβάσεως, μίαν παροχὴν (πολὺ ἠύξημένην) δημιουργηθεῖσαν ἀπὸ τὰς ἐν τῷ μεταξὺ γενομένας κρατήσεις εἰς βᾶρος τῶν ἐτησίων παροχῶν. Οὕτως ὁ κάτοχος τοῦ τίτλου θεωρεῖται ὅτι εἶναι συνδρομητὴς τῆς ἐκδιδούσης τοὺς τίτλους ἐπιχειρήσεως, διαρκοῦντος τοῦ χρόνου τῆς συμβάσεως, τὸ δὲ καταβληθὲν ὑπ' αὐτοῦ κεφάλαιον, θεωρεῖται ὅτι συγκεντροῦται κατὰ τὸν ἄνω χρόνον (φυλάττεται) διὰ νὰ ἐπιστραφῇ εἰς αὐτὸν κατὰ τὸ τέλος τοῦ χρόνου τῆς συμβάσεως.

Ἄντετάχθη ὅμως κατὰ τῆς ἀνωτέρω ἀπόψεως καὶ πολὺ ὀρθῶς, ὅτι κατὰ τὴν ἐκδοσιν τῶν parts de productions ἐδόθη τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς ἐγγραφομένους νὰ ἐκλέγουν, ἢ αὐτουσίαν λῆψιν τῆς παροχῆς (προϊόντων ἢ ὑπηρεσιῶν) ἢ λῆψιν τοῦ ἀντιτίμου αὐτῆς. Ἡ διαζευκτικὴ αὕτη εὐχέρεια τοῦ κατόχου τοῦ τίτλου ἀνατρέπει τελείως τὴν ἔννοιαν τῆς συμβάσεως μὲ ἀντικείμενον τὴν ἐγγραφὴν συνδρομητοῦ διὰ τὴν περιοδικὴν προμηθειαν ὠρισμένων προϊόντων ἢ ὑπηρεσιῶν.

Ἐπὶ πλέον δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὀμιλῶμεν περὶ μιᾶς ἀληθοῦς συμβάσεως ἐγγραφῆς συνδρομητοῦ χωρὶς νὰ ὑπάρχει μία ἀντιστοιχία μεταξὺ τῶν διαδοχικῶν παροχῶν. Τέλος ἡ ἰδέα τῶν κατ' ἔτος κρατήσεων διὰ νὰ δημιουργηθῇ εἰς τὸ τέλος ἓν κεφάλαιον ἠύξημένον κλπ., δὲν ἀνταποκρίνεται καθόλου εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς συμβάσεως περὶ ἐγγραφῆς συνδρομητοῦ κλπ. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἢ ἀποφισις αὕτη δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποστηριχθῇ, εἰμὴ μόνον ὅταν ἡ ἐκδίδουσα τοὺς τίτλους ἐπιχειρήσεις εἶναι καὶ παραγωγὸς τοῦ προϊόντος ἢ προμηθευτὴς τῶν ὑπηρεσιῶν, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν συμβαίνει πάντοτε.

β) Σύμβασις ἐταιρείας. — Μεταξὺ τοῦ ἐκδιδόντος τοὺς τίτλους ὀργανισμοῦ καὶ τοῦ ἐγγραφομένου εἰς αὐτοὺς δημιουργεῖται ἓνα εἶδος συνεταιρισμοῦ ἀποβλέποντος εἰς τὴν αὐξήσιν τῆς παραγωγῆς ἑνὸς προϊόντος ἢ τῆς παροχῆς μιᾶς

ὕπηρεσίᾳς, ἐπιτύγχανομένης διὰ τῆς βελτιώσεως ἢ ἐπεκτάσεως τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς ἐπιχειρήσεως. «Ένας συνεταιρισμός, προσωρινός βεβαίως, ὅπου ὁ ἐπιχειρηματίας ὑποχρεοῦται νὰ ἐξαγοράσῃ ἐντὸς ὠρισμένου χρόνου τοὺς τίτλους, ὁ δὲ χρηματοδότης δικαιοῦται νὰ λάβῃ μέρος εἰς τὰ διὰ τῆς συμμετοχῆς του πραγματοποιηθέντα ἀποτελέσματα τῆς παραγωγῆς»³³.

Προέκτασις τῆς ἀπόψεως ταύτης εἶναι νὰ θεωρῆται ἀπὸ τινὰς συγγραφεῖς, ὅτι σχεδὸν συμπίπτει ἡ ἔννοια τοῦ κατόχου ἐνὸς παρομοίου τίτλου μὲ τὸν μέτοχον μιᾶς ἐταιρείας. «Ὁ κάτοχος τοῦ τίτλου αὐτοῦ μετὰ τοῦ μετόχου ἀπὸ κοινοῦ, ὑφίστανται ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν τὴν ἰδίαν τύχην ἐν τῇ ἐπιχειρήσει . . . καὶ ἐνδιαφέρονται ἀπὸ κοινοῦ διὰ τὴν καλὴν ἢ κακὴν ἐξέλιξιν τῆς ἐπιχειρήσεως»³⁴.

Βεβαίως ἐλλείπει ἐν προκειμένῳ ἡ συμμετοχὴ τοῦ κατόχου τῶν τίτλων εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν ἐταιρικῶν ὑποθέσεων, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι σημαντικὸν καὶ ἀπαραίτητον διὰ τὴν συγκρότησιν τῆς ἐννοίας τοῦ μετόχου, δοθέντος ὅτι, ἀφ' ἐνὸς μὲν εἶναι σύνηθες τὸ φαινόμενον νὰ ἀπουσιάζουν οἱ μέτοχοι ἀπὸ τὰς γενικὰς συνελεύσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρατηρεῖται σήμερον ἡ τάσις εἰς πολλὰς ξένας νομοθεσίας δημιουργίας μετοχῶν ἄνευ ψήφου³⁵.

Τέλος οἱ ὁπαδοὶ τῶν ἀνωτέρω ἀπόψεων ἐπιχειροῦν μίαν γενικωτέραν κριτικὴν κατὰ τῆς συμπτώσεως τῆς ἐννοίας ὁμολογιακοῦ δανείου μετὰ τὸ δάνειον τοῦ ἀστικοῦ δικαίου ὑποστηρίζον-

32. Τοιαύτη εὐχέρεια παρ' ἡμῖν δὲν ὑπάρχει τοῦ Ν.Λ. 3746 ὑποχρεοῦντος τὴν λήψιν τοῦ ἀντιτίμου εἰς χοῆμα.

33. Βλ. H a m e l, Les formules de financement par appel au public, D. 1952 chr. XXXIII σελ. 161.

34. Βλ. H a m e l, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 164.

35. Βλ. μελέτην μου, Συμβάσεις ἐπὶ τοῦ δικαιώματος τῆς ψήφου τῶν μετόχων ἀνωνύμων ἐταιρειῶν, Ν. Δίκ., 1957, σελ. 438, καὶ τὸν Γαλλικὸν νόμον τῆς 26/6/1957, ἀρθρ. 1 § 3, περὶ οὗ ἀνωτέρω κεφ. Ε' ὑπόσημ. 2.

τες, ότι ή έκδοσις τών όμολογιών δέν στηρίζεται επί τής συμβάσεως του δανείου του άστικού δικαίου, διότι α) τó όμολογιακόν δάνειον είναι συνήθως μακράς διάρκειας, ένώ τó δάνειον του κοινού δικαίου είναι βραχυπρόθεσμον και β) τó όμολογιακόν δάνειον δέν στηρίζεται εις τήν άμοιβαίαν έμπιστοσύνην και γνωριμίαν τών συμβαλλομένων προσώπων, οϋτε έχει και ίδιον χαρακτήρα δι' έκαστον δανειστήν, ώς συμβαίνει με τó δάνειον του κοινού δικαίου τó όποϊον στηρίζεται εις τó «Intuitus Personae», αλλά υπάγει όμαδικώς τούς όμολογιούχους εις ώρισμένον καθεστώς.

Κατά τών άνωτέρω άπόψεων, τών υποστηριζουσών ότι ή έκδοσις όμολογιών τών μελετωμένων έν τή παρούση τύπων άποτελεί σύμβασιν έγγραφής συνδρομητου με κεφάλαιον φυλατιόμενον ή σύμβασιν εταιρείας, άντετάχθησαν υπό τών όπαδών τής άπόψεως ότι τοϋτο άποτελεί σύμβασιν δανείου του κοινού δικαίου, τά κατωτέρω έπιχειρήματα. Οί άνωτέρω τίτλοι είναι κινητά άξία, έμπορεύσιμοι, δυνάμει να είσαχθοϋν εις τó Χρηματιστήριον και ώς τοιοϋτοι δέν είναι δυνατόν να έκδίδωνται, έμνή από άνωνύμους εταιρείας καθ' ώρισμένους τύπους και κανόνες συνιστωμένας, τοιαϋτή δέ άνώνυμος εταιρεία μεταξύ όμολογιούχου και έκδίδοντος τούς τίτλους όργανισμου, άναμφισβητήτως δέν συνιστάται οϋτε και υπάρχει.

Περαιτέρω : Τó γεγονός ότι ό έγγραφόμενος εις τούς τίτλους αυτούς αναλαμβάνει εις τó τέρας μιās περιόδου τó καταβαλλόμενον κεφάλαιον, χωρίς ή εταιρεία να διαλύεται, άποδεικνύει ότι δέν δυνάμεθα να όμιλώμεν και περι εταιρικής συνεισφοράς, αλλά άναντιρρήτως περι όμολογιακού δανείου του όποϊου τοϋτο άποτελεί τó κύριον χαρακτηριστικόν. Έπί πλέον ή καταβολή ένός τόκου (είσοδήματος), κατ' έτος του όποϊου τó ύψος καθορίζεται από διάφορα στοιχεία (ύψος παραγωγής, επίπεδον δραστηριότητος, τιμής ένός ή πλειόνων άγαθών ή ύπηρεσιών τής έκδοσάσης ή και άλλης ή άλλων έπιχειρήσεων) δέν είναι δυνατόν να θεωρηθῆ αυστηρώς κρινομένη, ώς συμμετοχή του μετόχου - χρηματοδότου εις τά κέρδη τής εταιρείας, (στοιχείον άπαραίτητον διά τήν συγκρότησιν τής έννοίας τής εταιρείας), ή δέ

θέσις ενός κατωτάτου όριου ασφαλείας εις την πληρωμήν του εισοδήματος, έμποδίζει να θεωρήσωμεν τον κάτοχον του τίτλου ως συμμετέχοντα και εις τας ζημίας της έπιχειρήσεως, (στοιχείον άπαραίτητον της έννοίας της εταιρείας). Τέλος ή μη ύπαρξις σαφώς παρά τω κομιστή, της θελήσεως να συμμετάσχη εις εταιρείαν (*affectio societatis*), άποδεικνύει κατά τρόπον περίτρανον ότι δέν Ισταμεθα προς μιās συμβάσεως εταιρείας, αλλά πρό του έκσυγχρονισμένου τύπου της *vieille notation* του όμολογιακου δανείου, όπου έμφανίζονται υπό άλλην μορφήν στοιχεία τά όποια υπέστησαν την μοιραίαν δια την προσαρμογήν των εις τας συγχρόνους ανάγκας μεταβολήν, χωρίς ή βάσις του μηχανισμού του και της νομικής του θεμελιώσεως να υπέστη καμμίαν άλλοίωσιν.

δ) Συμπλήρωμα εις την έπιχειρηματολόγιαν.— Πρός συμπλήρωσιν των άνωτέρω έπιχειρημάτων, νομίζομεν ότι είναι δυνατόν να λεχθούν και τά κατωτέρω.

Η *causa* της δόσεως των χρημάτων επί δανείου είναι κατά τό κοινόν δίκαιον αυτό τουτο τό δάνειον.

Πλήν όμως δέν πρέπει να άγνοηθῆ, ότι έν προκειμένω δανείζων και δανειζόμενος συμβάλλεται έν ύψει του ότι έξ αυτής της συμβάσεως και του νόμου ή έπιχείρησις είναι υποχρεωμένη να επενδύση τά δανειζόμενα χρήματα εις έγκαταστάσεις και μηχανήματα, τά όποια θα έπαυξήσουν την παραγωγικήν ικανότητα της έπιχειρήσεως ³⁶ ότι δηλαδή τό δάνειον δέν γίνεται ανεξαρτήτως του προορισμού των χρημάτων, αλλά άποτελει έν όλον μετ' αυτού, εις τρόπον ώστε να μην δυνάμεθα να όμιλώμεν περι άπλου «δανείου χρημάτων» έχοντος ως «*causa*» αυτό τουτο τό δάνειον χρημάτων, αλλά περι δανείου ενός στοιχείου συντελεστικου εις την αύξησιν της παραγωγής, ενός μέσου έπαυξήσεως της παραγωγικότητος ³⁷ τό όποιον έξ ύπαρχῆς έχασε την ιδιότητά του,

36. Το Ν. Δίγμα 3746 έν τοις άρθροις 2 § 3 έδ. γ' και 10 § 3, όμιλει σαφώς περι τουτου.

37. Έμφανίζεται έν προκειμένω μία επέκτασις της θεωρίας περι παραγωγικου χαρτονομίσματος ή όποια καταλήγει να θεωρη το ειδικόν αυτό χρῆμα ως μέτρον παραγωγικότητος.

ως χρήματος και απέκτησε νέας ιδιότητας, αίτινες δέν μετρώνται πλέον, ειμή με ποσότητας παραγωγής (προϊόντων ή υπηρεσιών) και ούτω εις την «causa» τής δόσεως των χρημάτων έν προκειμένω έμπλέκεται ή έννοια του στοιχείου «μέσων παραγωγής»³⁸.

Κατ' άκολουθίαν ό τύπος του όμολογιακου δανείου, τό όποιον είναι τό άντικείμενον τής παρούσης μελέτης μας, δέν άποτελει έν τη ουσία δάνειον «κεφαλαίου - χρήματος», αλλά δάνειον «κεφαλαίου - μέσων παραγωγής» (κυρίως άκίνητον έπιχειρηματικόν κεφάλαιον) εις την θέσιν δε του τόκου (ποσότητος άντικαταστατων πραγμάτων) τίθεται ή έννοια τής ποσότητος παραγωγής (προϊόντων και υπηρεσιών - άναλόγων προς την συμμετοχήν του δανεισθέντος μέσου παραγωγής εις την παραγωγήν) χωρίς βεβαίως να αποκλείεται και ό συνδυασμός ταύτης μετά τινος χρηματικού τόκου. Τέλος δε εις την θέσιν του έπιστρεπτέου «κεφαλαίου - χρήματος», τίθεται ή έννοια του «κεφαλαίου - παραγωγή», τό όποιον βεβαίως δέν αποκλείεται να συνδυασθῃ και με την καταβολήν χρηματικού ποσού, συμπληρουμένου υπό του «κεφαλαίου - παραγωγή» υπό τύπον άμοιβής ή δώρου (prime).

Η όμως άνωτέρω διατυπωθείσα άποψίς μας, μάς οδηγεί εις τό συμπέρασμα, ότι οι μη εύρίσκοντες έπαρκή νομικήν δικαιολογίαν διά των άνωτέρω άπόψεων έξωτερικοί δείκται (περι των ώμιλήσαμεν ήδη) και ρήτραι εις χρυσόν και εις ξένον συνάλλαγμα (κριτικήν των όποιων αποπειρώμεθα εις έπόμενον κεφάλαιον) τους όποιους επέτρεψε τό Νομοθ. Δ]γμα 3746/1957, κατά τρόπον προδίδοντα πρόχειρον αντιμετώπισιν του θέματος, δέν είναι μόνον επικίνδυνοι οίκονομικώς, ως ήδη έλέχθη, αλλά και νόθοι νομικώς, εύρισκόμενοι μακράν του πνεύματος του νομοθετικού δι]τος και του μηχανισμού τής δι' αυτού προβλεπομένης και ρυθμιζομένης οικονομικής έπιχειρήσεως, ή δε συμπάραθεσις αυτών έν τῷ νομοθετικῷ διατάγματι μετά των άλλων έσωτερικῶν δεικτών, δέον να θεωρηθῇ ως άτυχής ένέργεια του νομοθέτου.

38. Βλ. Cour de Cassation 3 Νοεμβρίου 1953, J.C.P. 1953, II, 7840.

ΣΤ'. Μετατρέπόμενοι όμολογίαι

Άνεφέρθη ήδη, άνωτέρω, ότι αί λεγόμεναι «μετατρέπόμεναι όμολογίαι», άνταποκρίνονται εις τήν προσπάθειαν τών έπιστημόνων (οικονομολόγων και νομικών) νά δημιουργήσουν τύπους όμολογιών Ικανών νά προσελκύσουν τό ένδιαφέρον του λαϊκού άποταμιευτοϋ, διά τής παροχής εις αυτόν τής ευχερείας νά εισέλθη όποτεδήποτε θεωρήση σκόπιμον εις τήν ζωήν τής έπιχειρήσεως, μετατρέπόμενος εις μέτοχον.

Ό όμολογιακός αυτός τύπος παρέχει δικαίωμα εις τόν κομιστήν του, εάν κρίνη σκόπιμον ή νά ζητήση τήν μετατροπήν του εις μέτοχον, διά καταβολής ή άνευ ένός συμπληρωματικού ποσοϋ πέραν τής αξίας τής όμολογίας ή νά έγγραφή κατά τρόπον προνομιακόν ως μέτοχος εις αύξησιν του μετοχικού κεφαλαίου.

Ό νομοθέτης του νομ. δ[ί]τος [3746]1957, έχων κυρίως κατά νουν τας δημοσίας έπιχειρήσεις, εις τας όποιās λόγω τής φύσεώς των αί μετατρέπόμεναι όμολογίαι δέν έχουν θέσιν, ήγνόησεν αυτιάς, καίτοι ως δικαιολογητική βάση του νόμου έχρησίμευθεν ή διά του όμολογιακού αυτού τύπου επιδιωκόμενος σκοπός.

Αι μετατρέπόμεναι όμολογίαι υπό τόν όρον convertible bonds είναι από πολλοϋ χρόνου γνωσται εις τήν πρακτικήν τών Ένωμένων Πολιτειών και παρέχουν τό δικαίωμα εις τόν κομιστήν των νά ζητήση τήν μετατροπήν των τίτλων του εις κοινάς μετοχάς ή εις προνομιούχους τοιαύτας³⁹. Όμοίως έν Γερμανία αί μετατρέπόμεναι όμολογίαι, (Wandelschuldverschreibungen) μαζϋ με τας συμμετοχικάς τοιαύτας (Gewinnschuldverschreibungen) είναι ευρείας χρήσεως και αποτελουν τό αντικείμενον των διατάξεων του άρθρου 174 του περι άνωνύμων εταιρειών νόμου του έτους 1937. Ό όμολογιακός αυτός τύπος δέν είναι άγνωστος ούτε εις τόν Καναδάν, ούτε εις τας Κάτω Χώρας. Τέλος εις τήν Γαλλίαν έτυχεν ευρυτατης χρησιμοποίησεως με θαυμάσια αποτελέσματα⁴⁰.

39. H. L e p a r g n e u r, Les sociétés commerciales aux États Unis d'Amérique, Paris, 1951, σελ. 148.

40. Βλ. H a m e l - L a g a r d e, Traité de droit commercial, Paris, 1954, σελ. 689.

Ὡς ἤδη ἀφέθη νὰ νοηθῆ ὀλίγον ἀνωτέρω, ἡ μετατροπομένη ὁμολογία εἶναι ἀξιόγραφον ἐκδιδόμενον μόνον ἀπὸ τὰ νομικὰ πρόσωπα τὰ ἔχοντα μετόχους, ἤτοι ἀπὸ τὰς ἀνωνόμους ἐταιρείας, ἀποκλείεται δέ, ὡς ἐκ τῆς φύσεώς της, νὰ ἐκδοθῆ ἀπὸ νομικὰ πρόσωπα στερούμενα τοιούτων, ὡς εἶναι αἱ δημόσιαι ἐπιχειρήσεις.

Ὁ τύπος τῆς μετατροπομένης ὁμολογίας δὲν διαφέρει καθόλου τοῦ τύπου μιᾶς κοινῆς ὁμολογίας μὲ μόνην τὴν διαφορὰν, ὅτι ἐπὶ τῆς μετατροπομένης ὁμολογίας πρέπει νὰ ἀναφέρονται λεπτομερῶς τὰ διαστήματα καὶ αἱ ἡμερομηνία κατὰ τὰς ὁποίας ἡ ἐταιρεία ἔχει ὑποχρέωσιν νὰ προβαίη εἰς αὔξησιν τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου καὶ νὰ καλῆ τοὺς κατόχους τῶν ὁμολογιῶν νὰ ἐγγραφοῦν εἰς αὐτήν.

Κατ' ἀρχὴν ἡ εὐχέρεια τῆς μετατροπῆς τοῦ τίτλου τῆς ὁμολογίας εἰς μετοχὴν ἢ τῆς ἐγγραφῆς τοῦ ὁμολογιούχου ὡς μετόχου, παρέχεται εἰς πάντας τοὺς ὁμολογιούχους κατόχους τίτλων μετατροπομένων ὁμολογιῶν, ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὔξησεως τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου. Δὲν ἀποκλείεται ὅμως νὰ δημιουργηθοῦν καὶ τίτλοι παρέχοντες τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς κομιστάς των ὅπως ζητοῦν ἀνὰ πᾶσαν στιγμήν τὴν μετατροπὴν των εἰς μετόχους, ὅλλὰ τότε ἡ ἐταιρεία αὕτη μεταβάλλεται αὐτομάτως εἰς τοιαύτην μεταβλητοῦ κεφαλαίου ⁴¹.

Παρ' ἡμῖν οὐδεμία διάταξις τῆς περὶ ἀνωνόμων ἐταιρειῶν νομοθεσίας ἀπαγορεύει ἐμμέσως ἢ ἀμέσως, τὴν ἔκδοσιν μετατροπομένων ὁμολογιῶν ⁴². Θεωρεῖται παρὰ πάντων κατὰ πάντα νόμιμος ἡ αὔξησις τοῦ κεφαλαίου μιᾶς ἀνωνόμου ἐταιρείας διὰ τῆς μετατροπῆς τοῦ παθητικοῦ αὐτῆς, τοῦ ὅλου ἢ μέρους, καὶ ἐπομένως καὶ τῶν ὁμολογιῶν, εἰς μετοχάς ⁴³.

Οὐδεμία, ἐξ ἄλλου, διάταξις ἐμποδίζει τὴν ἀπὸ μέρους τῆς ἐταιρείας ἀνάληψιν ὑποχρεώσεως

41. Βλ. Hamel-Lagarde, ἐνθ' ἄνωτ.

42. Ἀντίθετος Κ. Καραβᾶς, Βλ. Περὶ ἀνωνόμων ἐταιρειῶν, § 1215.

43. Βλ. Καραβᾶ, ἐνθ' ἄνωτ., § 1215, I. Πασσιᾶ, Τὸ δίκαιον τῆς ἀνωνόμου ἐταιρείας, Ἀθήναι, 1955, § 203.

ὅπως καθ' ὠρισμένα χρονικά διαστήματα πραγματοποιοῦν μίαν αὔξησιν τοῦ κεφαλαίου της, καλοῦσα τοὺς ὁμολογιούχους της εἰς προνομιακὴν ἐγγραφήν, ἣτις εἶναι δυνατόν νὰ πραγματοποιηθῶνται, εἴτε διὰ συμφηφισμοῦ μὲ τὴν ἐκ τῆς ὁμολογίας ἀπαίτησιν, εἴτε διὰ μετρητῶν. Αυτόνομη, ὅτι εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν οἱ ὁμολογιούχοι θὰ παραμένουν ἐν τῇ κατοχῇ τῶν ὁμολογιῶν.

Διὰ τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην ἀπαιτεῖται νὰ μὴν ἔχουν οἱ μέτοχοι δικαίωμα προτιμήσεως κατὰ τὴν ἐγγραφήν ἢ νὰ ἔχουν παραιτηθῆν αὐτοῦ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει καὶ καθ' ὃ σημεῖον δὲν θίγεται τὸ δικαίωμα προτιμήσεως τοῦ ὁμολογιούχου.

Ἐπειδὴ ὁ συμφηφισμὸς ἀπαιτήσεως θεωρεῖται εἰσφορὰ εἰς εἶδος⁴⁴ ἔπεται, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ὑπόκειται εἰς προηγουμένην ἐκτίμησιν τῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 9 τοῦ ν. 2190 ἐπιτροπῆς (διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἀποφεύγονται καὶ αἱ τυχόν ἀυθαίρεσάι τῶν διοικούντων τὴν ἐταιρείαν ὡς πρὸς τὴν ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας τῆς ὁμολογίας). Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ ἐπιχείρησις εἰς οὐδὲν διαφέρει ἀπὸ τὴν «ἀπλήν αὔξησιν κεφαλαίου διὰ τῆς μετατροπῆς τοῦ παθητικοῦ της εἰς μετοχάς».

Βεβαίως παρ' ἡμῖν, δὲν θὰ ἦτο ἐπιτρεπτή ἡ ἔκδοσις ὁμολογιῶν τῶν ὁποίων οἱ κομιστὰι ἔχουν ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν (καὶ οὐχὶ μόνον ἐπ' εὐκαιρίᾳ αὔξεσεως τοῦ κεφαλαίου) μετατρέψαι κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπομένην διαδικασίαν) τὴν εὐχέρειαν νὰ ζητήσουν τὴν μετατροπὴν τῶν τίτλων των εἰς μετοχάς, διότι τότε, ὡς ἤδη ἐλέχθη, ἡ ἀνώνυμος ἐταιρεία μετατρέπεται εἰς ἐταιρείαν μεταβλητοῦ κεφαλαίου, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον ἔρχεται εἰς ἄμεσον ἀντίθεσιν μὲ τὴν ὅλην οἰκονομίαν τοῦ παρ' ἡμῖν ἰσχύοντος συστήματος δικαίου τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν.

Ζ'. "Άλλαι διατάξεις τοῦ Ν. Δ. 3746/1957

Ἡ ἔκδοσις τῶν μελετηθεισῶν εἰς τὴν παροῦσαν μελέτην ὁμολογιῶν, δὲν ἐπιτρέπεται εἰς πᾶν νομικὸν πρόσωπον καὶ εἰς οἶονδήποτε χρόνον, ἀνε-

44. Βλ. Κ. Κ α ρ α β ᾱ, ἐνθ' ἄνωτ., § 96, ἀντίθετος Ι. Π ο σ σ ι ᾱ ς, ἐνθ' ἄνωτ.

ξελέγκτως. Τὸ Νομ. Δ/γμα 3746/1957 καθώρισε σαφῶς τὰς προϋποθέσεις καὶ διέγραψεν ἐν λεπτομερείαις μίαν αὐστηρὰν διαδικασίαν ἐκδόσεως αὐτῶν, ἣτις ὅμως εἰς οὐχὶ ἐλάχιστα μέρη αὐτῆς ἐπιτρέπει τὴν συμπλήρωσιν τῆς ἀπὸ τὴν ὑφισταμένην ἐπὶ τοῦ θέματος νομοθεσίαν καὶ τὴν μέχρι σήμερον ἀκολουθηθεῖσαν πρακτικὴν ὑπὸ τῶν ἀνωτύμων ἐταιρειῶν.

Τὸ ἄρθρον 9 § 2 τοῦ νομ. δ/τος, καθορίζει εἰς ποῖα νομικὰ πρόσωπα ἐπιτρέπεται ἡ ἐκδοσις τῶν ἐν λόγῳ ὁμολογιῶν καὶ εἶναι ταῦτα: Αἱ ἀνώνυμοι ἐταιρεῖαι, πᾶν νομικὸν πρόσωπον δημοσίου ἢ ἰδιωτικοῦ δικαίου τὸ ὁποῖον ἀσκεῖ παραγωγικὴν δρᾶσιν (ὡς παραγωγικὴ δρᾶσις νοεῖται καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις κοινωφελοῦς ἔργου ἢ ἐπιχειρήσεως), ὡς καὶ πᾶς δημόσιος ὀργανισμὸς. Ἐξαιροῦνται τὰ πάσης φύσεως Ἀσφαλιστικὰ Ταμεία.

Τὰ ἀνωτέρω περιωριστικῶς ἀναφερόμενα νομικὰ πρόσωπα καὶ ὀργανισμοί, ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ἐκδοσιν ὁμολογιακοῦ δανείου ὑποβάλλουν αἴτησιν εἰς τὸ Συμβούλιον, τοῦ ὁποίου ἡ συγκρότησις καθορίζεται εἰς τὸ ἄρθρον 8 τοῦ νομ. δ/τος, περιέχουσαν τὸ σύνολον τῶν προτεινομένων ὄρων τοῦ δανείου, ὡς καὶ στοιχεῖα καὶ πληροφορίας πρὸς ἀπόδειξιν τῆς συνδρομῆς τῶν εἰς τὴν § 2 τοῦ ἄρθρου 9 τοῦ νομ. δ/τος προϋποθέσεων, ἣτοι: Τὸ εἶδος τοῦ νομικοῦ προσώπου εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει τὸ αἶτῶν. Ὁ προορισμὸς τοῦ προαίοντος τοῦ δανείου (ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται ἡ χρηματοδότησις ἔργων ἅτινα συμβάλλουν εἰς τὴν παραγωγικὴν καὶ ἐν γένει οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἔργων κοινῆς ὠφελείας). Κατὰ ποῖον τρόπον θὰ συμβάλλῃ τὸ εἰς παραγωγὴν (ἀπαραιτήτως πρέπει νὰ ἐπενδυθῇ εἰς νέας ἐγκαταστάσεις, ἢ εἰς ἐπεκτάσεις ἢ συγχρονισμὸν ὑφισταμένων ἐγκαταστάσεων, κατ' ἐξαιρέσειν δὲ καὶ διὰ τὴν κάλυψιν ἀναγκῶν κεφαλαίου κινήσεως, τὸ πρῶτον ἰδρυομένων ἢ καὶ ἀναπτυσσομένων παραγωγικῶν ἐπιχειρήσεων). Ποῖα εἶναι ἡ οἰκονομικὴ κατάστασις τοῦ ἐκδίδοντος τὸ δάνειον προσώπου (ἢ σημερινὴ καὶ ἡ μελλοντικὴ καὶ οἱ δυνατότητες αὐτοῦ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν καθ'

ὄλην τὴν διάρκειαν ἐξυπηρέτησιν τοῦ δανείου). Ἡ αἴτησις αὕτη δέον νὰ συνοδεύηται ἀπαραιτήτως καὶ ὑπὸ ἐκθέσεως ὀρκωτῶν λογιστῶν εἰδικῶς πρὸς τοῦτο συντασσομένης.

Τὸ Συμβούλιον τοῦ ἄρθρου 8 ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸ προτιθέμενον νὰ ἐκδώσῃ δάνειον πρόσωπον πᾶν ἄλλο στοιχεῖον τὸ ὁποῖον ἤθελε κρίνει ὡς σκόπιμον. Καὶ συνέρχεται διὰ νὰ ἀποφασίσῃ. Δύναται νὰ ἀπορρίψῃ ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τὴν αἴτησιν, νὰ ἐγκρίνῃ αὐτὴν καὶ τέλος νὰ ἀναβάλλῃ τὴν συζήτησίν της.

Εἰς πάσας τὰς περιπτώσεις ἀπαιτεῖται πλήρως ἠτιολογημένη ἀπόφασις.

Καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην καὶ τρίτην περιπτώσεις, πλὴν τῶν ἐλλείψεων τὰς ὁποίας εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ ἔχη ὁ φάκελλος τοῦ αἰτουμένου, ὀφείλει ἢ ἀπόφασις νὰ κάμνῃ μνεῖαν καὶ τῶν ἐξελίξεων καὶ συνθηκῶν τῆς οἰκονομικῆς, νομισματικῆς καὶ πιστωτικῆς ἐν γένει καταστάσεως, αἵτινες ὠδήγησαν τὸ Συμβούλιον εἰς ἀπόρριψιν τοῦ συνόλου ἢ ὠρισμένων ἐκ τῶν προτεινομένων ὄρων ἐκδόσεως τῶν ὁμολογιακῶν δανείων ἢ τέλος εἰς τὴν ἀναβολὴν ἐξετάσεως τῆς ὑποβληθείσης αἰτήσεως.

Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν, ἡ ἀπόφασις καθορίζει λεπτομερῶς τοὺς ἐγκρινομένους ὄρους καὶ τὰ κάτωθι ὑποχρεωτικὰ στοιχεῖα. Ποσοὺν δανείου, διάρκεια, τρόπος ἐξοφλήσεώς του, τὸ ἐπιτόκιον, τοὺς λαχνούς, τὰς παρεχομένας ἀσφαλείας, ποῖος εἶναι ὁ ἐξυπηρετούμενος ἐκ τοῦ πριόντος τοῦ δανείου σκοπός 45.

Ἡ ἐγκριτικὴ τοῦ δανείου ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου, δημοσιεύεται ἐντολῇ τοῦ προέδρου τοῦ Συμβουλίου εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως (Δελ. Ἄνων. Ἐταιρειῶν καὶ Ἐταιρειῶν Περιορισμένης Εὐθύνης).

45. Νομίζομεν, καίτοι ὁ νόμος δὲν τὸ ἀναφέρει ρητῶς, ὅτι μεταξὺ τῶν ὑποχρεωτικῶν στοιχείων τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ τίθενται εἰς τὴν ἀπόφασιν εἶναι καὶ ὁ τρόπος ἐκδόσεως τοῦ δανείου δηλαδὴ ἢ δημοσία ἢ μὴ ἐγγραφῇ αὐτοῦ (ἄρθρον 5α).

Περαιτέρω προβλέπονται εις τὸ ἄρθρον 10 ὑποχρεωτικὴ κατάθεσις τοῦ προϊόντος τοῦ δανείου εις μίαν τῶν ἐν Ἑλλάδι Τραπεζῶν ἢ ἐν ἀρνήσει τούτων εις τὸν ΟΧΟΑ καὶ διάφοροι τρόποι ἐλέγχου καὶ παρακολουθήσεως τῆς ἐκδοσῆς τοῦ δανείου ἐπιχειρήσεως, ὡς καὶ ποινικαὶ κυρώσεις διὰ τὴν περίπτωσιν παραβάσεων θεωρουμένων ὡς ὑπευθύνων ποινικῶς τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν Γενικῶν Διευθυντῶν τοῦ ἐκδύσαντος τὸ δάνειον νομικοῦ προσώπου.

Η'. Ἀδυναμίαι τοῦ νομ. δ]τος

Ἐγένετο ἤδη λόγος περὶ τῆς σοβαρότητος τοῦ νομ. δ]τος 3746/1957 ἀπὸ ἀπόψεως σκοπῶν οὐς ἐπιδιώκει καὶ ἡ ἐπιτυχία τῶν ὁποίων θὰ ἀποτελέσῃ ἓνα εἶδος ἐπαναστάσεως εις τὴν οἰκονομικὴν ζωὴν τοῦ τόπου.

Εἰς τὸ παρὸν κεφάλαιον θὰ προσπαθήσωμεν νὰ καταδείξωμεν τὴν σοβαρότητα τοῦ αὐτοῦ νομ. δ]τος ἀπὸ μιᾶς ἄλλης πλευρᾶς, τοῦτέστιν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῶν κινδύνων τοὺς ὁποίους περικλείει μίᾳ κακῇ καὶ ἀλόγιστος ἐφαρμογὴ του, ἰδίως εις ὅ,τι ἀφορᾷ τρία κυρίως σημεῖα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἄλλωστε καὶ τὰς σημαντικώτερας ἀδυναμίας τοῦ ὑπὸ ἐξέτασιν νομοθετήματος ἧτοι :

α) Τοὺς ἐξωτερικοὺς δείκτας.

β) Τὰς ρήτρας εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ξένον συναλλάγμα καί.

γ) Τὰς φορολογικὰς ἀπαλλαγάς.

α) *Περὶ τῶν ἐξωτερικῶν δεικτῶν* (τῆς εἰδικῶς ὀριζομένης τιμῆς ἐνός ἢ πλειόνων ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν ἢ τοῦ ὕψους τῆς παραγωγῆς ἢ τοῦ ἐν γένει ἐπιπέδου δραστηριότητος μιᾶς ἐπιχειρήσεως τρίτης, οὐχὶ δηλαδὴ τῆς ἐπιχειρήσεως ἣτις ἐξέδωκε τὸ δάνειον) μᾶς ἐδόθη ἤδη ἡ εὐκαιρία ἐν τοῖς προηγουμένοις κεφαλαίοις νὰ τονίσωμεν, ὅτι ἀπὸ μὲν τῆς οἰκονομικῆς πλευρᾶς οἱ δείκται οὗτοι εἶναι καταστρεπτικοὶ καὶ ἀσύμφοροι, ἀπὸ δὲ τῆς νομικῆς τοιαύτης οὐδεμίαν δικαιολογίαν εὐρίσκουν. Συνεπῶς δὲν μᾶς μένει παρὰ νὰ ἐξετάσωμεν τὰς δύο ἐπομένους ἀδυναμίας τοῦ νομοθετήματος.

β) *Ρήτραι εἰς χρυσὸν καὶ εἰς ξένον συνάλλαγμα.* Ὁ χρυσὸς (εἴτε ὡς τοιοῦτος ὑπὸ τὴν χρηματιστηριακὴν του τιμὴν, εἴτε ὑπὸ τὴν μορφήν τῶν χρυσῶν νομισμάτων) καὶ τὸ ξένον συνάλλαγμα ἀποτελοῦν οἰκονομικοὺς παράγοντας ἐξωγενεῖς, κινουμένους κατὰ τρόπον μὴ ἐξαρτώμενον ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν οἰκονομικὴν πολιτικὴν καὶ γενικῶς ἀπὸ τὰς ἐσωτερικὰς οἰκονομικὰς μας σχέσεις. Ὁ χρυσὸς ὑφίσταται πολλάκις διακυμάνσεις, αἵτινες ἐκφεύγουν τοῦ ἐλέγχου τῆς οἰκονομίας τῆς χώρας μας (π. χ. ἡ ἐποχὴ τῶν γεγονότων τοῦ Σουέζ), ἡ δὲ τιμὴ τοῦ ξένου συναλλάγματος εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποστῇ μεταβολὰς ἀπὸ τὴν μίαν στιγμὴν εἰς τὴν ἄλλην εἴτε ἐκ λόγων ὀφειλομένων εἰς τὴν οἰκονομίαν μιᾶς ἄλλης ἢ πολλῶν ἄλλων χωρῶν, (π. χ. τὸ δολλάριον τῆς Ἀμερικῆς τοῦ ὁποίου ἡ ἀναπροσαρμογὴ ἐν σχέσει πρὸς τὸν χρυσὸν ζητεῖται ἐπιμόνως ὑπὸ τῶν ἀμερικάνων χρυσοπαραγωγῶν. Τὸ μάρκον, περὶ τῆς ὑποτιμήσεως τοῦ ὁποίου τόσαι συζητήσεις γίνονται ἐν Εὐρώπῃ, διὰ νὰ ἰσοσταθμισθοῦν μὲ αὐτὸ τὰ ἄλλα νομίσματα καὶ κατὰ συνέπειαν καὶ ἡ ἑλληνικὴ δραχμὴ), εἴτε ἐκ λόγων ὀφειλομένων κυρίως εἰς τὴν ἰδικὴν μας οἰκονομικὴν πολιτικὴν, ὡς συνέβη κατὰ τὸν Ἀπρίλιον 1953 διὰ τῆς ὑποτιμήσεως τῆς ἑλληνικῆς δραχμῆς ἔναντι τοῦ δολλαρίου (βλ. τὴν ἀπ' ἀριθ. 267]9-4-1953 πράξιν Ὑπουργ. Συμβουλίου).

Οἰκονομικῶς ὅθεν κρινομένη ἡ ἐπιχειρήσις τῆς ἐκδόσεως ὀμολογιακοῦ δανείου μὲ τὴν ρήτραν εἰς χρυσὸν, χρυσᾶ νομίσματα ἢ εἰς ξένον συνάλλαγμα, εἶναι ἄκρως ἐπικίνδυνος ὡς καὶ ὁ ἐξωτερικὸς δείκτης, διότι τελεῖ ὑπὸ τὴν διαρκῆ ἀπειλὴν μιᾶς μεταβολῆς τῆς ἰσορροπίας τῶν τιμῶν, ἣτις θὰ ἔχη τὰ αἰτιά της εἰς παράγοντας εὐρισκομένους ἐκτὸς τῆς ἐπιχειρήσεως (ἐκτὸς καὶ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας μας) καὶ μοιραίως, εἰς περίπτωσιν ἀνατιμήσεως θὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν καταστροφὴν τὴν ἐκδόσασαν τὸ δάνειον ἐπιχειρήσιν ἢ θὰ ἐξαναγκάσῃ τὸ Κράτος νὰ λάβῃ μέτρα πρὸς διάσωσιν τῶν καταστρεφόμενων ἐπιχειρήσεων τούτων, ὅποτε ὅ,τι προσεπάθησε νὰ ἀνορθώσῃ ὁ νομοθέτης διὰ τοῦ παρόντος νομοθετήματος, θὰ καταστραφῇ ἐν μιᾷ καὶ μόνῃ ἡμέρᾳ.

Δέον δὲ νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι εὕρισκόμεθα πρὸ ἐνὸς δανείου μακρᾶς διαρκείας (ἄνω τῶν 3 ἐτῶν, ἄρθρον 5β) αἱ δὲ μεταβολαὶ τῶν τιμῶν τοῦ χρυσοῦ ἢ τοῦ ξένου συναλλάγματος εἶναι σφόδρα πιθαναί.

Νομικῶς, αἱ ρῆτραι εἰς χρυσόν, χρυσᾶ νομίσματα καὶ ξένον συνάλλαγμα, οὐδεμίαν εὕρισκουν δικαιολογίαν ὑπὸ τὸ πρῖσμα τῆς διατυπωθείσης ἀπόψεως, ἀνωτέρω εἰς τὸ κεφάλαιον «νομικὴ φύσις τῶν ὁμολογιῶν μὲ μεταβλητὸν εἰσόδημα» καὶ κατὰ τὴν ὁποίαν εἰς τὸ ὑπὸ μελέτην ὁμολογιακὸν δάνειον, τὸ χρῆμα χάνει ἐξ ὑπαρχῆς τὴν ἰδιότητά του ὡς τοιοῦτου καὶ ἀποκτᾶ τὴν ἰδιότητα τοῦ παραγωγικοῦ μέσου μετρωμένου τοῦ λοιποῦ μὲ μονάδας παραγωγῆς (προϊόντα ἢ προσφερομένας ὑπηρεσίας κατὰ τὸν λόγον συμμετοχῆς του εἰς τὴν παραγωγήν), διότι ὁ χρυσός, τὰ χρυσᾶ νομίσματα καὶ τὸ ξένον συνάλλαγμα οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουν μὲ τὴν παραγωγήν τῆς ὀφειλετρίας ἐπιχειρήσεως, διὰ τὴν αὔξησιν τῆς ὁποίας συνήφθη τὸ δάνειον.

Τέλος αἱ ρῆτραι αὗται, ἀντιμετωπιζόμεναι γενικώτερον, ἐνῶ δὲν πρόκειται νὰ προσφέρουν μεγάλας ὑπηρεσίας εἰς τὸν ἐπιδιωκόμενον ὑπὸ τοῦ νομοθετήματος σκοπὸν, εἶναι δυνατὸν νὰ καταρρακώσουν τὴν πίστιν πρὸς τὸ νόμισμα (καὶ τὸ ἡμέτερον νόμισμα τοιαῦτα περιθώρια δὲν διαθέτει).

γ) **Φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί.** Αἱ χορηγούμεναι διὰ τοῦ νομοθ. δῖτος φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί (ἄρθρον 4 § 1) μόναι ἢ ἐν συνδυασμῶ πρὸς τὴν εὐχέρειαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου διὰ μὴ δημοσίας ἐγγραφῆς (ἄρθρον 5α) θὰ δώσουν ἀφορμὴν διὰ μεγάλας καταχρήσεις, ἰδίαι εἰς τὰς περιπτώσεις ὅπου ἡ μέθοδος τῆς ἐκδόσεως ὁμολογιακοῦ δανείου θὰ χρησιμοποιηθῆ πρὸς ἀπόκτησιν κεφαλαίων ὑπὸ τῶν ἀνωτύμων ἐταιρειῶν. Διότι οἱ εὕρισκόμενοι περίξ τῆς ἐπιχειρήσεως διοικηταί, κύριοι μετοχῶν κλπ. ἀντὶ νὰ καταθέτουν κεφάλαια εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις ὡς ἐγένετο μέχρι σήμερον, εἴτε ὑπὸ μορφήν τῆς αὔξησεως κεφαλαίου (ἀμφότεραι παρουσιάζουν διὰ τὸν χρηματοδότην σοβαρὰ μειονεκτήματα, ἥτοι ὑπόκεινται εἰς τὴν καταβολὴν τέλους

χαρτοσήμου και τὰ ἔσοδά των φορολογουῦνται),
θα προτιμήσουν νὰ ὠθήσουν τὴν ἑταιρείαν ὅπως
προβῆ εἰς τὴν ἔκδοσιν ὁμολογιακοῦ δανείου εἰς
τὸ ὅποιον οὗτοι θα ἐγγραφοῦν κατ' ἀποκλειστι-
κότητα και οὕτως ἀφ' ἑνὸς μὲν, διατηροῦντες
τὴν ἄνωυμίαν, θα ἐξασφαλίσουν ὑψηλότατα εἰ-
σοδήματα (ἀφοῦ κατηργήθη τὸ ἀνώτατον ὄριον
δικαιοπρακτικοῦ τόκου), τὰ ὅποια οὗτοι ἐφρόντι-
σαν διὰ τοῦ προγράμματος τῆς ἐκδόσεως τοῦ δα-
νείου νὰ κατοχυρώσουν, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐπι-
τύχουν πλήρη φορολογικὴν ἀσυδοσίαν και ἀπαλ-
λαγὴν ἀπὸ τὰ τέλη. Ἡ κατάστασις αὕτη θα
ἐπιδεινώσῃ τὸ ἤδη ὑπάρχον παρ' ἡμῖν καθεστὸς
φορολογικῆς ἀνισότητος, εὐνοοῦν καθ' ὅλα μίαν
τάξιν, ἣτις οὐδεμιᾶς φορολογικῆς προστασίας
ἔχει ἀνάγκην.

Βεβαίως τὸ συμβούλιον τοῦ ἀρθροῦ 8 τοῦ
νομοθ. δῖτος ἔχον ὑπ' ὄψιν τὸ ἀνωτέρω ἐνδεχό-
μενον, θα περιορίσῃ τὸν κύκλον τῶν ἐπιχειρή-
σεων τῶν δυναμένων νὰ ἐκδίδωσιν ὁμολογιακὰ
δάνεια τῆς μορφῆς αὐτῆς μόνον εἰς δημοσίας
ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ τοῦτο ἐνῶ δὲν καταλήγει εἰς
τὸν περιορισμὸν τῆς φορολογικῆς ἀνισότητος θα
ἔχη ὡς ἀποτέλεσμα τὸν παρὰ τὰς ρητὰς διατά-
ξεις τοῦ νομοθ. δῖτος ἀυθαίρετον ἀποκλεισμὸν
τῶν μὲ παραγωγικὴν δρᾶσιν ἄνωυμῶν ἑται-
ρειῶν ἀπὸ τὴν κεφαλαιογορὰν τῆς λαϊκῆς ἀπο-
ταμιεύσεως, πρᾶγμα τὸ ὅποιον και εἰς ἀντίθε-
σιν ἔρχεται μὲ τὸ ὅλον πνεῦμα τοῦ νομ. δῖτος,
ἀλλὰ και ζημίας εἰς τὴν ἐθνικὴν οἰκονομίαν
προξενεῖ.

Ἡ δημοσία ἐγγραφή βεβαίως δὲ σώζει τὴν
κατάστασιν, ἀλλὰ θα περιορίσῃ αἰσθητῶς τὰς
καταχρήσεις. Ἡ ἐμφάνισις και ἄλλῃ τῶν
εἰς τὰ Ταμεία τῶν Τραπεζῶν, ὅπου ὑποχρεωτι-
κῶς ἔδει νὰ ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ νόμου ἡ πώλη-
σις τῶν ὁμολογιῶν, ἀφ' ἑνὸς μὲν θα ἠνάγκαζε
τὰς ἄνωυμους ἑταιρείας νὰ εἶναι φειδωλαί εἰς
τὰς ὑπὲρ τῶν κομιστῶν τῶν ὁμολογιῶν παραχω-
ρήσεις, ἀφ' ἑτέρου δὲ θα ἐπιτυχῆνε τοιοῦτο-
τρόπως ἡ διεύρυνσις τῆς ἀγορᾶς κεφαλαίου διὰ
τῆς εἰσόδου εἰς αὐτὴν τῆς μεγάλης λαϊκῆς ἀπο-
ταμιεύσεως και κατανομῆ εἰς πλατύτερα στρώ-

ματα χρηματοδοτῶν τοῦ εὐεργετήματος τῶν φορολογικῶν ἀπαλλαγῶν.

Ἐξ ἄλλου δὲν νομίζομεν ὅτι αἱ δοθεῖσαι φορολογικαὶ ἀπαλλαγαὶ ἀποτελοῦν σοβαρὸν κίνητρον διὰ τὴν λαϊκὴν ἀποταμίευσιν (πρὸς ἣν ἀπευθύνεται καὶ τὸ νομοθ. δῆμα, ἂν λάβῃ κανεῖς ὑπ' ὄψιν τοῦ τὴν εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν. Ἐνῶ εἶναι γεγονὸς ὅτι τὸ ἴδιον δὲν συμβαίνει καὶ μετὰ τοὺς μεγάλους χρηματοδότας, οἵτινες εὕρισκόμενοι πρὸ δύο μεθόδων χρηματοδοτήσεως μιᾶς ἐπιχειρήσεως θὰ προτιμήσουν ἐκείνην ἢ ὅποια τοὺς παρέχει τὰ μεγαλύτερα εὐεργετήματα καὶ τοιαύτη ἀναμφισβητήτως εἶναι ἡ ἀγορὰ ὁμολογιῶν τοῦ ν. δ. 3746.

Καὶ ταῦτα μὲν ἀπὸ ἀπόψεως θετικῶν διατάξεων τοῦ νόμου.

Ἀδυναμίαι ὅμως ὑπάρχουν καὶ πέραν τοῦ διατάγματος τούτου εἰς τὰ μεγάλα κενὰ τὰ ὅποια παρουσιάζει ἡ ἑλληνικὴ νομοθεσία ἐπὶ τοῦ θεσμοῦ τῶν ὁμολογιῶν καὶ τὰ ὅποια ὤφειλεν ὁ νομοθέτης τοῦ ὑπο μελέτην διατάγματος, νὰ συμπληρώσῃ. Διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι μίᾳ πλήρης νομοθεσία διαγράφουσα μετὰ σαφηνείας τὸ σύνολον τῶν δικαιωμάτων καὶ ὑποχρεώσεων τῶν ὁμολογιούχων, τὰς νομικὰς σχέσεις αὐτῶν μετὰ τὴν ἔταιρείαν καὶ τοὺς μετόχους τῆς, τὴν δυνατότητα ὀργανώσεως αὐτῶν εἰς νομικὰ πρόσωπα⁴⁶ ἔχοντα τὸ δικαίωμα ἐλέγχου καὶ παρακολουθήσεως ἐκ τοῦ σύνεγγυς διὰ τῶν ἐκπροσώπων τῶν τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς καὶ ἐξελίξεως τῆς ὀφειλετρίας ἐπιχειρήσεως, ἰδίᾳ τῶν τροποποιήσεων ἐπὶ τοῦ καταστατικοῦ αὐτῆς, τῆς δι' αὐτῶν λήψεως μέτρων ἐναντίον τῶν παραβαι-

πρὸς ν.δ.

46. Παλαιότητα εἶναι ἡ σχετικὴ νομοθεσία ἐν τῇ ξένη. Οὕτως εἰς τὴν Ἀγγλίαν ὁ πρῶτος σχετικὸς νόμος ἀνέρχεται εἰς τὸ 1870 ἐνσωματωθεὶς μεταγενεστέρως εἰς τὸν νόμον τῆς 28 Αὐγούστου 1907, εἰς Αὐστρίαν ὁ νόμος τῆς 22 Ἀπριλίου 1874, εἰς Γερμανίαν ὁ νόμος τῆς 4 Δεκεμβρίου 1899, εἰς τὸ Βέλγιον οἱ νόμοι 1913 καὶ 1919, εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ Decret-loi τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1935 κλπ.

νουσῶν τὰς ἐκ τοῦ νόμου καὶ τῆς συμβάσεως ὑποχρεώσεις ὀφειλετριῶν ἐπιχειρήσεων, ἔτι δὲ καὶ τῆς ἀσκήσεως τῆς ἐγκλήσεως κατὰ τῶν ποινικῶν παραβατῶν (ἀντὶ τοῦ Συμβουλίου τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ νομ. δ]τος), θὰ παρεῖχε πολὺ μεγαλύτερας ἐγγυήσεις εἰς τοὺς ὁμολογιούχους ἀπὸ τὰς παρεχομένας σήμερον διὰ τὴν μέχρι τέλους συμφώνως πρὸς τὸν νόμον καὶ τοὺς ὅρους τῆς συμβάσεως ἐξυπηρέτησιν τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου ἀπὸ μέρους τῆς ἐταιρείας καὶ θὰ ἀπετέλει τοῦτο ἓνα σοβαρώτατον κίνητρον δι' αὐτούς, συντελοῦν κατὰ τρόπον ἀναμφισβήτητον εἰς τὴν μεγαλύτεραν ἐπιτυχίαν τοῦ ὑπὸ τοῦ νόμου ἐπιδιωκομένου σκοποῦ.

Συμπέρασμα. Ἡ σπάνις τοῦ κεφαλαίου ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ ἡ μεγάλη ζήτησις ρευστοῦ χρηματός ἀπὸ μέρους τῶν παραγωγικῶν ἐπιχειρήσεων προοριζομένου διὰ δαπάνας ἐπενδύσεων εἰς ἐγκαταστάσεις καὶ μηχανήματα συγχρονισμένα, ὠδήγησαν τοὺς οἰκονομολόγους καὶ νομικοὺς εἰς τὴν δημιουργίαν τῶν νέων τύπων ὁμολογιῶν περὶ τῶν ὁποίων διαπραγματεύεται τὸ νομοθετικὸν διάταγμα 3746/1957.

Διὰ τῶν νέων τύπων ὁμολογιῶν ἐπιτρέπεται ἡ σύναψις δανείου τοῦ ὁποίου ἡ ἐπιστροφή τοῦ κεφαλαίου καὶ ἡ καταβολὴ τῶν τόκων ἢ τῶν τυχόν ὀρισθησομένων λαχνῶν δύναται νὰ συμφωνηθῇ εἰς ἄξιαν προκύπτουσαν ἐξ ἐνὸς ἢ συνδυασμοῦ, τῶν ἀκολουθῶν δεικτῶν : α) τῆς εἰδικῶς ὀριζομένης τιμῆς ἐνὸς ἢ πλειόνων ἀγαθῶν ἢ ὑπηρεσιῶν β) τοῦ ὕψους τῆς παραγωγῆς ἢ τοῦ ἐν γένει ἐπιπέδου δραστηριότητος ἢ πλειόνων εἰδικῶς ὀριζομένων ἐπιχειρήσεων γ) τῆς ὑπὸ τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος ὀριζομένης τιμῆς πωλήσεως ἐξωτερικοῦ συναλλάγματος δ) τῆς ἐν Ἑλλάδι χρηματιστηριακῆς τιμῆς τοῦ χρυσοῦ ἢ χρυσῶν νομισμάτων.

Οἱ νέοι οὗτοι τύποι ὁμολογιῶν ἀπευθύνονται κυρίως πρὸς τὴν λαϊκὴν ἀποταμίευσιν τῆς ὁποίας ἐλπίζεται ὅτι θὰ κινηθῇ τὸ ἐνδιαφέρον μὲ προοπτικὴν δημιουργίας εὐρυτάτης κεφαλαιοαγορᾶς.

Ἡ ὑπὸ τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος 3746/1957 ρύθμισις τοῦ θέματος, καίτοι εἶναι λεπτομερεστάτη, ἀφήνει σοβαρότατα κενὰ τὰ ὁποῖα θὰ συμπληρωθῶν ἀπὸ τὰς περὶ κοινῶν ὁμολογιῶν δια-

τάξεις τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου, τὰς διατάξεις περὶ δανείου τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος καὶ τὴν ἀκολουθηθεῖσαν μέχρι σήμερον πρακτικὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν ὁμολογιῶν.

Αἱ ἀδυναμίαι τοῦ νομοθ. διατάγματος (ἐξωτερικοὶ δεῖκται, ρήτρα εἰς χρυσὸν καὶ ξένον συναλλάγμα καὶ φορολογικαὶ ἀπαλλαγαί) εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ δώσουν ἀφορμὴν εἰς καταχρήσεις. Ἡ λελογισμένη ὅμως δρᾶσις τοῦ συμβουλίου τοῦ ἄρθρου 8 τοῦ ν. δ. θὰ προλάβῃ μέγα μέρος τῶν καταχρήσεων, πλὴν ὅμως ὀρθότερα ἀπὸ πάσης πλευρᾶς θὰ ἦτο ἡ κατάργησις τῶν σχετικῶν διατάξεων.

Παρ' ὅλας τὰς ἀδυναμίας του τὸ νομ. διάταγμα φαίνεται ὅτι θὰ τύχῃ εὐρείας ἐφαρμογῆς. Ὁ λόγος αὐτὸς μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὴν τελικὴν σκέψιν, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος ἡ πλαισίωσις τοῦ παρόντος νομοθετικοῦ διατάγματος μὲ πλήρη νομοθετικὴν ρύθμισιν τοῦ θεσμοῦ τῶν ὁμολογιακῶν δανείων ἐν γένει καὶ εἰδικώτερον τοῦ θέματος τῆς ὀργανώσεως τῶν ὁμολογιούχων, τῶν ὁποίων θαυμάσια ὑποδείγματα θὰ εὕρωμεν εἰς πλείστας νομοθεσίας ξένων χωρῶν.

Πρόσσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

ημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσο

Η ΕΦΕΥΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

ὑπὸ ΙΩ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. Ν., δικηγόρου

1980—Ἐπιθεώρησις Ἐμπορικοῦ Δικαίου

Επιμέλεια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Η ΕΦΕΥΡΕΣΙΣ ΤΟΥ ΤΕΧΝΙΚΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΣ

ΥΠΆ ΤΩ ΔΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ, Δ. Ν., ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

Τὸ πρὸς μελέτην θέμα τίθεται ὡς ἀκολούθως: Εἰς τίνα ἀνήκει ἡ ἐφευρέσις μεθόδου παραγωγῆς νέας καὶ οἰκονομικωτέρας τῆς προηγουμένης ἐφαρμοζομένης τοιαύτης, ἐπιδεκτικῆς διπλώματος εὐρεσιτεχνίας καὶ τεραστίας σημασίας διὰ τὴν παγκόσμιον βιομηχανίαν, ἡ γενομένη ὑπὸ τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ ἐπιχειρήσεως, ὅστις εἰργάσθη εἰς τὸ ἐργαστήριον αὐτῆς τῇ βοήθειᾳ καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων τῆς τῇ συναινέσει καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως, καθ' ὃν χρόνον αἱ ἐγκαταστάσεις τῆς ἐπιχειρήσεως εἶχον σταματήσῃ τὴν παραγωγὴν τῶν λόγῳ ἀντιοικονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως καὶ ἐτέθησαν ἐκ νέου εἰς λειτουργίαν μόνον διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τοῦ ἐφαρμοσίμου τῆς μεθόδου ταύτης.

1. Νομοθετικὰ κείμενα καὶ βιβλιογραφία.

Τὰ κυριώτερα ἰσχύοντα νομοθετικὰ κείμενα ἐπὶ τοῦ θέματος εἶναι, ὁ ν. 2527/1929 «περὶ διπλωμάτων εὐρεσιτεχνίας» καὶ τὸ ἄρθρον 668 ΑΚ. Τὸ ἄρθρον 668 ΑΚ, κυριώτερον βοήθημα διὰ τὴν ὄλην μελέτην τοῦ θέματος, ἔχει ὡς ἀκολούθως. Ἐφευρέσεις γινόμεναι ὑπὸ τοῦ ἐκμισθωτοῦ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς ἐργασίας ἀνήκουσιν εἰς αὐτὸν ἐκτὸς ἐὰν αὗται ἀποτελοῦσι τὴν ἀνατεθειμένην εἰς τὴν ἐκμισθωτὴν ἐργασίαν ἢ ἂν ὁ μισθωτὴς ἐπεφύλαξεν ἐστυφῶ τὸ ἐπ' αὐτῶν δικαίωμα. Ἐν περιπτώσει τοιαύτης ἐπιφυλάξεως τοῦ μισθωτοῦ δικαιοῦται ὁ ἐκμισθωτὴς εἰς ἰδιαιτέραν εὐλογον ὁμοιβήν.

Ἡ σχετικὴ ἑλληνικὴ βιβλιογραφία ἦν ἔχω ὑπ' ὄψιν εἶναι: Χρ. Ἀγαλοπούλου, Ἡ προστασία τῶν ἐφευρέσεων ἐν Ἑλλάδι (Θεσσαλονίκη 1933). Τοῦ ἰδίου, Τὸ δικαίωμα τῶν μισθωτῶν ἐπὶ τῶν ἐφευρέσεων, Ε.Ε.Δ., σ' 163, 196, 228, 260, 297. Τοῦ ἰδίου, Ἐργατικὸν δίκαιον 1958 σελ. 267, 46, 57. Κ. Καυκᾶ, Ἐνοχικὸν δίκαιον (κατὰ τὸν Κώδικα) ὑπὸ τὸ ἄρθρον 668. Α. Γούση, Ἐργατικὸν Δίκαιον 1957 σελ. 337 καὶ ἐπομ. Κ. Καραβᾶ, Ἐμπορικὸν Δίκαιον, Θεσσαλονίκη 1947 § 276. Ἡ. Ξηροῦ, Ἡ Βιομ. Ἰδιοκτησία, Ἀρ. Ἰδ. Λικ. Στ' σελ. 377. Τοῦ ἰδίου, Ἡ ὑποχρέωσις πίστεως τῶν μισθωτῶν καὶ ἀθέμιτος ἀνταγωνισμὸς, Ε.Ε.Δ. ζ', 345.

2. Διάκρισις μετὰ τὴν ἐφευρέσεων

Τὰ ἰδιάζοντα στοιχεῖα εἰς τὰ ἀνωτέρω τεθέντα δεδομένα εἶναι: α) Ὅτι ἡ ἐφευρέσις ἐγένετο κυρίως διὰ τῆς ἐφευρετικῆς ἐργασίας τοῦ τεχνικοῦ

διευθυντοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως. β) "Ὅτι ἡ ἐφεύρεσις ἐγένετο εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς ἐπιχειρήσεως τῆ βοήθειά καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων (ἐπιστημόνων) τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐνῶ ὅλαι αἱ ἄλλαι ἐγκαταστάσεις αὐτῆς εἶχον σταματήσει τὴν παραγωγήν. γ) "Ὅτι ἡ ἐργασία ἤτις ἀπέληξεν εἰς τὴν ἐφεύρεσιν, ἐνισχύθη παντοιοτρόπως ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ δ) ὅτι ἡ ἐφεύρεσις ἀφορᾷ μέθοδον παραγωγῆς τῶν προϊόντων τῆς ἐπιχειρήσεως.

Κατὰ τὰ διεθνῶς παραδεδεγμένα ἐν τῇ θεωρίᾳ (κυρίως Ἰταλικῇ, Γερμανικῇ καὶ Γαλλικῇ) αἱ ἐφευρέσεις διακρίνονται εἰς τοιαύτας 1) ἐλευθέρως καὶ ἀνεξαρτήτους, 2) τῆς ἐπιχειρήσεως, 3) ὑπηρεσίας καὶ 4) ἀπλῶς ἐλευθέρως. Τὴν διάκρισιν ταύτην δέχεται ἑμμέσως καὶ ὁ ἡμέτερος Ἀστικός Κώδιξ ἐν ἄρθρῳ 668.

Κατὰ τὰ ἐν ὄψει πραγματικὰ δεδομένα ἀποκλείεται ἡ γενομένη ἐφεύρεσις νὰ θεωρηθῇ: α) ὡς ἐφεύρεσις ἐλευθέρως καὶ ἀνεξάρτητος, δηλονότι μὴ συνδεομένη κατ' οὐδένα τρόπον μετὰ τὴν ἐπιχείρησιν, τὰς ἐργασίας καὶ τὸ ἀντικείμενον αὐτῆς, ὅποτε ἀναμφισβητήτως αὕτη θὰ ἀνήκεν εἰς τὸν ἐκμισθωτὴν (ὑπάλληλον), β) ὡς ἐφεύρεσις τῆς ἐπιχειρήσεως, δηλονότι ὡς πραγματοποιηθεῖσα κοινῶς (συλλογικῶς) ὑπὸ τῶν ἐκμισθωτῶν αὐτῆς καὶ μετὰ αὐτῆς, χωρὶς νὰ δύναται νὰ διαπιστωθῇ διὰ τὴν δημιουργίαν αὐτῆς μία αὐτοτελής ἐφευρετικὴ ἐργασία ὀρισμένου ἢ ὀρισμένων προσώπων, ὅποτε ἀναμφισβητήτως αὕτη θὰ ἀνήκεν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν.

Ἐναπομένει, κατὰ συνέπειαν νὰ ἐξετασθῇ ἐὰν ἡ ἐφεύρεσις εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῇ,

α) ὡς ἐφεύρεσις ὑπηρεσίας, δηλονότι ὡς ἐφεύρεσις γινομένη ὑπὸ τοῦ ἐκμισθωτοῦ (ὑπαλλήλου), ἀλλ' ἡ ὁποία περιείχετο ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς συγκεκριμένης ἀποστολῆς τοῦ ἢ ἀπασχολήσεώς του ἐν τῇ ἐπιχείρησιν, ὅποτε ἡ μὲν ἐφεύρεσις ἀνήκει κατὰ κυριότητα εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, τὸ ἠθικὸν δὲ δικαίωμα ἐπ' αὐτῆς εἰς τὸν ἐκμισθωτὴν.

β) ὡς ἐφεύρεσις ἐλευθέρως, δηλονότι ὡς ἐφεύρεσις συναφῆς μὲν πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν, ἀλλὰ πραγματοποιηθεῖσα ἐξ ἰδίας καὶ ἐλευθέρως πρωτοβουλίας τοῦ ἐκμισθωτοῦ καὶ χωρὶς οὗτοι νὰ ἔχη ὑποχρέωσιν τινὰ νὰ ἀπασχοληθῇ μετὰ τὴν ἐργασίαν, ἡτις ἀπέληξεν εἰς τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην, ὅποτε ἡ ἐφεύρεσις ἀνήκει καθ' ὅλοκληρίαν εἰς τὸν ἐκμισθωτὴν ὑπάλληλον καὶ τέλος

γ) ὡς ἐφεύρεσις μὲν ἐλευθέρως (τῆ ἀμέσως προηγουμένης περιπτώσεως), ἀλλὰ διὰ τὴν ὁποίαν ὁ μισθωτὴς (ἢ ἐπιχείρησις) εἶχεν ἐπιφυλάξει εἰς ἑαυτὴν τὸ ἐπ' αὐτῆς δικαίωμα, ὅποτε ὁ ἐκμισθωτὴς δικαιούται εἰς ἰδιαιτέραν εὐλόγον ἀμοιβὴν καὶ ἡ ἐφεύρεσις ἀνήκει εἰς τὴν ἐπιχείρησιν.

3. Σχέσις τεχνικοῦ διευθυντοῦ μετὰ τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ὁ τεχνικὸς διευθυντὴς μιᾶς ἐπιχειρήσεως εἶναι ἀναμφισβητήτως ἀνώτατος ὑπάλληλος αὐτῆς καὶ ἀνήκει εἰς τὸ διευθυντικὸν προσωπικόν.

Εἶναι γνωστὸν ὅτι διεθνῶς σημειοῦται μία τάσις ἀποσχίσεως ἐκ τῆς γενικῆς κατηγορίας τῶν ὑπαλλήλων τῶν ἀνωτέρων τοιούτων καὶ δὴ τῶν διευθυνόντων, λόγῳ τῆς ἰδιαζούσης θέσεως αὐτῶν παρὰ τῷ ἐργοδότη. Ἰδιαιτέρως, προκειμένου περὶ ἐπιχειρήσεως λειτουργούσης ὑπὸ τὴν μορφήν ἀνωνύμου ἐταιρίας, τῆς ὁποίας οἱ κύριοι μέτοχοι δὲν συμμετέχουν ἀμέσως εἰς τὴν διεύθυνσιν καὶ τὴν τρέχουσαν διαχείρισιν τῆς ἐταιρίας, ὁ ρόλος τοῦ διευθύνοντος μίαν ἢ περισσοτέρας ὑπηρεσίας τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς ἐταιρίας προσεγγίζει περισσότερον εἰς τὸν ρόλον τοῦ ἐργοδότη ἢ εἰς τὸν ρόλον τοῦ ἀπλοῦ ὑπαλλήλου ταύτης. Τὸ τοιοῦτον βεβαίως δὲν σημαίνει, τοῦλάχιστον κατὰ τὰ κρατοῦντα παρ' ἡμῖν, ὅτι ὁ ὑπάλληλος οὗτος χάνει τὴν ἰδιότητά του (ὡς ὑπαλλήλου) ταύτην καὶ μετατρέπεται εἰς ἐργοδότην ἢ ἐν πάσῃ περιπτώσει εἰς συνεταῖρον τῆς ἐπιχειρήσεως (πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ἤλλαζεν ἄρδην τὴν σειρὰν τῶν σκέψεων ἐπὶ τοῦ μελετωμένου θέματος ἐν ὄψει ὠρισμένων ἀπόψεων ἐπιστημόνων, ὅτι ἐξακολουθεῖ ἰσχύον τὸ ἄρθρον 4 τοῦ ν. 2527/1920 ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς ἐφευρέτας συνεταίρους).

Τὸ θέμα ὅμως τὸ ὁποῖον τίθεται εἶναι: Τί εἶδους ὑπάλληλος εἶναι, μέχρι ποίου σημείου ἐκτείνεται ἡ ἀρμοδιότης του, ποῖος ὁ κύκλος τῶν καθηκόντων του ἐν τῇ ἐπιχειρήσει καὶ ποῖαι αἱ διαφοραὶ αὐτοῦ ἀπὸ τὸν κοινὸν ὑπάλληλον.

Ὁ Ἕλλην νομοθέτης εἰς πολλὰς περιπτώσεις δὲν ἐδίστασε νὰ ἐξομοίωσιν τοὺς διευθύνοντας ὑπαλλήλους πρὸς τοὺς ἐργοδότης (ἄρ. 3 ΒΔ τῆς 25/8/1920 «περὶ κωδικοποιήσεως τῶν περὶ ὑγιεινῆς καὶ ἀσφαλείας διατάξεων». Ἄρθρ. 18 τοῦ ν. ΔΚΘ «περὶ ἐργασίας γυναικῶν ἀνηλίκων». Ἄρθρ. 1 § 4 τοῦ ἀ. ν. 539/1954 «περὶ χορηγήσεως κατ' ἔτος εἰς τοὺς μισθωτοὺς ἀδειῶν μετ' ἀποδοχῶν». Ἄρθρ. μόνον τοῦ ἀ. ν. 690/1945 «περὶ συμπληρώσεως καὶ τροποποιήσεως τοῦ ἀ. ν. 2819/44». Ἄρθρ. 2 τῆς Διεθν. Συμβάσεως Ἐργασίας τοῦ 1919 (Οὐασιγκτῶνος), κυρωθείσης διὰ τοῦ ν. 2269/1920 «περὶ περιορισμοῦ τῶν ὥρων ἐργασίας εἰς τὰς βιομηχανικὰς ἐπιχειρήσεις» κλπ.) Καὶ τοῦτο διότι ὠρμήθη ἀπὸ τὴν σκέψιν, ὅτι μέγα μέρος τῆς εὐθύνης διὰ τὴν ἐν γένει δρᾶσιν τῆς ἐπιχειρήσεως ἀνήκει εἰς τοὺς διευθύνοντας. Τὸ βᾶρος τῆς προόδου τῶν ἐργασιῶν τῆς ὑπηρεσίας, ἧς οὗτοι προϊστάνται, εὐρίσκειται καθ' ὀλοκληρίαν εἰς τοὺς ὤμους αὐτῶν.

Δὲν ἐποπτεύουν ἀπλῶς, οὔτε εἶναι ἐκ τῶν ἀπλῶν βασικῶν στελεχῶν (cadres) τῆς ἐπιχειρήσεως. Ἄλλ' ἀναπτύσσοντες πρωτοβουλίαν ἐργοδότη ἀφ' ἐνός μὲν δίδουν κατευθύνσεις εἰς τὸ ὑπ' αὐτοὺς προσωπικὸν καὶ εἰσηγοῦνται μέτρα βελτιώσεως τῶν ὄρων καὶ συνθηκῶν ἐργασίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ προσπαθοῦν νὰ εἰσαγάγουν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν μεθόδους βελτιωμένης καὶ οἰκονομικωτέρας ἀποδόσεως.

4. Εἰδικὸς κύκλος καθηκόντων τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ.

Ἡ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει φροντίς τῆς αὐξήσεως ἐν ἐκάστῳ κλάδῳ τῆς πα-

ραγωγικότητος ὑπὸ τὴν σύγχρονον αὐτῆς ἐπιστημονικὴν ἔννοιαν, τοὔτεστιν τοῦ πηλίκου τῆς διαιρέσεως τῆς παραγωγῆς δι' ἑνὸς τῶν συντελεστῶν αὐτῆς ἢ ἐν ἄλλαις λέξεσι, τῆς ἀποδόσεως τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς ὑπὸ τὴν σύγχρονον τεχνικοοικονομικὴν ὀργάνωσιν, φροντὶς ἣτις ἐμφανίζεται σήμερον ὑπὲρ ποτε ἄλλοτε ὡς τὸ κλειδί τῆς προόδου τῆς ὅλης οἰκονομικῆς ζωῆς, εἶναι καθήκον καὶ ἀρμοδιότης τοῦ διευθύνοντος τὸν κλάδον τοῦτον.

Συνεπῶς δεόν νὰ θεωρεῖται ὡς «ἀνατεθειμένη εἰς τὸν τεχνικὸν διευθυντὴν τῆς ἐπιχειρήσεως ἐργασία», ἡ μελέτη τεχνικῶν μεθόδων βελτιώσεων τῆς παραγωγῆς. Ἐν τῇ ἐννοίᾳ βεβαίως ταύτῃ περιλαμβάνονται καὶ πάντες οἱ τεχνικοοικονομικοὶ συνδυασμοί, τοὺς ὁποίους ὁ διευθύνων λόγος τῶν εἰδικῶν γνώσεών του, τῆς μεγάλης του πείρας καὶ τῆς ἐπαφῆς του μετὰ τὴν σύγχρονον παγκόσμιον τεχνικὴν καὶ ἐπιστήμην, εἶναι εἰς θέσιν νὰ εἰσάγῃ εἰς τὴν ἐπιχείρησιν πρὸς αὔξησιν τῆς ἀποδοτικότητος τῶν συντελεστῶν τῆς παραγωγῆς. Αἱ μέθοδοι αὗται καὶ οἱ τεχνικοοικονομικοὶ συνδυασμοὶ εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι εἴτε πρωτότυποι, ἐφευρεθέντες ὑπὸ τοῦ ἰδίου, εἴτε ἐξ ἀντιγραφῆς ἐφαρμοσθέντες ἐπιτυχῶς προηγουμένως ὑπὸ ἄλλων ἐπιχειρήσεων. Καὶ τοῦτο, διότι ἀνά πᾶσαν σιγμὴν τίθεται εἰς τὸν διευθύνοντα ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως τὸ πρόβλημα τῆς οἰκονομικωτέρας ἀποδόσεως, τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται μέσσω εἰς τὴν φύσιν αὐτῆς ταύτης τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἀποτελεῖ ἓνα ἐκ τῶν νόμων τῆς οἰκονομικῆς δραστηριότητος. Καὶ δὲν εἶναι ἀνάγκη τὸ πρόβλημα τοῦτο νὰ τεθῇ εἰδικῶς ἢ γραπτῶς καὶ νὰ προδιαγραφῆ κατὰ τρόπον σαφῆ ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως εἰς τὸν διευθύνοντα. Ἡ φύσις τῆς συμβάσεως του μετὰ τὴν ἐπιχείρησιν, ἡ πρόσληψις του ὡς διευθύνοντος, ἡ ἐμπιστοσύνη τῆς ἐπιχειρήσεως πρὸς αὐτόν, μεταφέρει αὐτομάτως εἰς τὸ περιεχόμενον τῆς συμβάσεως καὶ τὰ προβλήματα τῆς ἐπιχειρήσεως. Δημιουργεῖ εἰς αὐτόν εὐθὺς τὴν σκέψιν, ὅτι εἰσερχόμενος εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ὡς διευθύνων πρόκειται νὰ κινηθῇ εἰς ὕψηλοτέραν σφαῖραν προσπάθειας. Ὅτι ἐπιθυμῆται φροντίδας ἐργοδότου, ὅτι μεταξὺ τῶν φροντίδων αὐτῶν εἶναι καὶ τὰ προβλήματα τῆς ἐπιχειρήσεως καὶ ἡ λύσις αὐτῶν.

Ἐφ' ὅσον ὡς ἐλέχθη τὸ πρόβλημα τίθεται αὐτομάτως εἰς τὸν διευθύνοντα καὶ παρέχονται εἰς αὐτόν ὑπὸ τῆς ἐπιχειρήσεως τὰ μέσα, τόσον διὰ τὴν μελέτην αὐτοῦ, ὅσον καὶ διὰ τὴν πειραματικὴν πραγματοποιήσιν τῆς λύσεως, δὲν ἀπομένει εἰμὴ ἡ προσπάθεια τοῦ διευθύνοντος νὰ ἐξεύρῃ τὴν λύσιν.

5. Ποία ἡ ἔκτασις τῆς ἀναμενομένης προσπάθειας τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ.

Ποῖον ὅμως εἶναι τὸ μέτρον τῆς προσπάθειας τοῦ διευθύνοντος; Ποία ἐν ἄλλαις λέξεσιν εἶναι ἡ ἀναμενομένη ἀπ' αὐτόν προσπάθεια, συμφώνως πρὸς τὸ συνήθως συμβαῖνον;

Καίτοι θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηρίξη τις, λόγω τῆς ἰδιαζούσης μορφῆς τῆς συμβάσεως ἐργασίας τοῦ διευθύνοντος, τῆς θέσεώς του ἐν τῇ ἐπιχειρήσει κλπ., περὶ ἧς ἐλέχθη ἀνωτέρω, ὅτι οὗτος εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ παράσχη εἰς τὴν ἐπιχείρησιν τὸ μακίμμιον τῆς ἐπιστημονικοτεχνικῆς τοῦ ἀποδόσεως, ὅποτε ἀμέσως καθίσταται ἀντιληπτὸν ὅτι ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ τοῦ μακίμμιον τῆς ἀποδόσεως περιλαμβάνεται πᾶσα δραστηριότης τοῦτου ἀπὸ τῆς πλέον κοινῆς καὶ τρεχούσης μέχρι τῆς εἰδικῆς καὶ ἐξαιρετικῆς τοιαύτης. Ἐν τούτοις ἰστάμενοι ἐπὶ τοῦ ὅρου «ἀναμενομένη προσπάθεια» κατὰ τὸ συνήθως συμβαῖνον, νομίζομεν ὅτι δεόν νὰ γίνῃ διαχωρισμὸς μεταξὺ τῆς κοινῆς καὶ τρεχούσης δραστηριότητος, ἀπὸ τὴν εἰδικὴν καὶ ἐξαιρετικὴν τοιαύτην.

Κριτήριον τοῦ διαχωρισμοῦ εἶναι ἡ ἔντασις καὶ ἡ ποιότης τῆς προσπάθειας, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς τὴν εἰδικὴν καὶ ἐξαιρετικὴν δραστηριότητα ὑπάγεται πᾶσα ἐκδήλωσις ἀναμενομένη μόνον ἀπὸ ἐξαιρετικὴν ἰκανότητα καὶ στηριζομένη ἐπὶ τῆς «ἰδιοφυίας».

Καὶ πράγματι, εἶναι τόση ἡ ἔκτασις τῶν εὐθύνων καὶ τῶν ἀρμοδιοτήτων ἐνὸς διευθύνοντος, ὥστε νὰ μὴ εἶναι δυνατόν κατὰ τὸ συνήθως συμβαῖνον νὰ ἀναμείνη τις ἀπὸ αὐτὸν εἰδικὴν πνευματικὴν συγκέντρωσιν καὶ ἐξαιρετικὴν ἔντασιν ἐπιστημονικοτεχνικῆς προσπάθειας, ἐπὶ ἐνὸς καὶ μόνον τμήματος τοῦ ὅλου τομέως εἰς τὸν ὁποῖον διατίθεται ἡ δραστηριότης του.

Εἰδικώτερον, προκειμένου περὶ τῆς ἐφευρετικῆς προσπάθειας καὶ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὴν ἐπιχείρησιν μεθόδων καὶ τρόπων βελτιωμένης καὶ οικονομικώτερας παραγωγῆς (θέματος τῆς προκειμένης μελέτης) μετὰ λόγου θὰ ἠδύνατο νὰ ἀεικασθῇ τις ἀπὸ τὸν τεχνικὸν διευθυντὴν τῆς ἐπιχειρήσεως, τὴν μελέτην καὶ τὴν εἰσαγωγὴν εἰς αὐτὴν τεχνικῶν μεθόδων παραγωγῆς, αἵτινες ἐφηρμόσθησον μετ' ἐπιτυχίας ἀλλαχοῦ, ὡς καὶ πρωτοτύπους μικροτεχνικοῦ συνδυασμοῦς (μικροεφευρέσεις) ἀπαιτούντας ἴσως ἀνωτέραν τοῦ μετρίου ἰκανότητα, μὴ φθάνουσιν ὅμως εἰς τὴν περιοχὴν τῆς ἰδιοφυίας. Μεταξὺ πρωτοτύπων μικροτεχνικῶν συνδυασμῶν καὶ ἐφευρέσεων, ἐπιφερουσῶν ἐπανάστασιν εἰς τὴν σύγχρονον τεχνικὴν, ὑπάρχει τεραστία διαφορά. Τὸ μὲν πρῶτον εἶναι φαινόμενον ἐπαναλαμβανόμενον συχνὰ εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ σύνηθες εἰς τὴν δραστηριότητα ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἶναι προϊόν ἐργαστηρίου καὶ εἰδικῶν ἐπιστημονικοτεχνικῶν προσπαθειῶν. Τὸ δεύτερον ὅμως ἀποτελεῖ φαινόμενον «μοναδικόν», «σπάνιον», «ἐξαιρετικόν» τόσον διὰ τὴν ζωὴν τῆς ἐπιχειρήσεως, ὅσον καὶ διὰ τὴν δραστηριότητα ἐνὸς ἀνθρώπου καὶ εἶναι ὑπὸ τὰς σημερινὰς συνθήκας ἔργον ἐργαστηρίου καὶ εἰδικῆς ἐπιστημονικοτεχνικῆς προσπάθειας. Ἡμπορεῖ βεβαίως τὸ δεύτερον νὰ μὴ ἐμφανίζεται πάντοτε ὡς «ἀστραπὴ δημιουργίας» εἰς τὸν ἀνέφελον οὐρανὸν καὶ νὰ εἶναι δημιούργημα μακρῶν καὶ συντόνων προσπαθειῶν, δυσκόλων καὶ πολυαρίθμων ἐπιστημονικῶν ὑπολογισμῶν καὶ πρακτικῶν πειραμάτων τῇ συνεργασίᾳ

ειδικῶν ἀνθρώπων εἰς εἰδικῶς ὠργανωμένον ἐργαστήριον. Τοῦτο ὅμως δὲν σημαίνει ὅτι δὲν εἶναι δημιούργημα ἐκλεκτῆς ὥρας, μιᾶς ἀκραίας προσπάθειας τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ἥτις κατὰ τὸ συνήθως συμβαῖνον εἶναι μοναδική εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐπὶ αὐτὰς τὰς προϋποθέσεις αἱ μεγάλαι ἐφευρέσεις, δι' ὧν ἐπέρχεται ἐπανάστασις εἰς τὴν σύγχροναν τεχνικὴν, ὅθεν νὰ θεωρηθοῦν ὡς ἐλεύθεραι τοιαῦται, ἀνήκουσαι καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὸν δημιουργὸν τῶν τεχνικῶν διευθυντῆν τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐφ' ὅσον δὲν εἶχε ὡς εἰδικὸν - ἀποκλειστικὸν ἔργον τὴν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς ἐπιχειρήσεως ἐργασίαν πρὸς ἐφευρέσιν μεθόδων βελτιώσεως τῆς παραγωγῆς (αἵτινες βεβαίως κατὰ τὴν κρατοῦσαν ἀντίληψιν δὲν εἶναι ἀναγκαῖον νὰ εἶναι καὶ ἐκ τῶν προτέρων σαφῶς καθωρισμένοι ἢ νὰ ἔχουν σαφῶς καθωρισμένην κατεύθυνσιν).

6. Συσχετισμὸς τῶν ἀνωτέρω μετὰ τὰ τεθέντα δεδομένα.

Οὕτω νομιζομέν ὅτι θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρήσωμεν τὴν ὑπὸ μελέτην ἐφευρέσιν τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς ἀνήκουσαν εἰς αὐτόν, ἂν εἰς τὰ ἐν τῇ ἐρωτῆσει δεδομένα δὲν ὑπάρχον δύο στοιχεῖα μετατοπίζοντα τὸ βάρος τοῦ ὅλου περιεχομένου τῆς συμβάσεως τούτου. Τοῦτέστιν ὅτι οὗτος εἰργάσθη ἐπὶ τῷ σκοπῷ τῆς ἐφευρέσεως εἰς τὸ ἐργαστήριον τῆς ἐπιχειρήσεως, τῇ βοήθειᾳ καὶ ἄλλων ὑπαλλήλων αὐτῆς, τῇ συναινέσει καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως, καθ' ὅσον χρόνον αἱ ἄλλαι ἐγκαταστάσεις ταύτης εἶχον σταματήσει τὴν παραγωγὴν τῶν λόγων ἀντιοικονομικοῦ ἀποτελέσματος.

Εἶναι προφανές ὅτι, ἀφ' ἧς αἱ ἄλλαι ἐγκαταστάσεις τῆς ἐπιχειρήσεως σταματοῦν καὶ ὁ τεχνικὸς διευθυντῆς τῆς ἐπιχειρήσεως εἰσέρχεται λόγῳ τῆς εἰδικότητός του ὡς ὑπευθύνου διευθυντοῦ, ἀλλὰ καὶ ὡς εἰδικοῦ ἐπιστήμονος εἰς τὸ ἐργαστήριον αὐτῆς, τῇ συναινέσει καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως, τὸ περιεχόμενον τῆς ὅλης συμβάσεως τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ περιορίζεται τῇ συναινέσει ἀμφοτέρων τῶν συμβαλλομένων καὶ ὁ τεχνικὸς διευθυντῆς τῆς ἐπιχειρήσεως εἰδικοποιεῖται. Μετατρέπεται οὕτως εἰς ἐρευνητὴν τοῦ ἐργαστηρίου, εἰς ὑπάλληλον, τοῦ ὁποίου ὁ ρόλος εἶναι ἀποκλειστικῶς «ἐφευρετικὸς». Οὐδεὶς δύναται νὰ ἀμφισβητήσῃ ὅτι αἱ γινόμεναι ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις τῶν ἐπιχειρήσεων ἐφευρέσεις ἀνήκουν εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις. Αἱ ἐφευρέσεις τοῦ ἐργαστηρίου ἀποτελοῦν ἀνατεθειμένην εἰς τοὺς ἐργασθέντας δι' αὐτὴν ἐκμισθωτὰς ἐργασίαν καὶ δὲν εἶναι ἐλεύθεραι ἐφευρέσεις διότι, ἡ φύσις αὐτοῦ τούτου τοῦ ἐργαστηρίου, ὁ σκοπὸς τῆς δημιουργίας του, δὲν ἔχει ἄλλον λόγον εἰ μὴ τὴν ἔρευναν ἐπὶ τῷ σκοπῷ ἐφευρέσεως.

Δὲν ἔχει σημασίαν ἂν εἰς τὴν προκειμένην σύμβασιν μεταξὺ τεχνικοῦ διευθυντοῦ καὶ ἐπιχειρήσεως δὲν ὑπάρχει γραπτὴ ἐφευρετικὴ ρήτρα. Ἡ εἴσοδος τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ εἰς τὸ ἐργαστήριον, ὁ περιορισμὸς τῆς

δραστηριότητός του καὶ ἐκ λόγων ἀντικειμενικῶν (διότι δὲν ὑπῆρχε ἕτερα δραστηριότης) εἰς ἐφευρετικὴν προσπάθειαν, ἢ συγκατάθεσις τῆς ἐπιχειρήσεως, ἢ παραχώρησις εἰς αὐτὸν ὀλοκλήρου τοῦ ἐργαστηρίου μετὰ τοῦ προσωπικοῦ του, ὡς καὶ τῶν ἄλλων ἐγκαταστάσεων τῆς ἐπιχειρήσεως, ὅλα ταῦτα, καθ' ὃν χρόνον εἶχε τεθῆ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει κατὰ τρόπον ὡμὸν τὸ πρόβλημα τῆς ἀλλαγῆς μεθόδου ἐκμεταλλεύσεως· μεθόδου παραγωγῆς (διότι εἶχε σταματήσει ὀλοκλήρως ἢ ἐπιχειρήσις λόγω ἀποτυχίας τῆς εἰς αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ σημεῖον) δίδουν ἐν πληρότητι τὴν ἔννοιαν μιᾶς εἰδικῆς ἐφευρετικῆς συμβάσεως, ἣτις κατηρτίσθη σιωπηρῶς μετὰ τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ καὶ τῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἐξ ἄλλου κατὰ τὰ παραδεδειγμένα διεθνῶς ἢ σύμβασις αὕτη εἶναι δυνατὸν νὰ εἶναι σιωπηρά, γενικὴ διὰ παντὸς εἶδους ἐφευρέσεις (βεβαίως ἐχούσας σχέσιν μὲ τὰς ἐργασίας καὶ τὰ προϊόντα τῆς ἐπιχειρήσεως) καὶ ἄτυπος. Ἔτι δὲ εἶναι δυνατὸν νὰ καταρτισθῆ τόσον κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς ἐργασιακῆς σχέσεως, ὅσον καὶ διαρκούσης ταύτης.

7. Ἐνδεχομένη ἀντίθετος ἄποψις

Θὰ ἠδύνατο βεβαίως νὰ δεχθῆ τις, ὅτι τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα πραγματικὰ περιστατικὰ δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ στηρίξουν σκέψιν καθ' ἣν ἡ γενομένη ἐφεύρεσις ἔπαυσεν νὰ εἶναι ἐλευθέρως τοιαύτη καὶ μετεβλήθη εἰς καθαρὰν ἐφεύρεσιν ὑπηρεσίας (ἀνήκουσαν καθ' ὀλοκλήρως εἰς τὴν ἐπιχειρήσιν), ἀλλ' ὅτι εὐρισκόμεθα πρὸ μιᾶς *sui generis* ἐλευθέρας ἐφευρέσεως, δηλονότι γενομένης ἐξ ἰδίας καὶ ἐλευθέρας πρωτοβουλίας τοῦ ἐκμισθωτοῦ καὶ χωρὶς οὗτος νὰ ἔχη ὑποχρέωσιν τινα νὰ ἀπασχοληθῆ μὲ τὴν ἐργασίαν, ἣτις ἀπέληξεν εἰς τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην, τὴν ὅποιαν ὅμως ἐργασίαν παντοιοτρόπως ἐνίσχυσεν ἢ ἐπιχειρήσις θέσασα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἐφευρέτου πάντα τὰ μέσα τῆς. Τοῦτο θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ θεωρηθῆ ἡ ἐφεύρεσις αὕτη ὡς συνιδιοκτησία τοῦ τε ἐφευρέτου καὶ τοῦ ἐπιχειρηματίου. Ἡ ἄποψις αὕτη ἐγένετο δεκτὴ ἀπὸ τὴν γαλλικὴν καὶ βελγικὴν νομολογίαν, ὅπου δὲν ὑπάρχουν σχετικαὶ σαφεῖς διατάξεις νόμου, χωρὶς ὅμως τελικῶς νὰ καθορισθῆ ποῖον ἀκριβῶς εἶναι τὸ ποσοστὸν συμμετοχῆς ἑκατέρου εἰς τὴν συνιδιοκτησίαν (βλ. *Du grant-Jausseau*, *Traité de droit du travail*, τόμ. II 1950 σελ. 750). Νομίζομεν ὅμως ὅτι ἡ τελευταία αὕτη ἄποψις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνῃ δεκτὴ διὰ δύο κυρίως λόγους. α) Διότι ἡ διάταξις τοῦ ἀρθροῦ 668 τοῦ Α.Κ. εἶναι ρητὴ καὶ δὲν προβλέπει κανενὸς εἶδους συνιδιοκτησίαν ἐπὶ τῆς ἐφευρέσεως· καὶ β) διότι, ὡς ἐξετέθη, ὁ ρόλος τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ ἐν τῇ ἐπιχειρήσει δὲν εἶναι ἐντελῶς ἄσχετος πρὸς τὴν ἐφευρετικὴν δραστηριότητα. Εἰδικώτερον μάλιστα εἰς τὴν δεδομένην περίπτωσιν, πολλῶ μᾶλλον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ εὐσταθήσῃ ἡ ἄποψις αὕτη, διότι ἡ εἴσοδος τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐγένετο οὐχὶ ἐξ ἰδίας καὶ ἐλευθέρας αὐτοῦ ἐντελῶς πρωτοβουλίας, ἀλλὰ διότι ὀλοκλήρως ἢ ἐπιχειρήσις εἶχε σταμα-

τήσει καί τὸ πρόβλημα τῆς βελτιώσεως τῶν μεθόδων παραγωγῆς, ἐπίεζε κατὰ τρόπον συντριπτικὸν ἐξ ἴσου τόσον αὐτὸν ὡς ὑπεύθυνον τεχνικὸν διευθυντὴν τῆς ἐπιχειρήσεως, εἰς τὰ καθήκοντα τοῦ ὁποῖου περιεκλείετο καὶ ἡ ἐξεύρεσις λύσεως καὶ διεξόξου, ὅσον καὶ τὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἡ ἐν λόγῳ ἐφεύρεσις, ἐγένετο ἐν ὄψει βελτιώσεως τῆς θέσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, διὰ τὴν τύχην τῆς ὁποίας ἐν τινι σοβαρῷ μέτρῳ, ὑπεύθυνος ἐκ τῆς ὅλης θέσεώς του ἐν αὐτῇ ἦτο ὁ ἐφευρέτης· τεχνικὸς διευθυντής.

Συμπεράσματα :

α) Τὸ ὅλον θέμα τῆς κυριότητος ἐπὶ τῆς πραγματοποιηθείσης ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ἐφευρέσεως τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ αὐτῆς κρίνεται πάντοτε ἐκ τῶν εἰδικῶν συνθηκῶν καὶ περιστατικῶν, ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ὁποίων συνελήφθη καὶ διηρθρώθη ἡ ἐφεύρεσις ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν οἰκονομικοτεχνικὴν σημασίαν καὶ ἀξίαν τῆς.

β) Ἡ ὑπὸ τὰ ἐκτεθέντα δεδομένα γενομένη ὑπὸ τοῦ τεχνικοῦ διευθυντοῦ ἐπιχειρήσεως, ἐφεύρεσις, νομίζομεν ὅτι ἀποτελεῖ ἐφεύρεσιν ὑπηρεσίας, δηλονότι γενομένης ὑπὸ τοῦ ἐκμισθωτοῦ ὄντος ἐν τῷ κύκλῳ τῆς ἀνατεθειμένης εἰς αὐτὸν ἐργασίας.

Κατὰ συνέπειαν τὸ μὲν δικαίωμα ἐκμεταλλείσεως τῆς ἐφευρέσεως ἀνήκει εἰς τὴν ἐπιχείρησιν, τὸ δὲ ἠθικὸν δικαίωμα εἰς τὸν ἐκμισθωτὴν ἐφευρέτην.

ΣΥΜΒΟΛΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΕΛΕΤΗΝ
ΤΩΝ ΕΤΑΙΡΕΙΩΝ-HOLDINGS

ΜΕΡΟΣ Βον

Υπό ΙΩΑΝ. Γ. ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ
Δικηγόρου - Διδάκτορος Πανεπιστημίου Παρισίων

ΝΕΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΕΤΟΣ 15ον

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσας

ΜΕΡΟΣ Βον

Είσαγωγή

Κατά τὸν μεσολαβήσαντα ἀπὸ τῆς παραδόσεως εἰς τὸ τυπογραφεῖον πρὸς ἐκτύπωσιν τῆς μελέτης μας «Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν Ἐταιρειῶν - holdings» (1) μέχρι σήμερον χρόνον, σημαντικωτάτη ἐσημειώθη πρόοδος εἰς τὸ ἐν γένει νομικὸν καθεστῶς τοῦ θεσμοῦ τῶν ἑταιρειῶν - holdings ἐν Ἑλλάδι (2).

Ἡ πρόοδος αὕτη ἐσημειώθη κατὰ κύριον λόγον εἰς τὸν τομέα τοῦ φορολογικοῦ δικαίου διὰ τῆς θέσεως εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ Ν.Δ. 3843/1958 καὶ δευτερευόντως εἰς τὸν τομέα τοῦ κοινοῦ ἑταιρικοῦ δικαίου διὰ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ὑπ' ἀριθ. 6945/296 τοῦ 1959 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου.

Καὶ τὸ μὲν Ν.Δ. 3843/1958 «περὶ φορολογίας εἰσοδήματος τῶν νομικῶν προσώπων» ἐξήλειψε, τὴν λαχύουσαν ὑπὸ τὸ προηγούμενον καθεστῶς πολλαπλῆ φορολογίαν τῶν διανεμομένων ὑπὸ τῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸ αὐτὸ συγκρότημα ἑταιρειῶν - holdings μερισμάτων. Ἡ δὲ ὑπ' ἀριθ. 6945/296 τοῦ 1959 ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ

1. Βλ. Ν. Δίε. τόμ. 14 σελ. 685 κ. ε.

2. Κατὰ τὴν ἀνωτέρω περίοδον εἶδον τὸ φῶς ἐν Ἑλλάδι καὶ τὰ κάτωθι δημοσιεύματα σχετικὰ μὲ τὸν θεσμόν τῶν ἑταιρειῶν holdings: Δ. Τσιγκρῆ, Αἱ ἑταιρεῖαι χαρτοφυλακίου, Ἐρευνα ἀπὸ οἰκονομικῆς, νομικῆς καὶ φορολογικῆς ἀπόψεως «Ἀνάτυπον ἐκ τοῦ περιοδικοῦ ὁ Λογιστῆς» τεύχος 57 Ἰανουαρίου 1959, Ἀθῆναι 1959. Γ. Νέζη, «Φορολογικὰ μίτρα πρὸς βελτίωσιν τῆς παραγωγικότητος», Ο κ. Ταχυδρομὸς 29/1/59 φυλ. 250 σελ. 61 (13).

Ἐμπορίου (³) ἀναγνωρίζει διὰ πρώτην φοράν παρ' ἡμῖν τὴν δυνατότητα παροχῆς ἀμοιβαίων ἐγγυήσεων μεταξύ συγγενῶν ἐταιρειῶν.

Ἀμφότεραι αἱ ἀνωτέρω καινοτομίαι ἔχουν τεραστίαν σημασίαν διὰ τὴν παρ' ἡμῖν ἀνάπτυξιν τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐταιρειῶν - holdings, θεσμοῦ τοῦ ὁποῦ τὴν ἀναγκαιότητα διὰ τὴν σύγχρονον ἑλληνικὴν οἰκονομίαν ἀλλαχοῦ ἐξεθέσαμεν. Καὶ τοῦτο, διότι αἱ ἀδυναμίαι τοῦ προηγουμένως ἰσχύοντος καθεστώτος, τὸ μὲν πρὸς ἀποτροπὴν τῆς διπλῆς φορολογίας τοῦ εἰσοδήματος ἐκ μερισμάτων, τὰ ὁποῖα περιελάμβανον ἐν αὐτοῖς φορολογημένα εἰσοδήματα τῆς κατηγορίας τῶν κινητῶν ἀξιῶν, τὸ δὲ πρὸς παροχὴν ἀμοιβαίων ἐγγυήσεων μεταξύ συγγενῶν ἐταιρειῶν, ἀπέτέλουν παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν γνώμην μας, ἂν ὄχι τὰ μοναδικά, τούλάχιστον τὰ σοβαρώτερα προσκόμματα τῆς ἀναπτύξεως τοῦ θεσμοῦ τούτου. Ἐξυπακούεται, ὅθεν, ὅτι μίᾳ σύντομος ἀνάπτυξις τῶν ἐξελίξεων τούτων εἶναι ἀπαραίτητος πρὸς συμπλήρωσιν καὶ ἐνημέρωσιν τῶν ὄσων εἰς τὴν προηγηθεῖσαν ἐπὶ τοῦ θέματος τῶν ἐταιρειῶν holdings ἐγράψαμεν.

Ι.—Νομοθετικὸν διάταγμα 3843/1958

Α'. Διατάξεις σχετικαὶ μετὰ τὰς ἡμεδαπὰ συγκροτήματα holdings.

Ἡ διάταξις τῆς § 3 τοῦ ἄρθρου 15 τοῦ Ν.Δ. 3843/1958 ὀρίζει ὅτι: «Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν μεταξύ τῶν διανενομένων εἰσοδημάτων τῶν προηγουμένων παραγράφων τοῦ παρόντος ἄρθρου (ἦτοι: προμερισμάτων, μερισμάτων, ποσοστῶν καὶ ἀμοιβῶν διοικητικῶν συμβούλων καθὼς καὶ ἐκτὸς μισθοῦ ποσοστῶν καὶ ἀμοιβῶν τῶν διευθυντῶν καὶ διαχειριστῶν τῶν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν κλπ.) περιλαμβάνονται καὶ εἰσοδήματα, τὰ ὁποῖα ἐφορολογήθησαν ἐπ' ὄνόματι τοῦ νο-

β. Δελτίον Ἄνων. Ἐταιρειῶν καὶ Ἐταιρ. Περιωρισμένης Εὐθύνης ἀρ. 69.

μικου προσώπου, εκπίπτει εκ του αποδιδομένου εις τὸ δημόσιον φόρου ὁ ὑπὸ τοῦ νομικοῦ προσώπου καταβληθεὶς ἢ ἐπ' ὀνόματι τούτου βεβαιωθεὶς διὰ τὰ εἰσοδήματα ταῦτα φόρος τοῦ παρόντος νόμου ἢ τοῦ προϊσχύσαντος τοιούτου. Ἐὰν τὸ ποσὸν τοῦ ὑπὸ τοῦ νομικοῦ προσώπου καταβληθέντος φόρου εἶναι μεγαλύτερον τοῦ ποσοῦ τοῦ παρακρτηθέντος καὶ αποδιδομένου φόρου, τὸ ποσὸν τῆς ἐπὶ πλέον διαφορᾶς ἐπιστρέφεται εἰς τὸ νομικὸν πρόσωπον ὡς ἀχρεωστήτως καταβληθέν».

Ὡς ἐκ τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως τοῦ Ν.Δ. καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 139]58 ἐρμηνευτικῆς ἐγκυκλίου τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν διαφαίνεται, ὁ νομοθέτης ἠθέλησε διὰ τῆς ἀνωτέρω διατάξεως, ὅπως τὸ κτώμενον ὑπὸ τινος ἀνωνόμου ἐταιρείας, εὐρισκομένης εἰς τὴν βάσιν τοῦ συγκροτήματος holding, ἐκ πάσης πηγῆς καθαρὸν εἰσόδημα, διέρχεται ὑπὸ μορφήν διανεμομένων ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τῶν ἐπαλλήλων ἐταιρειῶν μερισμάτων διὰ μέσου ἀπασῶν τούτων (τῶν ἐνδιαμέσων ἐταιρειῶν τοῦ συγκροτήματος holding) καὶ φθάνει εἰς τὸ φυσικὸν πρόσωπον τὸ μετέχον εἰς τὴν ἐταιρείαν holding (τὴν ἐλέγχουσαν ἐταιρείαν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ συγκροτήματος), χωρὶς νὰ ὑφίσταται οὐδεμίαν ἄλλην ἐλάττωσιν ἢ φορολογικὴν ἐπιβαρύνσιν, πλὴν τῆς μειώσεως τοῦ ἐκ τῆς ἀναλογίας τοῦ ἐπὶ τῶν διατεθεισῶν δαπανῶν διαχειρίσεως τῶν ἐνδιαμέσων ἐταιρειῶν.

Εἶναι προφανές, ὅτι διὰ τῆς διατάξεως ταύτης τίθεται μία ἀρχή, δυνάμει τῆς ὁποίας ἀποτρέπεται ἡ διπλῆ φορολογία τοῦ ἐκ κινητῶν ἀξιῶν εἰσοδήματος τοῦ τελικῶς λαμβάνοντος φυσικοῦ προσώπου, ὅταν τὸ εἰσόδημα τοῦτο διήλθε διὰ μέσου πολλῶν ἐταιρειῶν ὑπὸ μορφήν διανεμομένων καὶ εἰσπρατιομένων ἀντιστοίχως μερισμάτων, τὰ ὁποῖα ὑπὸ τὸ προηγούμενον φορολογικὸν καθεστῶς ἔδει νὰ εἶχον φορολογηθῆ τόσας φορὰς ὅσαι καὶ αἱ γενόμεναι ἀλληλοδιαδόχως διανομαὶ μερίσματος.

Πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τοῦ νεοεισαγομένου φορολογικοῦ συστήματος, δίδομεν ἀμέσως κατωτέρω, ὑπὸ μορφήν παραδείγματος τὴν εἰκόνα κινήσεως ἐνὸς καθαρῶ εἰσοδήματος μιᾶς ἀνωνόμου ἐταιρείας εὐρισκομένης εἰς τὴν βάσιν

ένδος συγκροτήματος εταιρειών holdings. Είς τὸ παράδειγμα τοῦτο περιλαμβάνονται καὶ αἱ κυριώτεραι περιπτώσεις πιθανῆς παρανοήσεως ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τοῦ πνεύματος τοῦ νομοθέτου, λόγω κάποιας ἀσαφείας τῆς διατάξεως.

ὑποθέσωμεν ὅτι ἀνώνυμος ἐταιρεία Α, εὐρισκομένη εἰς τὴν βᾶσιν ένδος συγκροτήματος holding, ἐπραγματοποίησε κατὰ τὴν χρῆσιν α', καθαρὰ κέρδη ἐκ δραχμῶν 2.000.000. Ἐξ αὐτῶν ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν μετόχων ἐγκρίνει πρὸς διανομὴν εἰς τοὺς μετόχους τῆς δραχμᾶς 1.500.000. Συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ Ν.Δ. 3843]58, ἡ ἀνώνυμος ἐταιρεία Α, ὑποχρεοῦται :

1. Νὰ καταβάλλῃ εἰς τὸ Δημόσιον φόρον εἰσοδήματος διὰ δραχμᾶς 500.000, ὅστις ὑπολογιζόμενος ἐπὶ συντελεστῇ 35 ο/ο (ἄρθρον 10α) ἀνέρχεται εἰς δραχμᾶς 175.000.

2. Νὰ προβῇ εἰς παρακράτησιν φόρου εἰσοδήματος ἐπ' ὀνόματι τῶν δικαιούχων τῶν διανεμομένων ποσῶν συμφώνως τῷ ἄρθρῳ 15 § 1 τοῦ Ν.Δ. 3843]58 (*).

4. Ἐὰν οἱ τίτλοι τῆς ἐν τῷ παραδείγματι ἐταιρείας εἶναι ἀνώνυμοι, τότε ὁ παρακρατούμενος φόρος θὰ ὑπολογισθῇ ἐπὶ τῷ παγίῳ συντελεστῇ 25 ο/ο. Ἐὰν δὲ οἱ τίτλοι εἶναι ὀνομαστικοὶ τότε ὁ παρακρατούμενος φόρος θὰ ὑπολογισθῇ ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν φορολογικῶν συντελεστῶν τῶν §§ 1 καὶ 2 τοῦ ἄρθρου 9 καὶ πρὸ τῆς ἐνεργείας τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 8 αὐτοῦ ἐκπτώσεων τοῦ Ν.Δ. 3323]55. Τὸ ἄρθρον 15 § 1 τοῦ Ν.Δ. 3843]58, προκειμένου περὶ παρακρατήσεως τοῦ φόρου εἰσοδήματος ἐπ' ὀνόματι δικαιούχων φυσικῶν προσώπων, παραπέμπει εἰς τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 29 τοῦ Ν.Δ. 3323/55, ὡς αὐταὶ ἐτροποποιήθησαν καὶ συνεπληρώθησαν μεταγενεστέρως. Κατὰ τὸ ἄρθρον δὲ 29 § 1 α, τοῦ Ν.Δ. 3323]55, «προκειμένου περὶ μερισμάτων τὸ ἀνωτέρω ποσοστὸν παρακρατήσεως 25 ο/ο ὑπολογίζεται ἐπὶ τοῦ 95 ο/ο τοῦ συνολικοῦ ποσοῦ τούτων». Ἦτιοι ὀφείλει ἡ ἐταιρεία Α νὰ ὑπολογίσῃ τὴν παρακράτησιν ἐπ' ὀνόματι τῶν δικαιούχων φυσικῶν προσώπων, οὐχὶ ἐπὶ τῇ βᾶσει ὀλοκλήρου τοῦ διανεμομένου μερίσματος, ἀλλὰ ἐπὶ τῇ βᾶσει

Υποθέσωμεν λοιπόν ότι οι τίτλοι της εταιρείας Α είναι ανώνυμοι και ότι μεταξύ των δικαιούχων των μερισμάτων έχομεν μίαν ανώνυμον εταιρείαν Β, κυρίαν των $\frac{2}{3}$ του συνόλου ανωνύμων τίτλων και ώρισμένα φυσικά πρόσωπα κύρια του $\frac{1}{3}$ τούτων. Η εταιρεία Α όφείλει να παρακρατήση φόρον εισοδήματος επ' όνόματι της εταιρείας Β ανερχόμενον εις δραχμάς $(1\ 000.000 \times 25\ \sigma\% =) 250.000$ και τοιοῦτον επ' όνόματι των δικαιούχων φυσικῶν προσώπων ανερχόμενον εις δραχμάς $(500.000 \times 25\ \sigma\% =) 125.000$.

3. Τα άνωτέρω ποσά, ήτοι τον φόρον εισοδήματός της έκ δραχμῶν 175.000, ως και τους παρακρατηθέντας φόρους επ' όνόματι των δικαιούχων μετόχων της ανερχομένους εις δραχμάς $(125.000 + 250\ 000 =) 375\ 000$, ή ανώνυμος εταιρεία Α, όφείλει να αποδώση εις τό Δημόσιον έντός προθεσμίας όριζομένης υπό του Νομ. Δίτος 3843/1958.

4. "Ας παρακολουθήσωμεν ήδη την τύχην του μερίσματος, τό όποϊον έλαβεν ή ανώνυμος εταιρεία Β, διά να εισέλθωμεν ούτως εις την κίνησιν του εισοδήματος τούτου έντός του συγκροτήματος holding.

5. Τό διανεμηθέν υπό της εταιρείας Α εις την

των 95 σ% τούτου. Η διάταξις αύτη, έντελῶς άδικαιολόγητος, έμεινεν εις την πρακτικην ανεφάρμοστος καθ' όσον άφορᾷ εις τον ύπολογισμόν επί του 95 σ% και ούχι επί του 100 σ% λόγω δυσχρησίας και τό Υπουργείον Οικονομικῶν ήνέχθη την κατάστασιν ταύτην. Βεβαίως, τοιοῦτο θέμα δέν γεννᾶται προκειμένου περι δικαιούχων νομικῶν προσώπων, διότι τό Ν.Δ. 3848/58 άρθρ. 15 § 5 β όρίζει ρητῶς, ότι «Εις περιπτώσιν καθ' ήν δικαιούχος του εισοδήματος έκ κινητῶν άξιῶν τυγχάνει πρόσωπον ή έπιχειρήσις έκ των άναφερομένων εις τό άρθρον 3 του παρόντος (ήμεδαπαί ανώνυμοι εταιρείαι, δημόσιαι, δημοτικαί και κοινοτικαί έπιχειρήσεις και έκμεταλλεύσεις κερδοσκοπικοῦ χαρακτήρος, συνεταιρισμοί του ν. 602, ένώσεις αυτών, άλλοδαπαί έπιχειρήσεις κλπ.) τό ποσοστόν του παρακρατουμένου φόρου όρίζεται εις 25 σ% γενικῶς.

εταιρείαν Β άνωτέρω μέρισμα του ενός εκατομμυρίου δραχμών, αποτελεί δια την εταιρείαν Β, έσοδον τής χρήσεως β, δοθέντος ότι παρέχεται αυτή μετά το κλείσιμον τής χρήσεως α.

Υποθέσωμεν ότι ή εταιρεία Β, ούδέν έτερον έχει εισόδημα πλὴν τῶν μερισμάτων τούτων (société holding - pure). Τοῦτο σημαίνει ότι εἰς τὸ Ταμείον τής θά ἔχωμεν τὸν κάτωθι λογαριασμόν.

Εισόδημα ἐκ μερισμάτων δραχ.		1.000.000
Παρακρατηθεὶς φόρος	»	250.000
Εἰσπραχθὲν ποσὸν	»	750.000
		1.000.000

6. Κατὰ τὴν χρῆσιν β, ὑπολογίζομεν ότι ή εταιρεία Β εἶχε δαπάνας διαχειρίσεως (μισθοῦς, ἐνοίκια κλπ.) ἀνερχομένας εἰς δραχμάς 100.000. Αἱ δαπάναι αὗται ἐκπίπτονται πρός ἐξεύρεσιν τοῦ καθαροῦ κέρδους τής εταιρείας Β κατὰ τὴν χρῆσιν β, διότι ή ἐπιχείρησις φορολογεῖται δια τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα ἐξ οἴασδήποτε δραστηριότητος αὐτῆς (ἄρθρον 8 § 3 Ν.Δ. 3843/58). Οὕτως ή εταιρεία Β δικαιούται ἐπιστροφῆς τοῦ ἀναλογούντος εἰς τὸ ποσὸν τῶν 100.000 δραχμῶν παρακρατηθέντος ἐπ' ὀνόματί τής φόρου ἐκ δραχμῶν $(100.000 \times 25 \%) = 25.000$. Τοιοῦτοτρόπως ὁ λογαριασμός εἰς τὸ Ταμείον τής εταιρείας Β μετατρέπεται ὡς ἀκολουθῶς:

Εισόδημα ἐκ μερισμάτων δρ.		1.000.000
Παρακρατηθεὶς φόρος δραχ. (250.000 — 25.000)		225.000
Δαπάναι διαχειρίσεως δραχ. (100.000)		
Ταμείον	»	675.000
		1.000.000

7. Ἡ τύχη τοῦ ἀνωτέρω λογαριασμοῦ θά καθορισθῆ δι' ἀποφάσεως τής γενικῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων τής εταιρείας.

Τρία τινά εἶναι δυνατόν νὰ ἀποφασισθοῦν κατὰ τὰ ἀνωτέρω:

Ἡ μὴ διανομὴ μερίσματος.

Ἡ διανομὴ ὀλοκλήρου τοῦ καθαροῦ κέρδους τής εταιρείας ὑπὸ μορφὴν μερίσματος εἰς τοὺς μετόχου τής. Καί

Ἡ διανομή μόνον μέρους τοῦ καθαροῦ κέρδους τῆς ἐταιρείας ὑπὸ μορφήν μερίσματος εἰς τοὺς μετόχους τῆς.

8. Ἡ μὴ διανομὴ μερίσματος. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἡ ἐταιρεία Β ὑποχρεοῦται ὅμως καταβάλλει εἰς τὸ Δημόσιον φόρον εἰσοδήματος ἀνερχόμενον εἰς δραχμὰς $(900.000 \times 35\%) = 315.000$. Ἀπὸ τὸν φόρον ὅμως τοῦτον δικαιούται ἡ αὐτὴ ἐταιρεία νὰ ἐκπέσῃ δρ. 225.000, αἵτινες παρεκρατήθησαν ὑπὸ τῆς ἐταιρείας Α ἐπ' ὀνόματι τῆς καὶ ἀπεδόθησαν εἰς τὸ Δημόσιον (δρα ἀνωτέρω § 2). Οὕτως ἡ ἐταιρεία Β ὑποχρεοῦται νὰ καταβάλλῃ συμπληρωματικῶς εἰς τὸ Δημόσιον μόνον δραχμὰς $(315.000 - 225.000) = 90.000$.

Ἡ κατάσταση δθεν τοῦ Ταμείου τῆς ἐταιρείας Β μεταβάλλεται ὡς ἀκολουθῶς:

Εἰσόδημα ἐκ μερισμάτων δροχ.		1.000.000
Φόροι μεταβληθέντες	»	315.000
Δαπάναι διαχειρίσεως	»	100.000
Ταμείον	»	585.000
		1.000.000

9. Ἡ διανομὴ ὀλοκλήρου τοῦ καθαροῦ κέρδους τῆς ἐταιρείας ὑπὸ μορφήν μερίσματος εἰς τοὺς μετόχους τῆς. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην ἡ ληφθεσομένη ἀπόφασις δὲν ἀφορᾷ τὴν διανομὴν μόνον τοῦ εἰς τὸ Ταμείον τῆς ἐταιρείας Β εὑρισκομένου ποσοῦ τῶν δραχμῶν 675.000, ἀλλὰ καὶ τὴν διανομὴν τοῦ παρακρατηθέντος ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐταιρείας Β, ὑπὸ τῆς ἐταιρείας Α καὶ ἀποδοθέντος ὑπὸ τῆς δευτέρας εἰς τὸ Δημόσιον ποσοῦ τῶν δραχμῶν 225.000, μὲ τὸ ὁποῖον εἶναι πιστωμένη ἡ ἐταιρεία Β, παρὰ τῷ Δημοσίῳ. Οὕτως ἡ παρακράτησις τοῦ φόρου εἰσοδήματος ἐπ' ὀνόματι τῶν δικαιούχων προσώπων θὰ ὑπολογισθῇ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν δραχμῶν $(675.000 + 225.000) = 900.000$. Ἦτοι ἡ ἐταιρεία Β ὀφείλει νὰ παρακρατήσῃ ἐπ' ὀνόματι τῶν δικαιούχων μετόχων τῆς ἔναντι τοῦ φόρου εἰσοδήματος δραχμὰς $(900.000 \times 25\%) = 225.000$. Ἐκ τοῦ φόρου τούτου, ὅν ἡ ἐταιρεία Β ὑποχρεοῦται νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸ Δημόσιον, δικαιούται αὕτη νὰ ἐκπέσῃ τὸν προκαταβληθέντα ἤδη ὑπὸ τῆς ἐταιρείας Α ἐπ' ὀνό-

ματί της φόρον εισοδήματος έκ δραχμών 225.000. Συνεπώς ($225.000 - 225.000 = 0$) ή εταιρεία Β οὐδέν ὀφείλει νά παρακρατήσῃ καί συνεπῶς οὐδέν νά καταβάλλῃ εἰς τὸ Δημόσιον. Εἰς τοὺς δικαιούχους μετόχους της ὀφείλει νά καταβάλλῃ ὡς μέρος ἀκέραιον τὸ ποσὸν τῶν δραχμῶν 675.000 καί νά ζητήσῃ ἀπὸ τὸ Δημόσιον ὅπως μεταβιβασθῇ ἢ ἐκ δραχμῶν 225.000 πίστωσης της παρ' αὐτῷ, εἰς τούτους κατ' ἀναλογίαν τῶν λαμβανόμενων ὑπ' αὐτῶν μερισμάτων.

10. Ἡ διανομὴ μέρους τοῦ καθαρῶ κέρδους τῆς εταιρείας ὑπὸ μορφήν μερίσματος εἰς τοὺς μετόχους της. Εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην, ἡ εταιρεία Β, θὰ κατανείμῃ ἀναλόγως τοῦ διανεμομένου καί μὴ διανεμομένου ποσοῦ τὸν προεισπραχθέντα ὑπὸ τοῦ δημοσίου φόρον εισοδήματος ἐκ δραχμῶν 225.000 (βλ. ἀνωτέρω § 6). Διὰ τὸ διανεμόμενον ποσὸν ἡ εταιρεία οὐδέν θὰ παρακρατήσῃ, διότι δικαιούται νά ἐκπέσῃ ἀντιστοιχὸν ποσὸν ἀπὸ τὸν προκαταβληθέντα ὑπὸ τῆς εταιρείας Α ἐπ' ὄνόματί της φόρον εισοδήματος, ἀναλογοῦν εἰς τὸ διανεμόμενον ποσόν. Ἡ εταιρεία Β θὰ καταβάλλῃ εἰς τοὺς δικαιούχους μετόχους της ἀκέραιος τὸ διανεμόμενον τμῆμα τοῦ εἰς τὸ Ταμεῖον της εὐρισκομένου ποσοῦ χρημάτων καί θὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸ Δημόσιον ὅπως ἢ παρ' αὐτῷ ἀντιστοιχοῦσα εἰς τὸ διανεμόμενον ποσὸν πίστωσης μεταφερθῇ ἐπ' ὄνοματι τῶν λαμβανόντων τὸ μέρος μετόχων της κατ' ἀναλογίαν.

Διὰ τὸ μὴ διανεμόμενον ποσόν, ἡ εταιρεία Β ὀφείλει νά πληρῶσῃ εἰς τὸ Δημόσιον φόρον εισοδήματος συμπληρωματικὸν ἐπὶ παγίῳ συντελεστῇ 10 ο)ο. Καί τοῦτο διὰ νά συμπληρωθῇ τὸ 35 ο)ο ἀφοῦ ἤδη ἔχει παρακρατηθῇ καί καταβληθῇ ἐπ' ὄνόματί της εἰς τὸ Δημόσιον παρὰ τῆς εταιρείας Α ὁ ἀντιστοιχῶν εἰς τὸ διανεμόμενον ποσόν φόρος εισοδήματος ἐπὶ συντελεστῇ 25 ο)ο.

11. Ἐπανερχόμεθα πάλιν εἰς τὴν ἀνωτέρω περίπτωσιν τῆς ἀνωτέρω § 8, ἥτοι τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἡ εταιρεία Β κατὰ τὴν χρῆσιν β δέν διένειμε τὰ καθαρὰ κέρδη της. Ὑποθέσωμεν ἤδη ὅτι εὐρισκόμεθα εἰς τὴν χρῆσιν γ (ἐπομένην τῆς χρήσεως β) ὅποτε ἡ εταιρεία Β ἀποφασίζει τὴν

εις τούς μετόχους της διανομήν ολοκλήρου του καθαρού κέρδους της τής χρήσεως β, υπό μορφήν μερίσματος. Ὑπενθυμίζομεν τήν κατάστασιν τοῦ Ταμείου τής εταιρείας Β.

Εισόδημα ἐκ μερισμάτων δραχ.		1.000.000
Φόρος καταβληθεὶς	»	315.000
Δαπάναι διαχειρ. χρήσεως	»	100.000
Ταμείον δρ.	»	585.000
		1.000.000

Ἡ κατάσταση τοῦ Ταμείου ἐμφανίζεται ἀναλλοίωτος ὡς ἀνωτέρω, διότι πρὸς εὐκολίαν μας ὑποθέτομεν ὅτι κατὰ τήν χρῆσιν γ αὶ δαπάναι διαχειρίσεως τής εταιρείας Β ἐκαλύφθησαν ἄλλοθεν.

Ἡ εταιρεία Β ὀφείλει νὰ παρακρατήσῃ τὸν φόρον εἰσοδήματος τῶν δικαιούχων προσώπων ποσοστὸν 25 ο/ο. Ταυτοχρόνως δικαιούται νὰ ἐκπέσῃ τὸν ὑπ' αὐτῆς καταβληθέντα φόρον εἰσοδήματος χρήσεως β ἐπὶ συντελεστῇ 35 ο/ο καὶ ἐὰν τὸ καταβληθὲν ὑπ' αὐτῆς ποσὸν ὡς φόρος εἰσοδήματος χρήσεως β εἶναι μεγαλύτερον τοῦ παρακρατηθέντος καὶ ἀποδιδομένου φόρου, τὸ ποσὸν τῆς ἐπὶ πλέον διαφορᾶς ἐπιστρέφεται εἰς τὸ νομικὸν πρόσωπον (τὴν εταιρείαν Β) ὡς ἀχρεωστήτως καταβληθέν. Ἡ ἔννοια τῆς διατάξεως εἶναι σαφῆς (ἰδίᾳ ἐκ τῆς τελευταίας φράσεως «ἐπιστρέφεται εἰς τὸ νομικὸν πρόσωπον ὡς ἀχρεωστήτως καταβληθέν»). Ἡ εταιρεία Β ἔχει ἐν ρευστῶν χρημᾶ εἰς τὸ Ταμείον τῆς 585.000 δραχ., εἶναι ὅμως ταυτοχρόνως οἰονεὶ πιστωμένη παρὰ τῷ Δημοσίῳ μὲ δραχμὰς 315.000. Ὅπερ σημαίνει ὅτι τὰ πρὸς διανομήν καθαρὰ κέρδη τῆς εταιρείας Β εἶναι ἐν συνόλῳ δραχ. 900.000. Ἦτοι δραχ. 585.000 ὑπὸ τὴν μορφήν μετρητῶν ἐν τῷ Ταμείῳ καὶ δραχ. 315.000 ὑπὸ μορφήν πιστώσεως παρὰ τῷ Δημοσίῳ. Κατ' ἀκολουθίαν : Ἡ κατὰ τὴν § 1 τοῦ ἀρθροῦ 15 τοῦ Ν.Δ. 3843/58 παρακράτησις φόρου εἰσοδήματος θὰ ὑπολογισθῇ ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν καθαρῶν κερδῶν τῆς εταιρείας, ἴτοι ἐπὶ τῶν 900.000 δραχ. Οὕτως ὀφείλει νὰ παρακρατήσῃ ἡ εταιρεία Β δραχ. $(900.000 \times 25 \text{ ο/ο} = 225.000)$. Ἐχει ὅμως αὕτη καταβάλει εἰς τὸ Δημόσιον δραχμὰς 315.000. Ἄρα, ἡ εταιρεία

Β εις εὐδειάν ὑποχρεοῦται παρακράτησιν. Ὁ-
φείλει κατ' ἀρχὴν νὰ καταβάλη εἰς τοὺς δικαιο-
ούχους μετόχους τῆς ἀκέραιον τὸ ποσὸν τῶν
δραν 585.000. Καί ἐν συνεχείᾳ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ
τὸ Δ. ὅσιον τὸ μὲν ὅπως ἐγγραφῆ πῶς ; ἐκ
δραχ. 225.000 ἐπ' ὀνόματι τῶν δικαιούχων με-
τόχων τῆς κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῶν ὑπ' αὐτῶν
λαμβάνομένων μερισμάτων, τὸ δὲ ὅπως τῇ ἐπι-
στραφῇ παρὰ τοῦ Δημοσίου ὡς ἀχρεωστήτως
καταβληθὲν ποσὸν ἐκ δραχ. (315.000—225.000=)
90.000.

12. Ἡ τύχη τοῦ ποσοῦ τούτου τῶν 90.000 δραχ.
εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποφασισθῇ καὶ πρὸ τῆς εἰσ-
πράξεώς του ἐκ τοῦ Δημοσίου, ἤτοι ταυτοχρό-
νως μὲ τὴν ἀπόφασιν περὶ τῆς διανομῆς τοῦ ἄλ-
λου μερίσματος. Τρία τινὰ εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ
ἀποφασισθοῦν περὶ αὐτοῦ.

Ἡ ἐξ ὀλοκλήρου διανομὴ εἰς τοὺς μετόχους.

Ἡ ἐξ ὀλοκλήρου μὴ διανομὴ εἰς τοὺς μετό-
χους.

Ἡ μερική διανομὴ εἰς τοὺς μετόχους.

13. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν (τῆς ἐξ ὀλοκλή-
ρου διανομῆς τῶν 90.000 εἰς τοὺς μετόχους) οὐ-
δὲν ἡ ἐταιρεία παρακρατεῖ, διότι ἡ ἀναλογοῦσα
εἰς τὸ ποσὸν αὐτὸ τῶν 90.000 δραχ. παρακράτησις
ἐκπίπτει ἀπὸ τὴν γενομένην ἤδη παρὰ τῇ ἐται-
ρείᾳ Α ἐπ' ὀνόματι τῆς ἐταιρείας Β παρακράτη-
σιν φόρου εἰσοδήματος (βλ. ἀνωτέρω περίπτωσιν
§ 8, ὅπου τὸ ποσὸν τῶν 90.000 δραχμῶν κατα-
βάλλεται ὑπὸ τῆς ἐταιρείας Β εἰς τὸ Δημόσιον
συμπληρωματικῶς καὶ ἐκ χρημάτων διὰ τὰ ὅποια
αὕτη ὑπέστη ἐπ' ὀνόματι τῆς παρακράτησιν 25 ο/ο
παρὰ τῇ ἐταιρείᾳ Α). Ἡ ἐταιρεία Β δὲ ὀφείλει
νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὸ Δημόσιον τὴν μεταφορὰν τῆς
πιστώσεως τοῦ ἀναλογοῦντος εἰς τὸ ποσὸν τῶν
90.000 δραχ. παρακρατηθέντος φόρου ἐπ' ὀνόματι
τῆς παρὰ τῇ ἐταιρείᾳ Α, εἰς τοὺς δικαιούχους
μετόχους τῆς κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ εἰσπρα-
τομένου μερίσματος.

14. Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν (τῆς ἐξ ὀλο-
κλήρου μὴ διανομῆς τῶν 90.000 δραχ. εἰς τοὺς
μετόχους), νομίζομεν ὅτι ἡ ἐταιρεία Β ὀφείλει
νὰ πληρῶσῃ διὰ τὸ ποσὸν τῶν 90.000 συμπλη-
ρωματικὸν φόρον εἰσοδήματος ἐπὶ συντελεστὴν

10 ο/ο, ήτοι δραχ. 9.000. Τοῦτο διότι ἄλλως θὰ ἔχωμεν καθαρὸν κέρδος τῆς ἐταιρείας μὴ διανεμηθὲν καὶ φορολογηθὲν μόνον ἐπὶ συντελεστὴν 25 ο/ο κατὰ παράβασιν τοῦ ἄρθρου 10 § 1 α τοῦ Ν. 13/1958.

15. Εἰς τὴν τρίτην περίπτωσιν (τῆς μερικῆς διανομῆς τῶν 90.000 δραχ. εἰς τοὺς μετόχους) ἡ ἐταιρεία Β ὀφείλει νὰ ἐνεργήσῃ ὅπως καὶ εἰς τὴν ἄνωτέρω ἐκτεθεῖσαν περίπτωσιν § 10.

16. Περαιτέρω, οἱ μέτοχοι δικαιούχοι τῶν διανεμομένων ὑπὸ τῆς ἐταιρείας Β μερισμάτων, τοὺς ὁποίους ὑποθέτομεν ὡς φυσικὰ πρόσωπα Γ, λαμβάνοντες τὰ καθαρὰ κέρδη τῆς ἐταιρείας Β (εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν §§ 9 καὶ 13) ἔχουν ἐν τῷ συνόλῳ εἰς τὸ Ταμεῖον των :

Εἰσοδήματα ἐκ μερισμάτων ἐταιρείας Β	δραχ.	900.000
Παρακρατηθεὶς φόρος εἰσοδήματος ἐπ' ὀνόματι των	»	225.000
Εἰσπραχθὲν καθαρὸν ποσὸν	»	675.000
		900.000

Τὸν ἐκ δραχμῶν 225.000 παρακρατηθέντα ἐπ' ὀνόματι των φόρον εἰσοδήματος δικαιούνται οὗτοι νὰ ἐκπέσουν ἐκ τοῦ προσωπικοῦ των φόρου εἰσοδήματος. Καὶ ἐὰν μὲν ὁ συντελεστὴς τοῦ φόρου εἰσοδήματός των, ὡς φυσικῶν προσώπων εἶναι ἴσος ἢ ἀνώτερος τοῦ συντελεστοῦ 25 ο/ο, τότε τὰ πρόσωπα ταῦτα ὑποχρεοῦνται νὰ συμψηφίσουν ὀλόκληρον τὸ ἀναλογοῦν εἰς αὐτὰ ποσὸν τοῦ προκαταβληθέντος ἐπ' ὀνόματι των φόρου εἰσοδήματος ἐπὶ συντελεστὴν 25 ο/ο. Ἐὰν ὅμως ὁ συντελεστὴς τοῦ φόρου εἰσοδήματός των εἶναι κατώτερος τοῦ συντελεστοῦ 25 ο/ο, τότε δικαιούνται ταῦτα νὰ ζητήσουν ἀπὸ τὸ Δημόσιον τὴν ἐπιστροφὴν τῆς διαφοράς ὡς ἀχρεωστήτως καταβληθείσης.

Συμπεράσματα. Ἐκ τοῦ ἐκτεθέντος ἄνωτέρω παραδείγματος κατέστη φανερόν ὅτι: Τὸ ἀναλογοῦν εἰς τὴν ἐταιρείαν Β (ἐταιρείαν holding) ἐκ τῆς γενομένης διανομῆς μερισματος παρὰ τῆ ἐταιρείᾳ Α (ἐταιρείας ἐλεγχόμενης), ποσὸν τῶν δραχμῶν 1.000.000, διήλθε διὰ μέσου τῆς ἐταιρείας Β καὶ ἔφθασεν εἰς τοὺς μετόχους ταύτης, φυσικὰ πρόσωπα Γ, χωρὶς νὰ

ύποστῆ οὐδεμίαν ἄλλην ἐλάττωσιν ἢ φορολογικὴν ἐπιβάρυνσιν, πλὴν τῆς ἐκ δραχμῶν 100.000 μειώσεώς του ἐκ τῶν διατεθεισῶν ὑπὸ τῆς ἐταιρείας Β δαπανῶν διαχειρίσεως αὐτῆς.

Συνεπῶς ἡ τεθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 15 § 3 τοῦ Ν Δ. 3843/58 ἀρχὴ πρὸς ἀποτροπὴν τῆς διπλῆς φορολογίας τοῦ ἐκ κινητῶν ἀξιῶν εἰσοδήματος, κατὰ τὰ ἐν ἀρχῇ διαληφθέντα, διὰ τῶν δοθεισῶν εἰς ἐκάστην περίπτωσιν τοῦ ἀναφερθέντος παραδείγματος λύσεων εὔρε πλῆρη ἐπαλήθευσιν ἐν τῇ ἐφαρμογῇ. Βεβαίως, ἔκ τινος ἀσαφείας τῆς σχετικῆς διατάξεως, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ γίνουσι αἱ ἐξῆς παρανοήσεις :

α) Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἀνωτέρω § 8 νὰ ὑπολογισθῆ ὁ φόρος εἰσοδήματος τῆς ἐταιρείας Β, οὐχὶ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν 900.000 δρ, ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τῶν δραχ. 675.000, ἐπὶ τῇ αἰτιολογίᾳ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο ὑπάρχει εἰς τὸ Ταμεῖον τῆς ἐταιρείας κατὰ τὸν χρόνον τῆς μὴ διανομῆς. Κατὰ συνέπειαν εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῆ ὅτι ἡ ἐταιρεία ἔχει δικαίωμα νὰ ἀποφασίσῃ τὴν μὴ διανομὴν μόνον τοῦ ποσοῦ τούτου. Ἡ ἀποψὶς αὕτη εἶναι λανθασμένη, διότι ἡ ἐταιρεία Β εἶναι πιστωμένη παρὰ τῷ Δημοσίῳ, συνεπῶς ἔχει εἰς τὸ ἐνεργητικόν τῆς πέραν τῶν 675.000 δραχμῶν καὶ ποσὸν δραχ. 225.000. Συνεπῶς τὰ καθαρὰ κέρδη αὐτῆς ἀνέρχονται εἰς 900.000 καὶ ἐφ' ὀλοκλήρου τοῦ ποσοῦ τούτου τὸ Δημόσιον δικαιούται φόρου εἰσοδήματος (*).

β) εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς § 9, νὰ ὑπολογισθῆ ἡ παρακράτησις τοῦ φόρου κινητῶν ἀξιῶν, οὐχὶ ἐπὶ τῶν 900 000 δραχ. ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος εἰς τὸ Ταμεῖον ρευστοῦ ἐκ δραχμῶν 675.000 καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς § 11 νὰ ὑπολογισθῆ ἡ παρακράτησις τοῦ φόρου κινητῶν ἀξιῶν οὐχὶ ἐπὶ τῶν 900 000 δραχ. ἀλλὰ ἐπὶ τοῦ ὑπάρχοντος εἰς Ταμεῖον ρευστοῦ ἐκ δραχμῶν 585.000. Ἡ αἰτιολογία εἰς ἀμφοτέρας τὰς περιπτώσεις εἶναι ἡ αὐτὴ μετὰ τὴν ἀνωτέρω ἐν ἐδ. α', διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καὶ ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἴδια

5. Βλ. ἀνάλογον παράδειγμα εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 139/48 ἐγκύκλιον τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν ἐν σελ. 36).

4

γ) εις την περίπτωσιν τῆς § 9, νά γίνῃ παρακράτησις ἀπό μέρους τῆς ἐταιρείας Β τοῦ ποσοῦ τῶν δραχμῶν 225 000 ἀπό τὸ καταβαλλόμενον μέρισμα καὶ νά κρατηθῇ τοῦτο εις τὸ Ταμεῖον τῆς ἐταιρείας. Τὸ αὐτὸ καὶ εις τὴν περίπτωσιν τῆς § 11. Ἡ ἀποψις αὕτη εἶναι λανθασμένη, διότι εἶναι ἀντίθετος μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Νομοθέτου καὶ θὰ εἶχεν ὡς συνέτειαν, προκειμένου περὶ συγκροτήματος holding μὲ περισσοτέρας τῶν δύο καθέτων ἐταιρειῶν, νά ἐκμηδενίζεται τὸ εἰσόδημα διερχόμενον διὰ μέσου τούτων προτοῦ φθάσῃ εις τὰ φυσικὰ πρόσωπα, μετόχους τῆς ἐπὶ τῆς κορυφῆς εὐρισκομένης ἐταιρείας holding. Ἡ προτεινομένη ὑφ' ἡμῶν λύσις, δηλονότι ἡ διαίτησις τῆς ἐταιρείας Β εις τὸ Δημόσιον, μεταφορᾶ τοῦ ἐπ' ὀνόματί της πιστωτικοῦ, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ δικαιούχου μετόχου της, εἶναι ἡ προτιμότερα ὄλων καὶ εὐρίσκεται ἐν πλήρει ἀρμονίᾳ μὲ τὸ σύνολον τῶν διατάξεων τόσον τοῦ Ν.Δ. 3323/55 «περὶ φορολογίας εἰσοδήματος φυσικῶν προσώπων» ὅσον καὶ τοῦ Ν.Δ. 3843/58 καίτοι μὴ ρητῶς ἀναφερομένη ὑπ' αὐτῶν.

Β'. Διατάξεις σχετικαὶ μὲ τὰ διεθνῆ συγκροτήματα τῶν ἐταιρειῶν holdings.

Τὸ Ν.Δ. 3843/58 διακρίνει μεταξὺ τῶν διεθνῶν συγκροτημάτων ἐταιρειῶν holdings, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διευθύνονται ἐξ Ἑλλάδος καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διευθύνονται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς.

Ἡ ἀνωτέρω διάκρισις γίνεται μὲ κριτήριον τὴν ἔδραν τῆς ἐταιρείας holding, τουτέστιν τὴν ἔδραν τοῦ ὀργανισμοῦ ὅστις ἔχει τὴν διεύθυνσιν καὶ τὸν ἔλεγχον ὀλοκλήρου τοῦ συγκροτήματος. (ἄρθρον 4).

Καὶ τὰ μὲν διεθνῆ συγκροτήματα ἐπιχειρήσεων, τὰ ὁποῖα διευθύνονται ἐξ Ἑλλάδος, φορολογοῦνται ἐν Ἑλλάδι διὰ τὸ σύνολον τῶν προκύπτοντων εἰσοδημάτων των ἐν τε τῇ ἡμεδαπῇ καὶ τῇ ἀλλοδαπῇ (§ 8 ἐδ. 2 ἄρθρ. 4 τοῦ Ν.Δ. 3843/58), τὰ δὲ διεθνῆ συγκροτήματα ἐπιχειρήσεων, τὰ ὁποῖα διευθύνονται ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς φορολογοῦνται ἐν Ἑλλάδι διὰ τὸ σύνολον τῶν εἰσοδημάτων των, ἅτινα προκύπτουν ἐκ τῆς ἐν Ἑλλάδι μονίμου ἐγκαταστάσεώς των (§ 8' ἐδ. 1 ἄρθρ. 4 τοῦ ν. δ. 3843/58).

Περαιτέρω τὸ Ν. Δ. 3843/1958 καθορίζει κατὰ τρόπον περιπτωσιολογικὸν τὴν ἔννοιαν τῆς μονίμου ἐγκαταστάσεως ἐν Ἑλλάδι (ἐν ἄρθρῳ 5). Ἡ ἔννοια αὕτη ἐγένετο ἀντικείμενον μακρῶν ἀμφισβητήσεων κατὰ τὸ παρελθόν καὶ δὲν εἶχε κατορθωθῆ μέχρι τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Ν. Δ. 3843 νὰ ἀποσαφηνισθῆ πλήρως ὑπὸ τῆς φορολογικῆς πρακτικῆς καὶ τῶν φορολογικῶν Δικαστηρίων.

Ἐν συνεχείᾳ, ἐν ἄρθρῳ 10 § 2 β, τὸ Ν. Δ. 3843/58 προβλέπει διὰ τὴν ἀποτροπὴν τῆς διπλῆς φορολογίας, ἔκπτωσιν ἐκ τοῦ ἡμεδαποῦ φόρου, τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καταβληθέντος τοιοῦτου. Γίνεται ἐδῶ ὁμῶς εἰς περιορισμὸς. Ὁ οὕτω ἐκπιπτόμενος φόρος δὲν δύναται ἐν πάσῃ περιπτώσει νὰ εἶναι ποσὸν ἀνώτερον τοῦ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ν. Δ. 3843/1958 ἀναλογουμένου εἰς τὸ ποσὸν τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ προκύψαντος εἰσοδήματος. Συνδυασμὸς τοῦ ἄρθρου 10 § 2 β καὶ τοῦ ἄρθρου 15 § 3, εἶναι δυνατός.

Τέλος, ὅπερ καὶ τὸ σημαντικώτερον, εἰσάγεται τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι διάταξις (ἄρθρον 8 § 4) ἀφορῶσα τὰς συναλλαγὰς μεταξὺ ἐταιρείας holding ἐχούσης ἕδραν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ καὶ ἐταιρειῶν ἐλεγχομένων ἐχουσῶν μόνιμον ἐγκατάστασιν ἐν Ἑλλάδι. Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην, προκειμένου περὶ προσδιορισμοῦ τοῦ εἰσοδήματος τῶν ἀνωτέρω νομικῶν προσώπων «ἐὰν εἰς τὰς μεταξὺ τούτων συναλλαγὰς τὸ τίμημα ἢ ἀντάλλαγμα τῶν εἰσαχθέντων ἢ ἐξαχθέντων ἐμπορευμάτων καθορισθῆ εἰς ποσὸν προφανῶς ἀνώτερον ἢ κατώτερον, κατὰ περίπτωσιν, τοῦ πραγματικοῦ, ἢ ἐντεῦθεν προκύπτουσα διαφορά θεωρεῖται κατὰ τεκμήριον ὡς κέρδος τῆς ἡμεδαπῆς ἐπιχειρήσεως.

Ἡ διάταξις αὕτη ἐφαρμόζεται ἀναλόγως καὶ προκειμένου συναλλαγῶν μεταξὺ ἀλλοδαπῆς ἐπιχειρήσεως καὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι μονίμου ἐγκαταστάσεως της... ὅτε τὸ κέρδος θεωρεῖται κατὰ

τεκμήριον προκύψαν εκ της εν
'Ελλάδι μονίμου εγκαταστάσεως».

Ἡ διάταξις αὕτη, ἥτις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, δὲν
θίγει τὸ ἰσχυρὸν βάσει διμερῶν συμβάσεων μετα-
ξὺ διαφόρων κρατῶν καθεστῶς ἀφορῶν τὸ θέμα
τῆς ρυθμίσεως τῆς διπλῆς φορολογίας, ἐλήφθη
ἐκ ξένων προτύπων καὶ ἔχει ὡς σκοπὸν τὴν πε-
ριστολὴν τῆς λεγομένης «διεθνοῦς φοροδιαφυ-
γῆς». Τὰ διεθνή συγκροτήματα holdings διὰ τῆς
μεθόδου τῆς ὑπερτιμολογήσεως ἢ ὑποτιμολογή-
σεως ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐμφανίζουσι ἀνα-
κριβῶς τὰς μὲν τιμὰς τῶν εἰσαγομένων εἰς τὴν
ἡμεδαπὴν ἐμπορευμάτων, ἀναλόγως τῶν περι-
πτώσεων, μειωμένας ἢ ἠύξημένας, τὰς δὲ τιμὰς
τῶν εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἐξαγομένων τοιούτων ἠύ-
ξημένας ἢ μειωμένας ἀντιστοίχως. Οὕτω εἶναι
εἰς θέσιν ἀνά πᾶσαν στιγμὴν νὰ ἐμφανίζουσι τὰ
ἐκ τῶν συναλλαγῶν των μὲ τὰς συγγενεῖς των
ἐταιρείας κέρδη ὡς προκύπτοντα εἰς τὴν χώραν
ὅπου ἰσχύει τὸ εὐνοϊκώτερον φορολογικὸν καθε-
στῶς καὶ τοιουτοτρόπως νὰ μὴν παρέχουσι τὴν
εὐχέρειαν ἐπιβολῆς φορολογίας εἰς τὴν χώραν
ὅπου πράγματι παρήχθησαν ταῦτα.

Τὸ θέμα τῆς ἐξευρέσεως τῆς εἰκονικότητος τῶν
τιμῶν, εἶναι ἄκρως λεπτὸν καὶ νομίζομεν ὅτι ἂν
δὲν ἐπιδειχθῇ ἡ συνιστωμένη ἄλλωστε ὑπὸ τοῦ
Ἑπουργείου Οἰκονομικῶν περίσκεψις καὶ προ-
σοχὴ ἀπὸ μέρους τῶν φοροτεχνικῶν ὑπηρεσιῶν,
ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς ἀνωτέρω διατάξεως, εἶναι
ἐνδεχομένον νὰ ἔχη σοβαρώτατον ἀντίκτυπον
εἰς τὰς διεθνεῖς μας συναλλαγὰς, ἄκρως ἀναγ-
καίας διὰ τὴν οἰκονομίαν τῆς χώρας μας τὴν
στιγμὴν αὐτήν.

II.—'Υπ' ἀριθ. 6945/296 ἀπόφαισις τοῦ

'Υπουργοῦ Ἐμπορίου

Α') Ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν ἡ Ἐπιτροπὴ τοῦ
ἄρθρου 4 τοῦ ν. 2190 εἰς τὸ Ἑπουργεῖον
Ἐμπορίου σταθερῶς ἀπέρριπτε πᾶσαν ρήτραν
ἐν τῷ καταστατικῷ μὴ Τραπεζιτικῆς Ἀνωνόμου
Ἐταιρείας, δυνάμει τῆς ὁποίας παρείχετο ἡ δυ-
νατότης εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον αὐτῆς νὰ

παρέχη τριτεγγυήσεις ή έγγυήσεις πάσης φύσεως υπέρ τρίτων φυσικών ή νομικών προσώπων.

Η άνωτέρω θέσις τής έπιτροπής του άρθρου 4 του ν. 2190, στηριζομένη επί τής άπόψεως ότι έπιτρέπεται εις τον Υπουργόν Έμπορίου, προκειμένου περί έγκρίσεως Καταστατικού να κρίνη και τήν σκοπιμότητα έκάστης διατάξεως αυτού, άνεχώρει κυρίως έκ τής άρχής ότι ή παροχή έγγυήσεων είναι έργον τραπεζιτικής εταιρείας, ότι ή χορήγησις τής δυνατότητος ταύτης εις τά Δ. Συμβούλια των κοινών άνωνύμων εταιρειών θα έξέθετε όλόκληρον τήν εταιρείαν εις μεγάλους κινδύνους, ότι τέλος τουτο αντίκειται εις τας διατάξεις τής «κειμένης νομοθεσίας», έφ' όσον εις τον σκοπόν τής εταιρείας δέν περιλαμβάνεται μεταξύ των άλλων και ή «παροχή έγγυήσεων» ως έργον επιδιωκόμενον υπό τής εταιρείας.

Άνεξαρτήτως του γενικωτέρου θέματος κατά πόσον έπιτρέπεται έκ του άρθρου 4 § § 1 και 2 του ν. 2190 εις τον Υπουργόν Έμπορίου να μην έγκρίνη ρήτρας έν τώ Καταστατικώ Άνων. Έταιρειών, αίτινες έχουν καταρτισθῆ μόν κατά τους κειμένους νόμους και τας διατάξεις, είναι όμως άπαράδεκτοι από άπόψεως σκοπιμότητας, νομίζομεν ότι η άποψις τής έπιτροπής του άρθρου 4 του ν. 2190 δέν είναι όρθή και διά τους κατωτέρους λόγους.

1. Αναμφισβητήτως τό έργον τής παροχής έγγυήσεων υπέρ τρίτων νομικών ή φυσικών προσώπων, δέν αποτελεί αποκλειστικότητα των τραπεζικών εταιρειών. Τό μόν διότι έκ τής περί Τραπεζών Έλληνικής νομοθεσίας ουδέν συναγεται τοιοϋτο τι. Τό δέ διότι είναι σύνηθες και αναγκαϊον έργον των καθημερινών έμπορικων συναλλαγών μεταξύ φυσικών ή νομικών προσώπων (όμορρυθμων εταιρειών, έτερορρυθμων εταιρειών κλπ.). Τέλος διότι άναγνωρίζεται ως δικαιώμα παντός προσώπου και χωρίς περιορισμούς ως προς τον φορέα και διέπεται υπό θετικών διατάξεων του Νόμου.

2. Δέν εύρ σκομεν ότι ή παροχή έγγυήσεως υπέρ τρίτου προσώπου είναι επικινδυνεστέρα ως πράξις διαχειρίσεως του Δ. Συμβουλίου, από τήν σύναψιν δανείου, έκποίησιν περιουσίας κλπ.

3. Δεν είναι δυνατόν να θεωρηθῆ δικαιολογημένη και ὀρθή ἡ ἀντίρρησης ὅτι οἱ διοικοῦντες τὴν ἀνώνυμον ἐταιρείαν θὰ ἐνεργήσουν μετὰ ἐπιπολαιότητος προκειμένου περὶ παροχῆς ἐγγυήσεως, λόγω τῆς εὐκολίας μετὰ τὴν ὁποίαν παρέχεται συνήθως αὕτη, ἐνῶ προκειμένου περὶ οἰασοδήποτε ἄλλης πράξεως διαχειρίσεως τῆς ἐταιρείας, ἐνεργοῦν μετὰ πλήρους περισκέψεως καὶ λεπτομεροῦς ἐξετάσεως τῶν πραγμάτων.

4. Ἐνας κεφαλαιοκρατικὸς ὀργανισμὸς, ὡς εἶναι καὶ ὡς τὴν θέλει ὁ νόμος (ἀπαιτῶν ὡς ἐλάχιστον ἐταιρικὸν κεφάλαιον 1.000.000 δρ.) ἢ ἀνώνυμος ἐτοίρεια, παρέχει πολὺ περισσοτέρας ἐγγυήσεις ἀπὸ οἰονδήποτε ἄλλον ἐμπορευόμενον διὰ μίαν σοβαρὰν καὶ συνεπῆ ἐνέργειαν ἐν τῇ παροχῇ ἐγγυήσεων εἰς τὸν κόσμον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας. Ὡς δὲ ἔχει σήμερον ἡ κατόστασις παρ' ἡμῖν, ὅπου λόγω ἐλλείψεως ἢ κατόστασις παρ' ἡμῖν, ὅπου λόγω ἐλλείψεως πλίστεως ἀναγκάζονται οἱ συναλλασσόμενοι νὰ καταφεύγουν εἰς ὑπερμέτρους καὶ ἀντιοικονομικὰς ἐγγυήσεις ἢ εἰς ἐγγυήσεις ἀνθρώπων μικρᾶς ἢ καμμιᾶς οἰκονομικῆς ἐπιφανείας ἢ τέλος εἰς καταβολὰς ὑψηλῶν τόκων, εἶναι προφανές ὅτι ἡ στέρησις τοῦ δικαιώματος τῆς παροχῆς ἐγγυήσεων ἀπὸ τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια τῶν Ἀνωτύμων Ἐταιρειῶν, ὅχι μόνον εἶναι ὡς Διοικητικὴ ἐνέργεια ἀνακόλουθος νομικῶς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ἀποψιν σκοπιμότητος εἶναι ἀντιοικονομικὴ, ἀσύμφορος καὶ καταλήγει ἐν τελευταίᾳ ἀναλύσει εἰς βλάβην τῶν συναλλαγῶν.

5. Ἡ εἰς τὸν σκοπὸν ἀνωτύμου ἐμπορικῆς ἢ βιομηχανικῆς ἐταιρείας ἐνθεσις τοῦ ὅρου «παροχὴ ἐγγυήσεων» δὲν θὰ ἦτο σύμφωνος πρὸς τὰς σχετικὰς μετὰ τὸν σκοπὸν τῶν ἐταιρειῶν διατάξεις τοῦ νόμου (ἄρθρ 2 ἐδ. α, ἄρθρ. 5 § 1 τοῦ ν. 2190). Διότι σκοπὸς μιᾶς ἀνωτύμου ἐταιρείας κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ νόμου εἶναι τὸ «ἀντικείμενον τῆς ἐπιχειρήσεως» (ἐμπόριον, βιομηχανία κλπ). Μία δὲ πράξις, ὡς ἡ παροχὴ ἐγγυήσεων, συνήθης καὶ ἀναγκαία εἰς τὰς καθημερινὰς συναλλαγὰς τοῦ κόσμου τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας (ὡς ἤδη ἐλέχθη) δὲν ἀποτελεῖ ἀντικείμενον ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ μέσον πρὸς πραγμα-

τοποίησιν τοῦ σκοποῦ. Κατὰ συνέπειαν οὐδεμίαν θέσιν ἔχει ἡ διάταξις «περὶ παροχῆς ἐγγυήσεων» εἰς τὸ περὶ σκοποῦ ἄρθρον ἐνός Καταστατικοῦ ἄνωμόμου ἑταιρείας, ὡς δὲν ἔχουν θέσιν καὶ διατάξεις σχετικαὶ μὲ ἄλλας τρεχούσας ἐνεργείας τῆς ἑταιρείας, ὡς π. χ. ἡ ἀποδοχὴ καὶ ἐκδοαὶ συναλλαγματικῶν, ἡ σύναψις δανείων κλπ.

Β.— Ἡ ἐσχάτως δημοσιευθεῖσα ὑπ' ἀριθ. 6945] 296 ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου διὰ τῆς ὁποίας ἐγκρίνεται τροποποίησις ἄρθρου Καταστατικοῦ ἄνωμόμου ἑταιρείας, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὁποίας δίδεται εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον αὐτῆς τὸ δικαίωμα «νὰ παρέχη ἐγγυήσεις πάσης φύσεως» ὑπὲρ συγγενοῦ ἄνωμόμου ἑταιρείας μεθ' ἧς ἡ ἑταιρεία ἔχει συναλλαγὰς καὶ τὴν πλειοψηφίαν τῶν μετοχῶν τῆς ὁποίας κατέχει τὸ αὐτὸ πρόσωπον ὅπερ κατέχει τὴν πλειοψηφίαν τῆς ἡμετέρας ἑταιρείας», χωρὶς νὰ ἀποτελῇ ἐμφανῶς στροφὴν τῆς νομολογίας τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἄρθρ. 4 τοῦ ν. 2190 (δρθέντος ὅτι προηγήθη σχετικὴ τροποποίησις τοῦ περὶ σκοποῦ ἄρθρου τοῦ καταστατικοῦ) δεικνύει τοῦλάχιστον μίαν προσπάθειαν προσαρμογῆς τῶν ἀπόψεών της εἰς τὰ εἰδικὰ θέματα τῶν συγγενῶν ἑταιρειῶν ἢ, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω εἰδικώτερον, εἰς τὰ θέματα τῶν συγκροτημάτων holdings.

Ὡς ἤδη ἐξετέθη, ὁ θεσμὸς τῶν holdings στηρίζεται ἐπὶ τοιούτων οἰκονομικῶν βάσεων, ὥστε ἡ δυνατότης παροχῆς ἀμοιβαίων πιστώσεων εἰς τὰς μετεχούσας εἰς αὐτὰ ἑταιρείας, νὰ ἀποτελῇ μίαν ἐκ τῶν προϋποθέσεων καὶ σκοπῶν τῆς ἰδρύσεώς των, τῆς ὑπάρξεώς των, τῆς καθιερώσεώς των καὶ τῆς προόδου των.

Καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ τῆς πιστώσεως, ὡς εἶναι γνωστόν, δὲν περιλαμβάνεται μόνον ἡ χορήγησις δανείου, ἀλλὰ καὶ παροχὴ τριτεγγυήσεων καὶ ἐγγυήσεων πάσης φύσεως. Ἐν τῷ πνεύματι τούτῳ θεωροῦμεν ὅτι ἡ διαληφθεῖσα ἀπόφασις τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου καὶ ἡ σχετικὴ στροφὴ τῆς Νομολογίας τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ ἄρθρ. 4 τοῦ Ν. 2190 ἀποτελεῖ σοβαρώτατον βῆμα προόδου εἰς τὴν καθιέρωσιν τοῦ θεσμοῦ τῶν ἑταιρειῶν holdings.

Εἰς τὴν ἐγκριθεῖσαν διὰ τῆς διαληφθείσης ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου, τροποποιησιν ἄρθρων Καταστατικοῦ ἀνωνύμου ἑταιρείας, παρατηρεῖ τις μίαν ἀνακρίβειαν ὀρολογικὴν. Δηλονότι θεωροῦνται ὡς «συγγενεῖς ἑταιρεῖαι» αἱ ἑταιρεῖαι τῶν ὁποίων τὴν πλειοψηφίαν τῶν μετοχῶν κατέχει τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Βεβαίως κατὰ τὴν εὐρείαν ἔννοιαν τῶν συγγενῶν ἑταιρειῶν, αἱ ἑταιρεῖαι τῶν ὁποίων τὴν πλειοψηφίαν τῶν μετοχῶν κατέχει τὸ αὐτὸ πρόσωπον, εἶναι συγγενεῖς, κατὰ τὴν στενὴν ὁμως ἔννοιαν, αὐτὴν ἣν χρησιμοποιοεῖ συνήθως ἡ νομικὴ φιλολογία τῶν συγγενῶν ἑταιρειῶν» συγγενεῖς ἑταιρεῖαι δὲν εἶναι ἄλλαι πλὴν ἐκείνων εἰς τὰς ὁποίας ὑφίσταται σχέσεις μητρὸς (mère) πρὸς κόρην (filiale).

Θὰ ἔδει εἰδικώτερον εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν νὰ ὁμιλῶμεν μᾶλλον περὶ ἑταιρειῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸ αὐτὸ συγκρότημα holding, διὰ νὰ εἴμεθα ἀπὸ ἀπόψεως ὀρολογίας ἀκριβέστεροι.

Οὕτως ἢ ἄλλως ὁμως, ἡ ἐκδηλωθεῖσα πρόθεσις τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ ν. 2190, ὑπῆρξε σαφὴς καὶ εἶναι προφανὴς ὅτι εἴτε προκειμένου περὶ ἑταιρειῶν ἀνηκουσῶν εἰς τὸ αὐτὸ συγκρότημα holding εἴτε προκειμένου περὶ συγγενῶν ἑταιρειῶν (ὕπὸ τὴν στενὴν ἔννοιαν) αἱ ἀμοιβαῖαι ἐγγυήσεις εἶναι ἐπιτρεπταὶ καὶ νόμιμοι.

Συμπεράσματα

Ὡς καὶ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ παρόντος παραρτήματος ἐλέχθη, ἡ πρόοδος ἣτις ἐσημειώθη εἰς τὸ παρ' ἡμῖν ἰσχυρὸν καθεστῶς τοῦ θεσμοῦ τῶν ἑταιρειῶν holdings διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ Ν.Δ. 3843/58 καὶ τῆς ὑπ' ἀριθ. 6945/296 ἀποφάσεως Ὑπουργοῦ Ἐμπορίου, ὑπῆρξε σημαντικὴ.

Τοῦτο ὁμως δὲν σημαίνει ὅτι ἐξησφαλίσθη ἀπολύτως ἀπὸ ἀπόψεως νομικῶν προϋποθέσεων καὶ ἢ ἀνάπτυξις τοῦ θεσμοῦ. Περαινόντες τὴν παρούσαν μελέτην, νομίζομεν ὅτι, πλὴν τῶν ὄσων σχετικῶς μὲ τὰς ἀναγκοῖας πρὸς κοθιέρωσιν τοῦ θεσμοῦ τροποποιήσεις εἰς τὴν κειμένην νομοθεσίαν ὑπεδείξαμεν εἰς τὴν μελέτην μας «Συμβολὴ εἰς τὴν μελέτην τῶν ἑταιρειῶν holdings (Ν. Δικ. 1958 σελ. 685 καὶ ἐπ.) ὁ Ἑλληνικὸν νομοθέτης δέον

νά ἔχη ὑπ' ὄψιν του καί τὰ κατωτέρω.

Τὸ ὅλον θέμα τῶν ἐταιρειῶν holdings συμπλέκεται μοιραίως μὲ τὴν δημιουργίαν παρ' ἡμῖν μεγάλων παραγωγικῶν οἰκονομικῶν μονάδων, ἀπαραιτήτων τὴν στιγμὴν αὐτὴν διὰ τὴν ἐν γένει ἀνέλιξιν τῆς οἰκονομίας μας.

Αἱ μεγάλαι οἰκονομικαὶ μονάδες εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς συγκεντρώσεως τοῦ κεφαλαίου. Ἡ συγκέντρωσις δὲ τοῦ κεφαλαίου ἐξασφαλίζεται, ἐκεῖ ὅπου ἡ ὅλη δομὴ τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς εἶναι ἐμπορομεσιτικὴ, μὲ κυριαρχοῦσαν τὴν μεσαίαν καὶ μικρὰν μορφήν ἐπιχειρήσεως, ὡς παρ' ἡμῖν, τὸ μὲν διὰ τῆς κινητοποιήσεως τῆς λαϊκῆς ἀποταμιεύσεως, τὸ δὲ διὰ τοῦ πειθανγκασμοῦ τοῦ ὑπάρχοντος μεγάλου κεφαλαίου.

Εἶναι ὅθεν ἀνάγκη.

π ρ ὠ τ ο ν : Νὰ εὔρεθοῦν κίνητρα, νὰ εὔρεθοῦν τρόποι ὥστε ἡ ἀδρανοῦσα λαϊκὴ ἀποταμίευσις νὰ κινητοποιηθῇ πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς ἀγορᾶς μετοχῶν μεγάλων παραγωγικῶν μονάδων λειτουργουσῶν ὑπὸ τὴν μορφήν ἀνωλύμου ἐταιρείας καὶ

δ ε ὑ τ ε ρ ο ν : Διὰ νομοθετικῶν μέτρων νὰ ἐξαναγκασθῇ τὸ στρεφόμενον ἤδη πρὸς δασμοβιώτους, ὀρισκᾶς, τυχοδιωκτικᾶς καὶ ἀντιπαραγωγικᾶς ἐνίοτε τοποθετήσεις ἐντόπιον κεφάλαιον, ὅπως προσανατολισθῇ βάσει σοβαρῶς μελετωμένου μακροχρόνου κρατικοῦ προγράμματος πρὸς τὰς γενικωτέρας ἀνάγκας τῆς Ἰθνηκῆς Οἰκονομίας.

Νομίζομεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν κρίνοντες ἀπὸ τὴν παρατηρουμένην συνεχῆ ἀνοδὸν τῶν καταθέσεων εἰς τὰς Τραπεζὰς καὶ τοὺς ἄλλους πιστωτικοὺς ὀργανισμοὺς καὶ τὴν ἐπιτυχίαν ἣν ἐσημείωσεν ἡ διάθεσις τοῦ ὁμολογιακοῦ δανείου τῆς ΔΕΗ, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τὴν πείρον τῶν ἄλλων χωρῶν, ὅτι τρία πράγματα ἀποτελοῦν τοὺς ἀκρογωνιαίους λίθους τοῦ ὅλου θέματος.

1) Ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ παντὸς φόρου εἰσοδήματος καὶ χαρτοσήμου τοῦ διανεμομένου ὑπὸ τῶν ἰδρυομένων διὰ δημοσίας ἐγγραφῆς ἀνωλύμων ἐταιρειῶν, πρώτου μερίσματος, ὡς γίνεται καὶ διὰ τοὺς τόκους ἐκ τῶν καταθέσεων.

2) Ἡ ἐξασφάλισις τῆς σταθιρότητος τοῦ εἰσοδήματος τῆς μετοχῆς, τόσο ὡς πρὸς τὸ ὕψος ὡς καὶ ὡς πρὸς τὴν καθ' ἕκαστον ἔτος ὑπαρξίν του. Τοῦτο εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῶν κατωτέρω μέτρων.

α) Ὅφειλει τὸ Κράτος νὰ μελετήσῃ διαφόρους κλάδους παραγωγῆς μὴ ἀξιοποιημένους μέχρι σήμερον ἢ ἀξιοποιημένους κατὰ τρόπον ἐλλειπτικόν. Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μελέτης ταύτης θὰ προχωρήσῃ εἰς τὴν ἰδρυσιν ἀνωνύμων ἐταιρειῶν μικτῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν κλάδων τούτων, καταβάλλον τὸ 50 ο/ο τοῦ ἀπαιτουμένου κεφαλαίου. Διὰ τὸ ὑπόλοιπον 50 ο/ο εἶναι δυνατὸν νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν δύο μεθόδους συγκεντρώσεώς του.

Ἡ μία θὰ εἶναι προαιρετικὴ, ἡ δὲ ἄλλη ἀναγκαστικὴ. Ἡ πρώτη θὰ ἀπευθύνεται εἰς λαϊκὴν ἀποταμίευσιν, τῆς ὁποίας τὴν προαιρετικὴν προσέλευσιν θὰ ἐπιδιώξῃ διὰ τῆς ἐκδόσεως τῶν λεγομένων «λαϊκῶν μετοχῶν», παράδειγμα τῶν ὁποίων ἔχομεν ἀπὸ τὴν ἐπ' ἐσχάτως ἐγκαινισθεῖσαν ἐν Δυτικῇ Γερμανίᾳ τακτικὴν (7).

Ἡ δευτέρα θὰ στρέφεται κατὰ τοῦ μεγάλου ἐντοπίου κεφαλαίου, τοῦ ὁποίου τὴν συμμετοχὴν τὸ Κράτος θὰ ἐξαναγκάζῃ διὰ τοῦ ἀκολουθοῦ τρόπου: Εἰς ἀνωτάτην κλίμακα τοῦ φόρου εἰσοδήματος (60 ο/ο), (ἄρθρ 9 ν. δ. 3323/55), θὰ προστεθῶν δύο ἢ τρεῖς μονάδες εἰσέτι, εἰς τρόπον ὥστε ὀρισμένα πρόσωπα ἀναλόγου εἰσοδήματος νὰ φορολογοῦνται ἐπὶ συντελεστὴν φθάνοντα τὸ 63 ο/ο. Τὰ ἀντιστοιχοῦντα δὲ εἰς τὰς προστεθείσας αὐτὰς μονάδας ποσά, ὡς καὶ τὰ ἀναλογοῦντα εἰς δύο ἢ τρεῖς μονάδας κάτω τοῦ 60 ο/ο τοιαῦτα, θὰ εἰσπράττωνται ὑπὸ τοῦ Κράτους, οὐχὶ ὑπὸ τὴν μορφήν ἐσόδων ἐξ ἀμέσων φόρων ἀλλὰ ἔναντι μετοχῶν ἀντιστοίχου ὀνομαστικῆς ἀξίας, αἵτινες θὰ παραδίδωνται εἰς τοὺς φορολογηθέντας ὑπ' αὐτοῦ.

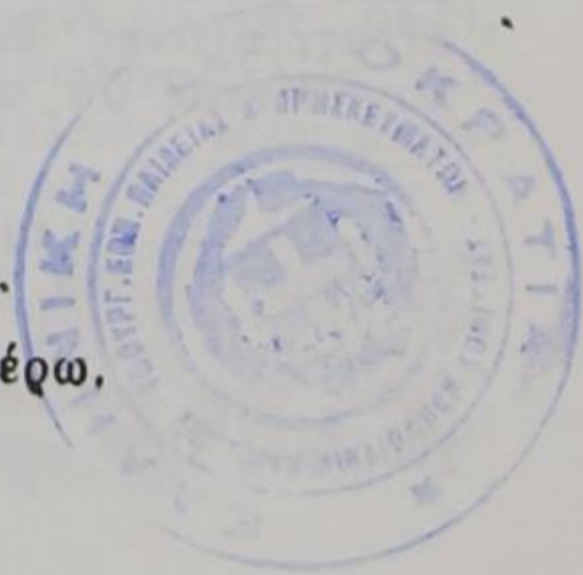
7. Βλ. Hermann Lindgrath, Ὑπουργοῦ τοῦ Ὁμοσπ. Θησαυροφυλακίου τῆς Δ. Γερμανίας: «Ἡ λαϊκὴ μετοχὴ» δύναται νὰ μεταβάλη ὅλους τοὺς πολίτας εἰς καπιταλιστάς». Οἶκον. Ταχυδρομὸς 1959 φύλ. 262 σελ. 247.

Ὁ φορολογούμενος παραλαμβάνων τὰς μετοχὰς αὐτὰς θὰ καθίσταται ἀναγκαστικός μέτοχος μιᾶς ἑταιρείας μικτῆς ἐκμεταλλεύσεως. Δὲν θὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέξη μεταξύ τῶν μετοχῶν, ἀλλὰ τὰ δικαιώματά του ὡς πρὸς τὴν λαμβανομένην μετοχὴν θὰ εἶναι τὰ αὐτὰ μέ οἷον-δήποτε ἄλλον κύριον κοινῆς μετοχῆς.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ἐκτεθείσας ἀνωτέρω μεθόδους (αἵτινες ἀποτελοῦν μέρος γενικωτέρων ἀπόψεών μας ἐπὶ τοῦ θέματος, τῶν ὁποίων ἡ λεπτομερεστέρα ἐξέτασις δὲν εἶναι τοῦ παρόντος) ἡ παρουσία τοῦ Κράτους, ἡ σοβαρὰ μελέτη τῶν τεχνικοοικονομικῶν προϋποθέσεων τῆς ἰδρύσεως τῆς ἐπιχειρήσεως, ἡ ἐκ τούτου βεβαιότης τὸ μὲν ὅτι ἡ πρόοδος αὐτῆς εἶναι ἐξησφαλισμένη, τὸ δὲ ὅτι τὸ διανεμόμενον εἰσόδημα ἀπὸ χρόνου εἰς χρόνον θὰ ἀνέρχεται συνεχῶς, τέλος ὁ ἀποκλεισμός τοῦ ἐνδεχομένου νὰ περιέλθῃ ἡ πλειοψηφία τῶν μετοχῶν εἰς ὠρισμένους ἰδιώτας, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Κράτους, ἀποτελοῦν ἀναμφισβητήτως διὰ μὲν τὴν λαϊκὴν ἀποταμίευσιν σοβαρὰ κίνητρα προσελεύσεως, διὰ δὲ τὸ ἐξαναγκαζόμενον πρὸς συμμετοχὴν μεγάλο κεφάλαιον, σοβαρώτατον λόγον νὰ μὴν ἀντιδράσῃ εἰς τὴν ἐπιβολὴν τοῦ μέτρου. Ὅταν μάλιστα τὸ ὅλον μέτρον συνδυασθῇ μὲ ὠρισμένας φορολογικὰς ἀπαλλαγὰς, ἀκατάσχετον κλπ. καὶ

β) Νομοθετικῶς δέον νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὰς ἀνωνύμους ἑταιρείας, αἵτινες συνεστήθησαν διὰ δημοσίας ἐγγραφῆς, ὅπως δημιουργοῦν ἐκ τῶν κερδῶν των, κατὰ τὰς καλὰς περιόδους, εἰδικὰ ἀφορολόγητα ἀποθεματικά, ἴσα πρὸς τὸ ποσόν, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται διὰ τὴν ἐπὶ τι χρονικὸν διάστημα (μίαν 5ετίαν π. χ.) σταθερὰν διανομὴν πρώτου μερίσματος εἰς τοὺς μετόχους τῆς (*).

8. Βλ. Γ. Νέζη, ἐνθ' ἀνωτέρω.

Επιμελήτρια Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

Ελληνική Δημοκρατία
Εθνική Κεντρική Βιβλιοθήκη Κόνιτσα

56073

SB